

VADLĪNIJAS PAŠVALDĪBĀM PAR DECENTRALIZĒTO KANALIZĀCIJAS SISTĒMU KONTROLI UN UZRAUDZĪBU

IEPIRKUMA LĪGUMS NR. IL/22/2023

PASŪTĪTĀJS: VIDES AIZSARDZĪBAS UN REĢIONĀLĀS ATTĪSTĪBAS MINISTRIJA

Saturs

<i>Saturs</i>	1
<i>Ievads</i>	3
<i>Apzīmējumi</i>	5
<i>Decentralizēto kanalizācijas sistēmu reglamentējošie dokumenti</i>	6
<i>1. Esošās situācijas izvērtējums</i>	7
<i>2. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas</i>	16
2.1. Rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5 m ³ /d.....	18
2.2. Septiķi.....	21
2.2.1. Notekūdeņu novadīšanas un infiltrācijas sistēmas	24
2.3. Notekūdeņu krājvertnes	28
2.4. DKS izmantošanā sasniedzamie kvalitātes rādītāji	30
<i>3. Esošā normatīvā regulējuma analīze</i>	32
<i>4. Ārvalstu pieredze DKS apsaimniekošanā</i>	42
4.1. Ārvalstīs pielietotie tehniskie risinājumi.....	43
4.2. Normatīvais regulējums.....	46
<i>5. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas kontrole</i>	48
5.1. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas apkopes, izvešanas, apjomu/reižu noteikšanas algoritms, pamata atbilstības kritēriju noteikšanai	48
5.1.1. Kritēriji, kas izmantojami katra veida DKS apkopju veikšanas un apsekošanas īstenošanas plānošanai un darbības atbilstības novērtēšanai.....	48
5.1.2. DKS apsaimniekošanas īpatnības, atkarībā no to veida	51
5.2. Kontroles biežuma noteikšana, kritēriji, regularitāte, izņēmumi.....	52
5.2.1. Pirmreizējā apsekošana	52
5.2.2. Regulārās pārbaudes.....	52
5.2.3. Biežāk kontrolējamās sistēmas.....	53
5.3. Kontroles veikšanas process, t.sk., kontroles veidlapu izstrāde, atbildīgās institūcijas, kontroles procesa finansiālais nodrošinājums	53
5.3.1. Kontrolē iesaistītās atbildīgās institūcijas	63
5.3.2. Finansiālais nodrošinājums	64
5.4. Kontroles rezultātā iegūtās informācijas apstrāde, glabāšana, turpmāka izmantošana	64
5.5. Atkārtotas kontroles veikšana, konstatēto neatbilstību novēršanas pārbaude.....	65
5.6. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas īpašnieku sniegtās informācijas salīdzināšana ar asenizatoru sniegto informāciju	66
<i>6. Vienota asenizatoru un atbilstošu komersantu reģistra izveide, nosakot vienlīdzīgas prasības visiem dalībniekiem</i>	68
<i>7. Secinājumi un priekšlikumi</i>	70

<i>Pielikumi</i>	78
1. Esošā normatīvā regulējuma analīze	78
2. Valstspilsētu un novadu pašvaldību saistošo noteikumu prasību analīze	78
3. DKS reģistrācijas iesniegums	78
4. DKS reģistrā iekļaujamā informācija	78
5. Individuālās decentralizētās kanalizācijas sistēmas (NAI) apsekošanas akts	78
6. Individuālās decentralizētās kanalizācijas sistēmas (septiķa) apsekošanas akts	78
7. Individuālās decentralizētās kanalizācijas sistēmas (krājvertnes) apsekošanas akts	78

Ievads

Notekūdeņu visaptveroša, pilnvērtīga un uzraudzīta apsaimniekošana ir viens no vides aizsardzības normu ievērošanas pamatnosacījumiem, kas būtiski samazina arī vides piesārņojumu riskus. Centralizētas notekūdeņu sistēmas nodrošina visefektīvāko un videi draudzīgāko notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas procesu īstenošanu, tomēr atsevišķos gadījumos, kad centralizētu kanalizācijas sistēmu izmantošana nav ekonomiski pamatojama vai īpašumu tehnoloģiski nav iespējams pieslēgt centralizētai kanalizācijas sistēmai, ir iespējams izmantot decentralizētas kanalizācijas sistēmas (turpmāk – DKS), kas lokāli nodrošina notekūdeņu savākšanu vai attīrīšanu un novadīšanu vidē. Līdzīgi kā centralizēto kanalizācijas sistēmu atbilstoša ekspluatācija un uzraudzība nodrošina vides prasību izpildi, arī DKS atbilstoša uzraudzība un kontrole ir ļoti svarīga. Neattīrītu komunālo notekūdeņu emisija virszemes ūdeņos vai vidē, kā arī lietus kanalizācijas sistēmā ir aizliegta.

Lai īstenotu atbilstošu DKS apsaimniekošanu un uzraudzību, 2017. gada 27. jūnijā stājās spēkā Ministru kabineta noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu” (turpmāk – MK noteikumi Nr. 384). Noteikumos visām pašvaldībām valsts teritorijā tika noteikts pienākums izstrādāt to Saistošos noteikumus par teritorijām, uz kurām attieksies MK noteikumi Nr. 384, minimālo notekūdeņu izvešanas biežumu, DKS kontroles un uzraudzības kārtību un prasību minimumu asenizatoram (turpmāk – SN). Balstoties uz MK noteikumiem Nr. 384, pašvaldības ir izstrādājušas SN un atbilstoši MK noteikumu Nr. 384 17. punktam izveidojušas DKS reģistrus un pakāpeniski īsteno sistēmu reģistrēšanu. Liela daļa no SN izstrādāti balstoties uz Vides aizsardzības un reģionālā attīstības ministrijas izstrādātajiem ieteikumiem “Ieteikumi pašvaldību saistošo noteikumu izstrādei decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu jomā”. Daudzās pašvaldībās šie ieteikumi ir tieši iestrādāti pašvaldību SN, kas reizēm var radīt problēmas, jo nav izvērtēta vietējā situācija un īpatnības. Jāpiebilst, ka MK noteikumu Nr. 384 un SN ir tikai neliela daļa no kopējā DKS apsaimniekošanas procesa, kas jābalsta īpašnieka un pašvaldības sadarbībā un vienotā izpratnē par sasniedzamajiem mērķiem.

Bieži tiek konstatētas situācijas, kurās pašvaldību ieskatā DKS uzraudzība aprobežojas tikai ar sistēmas iekļaušanu DKS reģistrā, tomēr tas visbiežāk liecina par kompetences un resursu, kas būtu atvēlami DKS uzraudzībai, trūkumu. Šobrīd iztrūkst vienotas, valsts mēroga izpratnes par DKS kontroles un uzraudzības jēgu, mērķiem un īstenojamajām aktivitātēm mērķu sasniegšanai. Mērķu sasniegšanai ir nepieciešama vienota izpratne par veicamajām aktivitātēm un to ietvarā veicamo darbību atbilstību. Kā arī svarīgs ir skaidri definēts un loģisks atbilstošo darbību algoritms un tā īstenošanā iesaistīto pušu atbildību sadalījums un robežas. Būtiski ir paredzēt arī mehānismus, kas piemērojami gadījumos, ja uzstādītie mērķi nav sasniedzami. Šobrīd Latvijā spēkā esošajā normatīvajā regulējumā nav definēti mērķi, darbības, algoritmi, kas īstenojami pilnvērtīgas DKS kontroles un uzraudzības īstenošanā.

Lai izveidotu vienotu un visaptverošu pieeju DKS kontrolē un uzraudzībā, šo vadlīniju ietvarā ir izstrādāti priekšlikumi algoritmiem un to pamatprincipiem, kas ieviešami pašvaldību darbā. Atsevišķas vadlīnijās aprakstītās aktivitātes būtu īstenojamas arī valsts mērogā.

Lai veicinātu esošo DKS apzināšanu un kontroles procesu padarītu saprotamāku un vienkāršāku, šo vadlīniju ietvaros izstrādāti:

- priekšlikumi DKS vienotai reģistrācijai un datu uzkrāšanai;
- ar DKS saistītās informācijas aprites shēma;

- DKS atbilstības novērtēšanas mehānisma priekšlikums ar ieteikumiem sistēmu apsekošanas biežuma noteikšanai un apmaksas kārtībai;
- sistēmu apsekošanas algoritmi, norādot pa soļiem veicamās darbības;
- pārbaudes akti, kas var sniegt būtisku atbalstu šo sistēmu kontrolē un uzraudzībā.;
- priekšlikums vienota asenizatoru un atbilstošu komersantu reģistra izveidei ar norādēm par reģistrā iekļaujamo informāciju.

Apzīmējumi

BIS – būvniecības informācijas sistēma
BSP – bioķīmiskais skābekļa patēriņš
CE – cilvēku ekvivalents
CKS – centralizētā kanalizācijas sistēma
CKT – centralizētie kanalizācijas tīkli
DKS – decentralizētā kanalizācijas sistēma
EN – Eiropas Standarts
ES – Eiropas Savienība
EurEau - Eiropas ūdensapgādes pakalpojumu nacionālo asociāciju federācija
GIS – ģeogrāfiskās informācijas sistēma
ĶSP – ķīmiskais skābekļa patēriņš
LR – Latvijas Republika
MK – Ministru Kabinets
NAI – notekūdeņu attīrīšanas iekārta
NJ – nominālā jauda
SN – saistošie noteikumi
SPS – sabiedrisko pakalpojumu sniedzējs ūdenssaimniecības jomā
SV – suspendētās vielas
TIAN – teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumi
VVD – Valsts vides dienests
VZD – Valsts zemes dienests
VARAM – Latvijas Republikas Vides Aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija

Decentralizēto kanalizācijas sistēmu reglamentējošie dokumenti

Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvas

- Padomes direktīva 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu jeb Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva.
- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā jeb Ūdens Struktūrdirektīva.

Latvijas Republikas likumi

- Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums, 2020. gada 10. jūnijā.
- Būvniecības likums, 2014. gada 1. oktobris.
- Likums "Par piesārņojumu", 2001. gada 15. marts.
- Nekustamā īpašuma valsts kadastra likums, 2005. gada 1. decembris.
- Standartizācijas likums, 1998. gada 14. oktobris.
- Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums, 2016. gada 1. janvāris.
- Vides aizsardzības likums, 2006. gada 29. novembris.

Latvijas Republikas Ministru Kabineta noteikumi

- MK noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī", 22.01.2002.
- MK noteikumi Nr. 114 "Grozījumi Ministru kabineta 2015. gada 30. jūnija noteikumos Nr. 327 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 "Kanalizācijas būves"", 28.02.2017.
- MK noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi", 30.04.2013.
- MK noteikumi Nr. 253 "Atsevišķi inženierbūvju būvnoteikumi", 09.05.2017.
- MN noteikumi Nr. 326 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 222-15 "Ūdensapgādes būves"", 30.06.2015.
- MK noteikumi Nr. 327 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 "Kanalizācijas būves"", 30.06.2015.
- MK noteikumi Nr. 334 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 005-15 "Inženierizpētes noteikumi būvniecībā", 30.06.2015.
- MK noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu", 27.06.2017.
- MK noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi", 19.08.2014.
- MK noteikumi Nr. 529 "Ēku būvnoteikumi", 02.09.2014.
- MK noteikumi Nr. 630 "Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi", 13.10.2020.
- MK noteikumi Nr. 1082 "Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai", 30.11.2010.

Latvijas Valsts Standarti

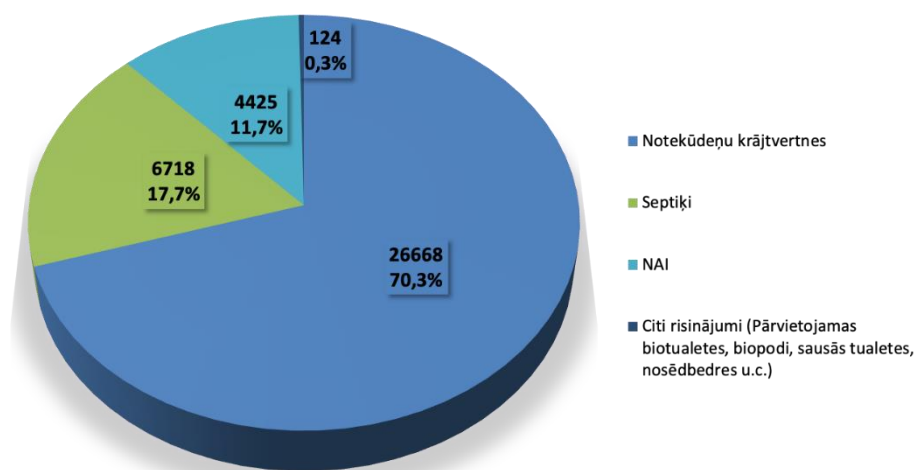
- LVS EN 12566 "Mazās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas līdz 50 iedzīvotājiem"

1. Esošās situācijas izvērtējums

Lai noskaidrotu un izvērtētu reālo situāciju attiecībā uz Latvijā esošo decentralizēto kanalizācijas sistēmu (turpmāk – DKS) reģistrāciju, uzraudzību un kontroli, 2023. gada augustā ar Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas (turpmāk – VARAM) starpniecību visām pašvaldībām un iespēju robežās arī sabiedrisko pakalpojumu sniedzējiem ūdenssaimniecības jomā (turpmāk – SPS) tika izsūtīta aptaujas anketa “Par decentralizēto kanalizācijas sistēmu (DKS) reģistrāciju, kontroli un uzraudzību”. Kopā saņemtas 69 respondentu atbildes, kas ir vairāk kā valstī esošās 43 pašvaldības. Tātad var secināt, ka atsevišķās pašvaldībās tiek uzturēti vairāki DKS reģistri vai atbilžu sniegšana netika saskaņota starp pašvaldību un SPS, kas lielā daļā gadījumu uztur DKS reģistru. Šāda situācija rada augstu saņemtās informācijas sadrumstalotību un daļēju pārklāšanos, palielinot risku dažādām veicamā uzdevuma interpretācijām. **Informācijas ērtākai apkopošanai un tās pārskatāmībai pašvaldībās būtu jāizveido vienots DKS reģistrs katras atsevišķās pašvaldības administratīvās teritorijas robežās**, pēc kā būtu vērtējama arī vienota valsts reģistra izveides nepieciešamība. Tas nodrošinātu arī visaptverošas un kvalitatīvas datu analīzes iespējas ar precīzākas informācijas sniegšanu Eiropas Savienības institūcijām par DKS uzturēšanu un iespējamu vides piesārņojumu risku samazināšanu.

Reģistrēto un neregistrēto DKS skaits un iedalījums

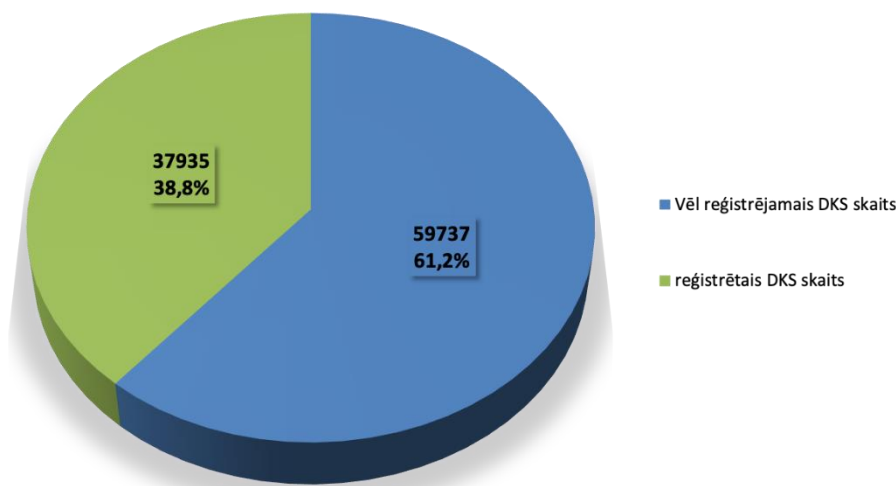
Saskaņā ar aptaujas rezultātiem Latvijas teritorijā ir reģistrētas 37 935 DKS (1.1. attēls), no kurām lielāko daļu jeb 70,30 % veido notekūdeņu krājvertnes, 6718 jeb 17,71 % - septiķi, 4425 jeb 11,66 % - notekūdeņu attīrīšanas iekārtas (turpmāk – NAI), bet atlikušie 124 jeb 0,33 % ir cita veida reģistrēti kanalizācijas uzkrāšanas/attīrīšanas risinājumi. Pie cita veida risinājumiem pieskaitāmas gan atsevišķi stāvošas sausās tualetes, nosēdbedres, dažāda veida un tilpuma pārvietojamās BIO tualetes, kā arī dažas NAI ar tilpumu virs 5 m³/d.

1.1. attēls. Reģistrēto DKS skaits (37935) sadalījumā pa sistēmu veidiem.

Atbilstoši Ministru kabineta (turpmāk – MK) noteikumu Nr. 384 17. punktam, sākot ar 2019. gadu pašvaldībai vai tās deleģētam SPS bija jāuzsāk un līdz 2021. gada 31. decembrim

jāpabeidz DKS reģistra izveide.¹ Salīdzinot reģistrēto DKS skaitu (37 935) ar apjomu, kas, saskaņā ar respondentu atbildēm, kopumā būtu iekļaujams DKS reģistros (97 672), redzams, ka piecu gadu laikā reģistrēta nepilna ceturtdaļa jeb 38,84 % no kopējā reģistrā iekļaujamo DKS skaita (1.2. attēls).

1.2. attēls. Plānotais reģistrējamo DKS skaits pret faktiski reģistrēto DKS skaitu.

Atbilstoši veiktajiem aprēķiniem, būtiski nemainoties normatīvajam regulējumam, DKS īpašnieku attieksmei un pašvaldību iespējām (vidēji viena gada laikā reģistrētas 8 500 DKS), atlikušo 59 737 DKS reģistrācijai būtu nepieciešami vēl vismaz 7 gadi. Izvērtējot iegūtos datus secināts, ka uzdevuma izpildē ir neskaidrības, kapacitātes vai normatīvā regulējuma trūkums, kas noteiktajā laikā nav ļāvis uzdoto uzdevumu izpildīt pilnā apmērā. Turklāt MK noteikumu Nr. 384 viennozīmīgi nepasaka, kas saprotams ar formulējumu “reģistra izveide”², līdz ar to iespējama normatīva interpretācija. Prasība ir interpretējama kā DKS reģistra kā atsevišķas sistēmas izveide vai attiecas uz pilnībā visu administratīvajā teritorijā esošo DKS reģistrēšanu atbilstoši izveidotajā reģistrā. **Nepieciešami normatīva grozījumi, nosakot konkrētas darbības, kas veicamas, kā arī piemērojot tām samērīgu izpildes termiņu.**

DKS apsaimniekotais notekūdeņu apjoms

Apkopojot sniegto informāciju par decentralizēti savāktās kanalizācijas satura apjomiem 2022. gadā, aptaujas dati liecina, ka tika savākti 545 579,16 m³ notekūdeņu jeb 64,73 % no apjoma, kas būtu savācams no visām DKS. Pēc plānotajām aplēsēm kopējais DKS satura apjoms, ņemot vērā kopējo reģistrējamo DKS skaitu, varētu būt 842 846,96 m³ gadā. Būtiski ir minēt, ka dati ir noteikti aplēšu veidā, vadoties no katras pašvaldības SN noteiktā DKS satura izvešanas algoritma. Līdz ar to **patiesais iedzīvotāju radītais, vidē novadītais un neuzskaitītais notekūdeņu apjoms var būtiski atšķirties, visticamāk, ar pieauguma tendenci.**

Potenciālā DKS skaita samazināšanās

Vairums respondentu (45 no 69) norāda, ka tuvāko 5 gadu laikā ir plānota DKS skaita samazināšana, kas saistīta ar pieslēgšanos centralizētajiem kanalizācijas tīkliem (turpmāk – CKT).

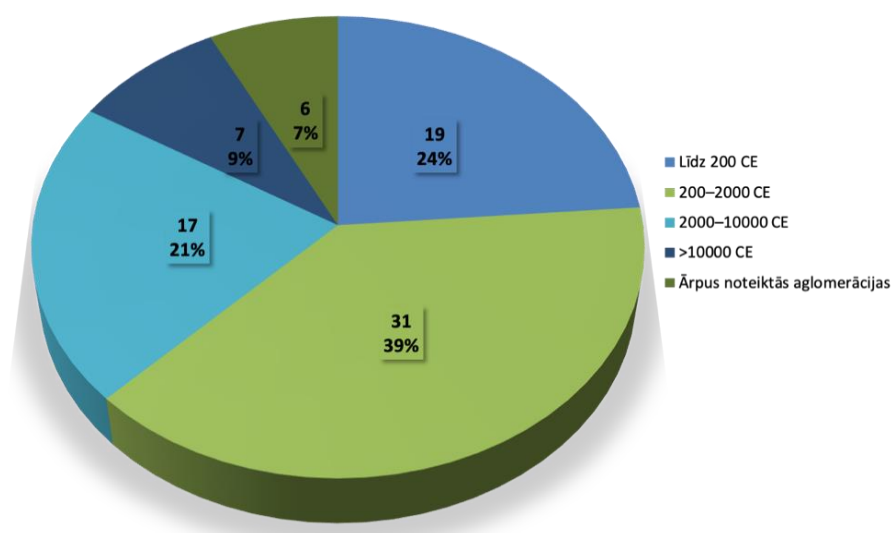
¹ MK noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”, 17. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

² MK noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu.” 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

Tuvāko gadu laikā plānots centralizētās kanalizācijas sistēmu (turpmāk – CKS) lietojošo mājsaimniecību skaita pieaugums par 9 491 vienībām. Atbilstoši datiem secināms, ka tikai nepilniem 10 % no kopējā reģistrējamo DKS skaita ir nodrošināta pieslēguma iespēja pie CKS. Centralizēto tīklu pārklājuma nodrošināšana nav šo vadlīniju pamata jautājums, tomēr tas būtiski ietekmē Latvijā esošo DKS skaitu, kā arī ir saistīts ar noteikto aglomerāciju robežām un attīrāmo notekūdeņu apjomu un tām izvirzītajām notekūdeņu attīrīšanas prasībām, kas pakārtoti saistītas arī ar DKS izvirzītajiem darbības kvalitātes rādītājiem.

DKS izvietojums aglomerācijās

Aptaujas rezultāti liecina, ka DKS reģistrācija vēl veicama visa lieluma aglomerācijās, kā arī ārpus to noteiktajām robežām. Tomēr vislielākais darbs pie DKS reģistra jāveic aglomerācijās ar cilvēku ekvivalentu (turpmāk – CE) 200-2000 (1.3. attēls). Nākamā, biežāk pieminētā, aglomerāciju grupa pēc lieluma ir ar CE līdz 200. Apkopotā informācija norāda uz nelielām apdzīvotu vietu teritorijām, kur, iespējams, sadzīves notekūdeņu centralizēta novadīšana un pieejamība nav sakārtota nepietiekoša finansiālā atbalsta dēļ, kā arī cita veida resursu trūkuma, piemēram, iedzīvotāju kūtuma un to finansiālo iespēju, dēļ.

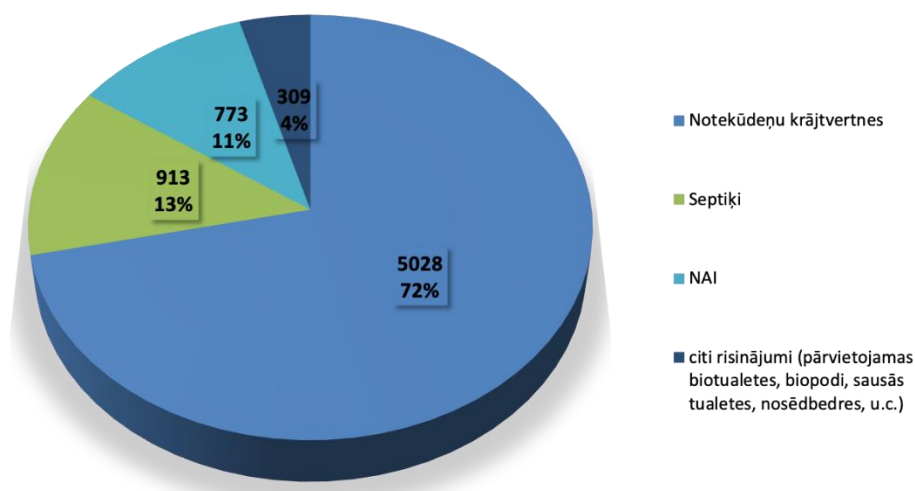
1.3. attēls. DKS reģistru izvietojums aglomerācijās.

Būtiski minēt, ka attēlotais sadalījums neatspoguļo konkrētu katrā no aglomerāciju grupām reģistrējamo DKS skaitu, bet norāda, kurā no aglomerāciju grupām vēl jāiegulda vislielākais darba apjoms un kur ir visnepietiekamākais CKT pārklājums, kas ir uzskatāms par vienu no iemesliem DKS sistēmas izveidei. Lai precīzāk identificētu potenciāli nepieciešamo investīciju un darba apjomu DKS reģistrēšanā un iespējams secīgā CKT pārklājuma pilnveidošanā, ir nepieciešama detalizētāka informācija konkrētās aglomerācijas robežās.

Apsekoto DKS skaits

Kapacitātes, dažādu resursu (cilvēkresursi, tehniskais nodrošinājums, laiks, izpratne par veicamo uzdevumu, zināšanas, u.c.) un, iespējams, arī normatīvā regulējuma nepilnību dēļ, aptaujā sniegta informācija tikai par 7023 apsekotām (1.4. attēls) DKS, kas ir nepilni 19 % no kopējā reģistrēto DKS skaita. 23 % respondenti norāda, ka DKS apsekošanu veic to reģistrējot, bet 41 % respondentu DKS apsekošanu veic izlases kārtībā. Pārsvarā apsekošana tiek veikta, ja īpašniekam nav skaidrs īpašumā esošās DKS veids, saņemta sūdzība par DKS neatbilstošu darbību un/vai radītu vides piesārņojumu.

Pārējie respondenti dalās divās grupās, no kurām lielākā daļa jeb 29 % respondentu atzīst, ka pašlaik apsekošanu neveic, bet šādas aktivitātes ieviešana ir plānota. Atlikušie 7 % respondenti norādīja, ka DKS apsekošanu neplāno veikt.

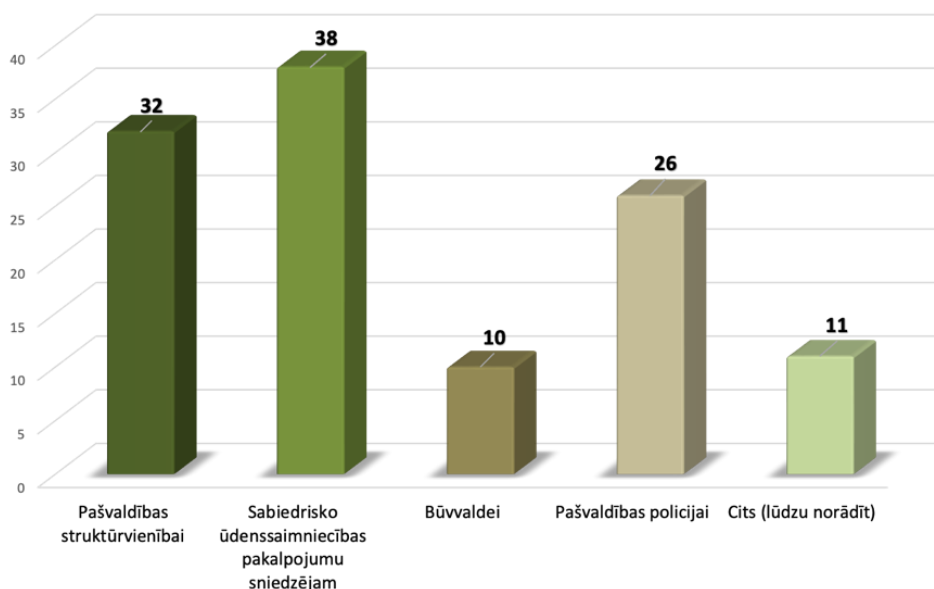
1.4.attēls. Apsektoto DKS skaits pēc to veidiem 2023.gadā.

DKS apsekošana dabā būtu veicama obligāti un ideālās pieejas gadījumā tas būtu jāveic pirms galējā apstiprinājuma par DKS reģistrāciju izsniegšanas.

Apkopotā informācija sadalījumā pa apsektoto DKS veidiem liecina, ka lielākā daļa jeb 72% no apsekotajām DKS ir dažāda veida notekūdeņu krājvertnes, 13% no apsekotajām DKS ir septiķi, bet 11% - bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kas būtībā sasaucas ar tendencēm, ko uzrāda reģistrēto DKS sadalījums pa sistēmu veidiem.

DKS pārbaudes

Galvenokārt DKS pārbaudes un kontroles funkciju pašvaldībā veic SPS un pašvaldības struktūrvienības, iesaistot arī pašvaldības policiju un būvvaldi, kas sasaucas ar pašvaldību SN par DKS uzraudzību un kontroli (1.5. attēls).

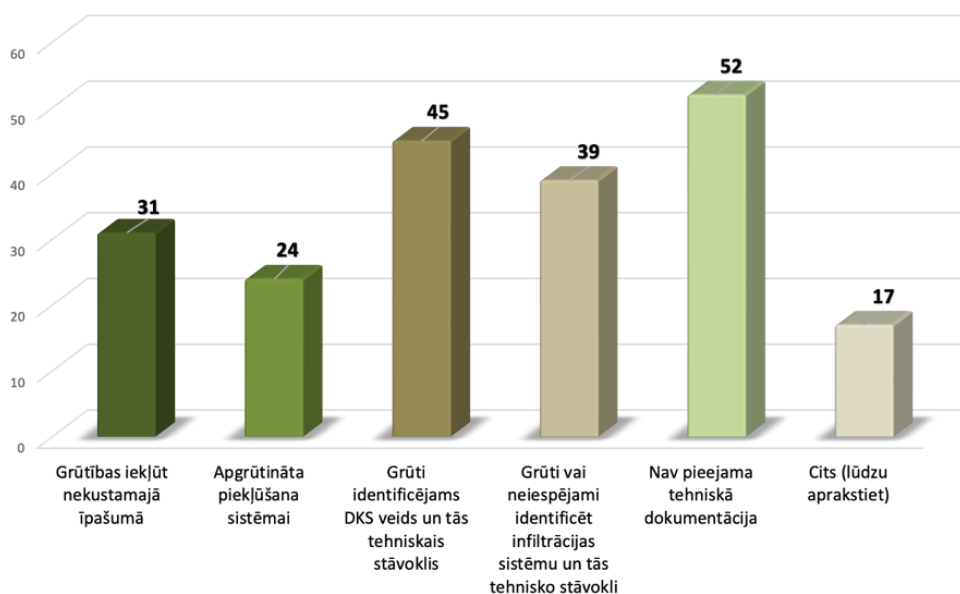

1.5. attēls. Deleģējums DKS pārbaudes un kontroles funkcijai.

Kopējais atbilžu skaits ir lielāks nekā respondentu skaits, jo bieži pārbaudēs vienlaicīgi iesaistās vairāku iestāžu darbinieki. Praktiskā pieredze pārbaužu veikšanā un reģistrācijas īstenošanā liecina par DKS īpašnieku atsaučības palielināšanos gadījumos, kad iesaistīti arī pašvaldības policijas darbiniekiem.

Izaicinājumi, veicot DKS apsekošanu

Aptaujas rezultātā tika noskaidrots, ka visbiežāk sastopamie izaicinājumi, veicot DKS apsekošanu, ir saistīti ar trūkstošo sistēmas tehnisko dokumentāciju, kas būtiski apgrūtinā precīza DKS veida noteikšanu. Problēmas sagādā arī zināšanu trūkums sistēmas tehniskā stāvokļa novērtēšanai, kā arī apgrūtināta iespēja iekļūt īpašumā un piekļūt sistēmai (1.6. attēls).

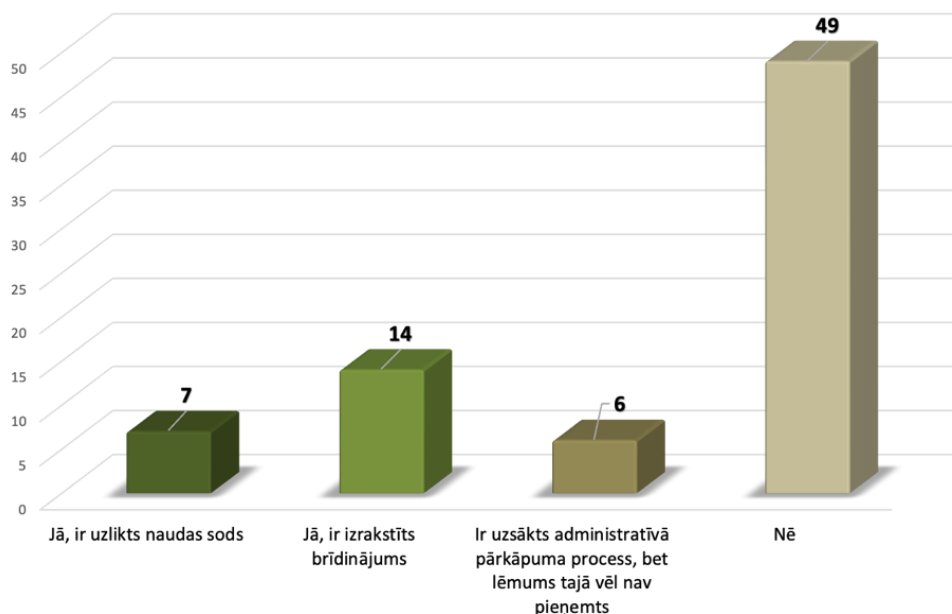
1.6. attēls. Biežāk sastopamie izaicinājumi, veicot DKS apsekošanu.

Papildus anketā norādītajiem izaicinājumiem DKS apsekošanas laikā tiek minēti šādi izaicinājumi:

- laika trūkums, kā rezultātā jāpiesaista citu struktūrvienību pārstāvji. Papildus finanšu resursu piesaiste asenizācijas transporta nodrošināšanai;
- kvalificētu speciālistu trūkums;
- metodikas trūkums – nav vienotas metodikas valsts mērogā, kas paredz vienlīdzības principa ievērošanu pret visiem DKS īpašniekiem;
- sniegtās informācijas neatbilstība reālajai situācijai;
- rūpnieciski ražotas tvertnes ar šaurām garām apkalpošanas lūkām, nav iespējams redzēt ne ievadus, ne izvadus;
- darbinieku kapacitāte;
- nepietiekams tehniskais nodrošinājums;
- darbinieka izpratnes trūkums.

Soda piemērošana

Atsevišķās pašvaldībās par SN neievērošanu ir uzsākti administratīvā pārkāpuma procesi (9% no saņemtajām atbildēm), piemēroti brīdinājumi (18% gadījumu) un naudas sodi (9%), tomēr vairumā gadījumu sods par pārkāpumiem, kas saistīti ar DKS reģistrēšanu vai apsaimniekošanu, netiek piemērots (64% respondentu atbilžu) (1.7. attēls).

1.7. attēls. Soda vai brīdinājuma piemērošana DKS īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem par SN neievērošanu.

Detalizētāka informācija par respondentu atbildēm netika jautāta, tomēr šādas situācijas pamatā var būt vairāki iemesli, t.sk., pārbaudošās personas pilnvaru apmērs jeb to trūkums, saņemtās informācijas aprites shēmas neesamība jeb izpratnes trūkums par tālāko rīcību, nevēlēšanās konfliktēt ar iedzīvotājiem, normatīvā regulējuma trūkums vai nepilnības, u.c. **Sodu piemērošana par neatbilstoši apsaimniekotu DKS šobrīd ir neviennozīmīga, tomēr tās konsekventa piemērošana radītu augstāku DKS īpašnieku iesaisti un vides prasībām atbilstošu DKS ekspluatāciju.** Visi minētie ir neērti un komplicēti, bet sakārtojami jautājumi.

Tehniskie noteikumi DKS izbūvei

Aptaujas rezultātā tika saņemtas atbildes par tehnisko noteikumu DKS izbūvei izsniegšanu:

- 45% respondentu atzina, ka tehniskie noteikumi tiek izsniegti un izdevējstādes pārsvarā ir SPS vai būvvalde;
- 55% respondentu sniedza atbildi, ka tehniskie noteikumi attiecībā uz DKS izveidi netiek izsniegti.
Papildus DKS tehnisko noteikumu izsniegšanai,
- 24% respondentu norādīja, ka pašvaldības teritorijas plānošanas dokumentos ir noteikti ierobežojumi/liegumi kāda konkrēta DKS veida izbūvei, savukārt,
- 76% respondentu atzina, ka vietējā pašvaldības normatīvajā regulējumā nav iekļauti nekādi ierobežojumi vai liegumi.

Kopumā ir secināms, ka šobrīd valstī nav vienotas pieejas DKS tehnisko prasību definēšanā, tehnisko noteikumu izdošanā un DKS izbūvē.

Biežāk sastopamie notekūdeņu attīrīšanas un infitrācijas lauku risinājumi

Aptaujas anketā tika iekļauti vairāki jautājumi par atsevišķiem DKS veidiem, to tehniskajiem risinājumiem un prasībām to ekspluatācijai. Attiecībā uz ekspluatācijai nosakāmajām prasībām (izvešanas biežumu), pārsvarā visi respondenti atbildēja, citējot pašvaldību SN iekļautos nosacījumus. Noteiktās izvešanas biežuma kontroles risinājumi arī lielākoties ir līdzīgi – notekūdeņu izvešanu vai apkopju veikšanu apliecinoši dokumenti tiek pieprasīti sistēmas īpašniekam, asenizācijas pakalpojuma sniedzējam vai salīdzināta DKS īpašnieka un asenizatora

sniegtā informācija. Respondentu atbildēs biežāk minēti pieci dažādu ražotāju iekārtu modeļi un iekārtas, tomēr sastopami arī citi ražotāji un modeļi.

• Notekūdeņu novadīšanai pēc bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas tiek izmantoti dažādi risinājumi, bet visizplatītākie ir:

- novadīšana infiltrējot gruntī (45% saņemto atbilžu);
- novadīšana grāvī (38%);
- novadīšana atklātā ūdenstilpnē (upē, ezerā, dīķī) (17% atbildes).

Aptaujas rezultātā konstatēts, ka **lielākā daļa reģistrēto septiķu (~ 87%) ir pašu veidotas sistēmas**. Secinājums galvenokārt izdarīts balstoties uz pieejamo tehnisko dokumentāciju konkrētajai sistēmai. Faktiski situācija varētu nedaudz atšķirties, tomēr saglabājot tendenci, ka pašu veidotas sistēmas ir vairumā gadījumu. Īpašnieki neuzskata par nepieciešamu sistēmu tehnisko dokumentāciju.

Biežāk izmantotais infiltrācijas sistēmas veids septiķiem ir:

- pazemes filtrācijas lauki (36% gadījumu);
- filtrācijas akas (33%);
- infiltrācijas tuneļi (6%).

Pārējo 25% respondentu sniegtajās atbildēs norādīts, ka šāda informācija netiek apkopota.

Septiķu izmantošanas “par” un “pret” argumenti

Septiķi ir viskomplicētākās sistēmas no pārbaudes viedokļa. Tām ir vislielākais vides piesārņojuma risks, ja tās netiek atbilstoši izbūvētas un uzturētas. Aptaujas rezultātā uz jautājumu, “vai tiek atbalstīta septiķu kā DKS sistēmas izmantošana”, atbildes sadalījās līdzvērtīgās daļās - “par” – 47% saņemto atbilžu un “pret” – 53% saņemto atbilžu (1.1. tabula).

1.1. tabula. Argumenti “par” un “pret” septiķa izmantošanu.

“Par”	“Pret”
<ul style="list-style-type: none"> • atbalstāms teritorijās, kur ir zemi gruntsūdeņi, jo ilgtermiņā šī sistēma ir finansiāli izdevīgākā; • optimāls risinājums pie neliela lietotāju skaita; • septiķis ar drenāžu ir viens no ērtākajiem un lētākajiem notekūdeņu apstrādes risinājumiem. 	<ul style="list-style-type: none"> • sistēmu nav iespējams pārbaudīt, infiltrācijas lauki nav iemērīti topogrāfijā, nav noteikti tehniskie parametri, pēc kuriem vērtēt sistēmas atbilstību; • notekūdeņu attīrīšana tiek veikta tikai daļēji, tā piesārņojot vidi; • sistēma neatšķiras no nehermētiska krājrezervuāra.

Lai gan septiķu izmantošana Latvijā ir diezgan populāra, **septiķu darbības efektivitāte nesasniedz normatīvajam regulējam atbilstošas vides aizsardzības prasības**, līdz ar ko būtu jāpārskata normatīvais regulējums attiecībā uz:

- jaunu septiķu kā DKS risinājumu izbūvi;
- esošo septiķu pakāpenisku pārbūvi uz efektīvākām sistēmām.

Vienots DKS un asenizatoru reģistrs

Aptaujas rezultātā netika saņemta viennozīmīga atbilde par centralizētu DKS un asenizatoru reģistru izveidi valsts līmenī. Daļa respondentu (39%) norādīja, ka vēlētos centralizēta reģistra izveidi norādot, ka:

- tas atvieglotu pašvaldību darbu, kuras uztur šo reģistru, jo tas ir salīdzinoši būtisks apjoms ne tikai veidot un uzturēt reģistru, bet arī to kontrolēt un pārbaudīt;

- tas būtu lietderīgi. Vienots DKS reģistrs, kurā apkopot informāciju dotu iespēju vienkāršākai informācijas apmaiņai starp pašvaldībām un valsts iestādēm. Arī centralizēta asenizatora reģistra izveides gadījumā būtu vienkāršāka informācijas pārbaude;
- piekrītu, bet tad nepieciešams izstrādāt ne tikai vienotu sistēmu, bet jānodrošina arī centralizēta datu ievade. Šobrīd pašvaldībās trūkst kapacitāte, lai pilnvērtīgi strādātu ar DKS reģistru;
- tas ir lietderīgs darbs, kas nākotnē ļaus vieglāk pārraudzīt situāciju ar kanalizācijas sistēmu veidiem un daudzumiem novada teritorijā;
- to vajadzēja izdarīt jau sen.

Daļai respondentu (35%) nebija izteikta pārliecība minot, ka:

- asenizatoru reģistrs varētu būt centralizēts. Par DKS centralizētu reģistru grūti pateikt, jo nav informācijas par centralizēta reģistra iespējām. Vai nu pašvaldības darbiniekam būs jāvada dati reģistrā no iedzīvotāju iesniegumiem, vai pašam DKS īpašniekam būs jāvada dati? Jautājums ir apspriežams;
- nav skaidras vajadzības;
- doma laba, taču tas nav aktuāli mazām Latvijas pašvaldībām. Šobrīd nav kapacitātes šāda pakalpojuma sniegšanai, kā arī iedzīvotāju maksātspēja ir uz nabadzības robežas, nerunājot nemaz par konkurenci šo pakalpojumu jomā;
- valsts līmenī neatbalstu. Novada līmenī – jā;
- vēsturiski izbūvētās sistēmas ir jāsakārto izmantojot individuālu pieeju. Centralizētu reģistru varētu veidot jaunizbūvējamām sistēmām.

Mazākā daļa respondentu (26%) norādīja, ka neatbalsta vienotu reģistru izveidi, jo:

- pašvaldībā ir izstrādāts un ieviests savs reģistrs, kas nepārtraukti tiek papildināts un uzlabots. Izveidojot valstiski centralizētu reģistru varētu būt liels izaicinājums ar datu pārnesšanu uz vienu vienotu programmu;
- šādi reģistri būtu sarežģīti kontrolējami un pārvaldāmi;
- ja normatīvais regulējums nosaka skaidru pašvaldību kompetenci komunālo pakalpojumu, decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanas organizācijas jomā katras pašvaldības administratīvajā teritorijā, tad būtu samērīgi, ka arī DKS un asenizācijas pakalpojumu sniedzēju reģistrācijas un reģistra jautājums, ievērojot, protams, MK noteikumu prasības, ir pašvaldības atbildības jautājums. Vēl jo vairāk, ja reģistru izveidei ir un tiek jau izmantoti pašvaldības resursi un kapacitāte. Valstiska reģistra izveide nemazinās DKS apsaimniekošanas problēmjautājumus. Būtiskāk valstiskā līmenī paredzēt finanšu un citus pārvaldības rīkus, lai praksē spējam palielināt māsaimniecību iespējas pieslēgties centralizētajiem ūdensapgādes un kanalizācijas tīkliem. Piemēram, paredzot iespēju pašvaldībām dabas resursu nodokļa ieņēmumus novirzīt centralizēto kanalizācijas tīklu un pieslēgumu izbūvei, likvidējot DKS;
- centralizēta reģistra izveide nav nepieciešama, bet būtu jāaktualizē un jāpapildina normatīvais regulējums;
- šādam reģistram nav reālas funkcionālas nozīmes, ja vien valsts dienesti neplāno pārņemt DKS uzraudzības funkcijas.

Secinājumi par esošo situāciju DKS reģistrācijā, uzraudzībā un kontrolē

Analizējot respondentu sniegtās atbildes, tika iezīmēti vairāki problēmjautājumi attiecībā uz pašlaik pastāvošo DKS reģistrēšanas, uzraudzības un kontroles kārtību:

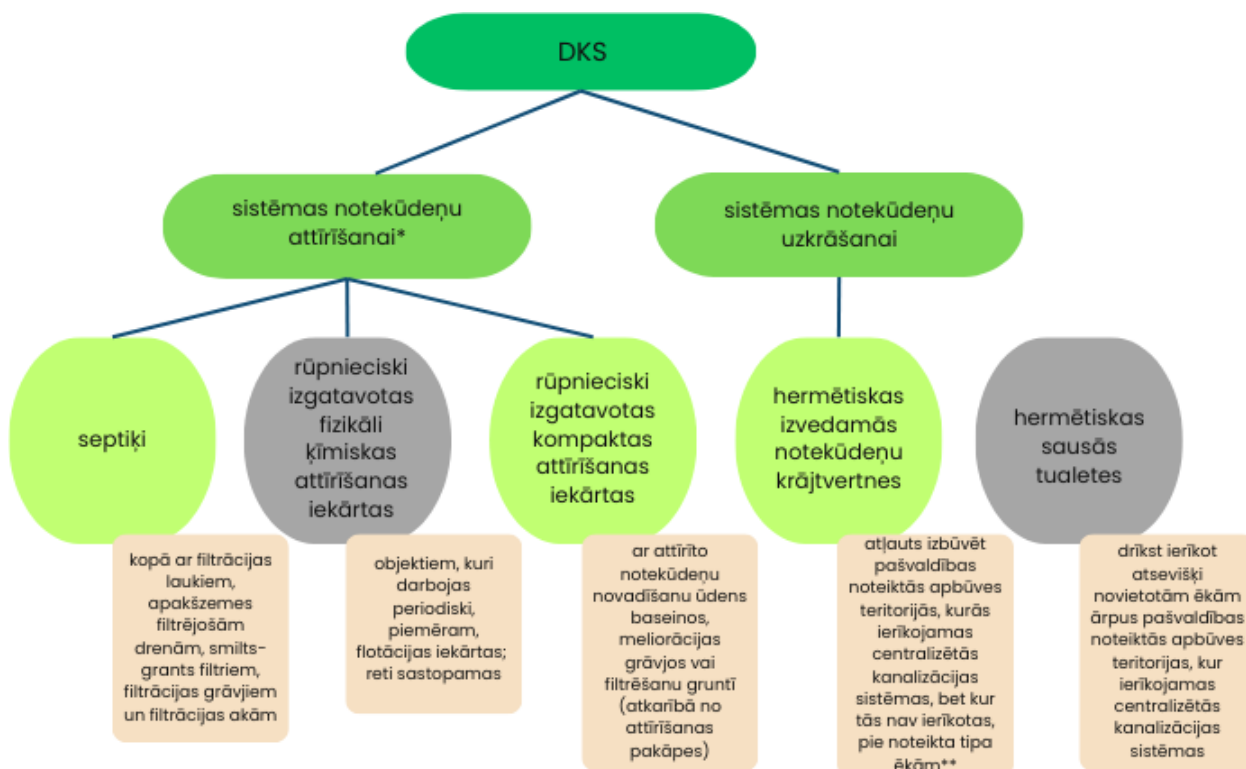
1. pārāk augsta DKS reģistru sadrumstalotība;
2. iedzīvotāju atsaucības, ieinteresētības un izpratnes trūkums attiecībā uz nepieciešamību reģistrēt un atbilstoši apsaimniekot DKS sistēmas;
3. kapacitātes trūkums DKS uzraudzības un kontroles veikšanai;
4. nav skaidru kritēriju, pēc kuriem novērtēt sistēmu atbilstību;

5. vienotas un skaidras rīcības plāna trūkums sistēmu apsekošanas un kontroles veikšanai;
6. apsekošanas un uzraudzības kontrolē iesaistīto personu nepietiekama kompetence (pārlicības trūkums) veicamā uzdevuma izpildei;
7. nav skaidra mērķa un plāna, ko darīt tālāk ar iegūto informāciju;
8. centralizētās kanalizācijas tīklu pārklājuma nepietiekamība;
9. septiņu darbības efektivitāte nesasniedz normatīvajam regulējam atbilstošas vides aizsardzības prasības;
10. sodu piemērošana par neatbilstoši apsaimniekotu DKS šobrīd ir neviennozīmīga, tomēr to konsekventa piemērošana radītu augstāku DKS īpašnieku iesaisti un vides prasībām atbilstošu DKS reģistrāciju un ekspluatāciju.

Balstoties uz secinājumiem par esošo situāciju DKS reģistrācijā, uzraudzībā un kontrolē, šo vadlīniju ietvarā iekļauti priekšlikumi būtiskāko problēmjaudājumu risināšanai un esošās situācijas sakārtošanai. Tomēr jāatzīmē, ka šis ir apjoma ziņā liels, smags un arī komplicēts jautājums kā risināšanā ir jāiesaistās ne tikai par atsevišķo DKS reģistru, kontroli un uzraudzību atbildīgajām personām, bet arī normatīvo aktu izdevējiem, t.sk., pašvaldībām un LR Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas kompetentajām personām.

2. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas

Ministru kabineta (turpmāk – MK) noteikumi Nr. 384 nosaka, ka DKS ir nekustamā īpašnieka īpašumā vai nekustamā īpašuma valdītāja valdījumā esoša notekūdeņu kanalizācijas sistēma, kura **nav pievienota** sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēja centralizētajai kanalizācijas sistēmai.³ Tātad DKS ir individuāla notekūdeņu kanalizācijas sistēma, kas paredzēta lokāli radītu notekūdeņu uzkrāšanai vai attīrīšanai, lai novērstu vides piesārņojumu ar neattīrītiem vai daļēji attīrītiem notekūdeņiem, dūņām, fekālijām, u.c.. DKS ir iespējams iedalīt pēc to darbības principa (2.1. attēls). Uz 2.1. attēlā pelēkā krāsā iezīmētajiem risinājumiem MK noteikumi Nr. 384 neattiecas.

Ir minētas MK noteikumos Nr. 384 par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu.

Nav minētas MK noteikumos Nr. 384 par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu.

* notekūdeņu attīrīšanai paredzētas sistēmas ar jaudu līdz 5 m³/d

** dzīvojamās ēkās, kuras izmanto tikai sezonāli; individuālajās dzīvojamās ēkās; ražošanas uzņēmumu pārvaldes un sadzīves ēkās, kā arī ražošanas ēkās, ja maiņā strādā ne vairāk kā 15 cilvēku

2.1. attēls. DKS iedalījums pēc to darbības principa.⁴

MK noteikumi Nr. 327 nosaka, ka notekūdeņu attīrīšanai, ja notekūdeņu apjoms nepārsniedz 5 m³/d, vai to uzkrāšanai var izmantot 5 dažāda veida risinājumus, kur katram no tiem ir izvirzītas savas prasības. Rūpnieciski izgatavotas fizikāli ķīmiskas attīrīšanas iekārtas praksē ir sastopamas reti un visbiežāk nav paredzētas māsaimniecību radīto notekūdeņu attīrīšanai, bet hermētiskās sausās tualetes drīkst lietot tikai atsevišķos gadījumos, turklāt tās nav uzskatāmas par sistēmām, bet gan atsevišķi novietotām būvēm. MK noteikumos Nr. 384 iekļauti tikai 3 (2.1. attēlā atzīmētas ar gaiši zaļu) no MK noteikumos Nr.327 iekļautajiem risinājumiem (2.2. attēls):

³ MK noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu, 1. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

⁴ MK noteikumi Nr. 327 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 “Kanalizācijas būves””, 151., 152., 152.¹ punkts. 30.06.2015. <https://likumi.lv/ta/id/274990-noteikumi-par-latvijas-buvnormativu-lbn-223-15-kanalizācijas-buves>

- rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5m³/d;
- septiņi;
- notekūdeņu krājvertnes, kurās uzkrājas neattīrīti notekūdeņi, septisko tvertņu dūņas, fekālijas vai kanalizācijas sistēmu tīrīšanas atkritumi (turpmāk – notekūdeņi un nosēdumi).

2.2. attēls. MK noteikumos Nr. 384 iekļautie DKS veidi.⁵

DKS kontekstā notekūdeņu attīrīšanai paredzētās sistēmas ar jaudu līdz 5m³/d jeb bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas gadījumā lokāli radītie notekūdeņi tiek attīrīti uz vietas un pēc attīrīšanas procesa tiek novadīti netālu no notekūdeņu rašanās avota. Bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas var būt papildinātas arī ar notekūdeņu pēcattīrīšanas iekārtām/sistēmām, piemēram, fosfora atdalīšanai paredzētas adsorbcijas iekārtām.

Bez notekūdeņu attīrīšanai paredzētām iekārtām drīkst izbūvēt vai ierīkot notekūdeņu uzkrāšanas sistēmu, ar nosacījumu, ka tā ir hermētiska.

Svarīgi! Pašvaldību noteiktajās administratīvajās (ciemu un pilsētu) teritorijās esošajām DKS jābūt reģistrētām DKS reģistrā, tomēr pašvaldība SN var noteikt ciemus, uz kuru teritorijās esošām DKS neattiecas MK noteikumos Nr.384 noteiktās prasības.

Spēkā esošais normatīvais regulējums nosaka, ka nav pieļaujama tādu DKS izmantošana, kas izraisa vides piesārņojumu ar neattīrītiem vai daļēji attīrītiem notekūdeņiem, dūņām, fekālijām u.c., līdz ar to ir **aizliegts izmantot**:

- nehermētiskas sausās tualetes jeb tualetes ar bedri (zemē izraktu caurumu, kurā novada fekālās kanalizācijas saturu);
- tiešās izlaides (zemē izrakti cauruļvadi, pa kuriem notekūdeņus bez jebkādas attīrīšanas novada vidē – tuvējā teritorijā, iesūcinot gruntī vai novadot tuvējā grāvī);
- neatbilstoši izbūvētas jeb nehermētiskas tvertnes (tvertnes bez pamatnes, tvertņu sienas ar plaisām, caurumiem un nehermētiskām šuvju un/vai atsevišķu elementu salaiduma vietām, pa kurām noplūst notekūdeņi);
- iekārtas, kuru darbības nodrošināšanai trūkst kāds no sistēmas un/vai iekārtas elementiem, netiek veikti uzturēšanas un apsaimniekošanas pasākumi vai netiek ievērotas citas ekspluatācijas rokasgrāmatā vai citā iekārtas tehniskajā dokumentācijā minētās prasības.

⁵ SIA "IsMade" 2015. gada pētījums "Decentralizēto notekūdeņu attīrīšanas sistēmu pielietojums Latvijā".

Hermētiskas sausās tualetes

Atsevišķi novietotām ēkām ārpus pašvaldības noteiktās apbūves teritorijas, kur ierīkojamas centralizētās kanalizācijas sistēmas, drīkst ierīkot hermētiskas sausās tualetes.⁶

Hermētiskas sausās tualetes pēc sava darbības principa ir pielīdzināmas DKS veidam - hermētiska notekūdeņu krājvertne, jo notekūdeņus tajās uzkrāj/uzglabā līdz to utilizācijas brīdim. Hermētiskā notekūdeņu krājvertnē iespējams uzkrāt visus īpašumā radītos notekūdeņus neatkarīgi no to rašanās vietas un sastāva. Savukārt hermētiska sausā tualete savāc un uzkrāj tikai fekālās kanalizācijas saturu bez jebkādu citu notekūdeņu vai ūdens piemaisījumiem. Atšķirībā no hermētiskas notekūdeņu krājvertnes, hermētiskajai sausajai tualetei nav pievienojuma ēkas kanalizācijas cauruļvadu sistēmai – sausās tualetes ir brīvi stāvošas īpašumā izbūvētas tualetes ēkas vai brīvi novietotas konteinertipa vai cita veida mobilās tualetes (biopodi, biotualetes u.c.). Svarīgi nošķirt, ka, saskaņā ar pašreiz spēkā esošo normatīvo regulējumu, **hermētiska sausā tualete** neatkarīgi no tās tilpuma un izpildījuma veida **nav uzskatāma par DKS**, kaut gan veic līdzvērtīgu funkciju. MK noteikumi Nr. 384 neizvirza prasības šādu tuaļu reģistrēšanai, uzraudzībai un kontrolei, kā arī nenosaka nekādas prasības šo sistēmu ekspluatācijai.

Turpmākajās apakšnodaļās iekļautajos DKS risinājumu aprakstos izmantota informācija no 2017. gadā ar Latvijas vides aizsardzības fonda atbalstu izstrādātā dokumenta VARAM “Ieteikumi notekūdeņu krājvertņu un lokālo attīrīšanas iekārtu būvniecībai un ekspluatācijai”.⁷

2.1. Rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5 m³/d

Rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kuras attīrītos notekūdeņu novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5m³/d jeb bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas (turpmāk – NAI) (2.1.1. attēls) ir speciāli izstrādātas un ražotas iekārtas, kas paredzētas mājsaimniecību vai nelielu apdzīvotu teritoriju radīto notekūdeņu attīrīšanai un apstrādei to rašanās vietā.

2.1.1. attēls. Bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas piemērs.⁸

⁶ MK noteikumi Nr. 327 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 “Kanalizācijas būves””, 151., 152., 152.¹ punkts. 30.06.2015. <https://likumi.lv/ta/id/274990-noteikumi-par-latvijas-buvnormativu-lbn-223-15-kanalizācijas-buves>

⁷ LR VARAM oficiālā mājaslapa: <https://www.varam.gov.lv/lv/petijumi-vides-un-dabas-joma>

⁸ BioPro Ireland oficiālā mājaslapa: <https://www.bioproireland.ie/products/>

NAI ir piemērotas dzīvojamās un nedzīvojamās ēkās radītu notekūdeņu attīrīšanai vietās, kur nav pieejama centralizētā kanalizācijas sistēma (2.1.2. attēls). Šīs iekārtas nodrošina pēc noteiktiem parametriem attīrītu notekūdeņu novadīšanu vidē, kas ļauj samazināt mājtsaimniecības radīto ietekmi uz vidi, novēršot piesārņojumu un aizsargājot apkārtējo dabu un ūdens resursus.

2.1.2. attēls. Notekūdeņu attīrīšanas iekārtas principiāls izbūves piemērs.⁹

Galvenās NAI pazīmes ir:

- notekūdeņi tiek bioloģiski attīrīti speciāli plānotā, vadītā procesā, izmantojot bioloģiski aktīvas dūņas;
- iekārtā tiek nodrošināta pastiprināta gaisa padeve, izmantojot gaisa kompresoru;
- iekārtas darbībai nepieciešama elektroenerģija;
- iekārta attīrītos notekūdeņus novada vidē – ūdens baseinos, meliorācijas grāvjos, filtrējot gruntī (atkarībā no attīrīšanas pakāpes), izmantojot novadīšanas sistēmas un/vai filtrācijas laukus;
- iekārtai jābūt sertificētai un tās pasē jābūt noteiktiem konkrētiem sasniedzamajiem attīrīšanas parametriem.

Iekārtas darbojas pateicoties bioloģiskajiem procesiem, kur notekūdeņos esošos organiskos piesārņotājus noārda ar mikroorganismu palīdzību. Obligāti priekšnosacījumi atbilstoši iekārtu darbībai ir:

- bioloģiski aktīvas vielas (aktīvās dūņas), kuru dzīvības procesu uzturēšanai nepieciešama piespiedu gaisa padeve ar kompresoru. Gaisa padeves biežumu un ilgumu nodrošina iekārtas vadības bloks. Gaisa kompresoram un vadības blokam ir nepieciešama elektrības padeve;
- atkarībā no attīrīšanas pakāpes atbilstoši izveidota attīrīto notekūdeņu novadīšanas vieta.

Ja kāda no šīm komponentēm nespēj atbilstoši veikt tai paredzētās funkcijas, notekūdeņu attīrīšanas procesa kvalitāte pazeminās vai iekārtas pārstāj veikt attīrīšanas procesu. Tādēļ šīm iekārtām nepieciešama regulāra apkope un uzraudzība, kā arī attīrīto notekūdeņu paraugu ņemšanas vieta, lai speciālists pārlicinātos, ka iekārta veic atbilstošu notekūdeņu attīrīšanu.

NAI automatizētais process ar vadības bloku un kompresoru ir galvenā atšķirība no citiem DKS veidiem. Pat, ja iekārta nav aprīkota ar vadības bloku, tai noteikti ir nepieciešams gaisa kompresors, kas pastarpināti pievada skābekli notekūdeņu attīrīšanas procesa nodrošināšanai. Tāpēc elektrība ir būtiska šo sistēmu darbības komponente. Septiņos un krājvertnēs nav tādu procesu, kas būtu jāvada ar elektroenerģijai pieslēgtām iekārtām.

⁹ <https://fainaidea.com/>

Bioloģiski aktīvas vielas (aktīvās dūņas) nodrošina notekūdeņu attīrīšanu, kur aktīvās dūņas barojas ar notekūdeņos esošo organisko materiālu. Tāpēc tās vairojas un palielinās bioloģiski aktīvo dūņu daudzums. Ar laiku šīs dūņas “atmirst” un daļa no tām nosēžas iekārtas apakšā, bet daļa – izskalojas no iekārtas. Bioloģiski aktīvās dūņas var savairoties arī par daudz vai būt par maz nepietiekamu notekūdeņu daudzuma gadījumā.

Bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas ir salīdzinoši sarežģīta notekūdeņu apsaimniekošanas sistēmas, līdz ar ko to ekspluatācijai ir nepieciešamas detalizētas zināšanas par tehnoloģiskajiem procesiem. Pirms bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas iegādes un uzstādīšanas, ieteicams ņemt vērā šādus iekārtas atbilstošas darbības ietekmējošos faktorus:

- notekūdeņu pieplūdei iekārtā ir jābūt regulārai un plūsmai vienmērīgai. Iekārtas ekspluatācija var būt apgrūtināta vietās, kur šis nosacījums netiek ievērots, jo tas ietekmē bioloģiski aktīvo dūņu dzīvotspēju. Iekārta būs neefektīva neregulāri apdzīvotās mājās un mājās ar nelielu iedzīvotāju skaitu, jo nepietiekams cilvēku skaits nespēj nodrošināt bioloģiski aktīvo dūņu dzīvotspējai nepieciešamo notekūdeņu apjomu;
- gruntsūdens līmenis. Iekārtas ekspluatācija var būt apgrūtināta vietās, kur ir augsts gruntsūdens līmenis, jo tas ietekmē attīrīto notekūdeņu iesūcināšanu gruntī, radot iespēju attīrīto notekūdeņu vai gruntsūdeņu ieplūšanai atpakaļ sistēmā;
- elektrības jauda un padeves nepārtrauktība. Elektrības pārrāvumu vai nepietiekamas jaudas gadījumā iekārtā netiek nodrošināta atbilstoša gaisa kompresora darbība, kas pastiprināti pievada skābekli bioloģiskās attīrīšanas procesa nodrošināšanai. Bioloģiski aktīvās dūņas iet bojā un iekārta zaudē savu veikspēju;
- pietiekama teritorijas platība, lai nepieciešamības gadījumā izveidotu infiltrācijas lauku (skat. 2.2. nodaļu).

Papildus ieteicams veikt tirgus izpēti – veikt vairāku bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas sistēmu pārdevēju aptauju, lai noskaidrotu konkrētai vietai un vajadzībai labāko risinājumu, kā arī pārliecinātos par apstākļu piemērotību izvēlētajās/piedāvātās iekārtas uzstādīšanai.

Svarīgi! NAI darbības pārtraukuma vai neatbilstošas darbības rezultātā var rasties būtisks vides piesārņojuma risks.

NAI ierīkošana un uzturēšana ietver šādas izmaksas:

- iekārtas iegāde;
- iekārtas piegāde, izbūve, montāža un palaišana;
- savienojošo cauruļvadu izbūve;
- notekūdeņu novadīšanas vai infiltrācijas sistēmas izbūve atkarībā no gruntsūdeņu līmeņa un iekārtas nodrošinātās notekūdeņu attīrīšanas pakāpes;
- iekārtas darbības nodrošināšanai patērētā elektroenerģija;
- iekārtas servisa pakalpojumi un remonts.

Kopumā NAI izbūves izmaksas ir augstas un to darbība saistīta ar regulārām ekspluatācijas izmaksām.

Bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtu priekšrocības un trūkumi (2.1.1. tabula).

2.1.1. tabula. NAI priekšrocības un trūkumi.

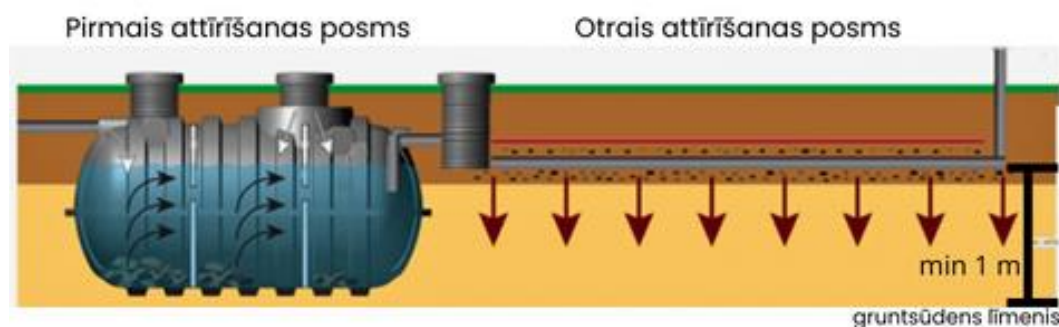
Priekšrocības	Trūkumi
1. Piemērota izmantošanai īpašumos ar lielāku cilvēku skaitu.	1. Notekūdeņu plūsmai jābūt regulārai un vienmērīgai.
2. Salīdzinoši reta nosēdumu vai dūņu atsūkņēšanas jeb asenizācijas pakalpojumu nepieciešamība.	2. Pastāvīga iekārtas darbības kontrole un regulāras apkopes, atbilstoši ražotāja norādījumiem.
3. Pareizi uzstādīta un ekspluatēta iekārta ar regulāru apkopi nodrošina vienkāršu un ērtu sistēmas lietošanu.	3. Iekārtās nevar novadīt: <ul style="list-style-type: none"> • bioloģiski nesadalāmas vielas – dažādas lupatas, plastmasu, gumiju, sanitāros materiālus; • toksiskās vielas; • skābes un sārmus lielā koncentrācijā – aizliegums attiecas uz lieliem skābju un sārmu šķīdumu apjomiem, kas var būtiski ietekmēt iekārtas bioloģisko darbību; • šķaidītājus un krāsas; • būvniecības gaitā radītus atkritumus un ūdeņus no celtniecības instrumentu skalošanas, mazgāšana; • eļļu un taukus lielos apjomos; • dezinficējošās vielas un mazgāšanas līdzekļus lielā daudzumā.
4. Iekārtā ieplūst notekūdeņi un izplūst attīrīti ūdeņi, kas tiek novadīti dabā.	4. Atsevišķos gadījumos, kad tieša izlaide vidē nav pieļaujama, daļu teritorijas jāatvēr infiltrācijas lauka izveidei.
5. Pareizi lietojot, videi draudzīga – var novadīt attīrītos notekūdeņus vidē.	5. Pastāvīgs elektrības pieslēgums.
6. Mūsdienīgākais un videi draudzīgākais notekūdeņu attīrīšanas veids.	6. Augstas iegādes un uzstādīšanas izmaksas.
7. Ērti kontrolējama sistēmas veiktspēja pēc vizuālās apskates un veicot attīrīto notekūdeņu analīzes.	7. Paaugstināta riska objekts, ja netiek nodrošināta atbilstoša darbība.
	8. Nepieciešams saskaņojums ar kaimiņiem, ja iekārtas izbūve paredzēta pie īpašuma robežas.
	9. Izplūdes kvalitātes rādītājiem jāatbilst aglomerācijai noteiktajiem attīrīto notekūdeņu kvalitātes kritērijiem, bet daudzas no šobrīd uzstādītajām sistēmām to nespēj tehnoloģiski nodrošināt.

2.2. Septiķi

Septiķis ir divu posmu notekūdeņu attīrīšanas sistēma, kas sastāv no hermētiskas tvertnes, ar vismaz divām vai trim savstarpēji savienotām kamerām, un speciāli ierīkotas tam sekojošas infiltrācijas (daļēji attīrīto notekūdeņu novadīšanas) sistēmas (2.2.1. attēls).

Galvenā septiņa pazīme – sistēma sastāv no divām savstarpēji savienotām daļām:

1. rūpnieciski izgatavotas hermētiskas tvertnes ar vismaz divām vai trim savstarpēji savienotām notekūdeņu nogulsnēšanās kamerām **vai** pašrocīgi izgatavotām hermētiskām un savstarpēji savienotām vismaz divām vai trim notekūdeņu nogulsnēšanas kamerām **vai** septiņa tvertnes, kas veido lielu nogulsnēšanās kameru un tvertnē iebūvētu biofiltru¹⁰
2. **un** infiltrācijas sistēmas, kas aprīkota ar ventilācijas sistēmu.

2.2.1. attēls. Septiņa darbības piemērs. ¹¹

Pirmajā attīrīšanas posmā notiek notekūdeņu mehāniska attīrīšana, tos nogulsnējot. Notekūdeņi ieplūst septiņa pirmajā kamerā. To smagākais saturs nogrimst, bet vieglākais – aiztek uz nākamo kameru. Gadījumā, ja ir trešā kamera, process atkārtojas.

Organisko vielu noārdīšanās notiek anaerobā (bezskābekļa) vidē. Ar nogulsnēšanās palīdzību notekūdeņos samazinās suspendēto vielu apjoms un uzlabojas otrajā attīrīšanas posmā nonākošo notekūdeņu kvalitāte. Nogulsnēšanas procesā uz pusi tiek samazināta ieplūdušo notekūdeņu piesārņojuma koncentrācija.

Otrajā attīrīšanas posmā daļēji attīrītie notekūdeņi nonāk infiltrācijas sistēmā, kur notiek papildus izšķīdušā piesārņojuma attīrīšana ar filtrēšanas metodi.

Filtrējošais slānis var būt veidots kā filtrācijas lauki, apakšzemes filtrējošās drenas, smilts-grunts filtri, filtrācijas grāvji un akas vai niedru lauki. Infiltrācijas lauka sastāvu un izmēru būtiski ietekmēs katras mājāsaimniecības patērētā ūdens apjoms un vietējie apstākļi – kāda ir grunts, cik augsts ir gruntsūdens līmenis. Galvenais nosacījums - infiltrācijas laukam ir jābūt pietiekami lielam, lai spētu infiltrēt ienākošo notekūdeņu apjomu.

Svarīgi! Septiņa izmantošana bez atbilstošas infiltrācijas sistēmas nav pieļaujama. Ja nav atbilstošas infiltrācijas sistēmas, tas uzskatāms par nehermētisku krājvertni ar tiešu notekūdeņu novadīšanu vidē.

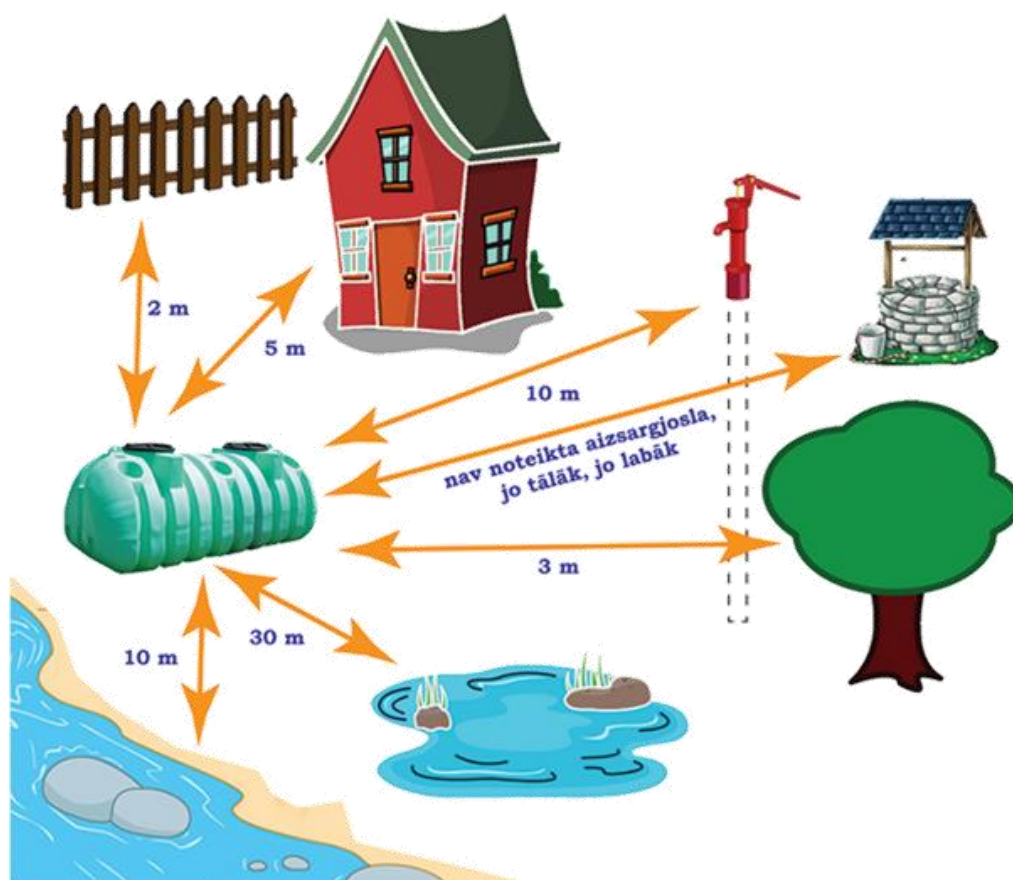
Lai gan septiņa darbības princips ir salīdzinoši vienkāršs, pirms septiņa iegādes un uzstādīšanas, ieteicams ņemt vērā šādus iekārtas atbilstošas darbības ietekmējošos faktorus:

- septiņa izbūvei pieejamā teritorija (2.2.2. attēls). Septiņa izbūves laikā pēc tvertnes vai kamerām notekūdeņu nogulsnēšanai un pirms galējās notekūdeņu novadīšanas dabā ir jābūt ierīkintai infiltrācijas sistēmai, kas var aizņemt plašu nekustamā īpašuma teritoriju. Infiltrācijas lauka teritorijā **nav pieļaujams** veikt jebkādu apbūvi un infiltrācijas lauku **nedrīkst** izmantot ilggadīgo augu vai koku audzēšanai. Infiltrācijas sistēma vairāku gadu garumā var aizsērēt un tā būs jāatjauno;

¹⁰ SIA “Ūdens tīkli un kanalizācija oficiālā mājaslapa: <https://kanalizacija.lv/pasenkurojoss-septikis-carat-s-ar-biofiltru/>

¹¹ SIA “SD parks” oficiālā mājaslapa: <http://www.fluido.lv/lv/notekudenu-biologiskas-attirisanas-iekartas/septiki>

- ērta un vienkārša asenizācijas transporta piebraukšana pie notekūdeņu nogulsnēšanās tvertnes vai kamerām;
- dabīgi augsts gruntsūdens – nebūs iespējams novadīt izplūstošos notekūdeņus;
- grunts sastāvs, atbilstošai infiltrācijas sistēmas izbūvei un veiktspējai.

2.2.2. attēls. Septiķa izbūves nosacījumi.¹²

2.2.2. attēlā shematiski attēlotā septiķa tvertne uzskatāma par kopējo notekūdeņu novadīšanas sistēmu, t.sk. infiltrācijas sistēmu. Attēlā apkopoti rekomendējamie attālumi, bet konkrētas prasības jāskaidro katrā pašvaldībā atsevišķi.

Septiķa ierīkošana un uzturēšana ietver šādas izmaksas:

- iekārtas iegāde;
- iekārtas piegāde un izbūve;
- savienojošo cauruļvadu izbūve;
- notekūdeņu infiltrācijas sistēmas izbūve;
- regulāri asenizācijas pakalpojumi.

Kopumā septiķa izbūves izmaksas ir salīdzinoši nelielas, taču jāērķinās ar regulāru asenizācijas pakalpojumu izmaksu segšanu. Pirms septiķa izbūves būtiski ir izvērtēt un izprast to faktisko notekūdeņu attīrīšanas efektivitāti un iespējamo ietekmi uz apkārtējo vidi, tajā skaitā tuvumā esošiem ūdens avotiem. Septiķa priekšrocības un trūkumi apkopoti 2.2.2. tabulā.

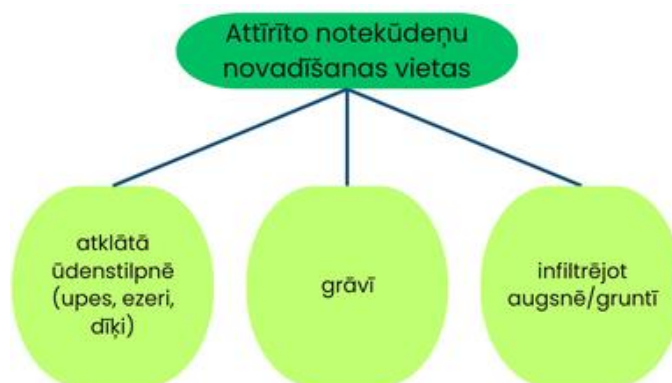
¹² Ilustrācijas autors: Indulis Burka. Portāls: <https://www.la.lv/kultura-sakas-ar-mazmajinu-kadi-dokumenti-nepiecciesami-lauku-mazmajinas-ierikosanai-shema>

2.2.2. tabula. Septiņu priekšrocības un trūkumi.

Priekšrocības	Trūkumi
1. Tehniski vienkārša izbūve.	1. Izbūve aizņem salīdzinoši lielu nekustamā īpašuma platību – jāņem vērā minimālais attālums no ēkām, ūdenstilpēm un ūdens ņemšanas vietām.
2. Salīdzinoši nelielas sistēmas iegādes izmaksas.	2. Nevar izvietot augstu gruntsūdeņu gadījumā un vietās ar vāji pasargātu vai nepasargātu gruntsūdens slāni.
3. Nelielas ekspluatācijas izmaksas.	3. Nevar izmantot blīvi apdzīvotās vietās.
4. Iekārtas darbībai nav nepieciešama elektrība.	4. Nepieciešams saskaņojums ar kaimiņiem, ja septiņa izbūve paredzēta pie īpašuma robežas. ¹³ Vēlams izvērtēt arī iespējamo notekūdeņu ietekmi uz tuvumā esošajiem ūdens avotiem.
	5. Jāparedz ērta un vienkārša asenizācijas transporta piebraukšana pie notekūdeņu nogulsnešanas tvertnes vai kamerām.
	6. Paaugstināta riska vides piesārņojuma objekts gadījumā, ja kāds no sistēmas posmiem neveic savu funkciju vai nav izbūvēts vispār.
	7. Grūti, praktiski neiespējami kontrolējama sistēmas darbības veiktspēja un attīrīto notekūdeņu kvalitāte.
	8. Lai noskaidrotu sistēmas ietekmi uz vidi, jāveic gruntsūdeņu monitorings.
	9. Daudz neskaidrību saistībā ar infiltrācijas sistēmas darbības kontroli un ekspluatācijas prasībām/termiņiem.
	10. Jau šobrīd vairākās Latvijas pašvaldībās noteikti ierobežojumi vai aizliegums septiņu izbūvei.

2.2.1. Notekūdeņu novadīšanas un infiltrācijas sistēmas

Notekūdeņu novadīšanas sistēmas paredzētas vienmērīgai attīrīto notekūdeņu novadīšanai dabā. Atbilstoši spēkā esošajam normatīvajam regulējumam, attīrītus notekūdeņus, atkarībā no to tīrības pakāpes, iespējams novadīt 2.2.1.1. attēlā norādītajās vietās.

2.2.1.1. attēls. Attīrīto notekūdeņu novadīšanas vietas.

¹³ MK noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi", 132. punkts. 30.04.2013. <https://likumi.lv/ta/id/256866-visparigie-teritorijas-planosanas-izmantosanas-un-apbuves-noteikumi>

Infiltrācijas sistēmas, t. sk. filtrācijas lauki un citas konstrukcijas (sauktas arī par pazemes, augsnes filtrācijas iekārtām) ir paredzētas notekūdeņu papildu attīrīšanai un vienmērīgai iesūcināšanai gruntsūdeņos.

Visbiežāk notekūdeņu infiltrāciju veic caur:

- infiltrācijas akām;
- pazemes filtrācijas laukiem;
- infiltrācijas tuneļiem.

Filtrācijas lauki un drenāžas akas jāparedz aiz septiņiem un bioloģiskajām attīrīšanas iekārtām ar jaudu līdz 5 m³/d. Šādas būves paredzētas papildu notekūdeņu attīrīšanai un pārnesi uz grunti, kur dažādu dabas procesu ietekmē iepriekš attīrīto notekūdeņu notece tiek vienmērīgi sadalīta un iesūcināta grunts slāņos.

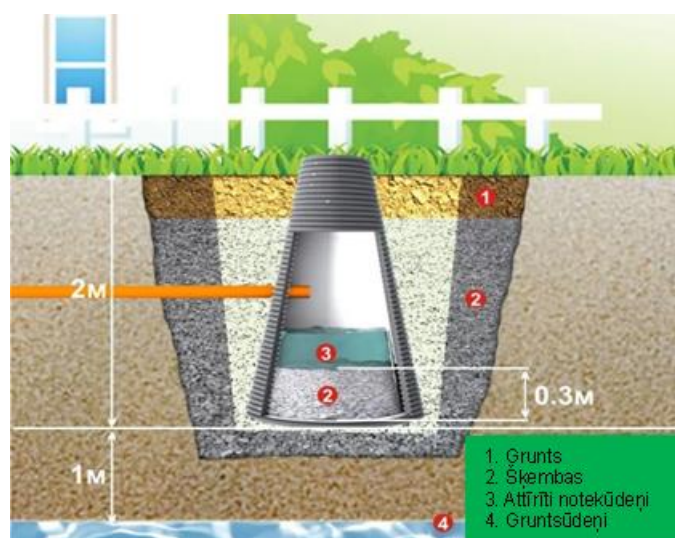
Infiltrācijas sistēmas izbūvē biežāk pieļautās kļūdas:

- nav uzstādīta kontrolaka (sadales aka) pirms infiltrācijas sistēmas;
- infiltrācijas cauruļu materiāls – kokosa šķiedra;
- izbūve veikta pārāk tuvu kokiem un krūmiem;
- filtrējošā slāņa veidošanā izmantotas dolomīta šķembas;
- nav vēdināšanas;
- septiņa vai bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas jaudas neatbilstība infiltrācijas sistēmas lielumam.

2.2.1.1. Infiltrācijas akas

Infiltrācijas aka ir grunts tipa notekūdeņu attīrīšanas sistēma, kuru izmanto kopā ar septiņiem. Infiltrācijas akā notiek notekūdeņu bioloģiskā attīrīšana pirms to nonākšanas gruntī. Bioloģiskā attīrīšana notiek ar bioplēves palīdzību, ko mikroorganismi veido uz mākslīgā filtrējošā materiāla. Notekūdeņos esošās vielas tiem kalpo par barību.

Infiltrācijas akas ieteicams ierīkot tikai smilšainās un smilšmāla augsnēs ar notekūdeņu daudzumu ne vairāk kā 1 m³/d. Akas pamatnei jābūt vismaz 1 m virs gruntsūdens līmeņa (2.2.1.1.1. attēls).

2.2.1.1.1. attēls. Infiltrācijas akas principiālā shēma. ¹⁴

¹⁴ <https://casasidesign.ro/sistem-de-drenaj-pentru-fosa-septica.html>

Infiltrācijas aku var veidot no hermētiskiem dzelzsbetona grodiem, ķieģeļiem vai arī var izmantot rūpnieciski izgatavotas plastmasas akas. Infiltrācijas akas izmēriem jābūt ne lielākiem par 2 x 2 metriem un ne vairāk kā 2,5 m dziļumā.

Ja aka veidota no betona grodiem, apakšējam grodam jābūt perforētam (ar caurumiem), visā apakšējā grodā. 30 cm attālumā no groda ārējās sienas veido filtrējošu slāni – šķembas, granti, smiltis, ko sauc par pamatnes filtru. Pieplūdes kanalizācijas caurules izvieto 10 cm augstumā no pamatnes filtra.

Aprēķinot infiltrācijas akas laukumu, jāņem vērā tās pamatne un groda ar caurumiem sienu laukums. Slodze uz infiltrācijas aku veidojas:

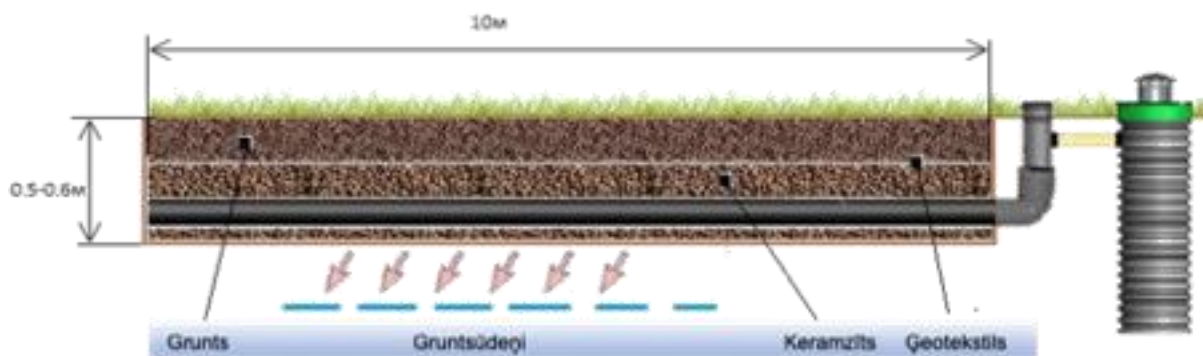
- smilšainās augsnēs – 100 l/d uz 1 m²;
- smilšmāla augsnēs – 50 l/d uz 1 m².

Līdz ar to infiltrācijas akas, kas veidota no 1,5 m diametra grodiem, laukums būs 6 m²:

- pamatne – 1,75 m²;
- sienas – 4,24 m².

2.2.1.2. Pazemes filtrācijas lauki

Pazemes filtrācijas lauku atkarībā no teritorijas plānojuma un lieluma veido pēc dažādām shēmām, bet tā darbības princips nemainās – no septiķa vai bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas notekūdeņi ieplūst sadales akā (2.2.1.2.1. attēls). Tas ir centrālais elements notekūdeņu infiltrācijas shēmā. No tā notekūdeņi novirzās pa drenāžas caurulēm, kas ir rūpnieciski perforētas caurules ar noteikta izmēra caurumiem. Caur drenāžas caurules caurumiem visā tās garumā šķidrums nonāk gruntī, kur tas tiek atbrīvots no piemaisījumiem. Nokļūstot pazemes slāņos, šāds ūdens vairs nav bīstams no apkārtējās vides aizsardzības viedokļa.

2.2.1.2.1. attēls. Pazemes filtrācijas lauka principiālā shēma (piemērs smilšmāla tipa gruntij).¹⁵

Pazemes filtrācijas lauka ierīkošanas nosacījumi:

- filtrācijas lauka lielumu nosaka, dalot diennakts notekūdeņu daudzumu ar ūdens absorbcijas spēju uz 1 m² augsnes;
- filtrācijas lauks nedrīkst atrasties dzeramā ūdens avota un dzīvojamās ēkas tiešā tuvumā (ieteicamais minimālais attālums ir 15 m);
- smilšu slānim, kas kalpo kā filtrs, jābūt zem grunts sasaluma dziļuma;
- minimālais attālums starp perforētas caurules ārējo malu un gruntsūdens līmeni ir 1 m;
- infiltrācijas cauruļu galos jāuzstāda ventilācijas stāvvadi, lai izvadītu smakas no sistēmas;
- infiltrācijas cauruļu garums nedrīkst pārsniegt 20 m;

¹⁵ <https://www.homesepic.co.uk/drainage-field-size-calculation-and-design/>

- attālums starp infiltrācijas caurulēm 1,5 m;
- ieteicamais infiltrācijas caurules materiāls – plastmasa ar 5 mm perforāciju, piemērota kanalizācijas notekūdeņiem;
- vispiemērotākais infiltrācijas caurules diametrs ir 110 mm;
- attālumi starp ventilācijas caurulēm nedrīkst pārsniegt 4 m;
- stāvvadu augstums virs zemes līmeņa nav mazāks par 0,5 m.

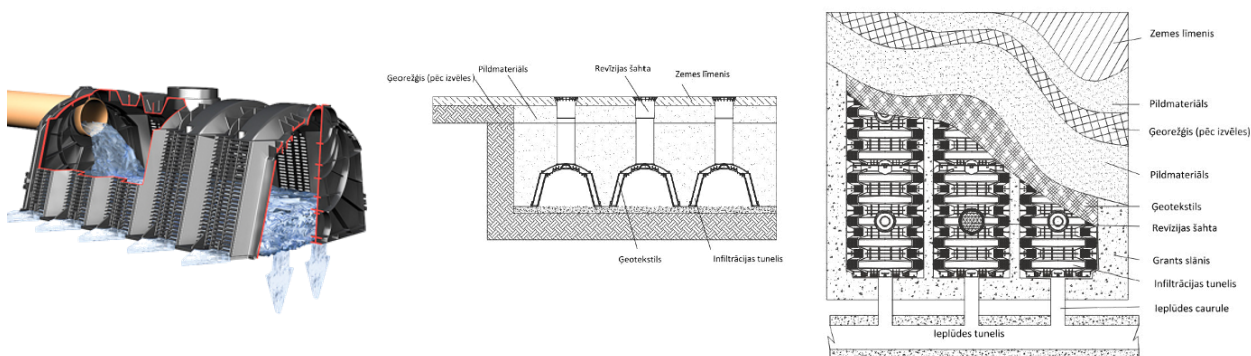
Svarīgi! Pazemes infiltrācijas lauka efektīva darbība ir iespējama, ja tas ir būvēts smilšainā vai smilšmāla augsnē. Smilšainās augsnēs slodzi uz vienu infiltrācijas cauruļvada metru aprēķina 30 l/d, bet smilšmālā – 15 l/d.

Pazemes filtrācijas lauka aizsērēšanu parasti rada nepareiza notekūdeņu novadīšanas dinamika pēc septiķiem un bioloģiskām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām. Tas veicina augsnes aizaugšanu ar dūņām. Šo procesu nevar apturēt, bet var palēnināt. Galvenais – nepieļaut slikti attīrītu notekūdeņu nokļūšanu pazemes filtrācijas laukā. Pareizi izvēlēts septiķa un bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas tilpums un pareiza ekspluatācija nodrošinās notekūdeņu infiltrēšanu.

Pazemes filtrācijas lauka drenāžas slāņa straujas aizaugšanas gadījumā būs nepieciešams veikt drenējošā slāņa (smilšu, šķembu) mazgāšanas vai nomaiņas darbus agrāk nekā plānots. Pretējā gadījumā notekūdeņiem no septiķa vai bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas nebūs kur aizplūst un tie plūdīs pāri konstrukcijas malām. Asenizācijas mašīnas izsauksana septiskās tvertnes izsūknēšanai būs jāveic daudz biežāk nekā tad, ja filtrācijas lauks darbojas pareizi.

2.2.1.3. Infiltrācijas tuneļi

Infiltrācijas tuneļus uzstāda tranšējā, kuru aizpilda ar oļu kārtu (apm. 2-30 cm, frakcija 8/16). Tuneļa moduļus liek bedrē un savstarpēji gareniski savieno. Tos apsedz ar filtrējošu materiālu (ģeotekstilu), lai aizsargātu moduļus no netūrumiem un smiltīm. To klāj vismaz 30-50 cm uz katru pusi. Pēc tam tranšeju vienmērīgi piepilda ar izrakto palīgmateriālu (grunti) (2.2.1.3.1. attēls).

2.2.1.3.1. attēls. Infiltrācijas tuneļa principālā shēma.¹⁶

Ja pazemes filtrācijas lauks atrodas zem zaļās zonas, sistēma jānoklāj ar ūdensizturīgu plēvi vai māla slāni (apm. 10 cm), pretējā gadījumā zāliens virs filtrēšanas sistēmas var ātrāk izkalst.

¹⁶ SIA "Ūdens tīkli un kanalizācija" oficiālā mājaslapa: <https://kanalizacija.lv/infiltrācijas-tunelis-graf/>

Svarīgi! Infiltrācijas tuneļus jāuzstāda sausajā gruntī tā, lai gruntsūdens maksimālais līmenis būtu vismaz 1 m zem infiltrācijas lauka zemākā punkta. Ja nepastāv šādas sausas grunts zonas, jāizskata iespēja veidot uzbērumu infiltrācijas vajadzībām.

2.3. Notekūdeņu krājvertnes

Notekūdeņu krājvertne ir izplatītākais DKS veids. Tā ir hermētiska tvertne, kas paredzēta radīto notekūdeņu uzkrāšanai. Šādu krājvertņu izbūve ir vienkārša un ātra, kā arī ir iespējami dažādi to izbūves tehniskie risinājumi. Krājvertnē notiek notekūdeņu uzkrāšana, bet to attīrīšana nenotiek, tāpēc notekūdeņu piesārņojuma koncentrācija nemazinās. No krājvertnes notekūdeņi netiek novadīti dabā, tādējādi netiek radīts piesārņojums krājvertnes tuvumā.

Notekūdeņu krājvertnes ekspluatācija ietver regulāru satura izvešanu, ko veic asenizators–SPS vai cits komersants, kas nodrošina notekūdeņu savākšanu no DKS, to transportēšanu un novadīšanu centralizētajā kanalizācijas sistēmā speciāli izveidotās notekūdeņu ņemšanas vietās (uzrauga VVD un par to darbību atbildīgais SPS).

Notekūdeņu krājvertne var būt dažādas formas un tilpuma hermētiska tvertne, kas izgatavota no dažāda veida plastmasas, stikla šķiedras vai citiem kompozītmateriāliem (2.3.1. attēls). Tā var būt izbūvēta arī no dzelzsbetona grodiem, ja tie pirms ekspluatācijas ir pārklāti ar hidroizolācijas pārklājumu un ir novērsta notekūdeņu noplūde.

2.3.1. attēls. Notekūdeņu krājvertnes piemērs. ¹⁷

Krājvertnes virspusē ir ierīkota apkopes lūka, caur kuru asenizators var nodrošināt uzkrāto notekūdeņu atsūkņēšanu. Tvertnes lielumu izvēlas, ņemot vērā ieplūstošo notekūdeņu apjomu. Vēlams, lai krājvertnes kopējais tilpums ~ 3 reizes pārsniegtu ieplūstošo notekūdeņu viena mēneša apjomu. Jo mazāka krājvertne, jo biežāk nepieciešami asenizācijas pakalpojumi, tā pieaugot asenizācijas pakalpojumu izmaksām.

Notekūdeņu krājvertnes izbūvē nav ierobežojumu attiecībā uz gruntsūdeņu līmeni, notekūdeņu novadīšanas kārtību un teritorijas platību (2.3.2. attēls).

¹⁷ Otto Graf GmbH oficiālā mājaslapa: <https://www.graf-water.com/wastewater-treatment/wastewater-tank.html>

2.3.2. attēls. Izbūvētas notekūdeņu krājvertnes piemērs.¹⁸

Notekūdeņu krājvertne ir piemērota:

- ģimenēm ar mazu radīto notekūdeņu apjomu;
- nekustamajiem īpašumiem, kuros uzturas īslaicīgi.

Galvenās notekūdeņu krājvertnes pazīmes:

- viena un vairākas savstarpēji savienotas hermētiskas tvertnes, kas paredzētas neattīrītu notekūdeņu, septisko tvertņu dūņu, fekāliju vai kanalizācijas sistēmu tīrīšanas atkritumu uzkrāšanai;
- notekūdeņu attīrīšanas process nenotiek uz vietas, līdz ar to sistēmai nav izplūdes elementu;
- nepieciešami salīdzinoši bieži asenizācijas pakalpojumi, lai nogādātu notekūdeņus uz pieņemšanas/attīrīšanas vietām.

Svarīgi! Plānojot notekūdeņu krājvertnes izvietošanu, jāparedz ērta un vienkārša asenizācijas transporta piebraukšanas iespēja, lai varētu veikt krājvertnes regulāru iztukšošanu.

Notekūdeņu krājvertnes ierīkošana un uzturēšana ietver šādas izmaksas:

- krājvertnes iegāde;
- krājvertnes piegāde un uzstādīšana;
- savienojošo cauruļvadu izbūve;
- regulāra asenizācijas pakalpojumu izmantošana krājvertnes izvešanai.

Notekūdeņu krājvertnes priekšrocības un trūkumi (2.3.1. tabula).

¹⁸ <https://mvd.riga.lv/tuvojas-decentralizeto-kanalizācijas-sistēmu-registrācijas-noslegums/>

2.3.1. tabula. Notekūdeņu krājvertņu priekšrocības un trūkumi.

Priekšrocības	Trūkumi
1. Tehniski vienkārša un ātra izbūve.	1. Nepieciešams prognozēt notekūdeņu daudzumu (krājvertnes kopējam tilpumam jābūt ~ 3 reizes lielākam par iekrājamo notekūdeņu viena mēneša apjomu).
2. Nelielas sistēmas iegādes un uzstādīšanas izmaksas.	2. Nepieciešami regulāri asenizācijas pakalpojumi – augstas ekspluatācijas izmaksas.
3. Vienkārša ekspluatācijas – nav nepieciešama papildus apkope.	3. Nepieciešama vieta ērtai un vienkāršai asenizācijas transporta piebraukšanai pie notekūdeņu krājvertnes.
4. Nav nepieciešams elektrības pieslēgums.	4. Pastāv vides piesārņojuma risks, ja krājvertnes hermētiskums ir bojāts (ne vienmēr iespējams laicīgi identificēt) vai tā pārplūst.
5. Izbūvei nav nepieciešama plaša teritorija.	5. Nepieciešams saskaņojums ar kaimiņiem, ja notekūdeņu krājvertnes izbūve paredzēta pie īpašuma robežas.
6. Notekūdeņu attīrīšana notiek ārpus nekustamā īpašuma robežām – nepastāv risks neatbilstoši attīrītu notekūdeņu novadīšanai vidē.	
7. Iespējams izmantot neregulāri vai periodiski.	
8. Iespējams izmantot blīvi apdzīvotās vietās.	

2.4. DKS izmantošanā sasniedzamie kvalitātes rādītāji

Latvijas likumdošanas normatīvajos aktos nav vai ir nepilnīgi definētas prasības sasniedzamajiem DKS attīrīšanas kvalitātes rādītājiem, kas būtiski apgrūtinā vai liedz novērtēt DKS darbības atbilstību. Esošajā MK noteikumu Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī” redakcijā sasniedzamās vides kvalitātes prasības ir izvirzītas tikai NAI, neskatoties uz to, ka katrai DKS ir individuālas darbības nianse.

1. Rūpnieciski izgatavotām bioloģiskajām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5 m³/d piesārņojošo rādītāju attīrīšanas efektivitāte un sasniedzamās koncentrācijas ir noteiktas iekārtu pasēs. Ciemu vai pilsētu teritorijā esošām NAI ir jānodrošina vismaz notekūdeņu otrējā attīrīšana - t.i., tādu tehnoloģiju izmantošana, kur galvenokārt veic bioloģisko attīrīšanu ar otreizēju nostādināšanu vai izmanto citus procesus, kuri spēj nodrošināt no attīrīšanas iekārtām izplūstošo notekūdeņu kvalitātes atbilstību MK noteikumu Nr.34 5.pielikuma 1.tabulā noteiktajām prasībām¹⁹. Minētajā MK noteikumu Nr.34 5.pielikuma 1.tabulā iekļautie rādītāji ir jānovērtē un jāpiemēro atbilstoši tiem rādītājiem, kas noteikti kanalizācijas aglomerācijas teritorijai, kurā izvietota NAI. **NAI, kas atrodas ārpus noteiktajām kanalizācijas aglomerācijām vai ciemu un pilsētu teritorijām, izplūstošo notekūdeņu kvalitātes rādītāji nav noteikti.**

¹⁹ MK noteikumi Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī”, 34. un 40.1. punkti, <https://likumi.lv/ta/id/58276-noteikumi-par-piesarnojoso-vielu-emisiju-udeni>

2. Septiņu izmantošanas gadījumā, otrais attīrīšanas posms norit infiltrācijas sistēmā, līdz ar ko tehniski ir sarežģīti novērtēt attīrīto un vidē novadīto notekūdeņu kvalitātes rādītājus. MK noteikumu Nr.34 kontekstā, prasības attiecībā uz piesārņojošo vielu emisiju ūdenī no septiņiem netiek izvirzītas. Kā vienīgo no MK noteikumiem Nr.34 izrietošo prasību attiecībā uz šī veida DKS varētu piemērot 34.punktā noteikto: “Ja centralizētas kanalizācijas sistēmas izveide ir ekonomiski neizdevīga vai neuzlabos vides kvalitāti, notekūdeņu savākšanai izmanto normatīvajos aktos par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu noteiktās decentralizētas kanalizācijas sistēmas vai cita veida ietaises (turpmāk – decentralizēta kanalizācijas sistēma), **kas nodrošina līdzvērtīgu vides aizsardzības līmeni.** [...]”, tomēr arī šī punkta prasību piemērošana nav viennozīmīga un dabā grūti realizējama.
3. Pamata sasniedzamais kvalitātes rādītājs, notekūdeņu krājvertnēm ir to hermētiskums, kas nepieļauj neattīrītu notekūdeņu noplūšanu apkārtējā vidē. Par notekūdeņu krājvertnēs uzkrāto notekūdeņu atbilstošu attīrīšanu, pēc to nogādāšanas sadzīves notekūdeņu attīrīšanas iekārtās, atbildību uzņemas iekārtu operators jeb SPS, kura darbību uzrauga VVD.

3. Esošā normatīvā regulējuma analīze

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā²⁰ (turpmāk - Ūdens Struktūrdirektīva), un Padomes Direktīva 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu²¹ (turpmāk - ES Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva) regulē DKS. Direktīvās ir iekļauti principi, kas attiecināmi uz DKS (3.1. tabula).

3.1.tabula. Galvenie ES direktīvu principi attiecībā uz DKS.

Nr. p. k.	Direktīvā iekļautais nosacījums	Principa ievērošana attiecībā uz DKS
1	Lai saglabātu, aizsargātu un uzlabotu ūdens vidi, jāveic kompleksi pasākumi piesārņojuma avotu samazināšanai un likvidēšanai.	Jāapzina esošo DKS skaits un tehniskais stāvoklis, lai novērtētu radītā piesārņojuma apmēru un izstrādātu risinājumu situācijas uzlabošanai, pēc iespējas veicinot pieslēgumu skaitu CKT vai veidojot lokālas sadzīves kanalizācijas savākšanas un attīrīšanas sistēmas, mazinot piesārņojuma avotu skaitu, nodrošinot labāku un vieglāk pārraugāmu notekūdeņu attīrīšanas procesu, kvalitāti un uzlabojot vides, t.sk., ūdeņu, kvalitāti.
2	Piesārņojošās vielas aizliegts novadīt ūdenī.	DKS, kas paredzētas lokālai sadzīves kanalizācijas attīrīšanai, jādarbojas atbilstoši ražotāja noteiktajiem darbības parametriem, nodrošinot augstāko iespējamo notekūdeņu attīrīšanas līmeni, bet krājvertnēm jābūt hermētiskām, lai nepieļautu notekūdeņu nekontrolētu noplūdi apkārtējā vidē.
3	Piesārņojošo darbību veikšanai jāsaņem specializētas atļaujas, darbība jāreģistrē.	DKS jāreģistrē, jānosaka konkrētas prasības šo sistēmu darbībai un to darbība jāuzrauga.
4	Emisijām jānosaka konkrētas robežvērtības un to ievērošana strikti jāuzrauga, pakāpeniski samazinot noteikto limitu apjomus. Individuālajām sistēmām vai citām piemērotām sistēmām jānodrošina tas pats vides aizsardzības līmenis.	DKS, kas paredzētas lokālai sadzīves kanalizācijas attīrīšanai, jānosaka un jānodrošina aglomerācijas notekūdeņu attīrīšanas iekārtām līdzvērtīga notekūdeņu attīrīšanas parametru ievērošana.
5	Piesārņotājs maksā.	DKS īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir segt visas ar kārtējo (neattiecas uz pirmreizējo pārbaudi) pārbaudi saistītās izmaksas, ja DKS ir konstatētas neatbilstības (tehniskais stāvoklis, apsaimniekošanas prasību neievērošana un piesārņojošo vielu

²⁰ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK (2000. gada 23. oktobris), ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/60/oj/?locale=LV>

²¹ Padomes Direktīva 91/271/EEK (1991. gada 21. maijs) par komunālo notekūdeņu attīrīšanu. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?uri=celex%3A31991L0271>

Nr. p. k.	Direktīvā iekļautais nosacījums	Principa ievērošana attiecībā uz DKS
		koncentrāciju pārsniegumi vidē novadītos notekūdeņos). ²²
6	Komunālo notekūdeņu novadīšanas vietas ir jāizvieto tik tālu viena no otras, cik vien tas iespējams.	DKS izbūve nav atbalstāma blīvi apdzīvotos rajonos. Šādos gadījumos nepieciešams komplekss risinājums sadzīves kanalizācijas savākšanai un attīrīšanai.

Svarīgi atzīmēt, ka direktīvas atšķirībā no regulām, nav tieši piemērojami tiesību akti. ES institūcijas, pieņemdamas direktīvu, nosaka sasniedzamo mērķi, savukārt dalībvalstu uzdevums ir savlaicīgi iestrādāt direktīvas nosacījumus nacionālajos normatīvajos aktos attiecīgā direktīvas mērķa sasniegšanai. Tātad direktīvas ir saistošas dalībvalstīm. Savukārt dalībvalstu fiziskajām un juridiskajām personām direktīvās iekļautie nosacījumi kļūst par saistošiem tikai ar brīdi, kad šie nosacījumi iekļauti, jeb pārņemti nacionālajos normatīvajos aktos. Pārņemot ES tiesību aktus Latvijas ārējos normatīvajos aktos, svarīgi ir izvērtēt, kuras ES tiesību normas ir iekļaujamas likumos un kuras – MK noteikumos. Piemēram, jautājumi, kas skar būtiskus konkrētās nozares pamatprincipus, parasti regulē likumos, savukārt jautājumus, kas konkretizē vai nosaka precīzāk konkrētās nozares pamatprincipu īstenošanas mehānismus, ietver MK noteikumos.

DKS kopumā raksturo vairāki savstarpēji saistīti elementi noteiktu funkciju nodrošināšanai. Tā ir sistēma, kas saistīta ar ēku, no kuras notekūdeņi pa cauruļvadiem nonāk krājtvertnē, kur tie tiek uzkrāti (bez izplūdes vidē) vai ieplūst attīrīšanas sistēmā (attīrīti tālāk tiek novadīti vidē). Līdz ar to DKS skar trīs galvenās nozares, kuru normatīvais regulējums ietver prasības arī attiecībā uz DKS (3.1. attēls).

3.1. attēls. Ar DKS saistītās nozares.

DKS ir pirmās grupas inženierbūve - veidota no kanalizācijas akām, kanalizācijas ārējiem inženiertīkliem ar iekšējo diametru līdz 200 mm un notekūdeņu attīrīšanas inženierbūvēm ar jaudu līdz 5 m³/d (ieskaitot).²³ Turklāt DKS nonāk neattīrīti notekūdeņi, kas potenciāli var radīt vides piesārņojumu. Savukārt neattīrītiem notekūdeņiem ir nepieciešama atbilstoša attīrīšana vai izvešana uz attīrīšanas iekārtām, bet pašām DKS – atbilstoša apsaimniekošana. Līdz ar to ar vides aizsardzības, ūdenssaimniecības un būvniecības nozari saistītie normatīvie akti ir attiecināmi arī uz DKS izbūvi, ekspluatāciju un apsaimniekošanu.

²² MK noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu, 4., 18., 19. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistēmu-apsaimniekošanu-un-registrēšanu>

²³ MK noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi", 1. pielikums. 19.08.2014. <https://likumi.lv/ta/id/269069-visparigie-buvnoteikumi>

DKS ir inženierbūve, kas atrodas nekustāmā īpašnieka īpašumā vai nekustamā īpašuma valdītāja valdījumā, līdz ar to par to uzstādīšanu un ekspluatāciju atbilstoši visām vides aizsardzības, ūdenssaimniecības un būvniecības nozaru prasībām atbildīgs ir tieši īpašnieks vai valdītājs.

Projektēšanas prasības kanalizācijas būvēm nosaka MK noteikumi Nr. 327²⁴, no kurām būtiskākās:

1. kanalizācijas būvju projektēšanā piemēro standartu prasības;
2. projektējot objektu kanalizācijas sistēmas, ņem vērā normatīvo aktu prasības;
3. veic esošo kanalizācijas būvju tehnisko, ekonomisko un higiēnisko novērtējumu;
4. izvērtē kanalizācijas būvju apvienošanas lietderību, paredzot to izmantošanas un darbības intensificēšanas iespējas, uzņemot individuālo māju, atsevišķi novietotu ēku vai ēku kopu notekūdeņus. Būvniecības ieceres dokumentāciju izstrādā saskaņoti ar ūdensapgādes būvniecības ieceres dokumentāciju;
5. pirms izlaides ūdenstecēs vai ūdenstilpēs paredz visu notekūdeņu attīrīšanu, lai nodrošinātu to atbilstību normatīvajiem aktiem par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī;
6. cauruļvadiem, armatūrai, iekārtām un materiāliem jāatbilst šī būvnormatīva piemērojamo standartu un tehnisko noteikumu prasībām. Reglamentētās sfēras būvizrādījumus novērtē saskaņā ar normatīvajiem aktiem par atbilstības novērtēšanu;
7. ja nav pieļaujams kanalizācijas sistēmas vai atsevišķu tās elementu darbības pārtraukums, jāparedz pasākumi, kas nodrošina nepārtrauktu darbību;
8. decentralizētas vai centralizētas kanalizācijas sistēmas vai kanalizācijas sistēmas, kas kopīgas vairākām apdzīvotām vietām, atsevišķām ēku kopām un ražošanas teritorijām, projektē atbilstoši vietējās pašvaldības apstiprinātajai aglomerācijai;
9. DKS, pamatojot ar ekonomiskiem aprēķiniem un ņemot vērā vides aizsardzības institūciju prasības, drīkst projektēt, ja nepieciešams kanalizēt ēku kopas vai atsevišķas ēkas.

DKS izbūvi var realizēt:

1. Iekļaujot DKS jaunbūvējamās ēkas būvprojektā;
2. Izbūvējot DKS kā atsevišķu inženierbūvi ar paskaidrojuma rakstu, ko piemēro arī novietošanas un pārbūves gadījumā. MK noteikumi Nr. 253 nosaka, ka DKS (mazākas notekūdeņu attīrīšanas inženierbūves (jauda līdz 5 m³/d), sausās tualetes vai izvedamu notekūdeņu krājtvertnes) drīkst izbūvēt arī saviem spēkiem, izpildot normatīvajos aktos noteiktās prasības būvētājiem²⁵.

Svarīgi! DKS ierīkošana rada lielāku vides apdraudējuma risku nekā CKS, jo to pienācīga ekspluatācija ir katra individuāla īpašnieka rīcības ietvaros.²⁶

Galvenās normatīvo aktu prasības pa DKS veidiem un saistītajām nozarēm, kā arī rekomendācijas normatīvo aktu pilnveidošanai apkopotas 3.2. tabulā.

²⁴ MK noteikumi Nr. 327 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 "Kanalizācijas būves"". 30.06.2015. <https://likumi.lv/ta/id/274990-noteikumi-par-latvijas-buvnormativu-lbn-223-15-kanalizācijas-buves->

²⁵ MK noteikumi Nr. 253 "Atsevišķu inženierbūvju noteikumi". 09.05.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291197-atsevisku-inzenierbuvju-buvnoteikumi>

²⁶ Augstākās tiesas 20.06.2018. spriedums Nr. SKA-170/2018 (A420349813). <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5491>

3.2. tabula. Normatīvo aktu prasības pa DKS veidiem.

DKS veids	Ko pārbauda/ konstatē	Uzraugošā institūcija	Normatīvie akti	Komentāri/Ieteikumi
Būvniecības nozare				
Visas DKS	projektā iekļauto risinājumu atbilstība	Būvvalde	<u>Regulē:</u> Standarts EN 12566 “Mazās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas līdz 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam” MK noteikumi Nr. 240. MK noteikumi Nr. 327.	Būvvaldēm noteikt par pienākumu novērtēt plānotās DKS izbūves atbilstību spēkā esošiem būvnormatīviem, teritorijas plānošanas dokumentiem un standartu prasībām. Izbūvēto DKS gadījumā būvvaldes pienākums būtu novērtēt un sniegt atzinumu par sistēmas atbilstību spēkā esošiem būvnormatīviem, teritorijas plānošanas dokumentiem un standartu prasībām. Par projektējamām un izbūvētām DKS ir jābūt izstrādātai un pieejamai pilnai tehniskai dokumentācijai, tajā skaitā par infiltrācijas sistēmām.
Visas DKS	kas izbūvēts saskaņā ar projektu	Būvvalde	<u>Regulē:</u> MK noteikumi Nr. 253. MK noteikumi Nr. 529.	Ieteikums: izstrādāt vienotu DKS definīciju, minot konkrētus DKS veidus un prasības katras šādas sistēmas projektēšanai. Obligāti veikt kanalizācijas tīklu cauruļvadu un DKS (t.sk. infiltrācijas sistēmas) topogrāfisko uzmērīšanu, pieaicinot ģeodēzistu un mērījumus reģistrējot ADTI datu bāzē.
Visas DKS	kur izbūvēts saskaņā ar projektu	Būvvalde	<u>Regulē:</u> Pašvaldību Teritorijas attīstības plānošanas dokumenti. Saskaņā ar tehnisko projektu vai citu būvniecības dokumentāciju.	Visu pašvaldību Teritorijas attīstības plānošanas dokumentos būtu iekļaujamas prasības (t.sk. ieteikumi, ierobežojumi, aizliegumi) attiecībā uz DKS izvietojumu pašvaldības administratīvajā teritorijā.

DKS veids	Ko pārbauda/ konstatē	Uzraugošā institūcija	Normatīvie akti	Komentāri/Ieteikumi
Visas DKS	kā izbūvēts: vai ir visi sistēmas elementi: cauruļvads, tvertnes, paraugu ņemšanas vietas, infiltrācijas sistēmu u.c.	Būvvalde	<u>Regulē:</u> Būvniecības likums.	Saskaņā ar normatīvo aktu regulējumu šī funkcija būtu jāveic Būvvaldei, bet faktiski būvvaldēm nav pietiekošas kapacitātes un tā šo procesu neveic. Ieteikums: pie būves pieņemšanas ekspluatācijā pieaicināt kompetentu pārstāvi, kas atbild par DKS uzraudzību un kontroli.
Septiķis ar infiltrācijas sistēmu un NAI ar infiltrācijas sistēmu	vai ir veikta inženierģeoloģiskā izpēte grunts slāņu un gruntsūdeņu līmeņa noteikšanai	Būvvalde	<u>Regulē:</u> Ministra kabineta noteikumi Nr. 334 "LBN 005-15 "Inženierizpētes noteikumi būvniecībā""	Ieteikums: Pirms septiķa/NAI infiltrācijas sistēmas projektēšanas <u>obligāti</u> veicama inženierģeoloģiskā izpēte grunts slāņu un gruntsūdens līmeņa noteikšanai. Prasība inženierģeoloģiskās izpētes veikšanai iekļaujama Būvvaldes izdotajos tehniskajos noteikumos projektēšanai.
Septiķis ar infiltrācijas sistēmu un NAI	vai sistēmu jauda un apjoms ir atbilstoša radīto notekūdeņu apjomam	Sertificēts būvspeciālists vai atbilstošs komersants	<u>Regulē:</u> Standarts EN 12566 "Mazās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas līdz 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam"	Ieteikums: noteikt konkrētā standarta izmantošanu kā obligātu prasību.
Notekūdeņu krājvertnes	vai sistēmu jauda un apjoms ir atbilstoša radīto notekūdeņu apjomam	Sertificēts būvspeciālists vai atbilstošs komersants	<u>Regulē:</u> Ministra kabineta noteikumi Nr. 326 "LBN 222-15 "Ūdensapgādes būves""	Ieteikums: gadījumos, ja nav iespējas uzstādīt ūdens patēriņa mērāparātu, noteikt konkrētu ūdens patēriņa normu uz vienu iedzīvotāju diennaktī - 150l apmērā (atbilstoši standartam EN 12566 "Mazās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas līdz 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam") un noteikt, ka krājvertnes kopējais tilpums vismaz 3 reizes pārsniedz mēneša ieplūstošo notekūdeņu apjomu.
Visas DKS	sistēmām ir jābūt izveidotām ar rūpnieciski izgatavotiem risinājumiem vai	Būvvalde	<u>Pašlaik Latvijā neregulē.</u>	Ieteikums: noteikt Standarta EN 12566 "Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam" izmantošanu kā obligātu prasību. Minētās prasības iekļaut kā obligātu projekta

DKS veids	Ko pārbauda/ konstatē	Uzraugošā institūcija	Normatīvie akti	Komentāri/Ieteikumi
	pašrocīgi veidotiem, atbilstoši standarta EN 12566 daļu prasībām			sastāvdaļu vai izmantot kā vērtēšanas kritēriju reģistrā iekļauto DKS vērtēšanai.
Ūdenssaimniecības nozare – DKS apsaimniekošana				
NAI	vai sistēma tiek uzturēta atbilstošā funkcionējošā stāvoklī (NAI apkopes)	DKS kontroles un uzraudzības deleģējums, atbilstošs komersants	<u>Regulē:</u> MK noteikumi Nr. 384. Pašvaldību SN, kas reglamentē konkrēto jomu. Ražotāju noteiktās sistēmas ekspluatācijas prasības.	Ieviest vienotu NAI darbības uzraudzības algoritmu ar konkrētām prasībām šīs sistēmas veiktspējas novērtēšanai.
Septiķi ar infiltrācijas sistēmu	vai septiķa infiltrācijas sistēma tiek uzturēta funkcionējošā stāvoklī	DKS kontroles un uzraudzības deleģējums, atbilstošs komersants	<u>Pašlaik Latvijā neregulē.</u>	Ieteikums: noteikt konkrētas metodes septiķa infiltrācijas sistēmas pārbaudei un uzturēšanai. Noteikt septiķu infiltrācijas sistēmu kalpošanas ilgumu. Piedāvātais septiķa infiltrācijas sistēmas materiālu kalpošanas ilgums – 15 gadi.
Krājvertnes	krājvertnes izvešanas biežums	DKS kontroles un uzraudzības deleģējums	<u>Regulē:</u> MK noteikumi Nr. 384. Pašvaldību SN, kas reglamentē konkrēto jomu.	<u>Ieteikums:</u> izstrādāt vienotu algoritmu krājvertņu izvešanas biežumam gadā, izmantojot ūdens patēriņa rādījumus pēc skaitītāja. Gadījumos, ja nav iespējas uzstādīt ūdens patēriņa mērāparātu, noteikt konkrētu ūdens patēriņa normu uz vienu iedzīvotāju diennaktī – 150 l apmērā (atbilstoši standartam EN 12566 "Mazās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas līdz 50 iedzīvotājiem") un noteikt, ka krājvertnes ka krājvertnes kopējais tilpums vismaz 3 reizes pārsniedz mēneša ieplūstošo notekūdeņu apjomu..
Vides aizsardzības nozare				
Septiķis ar infiltrācijas sistēmu un NAI	attīrītu notekūdeņu atbilstība vides aizsardzības kvalitātes prasībām	DKS kontroles un uzraudzības deleģējums	<u>Regulē:</u> MK noteikumi Nr. 34 (tikai noteikto aglomerāciju robežās)	<u>Ieteikumi:</u> papildināt esošo regulējumu ar notekūdeņu kvalitātes rādītāju prasībām DKS visā valsts teritorijā, nosakot prasības notekūdeņu monitoringam.

DKS veids	Ko pārbauda/ konstatē	Uzraugošā institūcija	Normatīvie akti	Komentāri/Ieteikumi
Notekūdeņu krājvertnes	tvertnes ir hermētiskas un neattīrīti notekūdeņi nenoplūst vidē	DKS kontroles un uzraudzības deleģējums	<u>Regulē:</u> MK noteikumi Nr. 384. Pašvaldību SN, kas reglamentē konkrēto jomu.	

Teritorijas, kur atļauta DKS izbūve

MK noteikumi Nr. 240 nosaka, pie kādiem nosacījumiem pieļaujama DKS izbūve.²⁷ Ūdensapgādes un kanalizācijas risinājumus plāno, izvērtējot vides riskus un tehniski ekonomisko pamatojumu un atbilstoši paredzot centralizētas vai decentralizētas ūdensapgādes un/vai kanalizācijas sistēmas. Detalizētākas prasības katras atsevišķās administratīvās teritorijas ietvaros noteiktas Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos, kas ir daļa no pašvaldības teritorijas plānojuma. Ja pašvaldības Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos konkrētas prasības vai ierobežojumi attiecībā uz DKS izbūvi nav iekļauti, tad jāvadās pēc spēkā esošā būvniecības regulējuma. Līdz ar to DKS izmantošana ir pieļaujama ar pašvaldības lēmumu. Ja pašvaldība CKS un DKS plānošanai nepievērš pietiekamu uzmanību un nav pieejams nepieciešamais investīciju apjoms, pastāv vērā ņemami riski, ka ilgtermiņā netiks nenodrošināta vides aizsardzības prasību un normatīvā regulējuma prasību izpilde.

Uzraugošās institūcijas

Tā kā DKS ir klasificējama kā pirmās pakāpes inženierbūve, projektu saskaņošanu, būvniecības kontroli un pieņemšanu ekspluatācijā veic pašvaldības būvvalde vai institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas (atbild par būvniecības jomas normatīvo aktu ievērošanu un izpildi).

Par vides aizsardzības normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību Latvijā ir atbildīgs VVD, kas ir VARAM pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde. VVD veic vides aizsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus, kā arī kontrolē normatīvajos aktos par dabas resursu ieguvī un izmantošanu, dabas aizsardzību, piesārņojošo vielu emisiju vidē, bīstamo un sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, izlietotā iepakojuma apsaimniekošanu, darbībām ar ķīmiskajām vielām un maisījumiem, kā arī par radiācijas drošību un kodoldrošību, noteikto prasību ievērošanu. Atbilstoši 30.11.2010. Ministru kabineta noteikumiem Nr.1082 "Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai"²⁸, VVD izsniedz atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai un kontrolē šajās noteikto prasību ievērošanu, kā arī reģistrē C kategorijas piesārņojošas darbības.

Tomēr DKS ar hidraulisko jaudu līdz 5m³/d neietilpst nevienā no minētajām kategorijām, līdz ar to VVD tās nekontrolē. Lai šo jautājumu neatstātu bez jebkādas ievēribas, ir izveidota mobilā lietotne Vides SOS, kas ir VVD pārraudzībā, kuras pamata uzdevums ir nodrošināt iedzīvotājiem iespēju ātri paziņot VVD par pārkāpumiem pret vidi. VVD izvērtē ziņojumu un pieņem risināšanai vai pārsūta to attiecīgai pašvaldībai vai citai iestādei, kuras kompetencē ir ziņotās problēmas novēršana.

Par apsaimniekošanas jomā noteikto prasību ievērošanu, pamatā atbildīgas ir pašas pašvaldības, ar tās pakļautībā esošajām instancēm, un to administratīvajās teritorijās esošie SPS, kuru darbību uzrauga VVD.

Kopumā SN un pašu DKS kontroles un uzraudzības procesā iesaistīti – sabiedrisko pakalpojumu sniedzēji, vietējās pašvaldības un to darbinieki, vietējās būvvaldes darbinieki un pašvaldības policijas darbinieki vai kārtībnieki.

²⁷ MK noteikumi Nr. 240 "Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi", 8. nodaļa. 30.04.2013.

<https://likumi.lv/ta/id/256866-visparigie-teritorijas-planosanas-izmantosanas-un-apbuves-noteikumi>

²⁸ MK noteikumi Nr. 1082 "Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai". 30.11.2010. <https://likumi.lv/ta/id/222147-kartiba-kada-piesakamas-a-b-un-c-kategorijas-piesarnojosas-darbibas-un-izsniedzamas-atlajas-a-un-b-kategorijas-piesarnojoso-da>

DKS jomas standarti

ES DKS jomā ir izstrādāti standarti EN 12566 ²⁹“ Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam”. Arī Latvijā nacionālo standartu statusā ir pārņemti šie standarti, tomēr tie ir pieejami tikai par maksu un angļu valodā. Standarts ietver šādas daļas:

1. daļa: Rūpnieciski ražotās septiskās tvertnes;
2. daļa: Sistēmas ar notekūdens iesūcināšanu augsnē;
3. daļa: Nokomplektētas un/vai uz vietas montētas sadzīves notekūdeņu attīrīšanas ietaises;
4. daļa: Uz vietas montētas septiskās tvertnes no rūpnieciski izgatavotiem komplektiem;
5. daļa: Iepriekš apstrādāta notekūdens filtrācijas sistēmas;
6. daļa: Rūpnieciskie attīrīšanas mezgli septisko tvertņu notekūdeņiem;
7. daļa: Rūpnieciskie terciārie attīrīšanas mezgli.

Standartos norādīts³⁰, ka mazās notekūdeņu apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam ir jāskata tikai kopā ar filtrācijas sistēmām vai notekūdeņu pēcattīrīšanas iekārtām, kas pareizi ekspluatējot, nodrošina normatīvi attīrītu notekūdeņu novadīšanu vidē. Izņēmums ir nokomplektētas un/vai uz vietas samontētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, pēc kurām attīrītus notekūdeņus var novadīt tieši vidē, ja attīrīto notekūdeņu kvalitāte atbilst prasībām.

Labās prakses tehniskie ziņojumi CEN/TR 12566-2:2005 “Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentiem. 2.daļa: Sistēmas ar notekūdens iesūcināšanu augsnē” un CEN/TR 12566-5:2009 (E) “Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentiem. 5. daļa: Iepriekš apstrādāta notekūdens filtrācijas sistēmas” norāda, ka septiņi līdz 5 m³/d, kas novada paliekošo piesārņojumu tieši vidē ir skatāmi tikai kopā ar filtrācijas sistēmām. Filtrācijas sistēmas nodrošina stabilāku un prognozējamāku piesārņojuma samazināšanos, pirms tā novadīšanas vidē. Skaidri noteikti vispārējie kritēriji, kas jāņem vērā pirms šādas sistēmas izbūves, kā arī noteikti kritēriji, kas jāievēro šādas sistēmas izbūvē.

Būtiski pieminēt, ka Latvijas likumdošanā nav noteikti nacionāla līmeņa kritēriji, šādu sistēmu izveidei, tādēļ vērtīgi, ka šajos labās prakses kodeksos ir noteikti arī sākotnējie kritēriji, kas jāņem vērā veidojot priekšattīrītu notekūdeņu filtrācijas sistēmas, kurus var izmantot gan jau izbūvēto DKS atbilstības izvērtēšanā, gan projektējot jaunas DKS.

Vadlīniju pielikumā Nr. 1 detalizēti veikta esošā normatīvā regulējuma analīze.

Pašvaldību izdoto SN izvērtējums DKS jomā

Atbilstoši Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā noteiktajam, vietējām pašvaldībām ir jāizdod SN, kuros paredz decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību, pieļaujot šajos noteikumos iespēju arī paredzēt administratīvo atbildību par SN pārkāpšanu.

²⁹ EN 12566 Small wastewater treatment systems for up to 50 PT.
<https://www.scribd.com/search?query=CEN%20Standard%2012566>

³⁰ EN 12566 Small wastewater treatment systems for up to 50 PT.
<https://www.scribd.com/search?query=CEN%20Standard%2012566>

Lai pašvaldībām sniegtu atbalstu SN sagatavošanā, 2017.gada decembrī ar Latvijas vides aizsardzības fonda finansiālu atbalstu, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas pasūtījuma ietvaros tika izstrādāts pārskats “Ieteikumi pašvaldību saistošo noteikumu izstrādei decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu jomā”, kas veidots ieteikumu formā pašvaldībām par SN sagatavošanu decentralizēto pakalpojumu jomā.

Šajā pārskatā ir:

- apkopota informācija un analīze par normatīvo aktu prasībām, kas regulē decentralizēto kanalizācijas sistēmu darbību;
- apkopota informācija par pašvaldību līdzšinējo pieredzi decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu regulēšanas jomā;
- sagatavots SN paraugs.

Vadlīniju izstrādes laikā Latvijā DKS uzraudzībai un kontrolei ir izstrādāti 41 valstspilsētu un novadu pašvaldību SN, kuru prasības ir analizētas un apkopotas vadlīniju pielikumā Nr.2. Jāatzīmē, ka pēc administratīvi teritoriālās reformas 2021. gadā, Latvijā ir 43 pašvaldības, no kurām 10 ir valstspilsētu un 33 novadu pašvaldības. No iepriekš minētā var secināt, ka 2 pašvaldībās nav spēkā esošu DKS uzraudzības un kontroles SN.

Valstspilsētu un novadu pašvaldību SN prasību analīze norāda, ka ir jāizstrādā un visā valstī jāievieš salīdzināmi un līdzvērtīgi reģistrācijas noteikumi un formas ar pamatotiem un konkrēti noteiktiem kritērijiem, uz kā pamata tālāk veidot viegli apkopojamu un salīdzināmu reģistru, kas ir pamats veiksmīgai DKS uzraudzībai un kontrolei nākotnē.

Esošās likumdošanas sakārtošana, konkrētu iesaistīto pušu atbildības robežu noteikšana un iesaiste, kā arī vienota DKS reģistra izveide ir priekšnosacījumi DKS jautājuma sakārtošanai. Piedāvātais risinājums iekļauts vadlīniju pielikumā Nr. 3 - DKS reģistrācijas iesniegums un Nr. 4- DKS reģistrā iekļaujamā informācija. Balstoties uz to, būs daudz vienkāršāk noteikt kontroles un uzraudzības laikā veicamās darbības, kā arī izstrādāt tālāku rīcības algoritmu, kas ir efektīvs un ērti lietojams visā sistēmu pēcuzraudzības periodā.

4. Ārvalstu pieredze DKS apsaimniekošanā

Nodaļā apskatītas aglomerācijās izmantotās DKS dažādās pieejas, ko Eiropas ūdensapgādes pakalpojumu nacionālo asociāciju federācija (turpmāk – EurEau) iekļāvusi 2021.gada ieviešanas ziņojumā par Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvu.³¹ Lai gan vairumā dalībvalstu DKS izmantošana aglomerācijās veido mazāk nekā 5% no notekūdeņu slodzes, dažās dalībvalstīs ir ziņots par lielāku īpatsvaru - līdz pat 15%.

Iemesli, kāpēc aglomerācijās plaši izmanto DKS:

1. ļoti augstas izmaksas, kas saistītas ar jaunu CKS izbūvi;
2. izmaksas, kas saistītas ar pieslēgumu izveidi esošajām CKS.

Eiropā individuālai notekūdeņu apsaimniekošanai lauku apvidos un aglomerācijās izmanto dažādus risinājumus/tehnoloģijas, piemēram:

- krājvertnes, kurās notekūdeņus savāc un vēlāk ar cisternu transportē uz centralizētām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām;
- dabā balstītus risinājumus;
- sarežģītas un kompleksas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.

Mehāniskajās un elektriskajās kompleksajās attīrīšanas iekārtās izmanto dažādus notekūdeņu attīrīšanas procesus, tajā skaitā bioloģiskos.

Pētījumā, kas papildina Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas novērtējumu,³² norādīts, ka DKS izmantošana ir ļāvusi dalībvalstīm izvairīties no ļoti dārgu CKS izbūves vietās, kur individuāli risinājumi var nodrošināt līdzīgus ieguvumus videi, tādējādi palielinot direktīvas īstenošanas efektivitāti. Tomēr pētījumā arī norādīts, ka trūkst zināšanu par to, cik labi šīs DKS uzrauga un apsaimnieko. Daudzos gadījumos uzstādītās sistēmas ir pakļautas pārplūšanai un/vai noplūdei, negatīvi ietekmējot vidi, tostarp radot dzeramā ūdens avotu piesārņojuma risku. Šo priekšstatu apstiprina EurEau dalībnieku 2018. gadā veiktās aptaujas rezultāti par lauku sanitāro tīrību, kurā konstatētas dažādas problēmas, kas saistītas ar DKS projektēšanu, uzstādīšanu, ekspluatāciju un uzturēšanu, tostarp:

- konkrētai vietējai situācijai neatbilstoša projektēšana;
- neatbilstoša uzstādīšana;
- sistēmas ir kompleksas un sarežģīti ekspluatējamas;
- tehniskās kompetences trūkums sarežģītu sistēmu ekspluatācijā;
- regulāras tehniskās apkopes trūkums;
- netiek veikta regulāra nosēdumu atsūknēšana;
- daudzos gadījumos trūkst normatīvā regulējuma.³³

Eiropā ir arī daudz labās prakses piemēru tehnisko risinājumu un reglamentējošo risinājumu ziņā, kas nodrošina, ka ar DKS izmantošanu tiek sasniegts nepieciešamais vides aizsardzības līmenis.

³¹ EurEau. 2021. Individual and other Appropriate Systems (IAS) for waste water treatment. <https://www.eureau.org/resources/briefing-notes/5833-briefing-note-on-ias/file>

³² SWD. 2019. 700 final: Commission Staff Working Document Evaluation of the Council Directive 91/271/EEC of 21 May 1991, concerning urban waste-water treatment. https://environment.ec.europa.eu/topics/water/urban-wastewater_en

³³ SWD. 2019. 700 final: Commission Staff Working Document Evaluation of the Council Directive 91/271/EEC of 21 May 1991, concerning urban waste-water treatment. https://environment.ec.europa.eu/topics/water/urban-wastewater_en

4.1. Ārvalstīs pielietotie tehniskie risinājumi

DKS ir jābūt pieejamām iedzīvotājiem, kā arī tām ir jābūt ilgtspējīgām no vides aizsardzības viedokļa, īpaši situācijās, kad tehniski vai ekonomiski nav iespējama pieslēguma izveide CKS. Pārsvārā tas attiecas uz lauku apvidiem, tomēr dažkārt arī uz pilsētu teritorijām, kur jaunu notekūdeņu savākšanas sistēmu izbūve ir saistīta ar ļoti augstām izmaksām un augstu oglekļa dioksīda emisiju.

Ilgtspējīgas DKS:

- nodrošina atbilstošu ūdens resursu un vides aizsardzības līmeni;
- ir atbilstoši projektētas, izturīgas un piemērotas vietējiem klimatiskajiem apstākļiem.

Līdz šim izpratne par ilgtspējīgu DKS bija saistīta ar vidē novadīto attīrīto notekūdeņu kvalitāti un tā atbilstību vides aizsardzības prasībām. Nākotnē ilgtspēja būs saistāma arī ar klimata ietekmi un aprites ekonomiku.

DKS uzturēšana un atbilstoša ekspluatācija ir DKS īpašnieku atbildība, līdz ar to viņiem būtu jābūt zināmā informācijai:

- par palīdzības iespējām, lai izvēlētos sertificētas, vietējiem apstākļiem pielāgotas un prasībām atbilstošas DKS (pareizā sistēma pareizajā vietā);
- par DKS veiktspēju un nepieciešamību nodrošināt pareizu sistēmas darbību uzturēšanu;
- par atļauju saņemšanas procesu DKS izbūvei un ekspluatācijai, ko izsniedz kompetentā iestāde (piemēram, VVD, būvvalde, u.c.);
- par sekām (t.i., kaitējumu videi, juridiskām sankcijām u.c.), ar kurām viņi saskarsies DKS nepareizas darbības gadījumā.

Kopējais DKS īpašniekiem nepieciešamais informācijas apjoms var būt ļoti plašs un tā izpratnei un piemērošanai nepieciešamas specifiskas zināšanas, līdz ar to kopumā, ilgtspējīga, videi droša un normatīvajam regulējumam atbilstoša, DKS ekspluatācija tiek uzskatīta par ļoti kompleksu procesu. Tādēļ, lai samazinātu visa veida riskus, CKS izmantošana ir ļoti rekomendējama.

Pievienošanās centralizētam kanalizācijas tīklam

Labākais risinājums ir pieslēgums CKS, jo tas ļauj vieglāk apsaimniekot notekūdeņus, kā arī pārvaldīt vides riskus, tomēr atsevišķos gadījumos pieslēguma izmaksas var būt pārāk augstas (attālums līdz notekūdeņu savākšanas sistēmai, grunts apstākļi, u.c.). Īrijas pieredze liecina,³⁴ ka pat tad, ja CKT pārklājums ir nodrošināts, var sastapties ar izaicinājumiem attiecībā uz māju pieslēgšanu tīklam, jo mājokļu īpašnieki bieži vien nevēlas segt pieslēguma izmaksas.

Pašteses notekūdeņu tīklu izbūves izmaksas ciematos bez kanalizācijas un ap esošo savākšanas sistēmu perifērijām bieži vien ir augstas, tādēļ ir izstrādātas alternatīvas sistēmas, kas var būt ekonomiski izdevīgāks risinājums notekūdeņu savākšanai no izklīdētām kopienām. Šīs sistēmas ietver mazas zemspiediena kanalizācijas sistēmas, kur katrā mājā ir uzstādīts sūknis ar smalcināšanas mehānismu. Cauruļu diametrs ir daudz mazāks nekā pašteses kanalizācijas sistēmās, un caurules iegulda mazākā dziļumā. Zemspiediena kanalizācijas sistēmas plaši izmanto Zviedrijā, Somijā un Dānijā.³⁵ Ir arī citi alternatīvi savākšanas sistēmu risinājumi, kurus var apsvērt, piemēram, septiņu notekūdeņu sūknēšanas sistēma. To var izmantot vietās, kur pēc

³⁴ EurEau. 2021. Individual and other Appropriate Systems (IAS) for waste water treatment. <https://www.eureau.org/resources/briefing-notes/5833-briefing-note-on-ias/file>

³⁵ EurEau. 2021. Individual and other Appropriate Systems (IAS) for waste water treatment. <https://www.eureau.org/resources/briefing-notes/5833-briefing-note-on-ias/file>

septiņiem ir aprūtināta notekūdeņu infiltrācija zemē. Izmantojot šo sistēmu, notekūdeņus no septiņiem pārsūknē centralizētai attīrīšanai.

Septiņi ar infiltrācijas zonām kā DKS risinājumi

Septiņi, iespējams, ir visvienkāršākais notekūdeņu attīrīšanas risinājums, ko izmanto visā Eiropā. **Daudzās valstīs septiņus uzskata tikai par sākotnējās attīrīšanas sistēmu**, bet citās valstīs, piemēram, Īrijā, Francijā, Zviedrijā un Apvienotajā Karalistē,³⁶ sistēma parasti sastāv no paša septiņa, kas darbojas kā primārā nostādīnātāja tvertne, un infiltrācijas zonas. Labi projektēta infiltrācijas zona piemērotos grunts apstākļos var nodrošināt notekūdeņu sekundārās/terciārās attīrīšanas ekvivalentu. Jāatzīmē, ka šādas sistēmas izveide nav iespējama visos reģionos nepiemērotu augsnes/grunts apstākļu dēļ.

Piemērotos grunts apstākļos atbilstoši projektēti septiņi var būt ļoti efektīvs un finansiāli izdevīgs risinājums viendzīvokļa māju notekūdeņu apsaimniekošanai. Sistēmā ietilpst notekūdeņu infiltrācijas zona, kas ir svarīgākā visā attīrīšanas procesā, jo pats attīrīšanas process faktiski notiek augsnē zem šīs zonas, izmantojot fizikālus un bioloģiskus procesus augsnē un bioloģiski aktīvu biomasu, kas laika gaitā attīstās. Viena no prasībām, lai šī attīrīšana augsnē būtu efektīva, ir tāda, ka zem infiltrācijas zonas jābūt vismaz vienam metram nepiesātinātas augsnes (ar piemērotu caurlaidību). Īrijā veiktie pētījumi³⁷ liecina, ka slāpeklis, fosfors un mikroorganismi lieliski tiek attīrīti tikai caur vienu metru nepiesātinātas augsnes.

Apgabalos, kur nav piemēroti grunts apstākļi, septiņi ir izraisījuši vietējo gruntsūdeņu vai virszemes ūdeņu piesārņojumu, tā radot priekšstatu, ka septiņi ir slikts notekūdeņu attīrīšanas risinājums. Lai nepieļautu vides piesārņojumu ir nepieciešams kvalitatīvs projekts un efektīvs normatīvais regulējums. Īrijā, Vides aizsardzības aģentūras (EPA), veiktie pētījumi³⁸ liecina, ka aptuveni 39% Īrijas zemes platības ir nepietiekama caurlaidība septiņu izbūvei. Tāpēc Īrijā ir veikti pētījumi, lai rastu risinājumus zemas caurlaidības augsnes apgabaliem. Pētījuma³⁹ rezultātā noskaidrots, ka dažkārt efektīvus risinājumus var nodrošināt uzlabotas caurlaidības sistēmas, piemēram, zemspiediena caurules un pilienvēda infiltrācijas sistēmas.

Nākotnē būs jāveic papildu pētījumi septiņu ietekmei uz klimata pārmaiņām. Īrijā jau veiktie pētījumi liecina, ka galvenā siltumnīcefekta gāze, kas rodas septiņos ir metāns, tam veidojoties tvertnes anaerobās zonās. Salīdzinot septiņus ar otrreizējās attīrīšanas risinājumiem, kas paredzēti atsevišķām mājām, ir pierādīts, ka septiņu radīto siltumnīcefekta gāzes daudzums CO₂ ekvivalenta izteiksmē ir nedaudz lielāks.

Bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas

Eiropā ir pieejams plašs bioloģisko notekūdeņu attīrīšanas sistēmu klāsts, kas paredzēts atsevišķām mājām un nelielām kopienām. Tās parasti ir kompleksas iekārtas, kuru pamatā ir aerobie bioloģiskie procesi, tostarp šādas procesu kategorijas:

- bioloģiskie/iegremdētie aerācijas filtri (BAF/SAF);
- pakešu filtru sistēmas ar filtru barotnēm;
- rotējoši bioloģiskie filtri (RBC);
- cikliskas darbības reaktori (SBR);

³⁶ EurEau. 2021. Individual and other Appropriate Systems (IAS) for waste water treatment.

<https://www.eureau.org/resources/briefing-notes/5833-briefing-note-on-ias/file>

³⁷ Donata Dubber. Laurence Gill. 2014. Application of On-Site Wastewater Treatment in Ireland and Perspectives on Its Sustainability. <https://www.mdpi.com/2071-1050/6/3/1623>

³⁸ EurEau. 2021. Individual and other Appropriate Systems (IAS) for waste water treatment.

<https://www.eureau.org/resources/briefing-notes/5833-briefing-note-on-ias/file>

³⁹ Donata Dubber. Laurence Gill. 2014. Application of On-Site Wastewater Treatment in Ireland and Perspectives on Its Sustainability. <https://www.mdpi.com/2071-1050/6/3/1623>

- membrānu bioreaktori (MBR);
- aktīvo dūņu sistēmas.

Uz šiem ražojumiem parasti attiecas Eiropas standarts EN12566 - Mazas notekūdeņu attīrīšanas sistēmas līdz 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam.⁴⁰ Tas ir standartu kopums, kas nosaka prasības attiecībā uz rūpnieciski komplektētām un/vai uz vietas uzstādītām attīrīšanas iekārtām līdz 50 CE . Dalībvalstīm ir pienākums pieņemt EN standartus kā nacionālos standartus, un tās var iekļaut papildu nacionālās prasības standarta pielikumos. CE marķējumu⁴¹ parasti piešķir ražotājs ražojumiem, kas pilnībā atbilst standartu prasībām.

Bioloģiskajām notekūdeņu attīrīšanas sistēmām ir jānodrošina atbilstoša ekspluatācija un apkope. Tas var būt izaicinoši sistēmu īpašniekiem, jo viņiem nav pietiekošu zināšanu šādu sistēmu uzturēšanā. **Viens no labās prakses piemēriem ir Austrija, kur katram šādas sistēmas īpašniekam ir jābūt oficiālai operatora kvalifikācijai un valsts apvienība ÖWAV piedāvā šādas apmācības.**⁴² Papildus ekspluatācijas pamatprasībām, kas jāievēro sistēmas īpašniekam, specializētam pakalpojumu sniedzējam jāveic regulāras apkopes (parasti reizi gadā). Austrijā ir prakse, ka katram apsaimniekotājam/īpašniekam reizi gadā ir jāziņo iestādei par trešās puses veikto pārbaudi.

Inovātivi un dabā balstīti risinājumi

Jau gadu desmitus atsevišķām mājām un mazām kopienām notekūdeņu attīrīšanai izmanto tādus dabā balstītus risinājumus kā niedru laukus un mākslīgos mitrājus. Šīs sistēmas kļūst arvien populārākas, jo to darbība ir vienkārša un ekspluatācijas izmaksas ir zemas. Tomēr šīm sistēmām, salīdzinājumā ar tradicionālajām notekūdeņu attīrīšanas sistēmām parasti ir nepieciešama lielāka platība.

Dabā balstītie risinājumi ietver:

- horizontālās plūsmas niedru laukus;
- vertikālās plūsmas niedru laukus;
- mākslīgos mitrājus.

Šīs sistēmas bieži izmanto kopā ar septiķiem, lai nodrošinātu otrējās attīrīšanas ekvivalentu.

Individuālo attīrīšanas sistēmu inovāciju jomā liela nozīme ir integrētai ūdens apsaimniekošanai, aplūkojot visu ūdens ciklu un sasaistot sanitāriju ar enerģijas izmantošanu/ražošanu un/vai resursu atkārtotu izmantošanu. Izmantojot mazāk ūdens, rodas mazāk atkritumu, un tas var palīdzēt jaunu risinājumu dzīvotspējai. Viens no piemēriem, ko izmanto Zviedrijā⁴³ - tualetes ūdens tiek atdalīts no citiem notekūdeņiem (pelēkais ūdens). Tualetes ūdeni savāc uzglabāšanas tvertnē un reizi vai divas reizes gadā transportē uz pilsētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtām. Pelēko ūdeni attīra dažāda veida infiltrācijas sistēmās augsnē.

Flandrijā un Nīderlandē⁴⁴ tiek īstenoti ilgtspējīgu individuālo attīrīšanas sistēmu piemēri, koncentrējoties uz attīrīto notekūdeņu un/ vai resursu (barības vielu) un enerģijas atgūšanu. Dažos projektos aplūko arī mākslīgo mitrāju kombinācijas ar dažādām tehniskām pēcapstrādes vai priekšattīrīšanas iespējām (ozona vai bioreaktoru sistēmas).

⁴⁰ EN 12566 Small wastewater treatment systems for up to 50 PT.

<https://www.scribd.com/search?query=CEN%20Standard%2012566>

⁴¹ Patērētāju tiesību aizsardzības centra oficiālā mājaslapa: <https://registri.ptac.gov.lv/lv/content/ce-markejums-0>

⁴² EurEau. 2021. Individual and other Appropriate Systems (IAS) for waste water treatment.

<https://www.eureau.org/resources/briefing-notes/5833-briefing-note-on-ias/file>

⁴³ EurEau. 2021. Individual and other Appropriate Systems (IAS) for waste water treatment.

<https://www.eureau.org/resources/briefing-notes/5833-briefing-note-on-ias/file>

⁴⁴ I-QUA: Inovāciju platforma ilgtspējīgām notekūdeņu iekārtām. <https://www.i-qua.eu/>

4.2. Normatīvais regulējums

Daļā ES dalībvalstu ir izveidots normatīvais regulējums DKS valsts vai reģionālā līmenī, kas ietver:

- atļauju izsniegšanu, tostarp projektēšanas prasības;
- īpašus notekūdeņu kvalitātes kritērijus;
- normas un/vai standartus sertificētām sistēmām, kas pieejamas tirgū;
- reģistrāciju, tostarp ģeogrāfiskās atrašanās vietas noteikšana;
- ekspluatācijas un uzturēšanas pienākumus;
- uzraudzību;
- pārbaudes;
- publicētus noteikumus par rīcību neatbilstības gadījumā;
- dotācijas par būvniecības objektiem.

Normatīvais regulējums parasti attiecas uz visām DKS neatkarīgi no tā, vai tās atrodas lauku apvidos vai aglomerāciju robežās, līdz ar to tiek nodrošināts, ka tiek izbūvētas atbilstoši projektētas un atbildīgi uzturētas DKS, kas ir drošas cilvēku veselībai un nepiesārņo dzeramā ūdens avotus.

Piemēram, Austrijā katrai sadzīves notekūdeņu attīrīšanas iekārtai ir nepieciešama atļauja un tai jāatbilst valsts standartiem: ÖNORM B 2502-1:2012 04 15.⁴⁵ Standartā ir noteiktas prasības attiecībā uz iekārtu piemērošanu, izmēriem, būvniecību un ekspluatāciju, kuras apkalpo līdz 50 CE. Tāpat noteikts, ka katram individuālās sistēmas īpašniekam ir jāziņo iestādei par ikgadēju pārbaudi, ko veic trešā puse - apstiprināts uzņēmums. Tas palīdz nodrošināt, ka iekārtu ekspluatācija un apkope tiek veikta pareizi.

Īrijā DKS atļauja ir nepieciešama kā daļa no teritorijas plānošanas procesa.⁴⁶ DKS jābūt atbilstošam valsts prakses kodeksam par sadzīves notekūdeņu attīrīšanas sistēmām (CE ≤ 10). Prakses kodekss attiecas uz septiņiem, bioloģiskām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām un dabā balstītiem risinājumiem. Īrijas vides aizsardzības iestādes ir sagatavojušas valsts pārbaudes plānu sadzīves notekūdeņu attīrīšanas sistēmām.⁴⁷ Plāns ietver gan izglītošanu/izpratnes veicināšanu, gan uz risku balstītu pārbaudi režīmu. Plānā īpaša uzmanība pievērsta tām vietām, kur potenciālais risks cilvēku veselībai un videi ir lielāks. Kā obligāta prasība ieviesta visu DKS reģistrācija, ieskaitot DKS, kas uzstādītas pirms reglamentējošo noteikumu ieviešanas. Pastāv tiešsaistes reģistrācijas sistēma, un reģistrācija ietver īpašuma ģeogrāfiskās atrašanās vietas reģistrāciju.

Dānijā DKS ir nepieciešama licence.⁴⁸ Pamatnostādnes un noteikumi ir izstrādāti piecām dažādām attīrīšanas iekārtām atkarībā no vietējās ūdens vides jutīguma. Dažādas attīrīšanas klases attiecas tikai uz organisko vielu atdalīšanu vai organisko vielu atdalīšanu kopā ar slāpekļa un/vai fosfora attīrīšanu. Māju īpašnieki var izvēlēties, kādu attīrīšanas līmeni nodrošināt, un no attīrīšanas līmeņa ir atkarīgs, cik liels dabas resursu nodoklis viņiem būs jāmaksā.

Vērā ņemama ir arī Valonijas (Beļģijas) prakse⁴⁹, kur kopš 2018. gada individuālo notekūdeņu attīrīšanas sistēmu būvniecību un apsaimniekošanu organizē un koordinē SPGE (Valonijas valdības pilnvarots ūdens apsaimniekošanas valsts uzņēmums). Jaunā pārvaldības sistēma nosaka skaidrus pienākumus:

⁴⁵ Kleinkläranlagen (Hauskläranlagen) für Anlagen bis 50 Einwohnerwerte (EW) - Vor Ort hergestellte Anlagen - Anwendung, Bemessung, Bau und Betrieb. ÖNORM B 2502-1:2012 04 15. https://shop.austrian-standards.at/action/de/public/details/422791/OENORM_B_2502-1_2012_04_15;jsessionid=8B7A919F82D284D27B9F7A402A3BA61C

⁴⁶ EurEau. 2021. Individual and other Appropriate Systems (IAS) for waste water treatment. <https://www.eureau.org/resources/briefing-notes/5833-briefing-note-on-ias/file>

⁴⁷ Environmental Protection Agency. 2021. Code of Practice for Domestic Waste Water Treatment Systems. <https://www.epa.ie/publications/compliance--enforcement/waste-water/2021-code-of-practice-for-domestic-waste-water-treatment-systems.php>

⁴⁸ EurEau. 2021. Individual and other Appropriate Systems (IAS) for waste water treatment. <https://www.eureau.org/resources/briefing-notes/5833-briefing-note-on-ias/file>

⁴⁹ Neatkarīgas sabiedriskās sanitārijas pārvaldes Beļģija oficiālā mājaslapa: <http://www.gpaa.be/>

- valdība un reģionālā administrācija nosaka vispārēju DKS regulējumu;
- vietējās iestādes izsniedz atļaujas;
- SPGE ir atbildīga par koordināciju, finansēšanu (subsīdijas, ekspluatācijas izmaksas, dūņu savākšana un apstrāde), ziņošanu (datu bāze, GIS), attīrīšanas sistēmu sertifikāciju, uzstādītāju sertifikāciju, apkopes pakalpojumu sniedzēju sertifikāciju, dūņu attīrīšanas pakalpojumu sniedzēju sertifikāciju;
- notekūdeņu pakalpojumu sniedzēji (publiskās struktūras) pārrauga nodošanu ekspluatācijā, lai nodrošinātu pareizu darbību, periodiskas pārbaudes, konsultācijas pašvaldībām un klientiem, dūņu pieņemšanu un apstrādi pašvaldību notekūdeņu attīrīšanas iekārtās;
- privātais sektors ir atbildīgs par DKS ražošanu un mazumtirdzniecību;
- māsaimniecību īpašnieku pienākums ir vispārējā DKS uzturēšana un ūdens rēķina apmaksa.

SPGE nodrošina finansiālu atbalstu dotāciju veidā māsaimniecībām jaunu DKS būvniecībai, kā arī daļēji atlīdzina uzturēšanas izmaksas. SPGE pilnībā finansē nogulšņu atsūkņēšanu, transportēšanu un apstrādi.

Lielā daļā Eiropas savienības dalībvalstu atsevišķām sistēmām ir ieviests normatīvais regulējums, tomēr tas neattiecas uz visām sistēmām. Ņemot vērā Eiropas valstu atšķirīgo situāciju, normatīvā regulējuma izstrādi būtu jāveic valsts vai reģionālā līmenī. Tiesiskajam regulējumam jārada iespēja inovācijām, lai izstrādātu labākus klimatnoturīgus un aprites ekonomikai atbilstošus risinājumus DKS notekūdeņu apsaimniekošanai, piemēram, digitālo risinājumu un lietu interneta (IoT) potenciāls uzraudzībai un inspekcijām. Šis risinājums varētu būt īpaši noderīgi valstīs ar ļoti izklīdētu lauku apvidu apdzīvotību, piemēram, Somijā.

5. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas kontrole

Lai nodrošinātu pilnvērtīgu un vides aizsardzības prasībām atbilstošu DKS apsaimniekošanu, ir nepieciešams īstenot precīzu, vienotu un visaptverošu kontroles procesu. Tomēr pirms kontroles procesu noteikšanas un to realizācijas uzsākšanas ir veicams vēl viens nozīmīgs solis – DKS reģistrācija, kas veikta ievērojot vienotus kritērijus, tādējādi nodrošinot gan ievāktās informācijas pietiekamību, atbilstību un salīdzināmību visas valsts mērogā. Tālākās kontroles procesā būtiski ir izmatot vienlīdzīgus kritērijus DKS apsekošanas veikšanai, darbības atbilstības novērtēšanai un apkopju īstenošanai. Kā viens no svarīgākajiem kritējiem atbilstošas DKS ekspluatācijas identificēšanai ir faktiskais patērētā ūdens jeb novadītās kanalizācijas apjoms. Šobrīd valsts mērogā nav vienotas principiālas pieejas DKS kontroles procesam, līdz ar to šīs nodaļas ietvaros ir piedāvāts risinājums, ko būtu iespējams ieviest visās pašvaldībās. Ieviešot vienotu DKS kontroles procesu visās pašvaldībās, būs iespējams korekti apkopot un salīdzināt informāciju visas valsts mērogā.

5.1. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas apkopes, izvešanas, apjomu/reižu noteikšanas algoritms, pamata atbilstības kritēriju noteikšanai

Lai gan šobrīd Latvijā esošās DKS atšķiras gan pēc to konstruktīvajiem risinājumiem, gan apkopes procesiem, ir nepieciešams definēt vienotus atbilstības kritērijus un turpmākās ekspluatācijas prasības un principus, t.sk. izvešanas vai apkopju veikšanas biežuma noteikšanas un uzraudzības algoritmus. Vienotu principu ieviešana nodrošinās salīdzināmu un vienlīdzīgu kritēriju izmantošanu visas Latvijas teritorijā.

5.1.1. Kritēriji, kas izmantojami katra veida DKS apkopju veikšanas un apsekošanas īstenošanas plānošanai un darbības atbilstības novērtēšanai

Korektam DKS apkopju veikšanas algoritmam nepieciešams noteikt katras DKS darbības atbilstības pamata parametrus un kritērijus.

Rūpnieciski izgatavotai notekūdeņu attīrīšanas iekārtai, kuras attīrītos notekūdeņu novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par $5\text{m}^3/\text{d}$, jeb bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtām:

- patērētā/novadītā ūdens apjoms;
- uzstādītās sistēmas jaudas atbilstība;
- apkopju veikšanas biežums;
- notekūdeņu paraugu atbilstība noteiktajiem kvalitātes kritērijiem.

Septiķiem:

- sistēmas korekta izbūve (hermētiska tvertne ar vismaz divām tvertnēm/kamerām, kam seko funkcionējoša infiltrācijas sistēma);
- patērētā ūdens apjoms;
- sistēmas izbūvei piemēroti apstākļi (teritorijas platība, gruntsūdeņu līmenis, teritorijas plānošanas un apbūves nosacījumi);
- nodrošināta piekļuve sistēmas apkopes veikšanai;
- notekūdeņu paraugu atbilstība noteiktajiem kvalitātes kritērijiem.

Notekūdeņu krājvertnēm:

- patērētā/novadītā ūdens apjoms;
- tvertnes tilpums;
- pašas sistēmas tehniskais stāvoklis jeb hermētiskums;
- nodrošināta piekļuve sistēmas apkopes veikšanai.

Kopējais visu sistēmu vienojošais parametrs ir patērētā jeb novadītā ūdens apjoms. Tas ir būtisks, lai noteiktu gan sistēmas izvešanas biežumu, gan aprēķinātu un noteiktu uzstādāmās vai jau esošās sistēmas tilpuma/jaudas atbilstību. Pašlaik novadītā kanalizācijas apjoma noteikšanai izmanto algoritmus – ūdens patēriņa norma (katras pašvaldības ietvaros šīs normas noteiktas atšķirīgi, balstoties uz vietējām ūdens patēriņa īpatnībām) sareizināta ar deklarēto vai faktisko patērētāju skaitu. Algoritma precizitāte un atbilstība faktiskajai situācijai nav pārbaudāma, līdz ar to DKS īpašniekiem/valdītājiem kā obligāta prasība būtu jāievieš ūdens patēriņa mēraparātu uzstādīšana, neatkarīgi no ūdens ieguves avota veida.

Risinājuma priekšrocības:

- iespējams precīzi noteikt kanalizācijā novadīto notekūdeņu apjomu;
- izslēdz diskusijas, vai algoritmā jāpiemēro deklarēto vai faktisko iedzīvotāju skaits;
- izslēdz diskusijas par īpašuma izmantošanas regularitāti.

Gadījumos, kad ūdens patēriņa mēraparāta uzstādīšana nav tehniski iespējama, būtu jāpiemēro valstī vienotas ūdens patēriņa normas:

- īpašumos, kur izbūvēti iekšējās ūdensapgādes un kanalizācijas tīkli – 150 l/d vienai faktiski dzīvojošai personai;
- īpašumos, kur ūdens ieguves avots nav savienots ar ēkas iekšējiem ūdensapgādes tīkliem – 30 l/d vienai faktiski dzīvojošai personai.

Precīza ūdens patēriņa noteikšana būtiski atvieglotu un uzlabotu turpmāk veicamos aprēķinus, tilpuma un jaudas atbilstības un krājvertņu izvešanas biežuma noteikšanu.

Tilpuma vai jaudas noteikšana atkarībā no DKS veida

Tilpuma noteikšanai tiek izmantoti vairāki aprēķina algoritmi, par pamatu ņemot mēneša vai gada ūdens patēriņu. Lai iegūtu precīzus aprēķinus, būtu jāpiemēro vienots aprēķinu algoritms, par pamatu ņemto gada ūdens patēriņu:

- 1. Ūdens patēriņu nosakot pēc ūdens uzskaites mēraparāta rādījumiem (ieteicamais un precīzākais risinājums).**

$$\frac{\text{Tvertnes izvešanas reižu skaits gadā}}{\text{Gadā patērētā ūdens apjoms, m}^3} = \frac{\text{Gadā patērētā ūdens apjoms, m}^3}{\text{Tvertnes tilpums m}^3}$$

Piemērs: 6 m³ krājvertnes izvešanas biežuma aprēķins 3 cilvēku ģimenei:

(Piezīme - visos piemēros skaitļi noapaļoti līdz veseliem skaitļiem)

$$109 \text{ m}^3 / 6 = \mathbf{18} \text{ reizes gadā}$$

(109 – skaitītāja uzrādīts gada ūdens patēriņš, pie patēriņa 100 l/d uz vienu iedzīvotāju)

2. Ūdens patēriņu nosakot pēc vienotas ūdens patēriņa normas:

- 150 l/d jeb 55 m³/gadā uz iedzīvotāju, ja ūdens ieguves avots ir savienots ar ēkas iekšējiem ūdensapgādes tīkliem;
- 30 l/d jeb 11 m³/gadā uz iedzīvotāju, ja ūdens ieguves avots nav savienots ar ēkas iekšējiem ūdensapgādes tīkliem.

$$\frac{\text{Tvertnes izvešanas reižu skaits gadā}}{\text{Ūdens patēriņa norma, m}^3/\text{d}} = \frac{\text{Faktiskais iedzīvotāju skaits} \times \text{Dienu skaits gadā}}{\text{Tvertnes tilpums m}^3}$$

$$(0,15 \text{ m}^3 \times 3 \times 365) / 6 = 164 \text{ m}^3 / 6 = 27 \text{ reizes gadā}$$

(pēc ūdens patēriņa normas 150 l/d uz iedzīvotāju)

Svarīgi! Neprecīzi noteikts novadāmo notekūdeņu apjoms būtiski ietekmē arī esošās vai būvējamās notekūdeņu krājvertnes optimālā tilpuma noteikšanu.

Notekūdeņu krājvertnes tilpuma atbilstības noteikšanas piemērs.

Svarīgi! Vēlams, lai krājvertnes kopējais tilpums ~ 3 reizes pārsniegtu ieplūstošo notekūdeņu viena mēneša apjomu⁵⁰.

Nepieciešamā tilpuma aprēķins 3 cilvēku ģimenei pie iepriekš apskatītā ūdens patēriņa:

$$\begin{aligned} 109 \text{ m}^3 / 12 \text{ mēneši} &= 9 \text{ m}^3/\text{mēnesī} \\ 9 \times 3 &= 27 \text{ m}^3 \text{ (optimālais tvertnes tilpums)} \\ 164 \text{ m}^3 / 12 \text{ mēneši} &= 14 \text{ m}^3/\text{mēnesī} \\ 14 \times 3 &= 42 \text{ m}^3 \text{ (optimālais tvertnes tilpums)} \end{aligned}$$

Tilpuma atbilstības noteikšanas aprēķins norāda uz to, cik būtiski aprēķinos ir izmantot korektus datus. Aprēķinu rezultātā iegūtās starpības pieaugums ir 35% jeb 15 m³, kas ir lielāks apjoms, nekā ģimenes viena mēneša ūdens patēriņš.

Krājvertņu gadījumā, bez izvesto reižu skaita svarīgs ir arī izvestais apjoms. Abi lielumi, sasaistē ar patērētā ūdens apjomu ir galvenais rādītājs atbilstošas sistēmas ekspluatācijai.

DKS atbilstības un kontroles algoritmu ieteicams veidot pēc luksofora principa, kurā izmanto risku vērtēšanas krāsas:

1. **Sarkana** – neatbilst ekspluatācijas un kvalitātes prasībām;
2. **Dzeltena** – atbilst ekspluatācijas un kvalitātes prasībām ar iespējamiem riskiem;
3. **Zaļa** – atbilst ekspluatācijas un kvalitātes prasībām.

Luksofora princips ļauj prioritārā kārtībā plānot DKS apsekošanu un atbilstības izvērtējumu. Papildus var piemērot riska grupu dalījumu:

"I" - sīks trūkums, kas tieši nerada apdraudējumu videi;

"II" - būtisks trūkums, kas ietekmē apkārtējo vidi;

"III" - bīstams trūkums, kas rada apdraudējumu apkārtējai videi, cilvēku veselībai un dzīvībai.

⁵⁰ <https://www.varam.gov.lv/lv/petijumi-vides-un-dabas-joma>. Ieteikumi iedzīvotājiem notekūdeņu krājvertņu un lokālo attīrīšanas iekārtu būvniecībai un ekspluatācijai

DKS risku izvērtējuma algoritmā jāiekļauj vismaz 5.1.1.1. tabulā norādītie kritēriji. Minimāli iekļaujamo kritēriju saraksts neizslēdz citu parametru vai kritēriju izmantošanu, kas jau šobrīd iespējams tiek piemēroti pašvaldībās. Tomēr, minimāli iekļaujamo kritēriju izmantošana sniedz iespēju īstenot vienotu pieeju visā valstī.

5.1.1.1. tabula. DKS risku izvērtējuma algoritmā minimāli iekļaujamo kritēriji.

Minimāli iekļaujamo kritēriji		
atrašanās vieta (adrese)	vai DKS atrodas augstāk par kaimiņos esošo DKS	kopējais tilpums/caurtece atbilstoši jaudai
iekārtas veids	vai DKS atrodas tuvāk par 5 m no dzīvojamās mājas	tilpuma pietiekamība
infiltrācijas sistēmas (ir/nav)	vai DKS atrodas tuvāk par 2 m no īpašuma robežas	izvešanas biežums gadā
vai ir jāaizpilda ailes par filtrācijas sistēmu	vai DKS atrodas tuvāk par 10 m no pazemes dzeramā ūdens ņemšanas vietas	izvestais apjoms (notekūdeņu un nosēdumu vai dūņu nogulšņu apjoms mēnesī m ³)
infiltrācijas sistēmas veids	vai DKS atrodas tuvāk par 15 m no atklātas dzeramā ūdens ņemšanas vietas	ēkas lietojuma veids
filtrācijas sistēmas grunts tips	vai DKS atrodas tuvāk par 3 m no kokiem un krūmiem	izbūves laiks (diena, mēnesis, gads)
attālums līdz gruntsūdens līmenim (m)	vai DKS atrodas tuvāk par 30 m no stāvoša ūdens (dīķis, ezers, jūra)	gadi kopš izbūves
attāluma līdz gruntsūdens līmenim pietiekamība	vai DKS atrodas tuvāk par 10 m no tekoša ūdens (strauts, upe, meliorācijas grāvji)	tehniskā dokumentācija
izgatavošanas veids	dzeramā ūdens avots	pēdējās apsekošanas datums
vizuālā apsekošana un hermētiskums	iespēja pieslēgties centralizētajai sistēmai	pēdējās apkopes datums
deklarētie iedzīvotāji	faktiskie iedzīvotāji	lietotāju skaits

Atbilstoši iepriekš uzskaitītajiem kritērijiem, projekta LifeGoodWater IP ietvaros izstrādāts loģiskais risku modelēšanas rīks DKS potenciālās ietekmes apzināšanai un raksturošanai.⁵¹

Salāgojot vadlīnijas ar izstrādāto risku modelēšanas rīku apdzīvotās vietās ar DKS iekārtu īpatsvaru >50 ir iespējams pilnveidot algoritmu, kā rezultātā uzraugošās iestādes precīzi varētu plānot DKS apsekošanu un iespējamās ietekmes uz vidi, cilvēku veselību un dzīvību riska pakāpi.

5.1.2. DKS apsaimniekošanas īpatnības, atkarībā no to veida

Katras atsevišķās DKS apsaimniekošanas īpatnības jau iekļautas šo vadlīniju 2.nodaļā “Decentralizētās kanalizācijas sistēmas”, kur tās iespējams apskatīt pie katra no DKS veidiem.

⁵¹ <https://goodwater.lv/projektu-aktivitates/>, Matemātiskā modeļa izstrāde decentralizēto kanalizācijas sistēmu ietekmes uz gruntsūdeņu kvalitāti aprēķināšanai un vispārīgi ieteikumi pielietošanai

5.2. Kontroles biežuma noteikšana, kritēriji, regularitāte, izņēmumi

Ar kontroli šo vadlīniju kontekstā tiek saprasta DKS apsekošana un pārbaude uz vietas objektā. DKS kontrole iedalāma 2 posmos – pirmreizējā apsekošana, kas paredzēta esošās situācijas atbilstības novērtēšanai un fiksēšanai un tālākās regulārās DKS pārbaudes, kuru mērķis ir sekot līdzi esošo sistēmu tehniskajam stāvoklim, darbības efektivitātei un noteikto prasību ievērošanai.

5.2.1. Pirmreizējā apsekošana

Pirmreizējā apsekošana jāveic visām DKS, lai noteiktu tās veidu, pārliecinātos vai sistēma ir reģistrēta un vai tā ir atbilstoša reģistrā norādītajai. Apsekošanas laikā tiek novērtēts arī DKS tehniskais stāvoklis, ekspluatācijas un apsaimniekošanas prasību ievērošana.

5.2.2. Regulārās pārbaudes

Kontroles biežums DKS veidiem jānosaka atbilstoši apsaimniekošanas prasībām.

NAI kontroles biežums

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 384 4.3. apakšpunktu DKS īpašnieks:

- reizi gadā (ja ražotāja, būvnieka vai atbilstoša komersanta izsniegtajā tehniskajā dokumentācijā nav noteikts citādi) veic tehnisko apkopi, kuru nodrošina atbilstošs komersants, kas specializējies šādu darbu izpildē. Ja DKS ekspluatācijas laikā konstatēts avārijas stāvoklis, pēc avārijas seku novēršanas veic iekārtas ārpuskārtas apkopi;
- ekspluatācija notiek atbilstoši ražotāja tehniskajai dokumentācijai, DKS esošās dūņas ir aktīvas un nav tādu apstākļu, kas pasliktinātu notekūdeņu attīrīšanas kvalitāti un izplūstošo notekūdeņu sastāvu.

Vērtējot biežāk izmantoto ražotāju/pielādātāju tehnisko dokumentāciju par bioloģiskās NAI tehniskajām apkopēm, vairumā gadījumu vajadzīgais apkopju skaits ir lielāks par 1 reizi gadā, visbiežāk - vismaz 2 reizes gadā. Tāpat, ārpus apkopēm DKS īpašniekam ir jāveic biežākas, tehniskajā dokumentācijā minētās vienkāršās darbības, kas saistītas ar ikdienas NAI ekspluatāciju. Ņemot vērā iepriekš minēto, ieteicams minimālo bioloģiskās NAI apkopju biežumu noteikt 2 reizes gadā, no kurām vismaz 1 reizi apkopi veic atbilstošs komersants. Vienlīdz svarīgi aglomerācijas ietvaros būtu noteikt obligātu NAI notekūdeņu kvalitātes monitoringu akreditētā laboratorijā (paraugu ņemšana, testēšana) vismaz 1 reizi gadā, ko organizētu un uzraudzītu pārbaudošā institūcija. Ja testēšanas rezultāti ir neatbilstoši noteiktajām vides prasībām, izmaksas jāsedz DKS lietotājam. Šīs ir minimālās prasības NAI atbilstošai ekspluatācijai un efektivitātei. Daļai pašvaldību šādas prasības jau iekļautas SN.

Atkārtotu NAI pārbaudi plāno vienu reizi gadā, ieteicams neilgi pēc atbilstoša komersanta veiktās NAI apkopes.

Septiķa kontroles biežums

DKS īpašniekam ir pienākums:

- izvest septiķu nosēdumus ar tādu regularitāti, kā to nosaka pašvaldības SN, saglabājot darījumu apliecinātos dokumentus par pakalpojumu saņemšanu;

- nodrošināt, ka visas septiķa tvertnes ir hermētiskas un notekūdeņi vidē tiek novadīti tikai caur speciāli ierīkotu infiltrācijas sistēmu.⁵²

Pašvaldībās septiķu nosēdumu izvešanas biežums ir noteikts atšķirīgs, tomēr, veidojot valstī vienotu kārtību, ieteicamais minimums būtu vismaz 1 reize gadā, līdz ar to septiķu atkārtota pārbaude jāveic vienu reizi gadā.

Tāpat kā bioloģiskās NAI, arī septiķiem aglomerācijas ietvaros jānosaka obligāts notekūdeņu kvalitātes monitorings vismaz 1 reizi gadā. Taču visbiežāk tas nav tehniski izdarāms, jo notekūdeņu attīrīšanās otrā fāzē noris caur infiltrācijas sistēmu, ūdeņus izkļiedētā veidā iesūcinot gruntī. Labākais risinājums būtu ierīkot gruntsūdeņu kvalitātes monitoringa urbumus zonā ap infiltrācijas sistēmām, lai periodiski pārbaudītu gruntsūdeņu kvalitātes izmaiņas.

Notekūdeņu krājvertnes kontroles biežums

DKS īpašniekam ir pienākums:

- izvest notekūdeņus un nosēdumus atbilstoši noteiktajam izvešanas biežumam, saglabājot darījumu apliecinošus dokumentus par pakalpojumu saņemšanu;
- nodrošināt, ka notekūdeņu krājvertne ir hermētiska un to regulāri iztukšo, lai notekūdeņi nenoplūstu apkārtējā vidē.⁵³

Noteikumos noteikts minimālais izvešanas reižu skaits gadā, līdz ar to atkārtotu pārbaudi plāno vienu reizi gadā, sekojot līdzi krājvertnes izvešanas regularitātei, ko pārbauda pēc īpašnieka/valdītāja iesniegtajiem darījumu apliecinošajiem dokumentiem.

5.2.3. Biežāk kontrolējamās sistēmas

Papildus pārbaudes ieteicams veikt DKS, kuras atbilst kādam no šiem kritērijiem:

- NAI jauda neatbilst faktisko lietotāju skaitam;
- NAI, kuras izmanto sezonāli (NAI apkope jāveic pirms ekspluatācijas uzsākšanas un pēc ekspluatācijas pabeigšanas);
- krājvertnei noteikts augsts izvešanas reižu skaits gadā;
- liels faktisko lietotāju skaits (daudzdzīvokļu māja, rindu māja);
- īpašumā notiek saimnieciskā darbība (viesu nams, ražotne, sabiedriskie pakalpojumi);
- sistēma izbūvēta vietās ar augstu gruntsūdens līmeni;
- u.c.

Šiem kritērijiem atbilstošās DKS ir ar lielāku vides piesārņojuma risku, līdz ar to pārbaudes jānosaka reizi pusgadā vai saņemot informāciju par ekspluatācijas apstākļu izmaiņām.

5.3. Kontroles veikšanas process, t.sk., kontroles veidlapu izstrāde, atbildīgās institūcijas, kontroles procesa finansiālais nodrošinājums

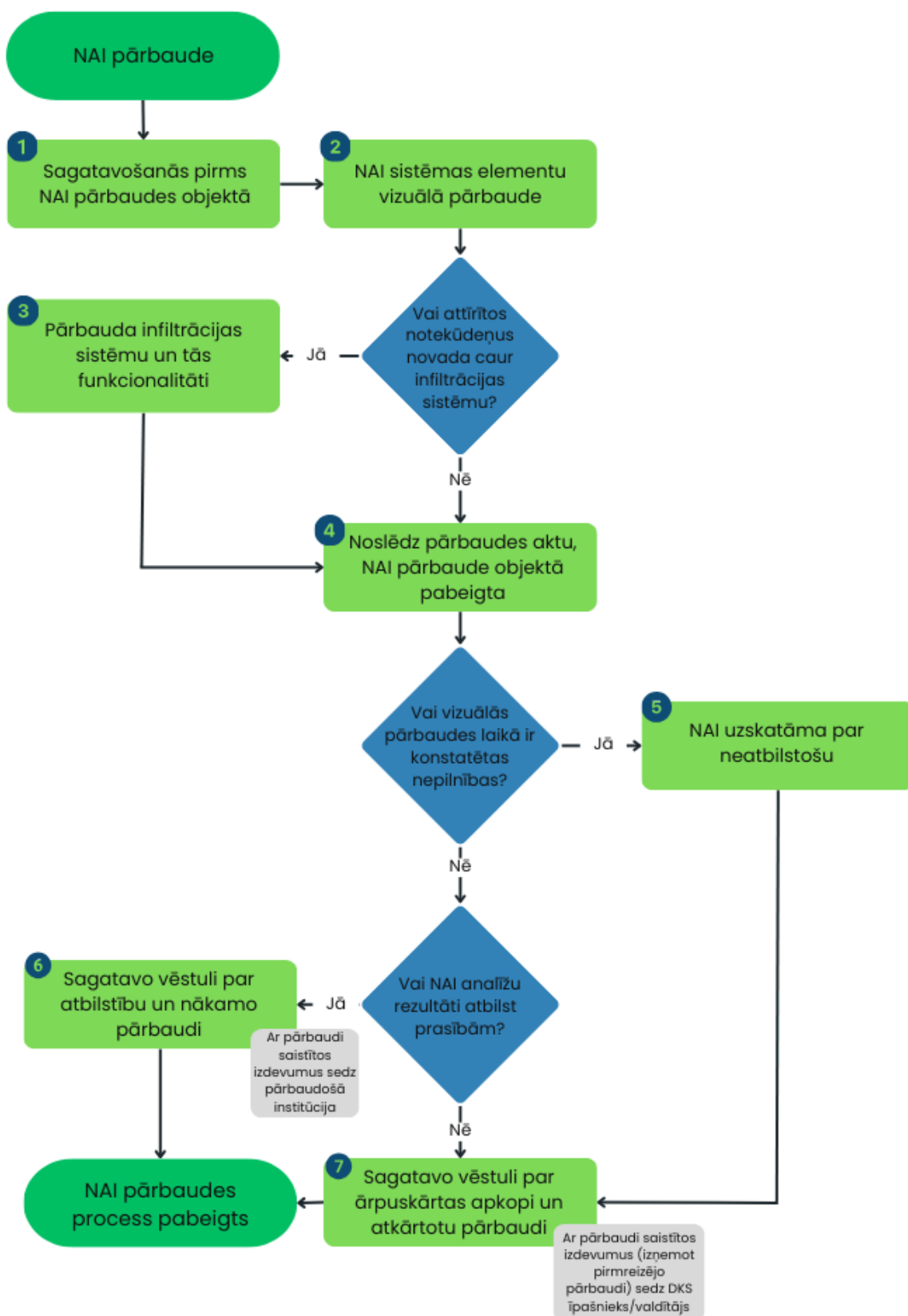
Lai DKS pārbaudes procesu padarītu daudz saprotamāku un ieviestu vienotu pieeju tās veikšanā, katram DKS veidam ir izstrādāta DKS kontroles procesa blokshēma jeb veicamo darbību ceļa karte.

⁵² MK noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu", 4.4.punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistēmu-apsaimniekosanu-un-registrēšanu>

⁵³ MK noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu", 4. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistēmu-apsaimniekosanu-un-registrēšanu>

NAI

NAI pārbaudēs veicamo darbību ceļa karte paredz 5.3.1. attēlā redzamo procesu īstenošanu.

5.3.1. attēls. Bioloģiskās NAI pārbaudes veicamo darbību ceļa karte.

Bioloģiskās NAI pārbaudes process ietver šādus soļus:

1. Lai sagatavotos, pirms NAI pārbaudes objektā jāpārskata:
 - a. DKS reģistrācijas iesniegums (ir/nav) un tajā iekļautā informācija;
 - b. pieejamā sistēmas tehniskā dokumentācija;
 - c. topogrāfiskie plāni (piem., www.topografija.lv);
 - d. kalpošanas ilgums kopš ekspluatācijas sākuma;
 - e. iespēja pieslēgties centralizētajiem kanalizācijas tīkliem;
 - f. aprēķinātais vai fiksētais ūdens patēriņš;
 - g. NAI apkopes un lieko dūņu utilizācijas pamatojošie dokumenti;
 - h. izbūvētās NAI atbilstība teritorijas plānojuma nosacījumiem;
 - i. attīrīto notekūdeņu kvalitātes rādītāju prasības, atbilstoši notekūdeņu aglomerācijas prasībām.

NAI pārbaudei un esošās situācijas novērtēšanai objektā izmantojams šo vadlīniju ietvaros izstrādātais un pielikumā Nr. 5 pievienotais NAI apsekošanas akts, kā arī jāveic sistēmas foto fiksācija.

2. NAI sistēmas elementu vizuālās pārbaudes laikā objektā:
 - a. pārbauda reģistrācijas iesniegumā norādītā DKS veida atbilstību situācijai dabā;
 - b. atver NAI, veic aktīvo dūņu (peldošas, piestiprinātas), aerācijas sistēmas un gaisa kompresora darbības novērtējumu, novērtē notekūdeņu un iespējamo NAI pārplūžu vizuālās pazīmes;
 - c. nosaka attīrīto notekūdeņu novadīšanas veidu vai vietu;
 - d. nosaka notekūdeņu paraugu ņemšanas vietas pieejamību NAI efektivitātes novērtēšanai.
3. Ja attīrītie notekūdeņi tiek novadīti caur infiltrācijas sistēmu, pārbauda:
 - a. plūsmas sadales kameru/aku pirms infiltrācijas sistēmas;
 - b. infiltrācijas sistēmas ventilācijas izvadus;
 - c. izbūvētās infiltrācijas sistēma veiktspēju. Iespējama infiltrācijas lauka daļas izrakšana, lai meklētu pazīmes, kas liecina par notekūdeņu uzkrāšanos atsevišķos punktos vai gruntsūdeņu ietekmi uz infiltrācijas lauku;
 - d. noslēdzošo aku pēc infiltrācijas sistēmas;
 - e. infiltrācijas sistēmas funkcionalitāti (5.3.3.1. tabula.).

5.3.1. tabula. Infiltrācijas sistēmas funkcionalitātes novērtēšana.

NOTEKŪDEŅU PLŪSMA		
$\leq 1 \text{ m}^3/\text{d}$	$> 1 \text{ m}^3/\text{d}$	nav notekūdeņu sadales mezgla/akas
pieļaujama infiltrācijas aka – atbilstoši izbūvētai un pareizi funkcionējošai infiltrācijas akai ir jābūt tukšai.	jābūt infiltrācijas laukam, infiltrācijas tunelim u.c. infiltrācijas sistēmām – pārbauda notekūdeņu sadales mezgla/akas konstrukcijas veselumu pirms infiltrācijas sistēmas un pārlicinās, ka drenāžas līnijās nodrošināta vienāda plūsma. Ja sadales mezglā/akā ir vērojams ūdens līmenis virs izplūdes caurules(-ēm), sistēma uzskatāma par nedarbojošos.	infiltrācijas sistēmas funkcionalitāti nevar pārbaudīt. Īpašniekam ir pienākums pierādīt infiltrācijas sistēmas funkcionalitāti, pieaicinot atbilstošu komersantu vai arī noteiktā laikā šādu mezglu izbūvēt. Līdz pierādījumu iesniegšanas brīdim vai atbilstoša mezgla izbūvei NAI ar infiltrāciju uzskatāma par neatbilstošu.

4. Noslēdz pārbaudes aktu par NAI pārbaudi objektā.
5. Ja vizuālās pārbaudes laikā ir konstatētas nepilnības, NAI uzskatāma par neatbilstošu.
6. Ja vizuālās pārbaudes laikā nav konstatētas nepilnības un notekūdeņu analīžu rezultāti atbilst normatīvo aktu⁵⁴ prasībām, sagatavo vēstuli par:
 - a. atbilstību turpmākai ekspluatācijai;
 - b. informāciju par nākamo plānveida pārbaudi.
7. Ja vizuālās pārbaudes laikā ir konstatētas nepilnības vai notekūdeņu analīžu rezultāti uzrāda piesārņojošo vielu koncentrācijas pārsniegumu, NAI uzskatāma par neatbilstošu. Sagatavo vēstuli par:
 - a. trūkumu, bojājumu novēršanu vai NAI ārkārtas apkopi noteiktā laikā (ja nav iespējams pieslēgties CKT);
 - b. ne ātrāk kā pēc 2 nedēļām pēc apkopes un pierādījumu iesniegšanas pārbaudošajai institūcijai, plāno atkārtotu pārbaudi ar notekūdeņu testēšanu NAI atbilstības izvērtēšanai;
 - c. ja ir nodrošināta pieslēguma iespēja CKT, atbilstoši MK noteikumu Nr.384 prasībām⁵⁵ obligāti jāveic pieslēguma izbūve.

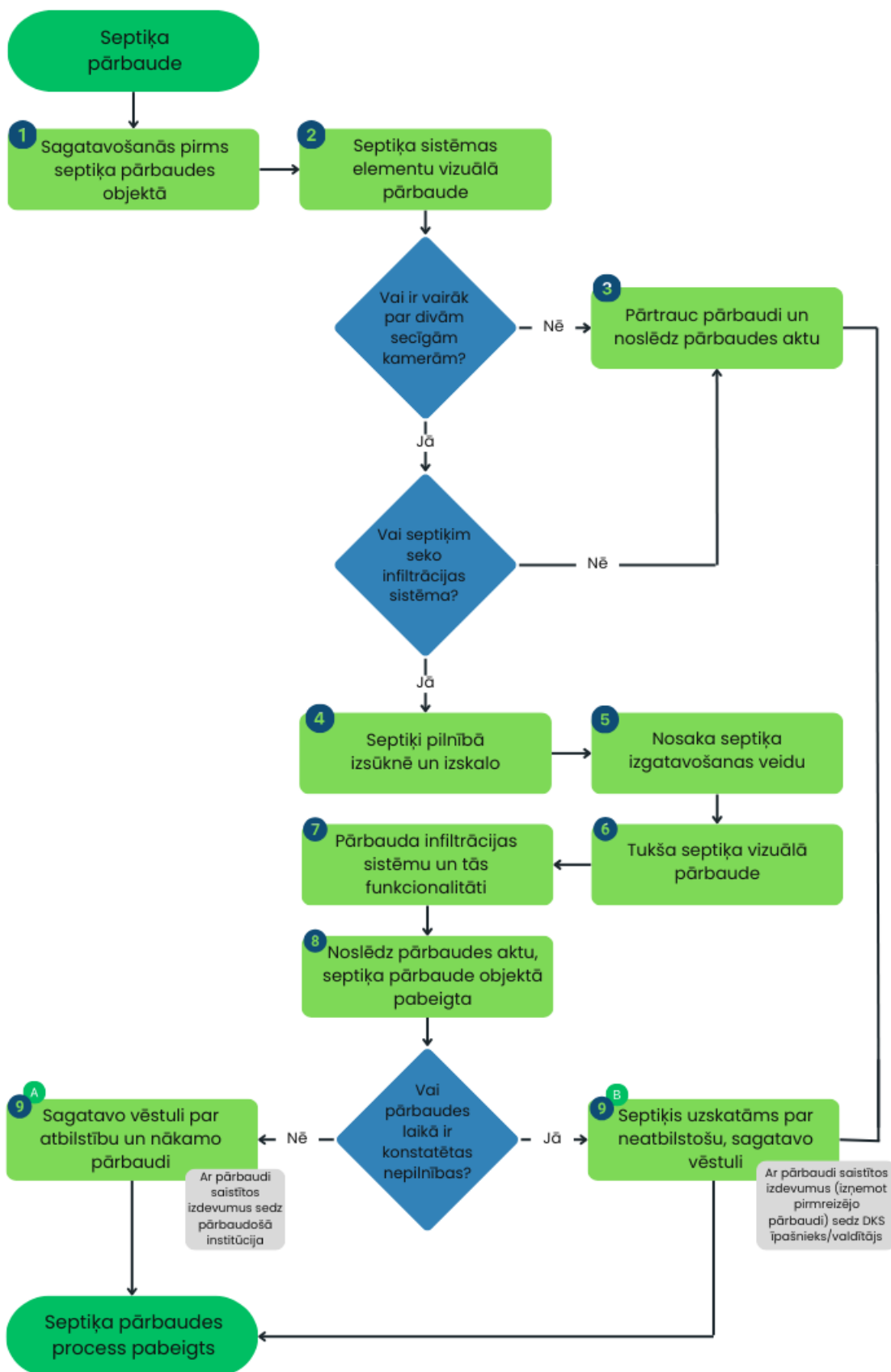
Ja noteiktā laikā nav novērsti trūkumi vai izbūvēts pieslēgums pie CKT, uzsāk administratīvā pārkāpuma procesu.

⁵⁴ MK noteikumi Nr. 34 "Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī", 22.01.2002. 9. punkts. <https://likumi.lv/ta/id/58276-noteikumi-par-piesarņojoso-vielu-emisiju-udeni>

⁵⁵ MK noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu", 18. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

Septiķis

Septiķa pārbaudēs veicamo darbību ceļa karte paredz 5.3.2. attēlā redzamo procesu īstenošanu.

5.3.2. attēls. Septiķa pārbaudēs veicamo darbību ceļa karte.

Septiņa pārbaudes process ietver šādus soļus:

1. Lai sagatavotos, pirms septiņa pārbaudes objektā jāpārskata:
 - a. DKS reģistrācijas iesniegums (ir/nav) un tajā iekļautā informācija;
 - b. pieejamā sistēmas tehniskā dokumentācija;
 - c. topogrāfiskie plāni (piem., www.topografija.lv);
 - d. kalpošanas ilgums kopš ekspluatācijas sākuma;
 - e. iespēja pieslēgties centralizētajiem kanalizācijas tīkliem;
 - f. aprēķinātais vai fiksētais ūdens patēriņš;
 - g. septiņa izsūkņēšanas un uzskaites pamatojošie dokumenti;
 - h. izbūvētā septiņa atbilstība teritorijas plānojuma nosacījumiem.

Septiņa pārbaudei un esošās situācijas novērtēšanai objektā izmantojams šo vadlīniju ietvaros izstrādātais un pielikumā Nr. 6 pievienotais Septiņa apsekošanas akts, kā arī jāveic sistēmas foto fiksācija.

2. Septiņa sistēmas elementu vizuālās pārbaudes laikā objektā:
 - a. pārbauda reģistrācijas iesniegumā norādītā DKS veida atbilstību situācijai dabā;
 - b. nosaka kameru/tvertņu skaitu;
 - c. nosaka apkalpošanas atveru/lūku skaitu atbilstoši kameru/tvertņu skaitam;
 - d. konstatē, vai septiņim ir infiltrācijas sistēma;
 - e. izvērtē attālumus atbilstoši 5.3.3. attēlā norādītajām rekomendācijām. Konkrētas prasības jāskaidro katrā pašvaldībā atsevišķi.

5.3.3. attēls. Kopējās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas (t.sk. infiltrācijas sistēma) rekomendējamie attālumumi starp objektiem dabā.

3. Ja septiņa sistēmas elementu vizuālās pārbaudes laikā ir:
 - a. identificētas mazāk par divām secīgām kamerām/tvertnēm un ir izvads – septiņš uzskatāms par neatbilstošu un pārbaudi pārtrauc;
 - b. identificētas vairāk par divām secīgām kamerām, bet septiņim neseko infiltrācijas sistēma vai pēc vizuālas apskates infiltrācijas sistēma nav konstatēta – septiņš uzskatāms par neatbilstošu un pārbaudi pārtrauc.
4. Ja septiņa sistēmai ir divas un vairāk secīgas kameras/tvertnes un tam seko infiltrācijas sistēma, to pilnībā izsūknē un izskalo.
5. Nosaka septiņa izgatavošanas veidu (5.3.2. tabula).

5.3.2. tabula. Septiķa veidi un iespējamie nehermētiskuma iemesli.

SEPTIĶA VEIDI		
Izgatavošanas veids	Izmantotais materiāls	Nehermētiskuma iemesli
Pašu veidots septiķis	ķieģeļu mūris	<ul style="list-style-type: none"> • šuves starp ķieģeļiem un pamatni; • neesoša hidroizolācija, kas rada materiāla sairšanu ilgstošas agresīvas vides un sala iedarbībā*.
	betona grodi	<ul style="list-style-type: none"> • šuves starp grodiem; • šuves starp pamatni un grodu; • neesoša hidroizolācija*, kas rada betona koroziju** ilgstošas agresīvas vides iedarbībā.
	monolīts betons (betonēts uz vietas objektā)	<ul style="list-style-type: none"> • salaiduma vieta starp pamatni un sienām • neesoša hidroizolācija*, kas rada betona koroziju** ilgstošas agresīvas vides iedarbībā.
Rūpnieciski izgatavots septiķis	kompozītmateriāli (stikla šķiedra u.c.)	<ul style="list-style-type: none"> • sakausējuma, montāžas šuves; • mehāniski bojājumi; • materiāla novecošanās (jāņem vērā ražotāja norādītais izstrādājuma kalpošanas laiks); • neatļautu vielu nonākšana notekūdeņos.
	plastmasas izstrādājumi (HDPE, PP, u.c.)	

* hidroizolāciju nodrošina virsmu no iekšpuses un no ārpuses pārklājot ar bitumenu saturošiem materiāliem, kas pasargā betonu no agresīvās vides iedarbības;

** korozija – sabrukšana, sairšana (notekūdeņu) ķīmiskās un fizikālās iedarbības rezultātā.

6. Atkarībā no septiķa izgatavošanas veida, veic tukša septiķa vizuālo pārbaudi (5.3.3. tabula).

5.3.3. tabula. Tukša septiķa vizuālā pārbaude.

SEPTIĶA VEIDS	
Pašu veidots septiķis	Rūpnieciski ražots septiķis
<p>Veic vizuālo pārbaudi un nosaka, vai ir:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. hidroizolācijas pārklājums; 2. hermētisks ieplūdes caurules pievienojums; 3. sienās caurumi, plaisas, nehermētiskas šuves; 4. tiešā izlaide vidē (pārbauda iesūcināšanas cauruļvadus); 5. pamatne un novērtē tās stāvokli – ir/nav bojājumi, vai caur pamatni sūcas ūdens. 6. Notekūdeņu pārlietas uzkrāšanās pazīmes īpašumā, piemēram, traipi septiķa tvertnē virs izplūdes caurules. 	<p>Veic vizuālo pārbaudi un nosaka, vai ir:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. hermētisks ieplūdes caurules pievienojums; 2. sienās caurumi, plaisas, mehāniski bojājumi, nehermētiskas šuves; 3. tiešā izlaide vidē (pārbauda iesūcināšanas cauruļvadus); 4. pamatne un tās stāvokļa novērtējums – ir/nav bojājumi, vai caur pamatni sūcas ūdens.

7. Pārbauda infiltrācijas sistēmu un tās funkcionalitāti:
- a. plūsmas sadales kameru/aku pirms infiltrācijas sistēmas;
 - b. infiltrācijas sistēmas ventilācijas izvadus;

- c. izbūvētās infiltrācijas sistēma veiktspēju. Iespējama infiltrācijas lauka daļas izrakšana, lai meklētu pazīmes, kas liecina par notekūdeņu uzkrāšanos atsevišķos punktos vai gruntsūdeņu ietekmi uz infiltrācijas lauku;
- d. noslēdzošo aku pēc infiltrācijas sistēmas;
- e. infiltrācijas sistēmas funkcionalitāti (5.3.4. tabula).

5.3.4. tabula. Infiltrācijas sistēmas funkcionalitātes novērtēšana.

NOTEKŪDEŅU PLŪSMA		
≤ 1 m³/d	> 1 m³/d	nav notekūdeņu sadales mezgla/akas
pieļaujama infiltrācijas aka – atbilstoši izbūvētai un pareizi funkcionējošai infiltrācijas akai ir jābūt tukšai.	jābūt infiltrācijas laukam, infiltrācijas tunelim u.c. infiltrācijas sistēmām – pārbauda notekūdeņu sadales mezgla/akas konstrukcijas veselumu pirms infiltrācijas sistēmas un pārliecinās, ka drenāžas līnijās nodrošināta vienāda plūsma. Ja sadales mezglā/akā ir vērojams ūdens līmenis virs izplūdes caurules(-ēm), sistēma uzskatāma par nedarbojošos.	infiltrācijas sistēmas funkcionalitāti nevar pārbaudīt. Īpašniekam ir pienākums pierādīt infiltrācijas sistēmas funkcionalitāti, pieaicinot atbilstošu komersantu vai arī noteiktā laikā šādu mezglu izbūvēt. Līdz pierādījumu iesniegšanas brīdim vai atbilstoša mezgla izbūvei septiķa sistēma ar infiltrāciju uzskatāma par neatbilstošu.

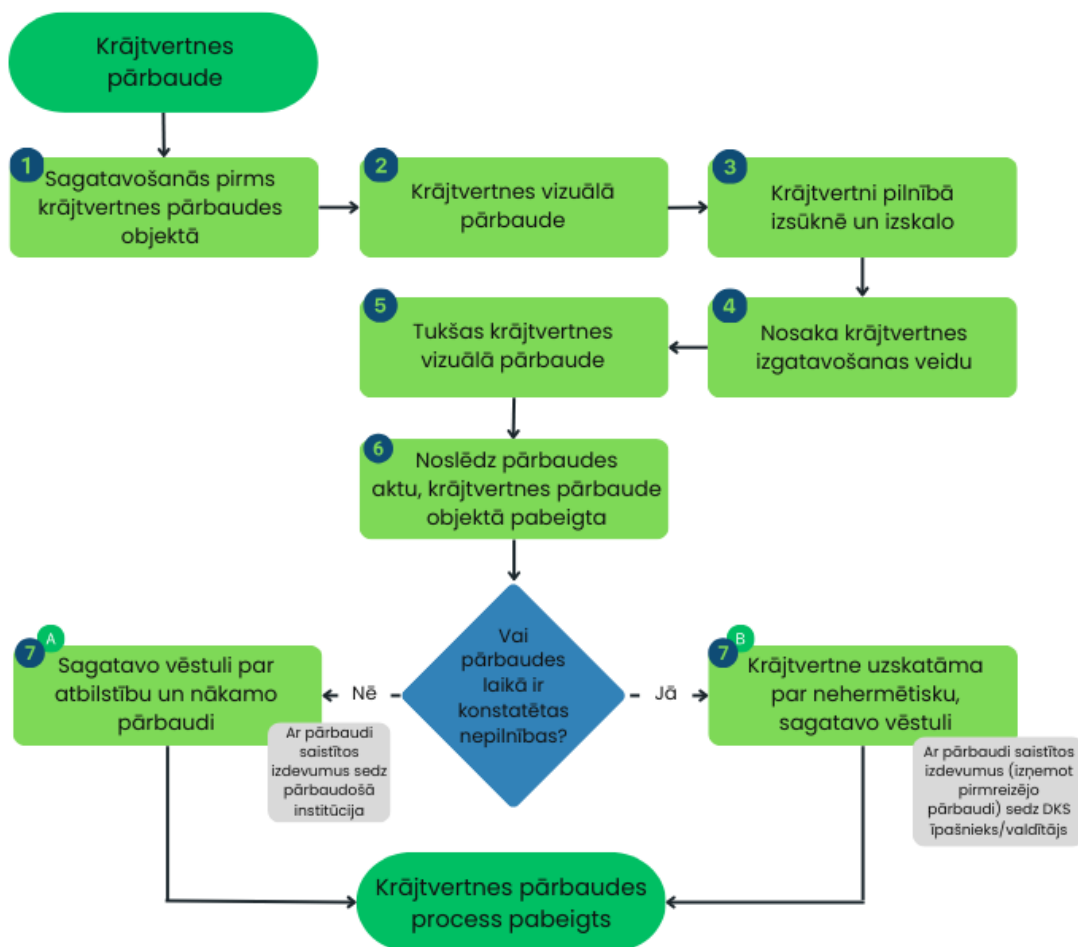
- 8. Noslēdz pārbaudes aktu par septiķa pārbaudi objektā.
- 9. Izvērtē septiķa atbilstību prasībām.
 - 9.A Ja pārbaudes laikā nav konstatētas nepilnības un septiķis ir uzskatāms par atbilstošu, sagatavo vēstuli par:
 - a. atbilstību turpmākai ekspluatācijai;
 - b. informāciju par nākamo plānveida pārbaudi.
 - 9.B Ja pārbaudes laikā konstatē vismaz vienu neatbilstību, septiķis ir uzskatāms par neatbilstošu. Sagatavo vēstuli par:
 - a. pietiekamu/ticamu pierādījumu iesniegšanu/uzrādīšanu septiķa atbilstības novērtēšanai, t.sk. infiltrācijas sistēmas atbilstības novērtēšanai, gadījumos, ja nav nodrošināta pieslēguma iespēja CKT;
 - b. DKS pārbūvi vai jaunas DKS izbūvi vai uzstādīšanu noteiktā laikā, t.sk. arī gadījumos, ja īpašnieks norādītajā laikā nevar iesniegt/uzrādīt pietiekamus/ticamus pierādījumus septiķa atbilstības novērtēšanai, gadījumos, ja nav nodrošināta pieslēguma iespēja CKT;
 - c. ja ir nodrošināta pieslēguma iespēja CKT, atbilstoši MK noteikumu Nr.384 prasībām⁵⁶ obligāti jāveic pieslēguma izbūve ;

Ja noteiktā laikā nav novērsti trūkumi vai izbūvēts pieslēgums pie centralizētās kanalizācijas tīkliem, uzsāk administratīvā pārkāpuma procesu.

⁵⁶ MK noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”, 18. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

Notekūdeņu krājvertne

Notekūdeņu krājvertņu pārbaudē veicamo darbību ceļa karte paredz 5.3.4. attēlā redzamo procesu īstenošanu.

5.3.4. attēls. Notekūdeņu krājvertnes pārbaudēs veicamo darbību ceļa karte.

Notekūdeņu krājvertnes pārbaudes process ietver šādus soļus:

1. Lai sagatavotos, pirms krājvertnes pārbaudes objektā, jāpārskata:
 - a. DKS reģistrācijas iesniegums (ir/nav) un tajā iekļautā informācija;
 - b. pieejamā sistēmas tehniskā dokumentācija;
 - c. topogrāfiskie plāni (piem., www.topografija.lv);
 - d. kalpošanas ilgums kopš eksploatācijas sākuma;
 - e. iespēja pieslēgties centralizētajiem kanalizācijas tīkliem;
 - f. aprēķinātais vai fiksētais ūdens patēriņš;
 - g. krājvertnes izsūkņēšanas un uzskaites pamatojošie dokumenti.
- Notekūdeņu krājvertnes pārbaudei un esošās situācijas novērtēšanai objektā izmantojams šo vadlīniju ietvaros izstrādātais un pielikumā Nr. 7 pievienotais Krājvertnes apsekošanas akts, kā arī jāveic sistēmas foto fiksācija.**
2. Krājvertnes vizuālās pārbaudes laikā objektā atver krājvertni un pārbauda:
 - a. reģistrācijas iesniegumā norādītā DKS veida atbilstību situācijai dabā;
 - b. notekūdeņu līmeni krājvertnē.
3. Krājvertni pilnībā izsūknē un izskalo.
4. Nosaka krājvertnes izgatavošanas veidu (5.3.5. tabula).

5.3.5. tabula. Krājtvētnes izgatavošanas veidi.

KRĀJTVĒTNES VEIDI		
Izgatavošanas veids	Izmantotais materiāls	Nehermētiskuma iemesli
Objektā izbūvēta krājtvētnē	ķieģeļi	<ul style="list-style-type: none"> • šuves starp ķieģeļiem un pamatni; • neesoša hidroizolācija, kas rada materiāla sairšanu ilgstošas agresīvas vides un sala iedarbībā*.
	betona grodi	<ul style="list-style-type: none"> • šuves starp grodiem; • šuves starp pamatni un grodu; • neesoša hidroizolācija*, kas rada betona koroziju** ilgstošas agresīvas vides iedarbībā.
	monolītais betons	<ul style="list-style-type: none"> • salaiduma vieta starp pamatni un sienām • neesoša hidroizolācija*, kas rada betona koroziju** ilgstošas agresīvas vides iedarbībā.
	metāls	<ul style="list-style-type: none"> • korozija
	nav nosakāms	
Rūpnieciski ražota krājtvētnē	kompozītmateriāli (stikla šķiedra u.c.)	<ul style="list-style-type: none"> • sakausējuma, montāžas šuves; • mehāniski bojājumi; • materiāla novecošanās (jāņem vērā ražotāja norādītais izstrādājuma kalpošanas laiks); • neatļautu vielu nonākšana notekūdeņos.

* hidroizolāciju nodrošina virsmu no iekšpuses un no ārpuses pārklājot ar bitumenu saturošiem materiāliem, kas pasargā betonu no agresīvās vides iedarbības;

** korozija – sabrukšana, sairšana (notekūdeņu) ķīmiskās un fizikālās iedarbības rezultātā.

5. Atkarībā no krājtvētnes izgatavošanas veida, veic tukšas krājtvētnes vizuālo pārbaudi (5.3.6. tabula).

5.3.6. tabula. Tukšas krājtvētnes vizuālās pārbaude.

KRĀJTVĒTNES VEIDS	
Objektā izbūvēta krājtvētnē	Rūpnieciski ražota krājtvētnē
Veic vizuālo pārbaudi un nosaka, vai ir: <ol style="list-style-type: none"> 1. hidroizolācijas pārklājums; 2. hermētisks ieplūdes caurules pievienojums; 3. sienās caurumi, plaisas, nehermētiskas šuves; 4. tiešā izlaide vidē (ir/nav konstatēta); 5. pamatne un novērtē tās stāvokli – ir/nav bojājumi, vai caur pamatni sūcas ūdens. 	Veic vizuālo pārbaudi un nosaka, vai ir: <ol style="list-style-type: none"> 1. hermētisks ieplūdes caurules pievienojums; 2. sienās caurumi, plaisas, nehermētiskas šuves; 3. tiešā izlaide vidē (ir/nav konstatēta); 4. pamatne un novērtē tās stāvokli – ir/nav bojājumi, vai caur pamatni sūcas ūdens.

6. Noslēdz pārbaudes aktu par krājtvētnes pārbaudi objektā.
7. Izvērtē krājtvētnes atbilstību prasībām.
- 7.A Ja pārbaudes laikā nav konstatētas nepilnības, krājtvētnē ir uzskatāma par hermētisku. Sagatavo vēstuli par:

- a. krājvertnes atbilstību turpmākai ekspluatācijai;
- b. informāciju par nākamo plānveida pārbaudi.

7.B Ja pārbaudes laikā konstatē vismaz vienu neatbilstību, krājvertne ir uzskatāma par nehermētisku. Sagatavo vēstuli par:

- a. trūkumu, bojājumu, neatbilstību (t.sk. ja krājvertne netiek regulāri iztukšota) novēršanu noteiktā laikā, gadījumos, ja nav nodrošināta pieslēguma iespēja CKT ;
- b. ja ir nodrošināta pieslēguma iespēja CKT, atbilstoši MK noteikumu Nr.384 prasībām⁵⁷ obligāti jāveic pieslēguma izbūve.

Ja noteiktā laikā nav novērsti trūkumi vai izbūvēts pieslēgums pie centralizētās kanalizācijas tīkliem, uzsāk administratīvā pārkāpuma procesu.

5.3.1. Kontrolē iesaistītās atbildīgās institūcijas

Katra pašvaldība kapacitātes un resursu ziņā ir atšķirīga, tomēr ir svarīgi saprast likumīgo pieeju darbā ar DKS īpašniekiem. Jābūt skaidri saprotamam un noteiktam, kurai no institūcijām ir:

- tiesības iekļūst objektā;
- kompetences un tehniskais aprīkojums DKS apsekošanas un uzraudzības veikšanai;
- tiesības ierosināt administratīvo pārkāpumu par MK noteikumu un SN neievērošanu.

Labās prakses ietvaros DKS kontroli un uzraudzību veic SPS vai pašvaldības pārstāvis – kompetents ūdenssaimniecības speciālists ar atbilstošu aprīkojumu, kurš prot un var veikt DKS tehnisko apsekošanu un pārbaudīt ekspluatācijas noteikumu ievērošanu.

Gadījumos, kad DKS īpašnieks nenodrošina piekļuvi objektam, veic mērķtiecīgas pretdarbības, vai citādi apgrūtina un kavē DKS pārbaudes veikšanas iespējamību, DKS kontrolei izvērtē nepieciešamību piesaistīt sekojošu institūciju pārstāvjus:

1. pašvaldības amatpersonas, kuras var veikt kontroli vides jomā, kurām ir tiesības iebraukt vai ieiet un netraucēti pārbaudīt jebkuru teritoriju⁵⁸, iekārtu vai citu objektu neatkarīgi no īpašuma piederības;
2. pašvaldības būvinspektoru, kuram ir tiesības iekļūst objektā⁵⁹;
3. pašvaldības policiju kārtības nodrošināšanai, klātesošo personu drošībai, paskaidrojumu pieprasīšanai no DKS īpašnieka u.c..

Ja DKS kontrolē un uzraudzībā ir konstatēti pārkāpumi, kuri minēti pašvaldību SN, ierosina administratīvo lietu:

1. Pašvaldības policija;
2. Pašvaldības administratīvā komisija.

Svarīgi! Šobrīd nav skaidrs, kurš DKS kontekstā ierosina lietu par:

- 1. MK noteikumu neievērošanu (piemēram, nepieslēdzas CKT);**
- 2. Vides aizsardzības pārkāpumiem (piemēram neatfīrītu notekūdeņu izplūde vidē).**

⁵⁷ MK noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu", 18. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistēmu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

⁵⁸ Vides aizsardzības likums, 21. un 22. pants. 29.11.2006. <https://likumi.lv/ta/id/147917-vides-aizsardzibas-likums>

⁵⁹ MK noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi", 143. punkts. 19.08.2014. <https://likumi.lv/ta/id/269069-visparigie-buvnoteikumi>

Norādīto institūciju iesaiste ir efektīva tikai tad, ja tiek izpildīti šādi kritēriji:

- pieejami resursi uzraudzības un kontroles veikšanai (cilvēki, laiks un finanses);
- procesā iesaistīto personu kompetence (izglītība, pieredze) ir atbilstoša šī jautājuma risināšanai;
- ir pieejams nepieciešamais tehniskais nodrošinājums (piemēram, CCTV inspekcijas aprīkojums, dūmu ģenerators, asenizācijas transports u.c.) uzdevuma veikšanai;
- ir skaidrs uzdevuma mērķis;
- ir skaidras pilnvaras jautājuma risināšanai un sakārtošanai, t.sk. administratīvā pārkāpuma ierosināšana;
- ir skaidrs turpmākās rīcības algoritms, informācijas/dokumentācijas aprites shēma starp iesaistītajām institūcijām;
- ir iespēja nodrošināt un veikt objekta pēcuzraudzības pasākumus.

5.3.2. Finansiālais nodrošinājums

DKS kontroles procesa finansiālais nodrošinājums ir jāparedz pašvaldību budžetā. Pirmreizējo apsekošanu visos gadījumos 100% apmērā būtu jāsedz pārbaudes veicējam no pašvaldības budžeta. Pārējos gadījumos pašvaldībai jāparedz izdevumi plānveida un ārpuskārtas pārbaudēm, kas būs atkarīgi gan no pašvaldības teritorijā esošā DKS skaita, gan tehniskā stāvokļa. Gadījumos, ja atkārtotas/ārpuskārtas pārbaudes ietvaros konstatētas neatbilstības, izdevumus 100% apmērā sedz DKS īpašnieks/valdītājs. Maksai par veikto pārbaudi ne vien jānosedz faktiskās pārbaudes veikšanas izmaksas, bet arī jāveido uzkrājumu fonds turpmāko plānveida un ārpuskārtas pārbažu veikšanai.

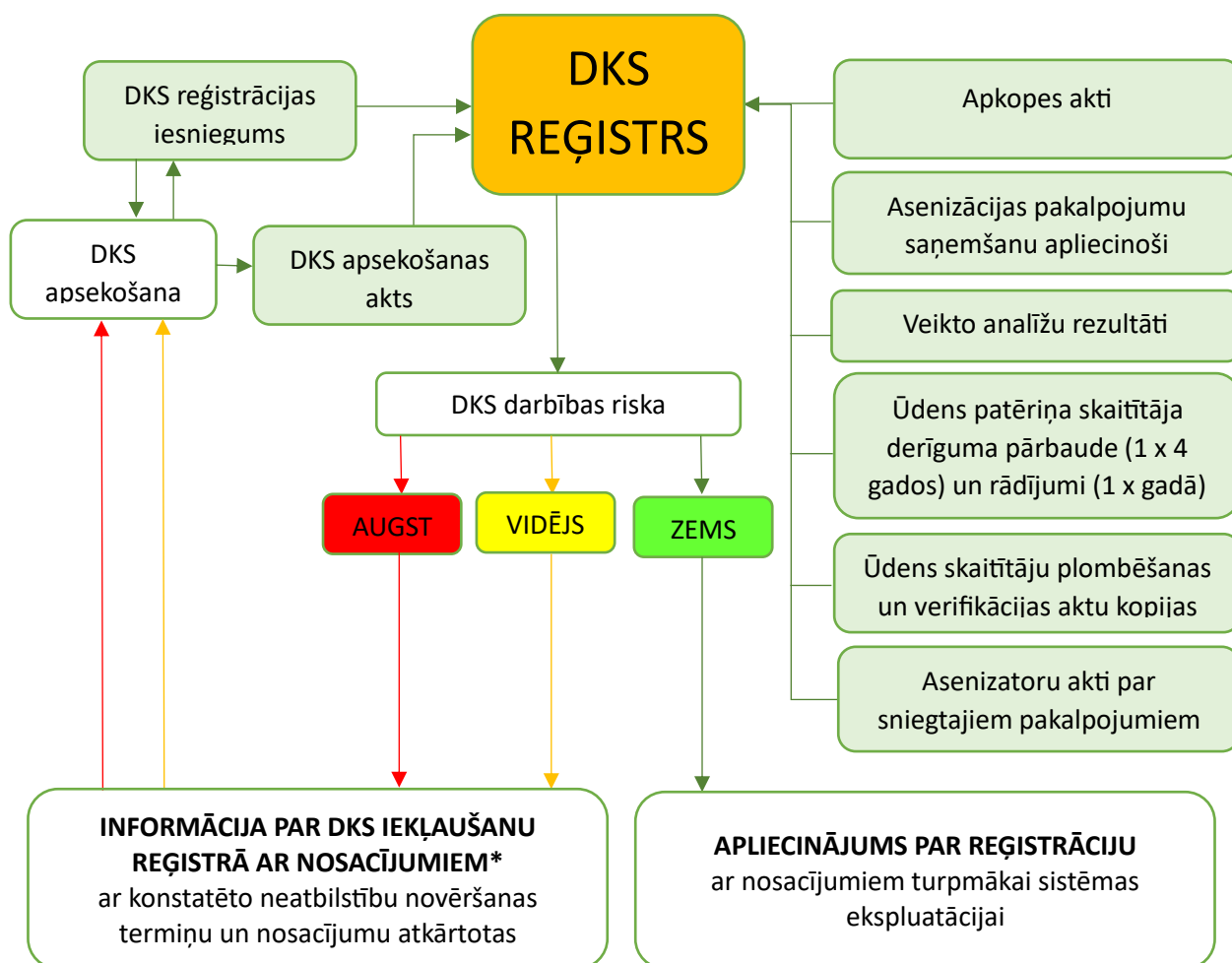
Galvenās izdevumu pozīcijas DKS reģistra uzturēšanas un kontroles procesa nodrošināšanai:

1. darbinieku atalgojuma izmaksas;
2. tehniskā nodrošinājuma izmaksas (t. sk. asenizācijas pakalpojumi);
3. transporta izmaksas iesaistīto institūciju pārstāvjiem;
4. izmaksas, kas saistītas ar informācijas iegūvi no trešo pušu uzturētām datu bāzēm (zemesgrāmatas dati, topogrāfiskie dati, u.c.).

5.4. Kontroles rezultātā iegūtās informācijas apstrāde, glabāšana, turpmāka izmantošana

DKS reģistrācijas, apsekošanas un kontroles procesā (5.4.1. attēls) ir jāpanāk, ka DKS uzskatāma par pilnībā reģistrētu ar izsniegtu reģistrācijas apliecību tikai tad, kad DKS darbības riska novērtējums pēc luksofora principa ir vērtējams ar zemāko riska pakāpi. Šo principu vēlams iekļaut pašvaldību SN kā instrumentu DKS īpašnieku atbildības vērtēšanai.

DKS apsekošanu iespējams veikt gan pirms, gan pēc DKS reģistrācijas iesnieguma saņemšanas.

* Sistēmas iekļaušana DKS reģistrā nav uzskatāma par reģistrācijas apliecinājumu un sistēmas atbilstību ekspluatācijas prasībām.

5.4.1. attēls. DKS reģistrācijas, apsekošanas un kontroles rezultātā iegūtās informācijas aprites shēma.

5.5. Atkārtotas kontroles veikšana, konstatēto neatbilstību novēršanas pārbaude

DKS apsekošanas laikā tiek sagatavots pārbaudes akts, kurā fiksē pārbaudes laikā konstatēto. Pēc pārbaudes veikšanas SPS vai pašvaldības pārstāvis sagatavo un nosūta DKS īpašniekam vēstuli, norādot uz:

- DKS tehniskā stāvokļa neatbilstību (ja attiecināms);
- apsaimniekošanas prasību neievērošanu (ja attiecināms);
- nepieciešamību veikt DKS reģistrāciju (ja attiecināms).

Saskaņā ar MK noteikumu Nr. 384 – ja līdz 2021. gada 31. decembrim netika nodrošināta DKS atbilstība noteikumos minētajām prasībām un attiecīgajam nekustamajam īpašumam piegulošās ielas vai ceļa robežās ir ierīkota centralizētā kanalizācijas sistēma (CKT), tad DKS īpašniekam neprasa novērst sistēmas trūkumus, bet vēstulē norāda uz pienākumu ierīkot pieslēgumu centralizētajai kanalizācijas sistēmai līdz 2023. gada 31. decembrim.⁶⁰

Svarīgi! CKT pieslēguma ierīkošanas process aizņem aptuveni 3 – 6 mēnešus ar novietojuma plāna saskaņošanu (ja nepieciešams būvprojekts, tad process ir ilgāks). Tas nozīmē, ka MK

⁶⁰ MK noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”, 18. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

noteikumos Nr. 384 norādītajā termiņā darbi nav reāli izpildāmi. Tāpēc būtu jānosaka laika periods, kādā īpašniekam jāizbūvē CKT pieslēgums, termiņu nosakot, no DKS neatbilstības konstatēšanas datuma.

Pēc noteiktā termiņa SPS vai pašvaldības pārstāvis noskaidro, kādā stadijā ir CKT pieslēguma ierīkošanas process. Ja pieslēguma ierīkošanas process nav uzsākts, tad, izvērtējot lietas apstākļus, tiek ierosināta administratīvā pārkāpuma procesa uzsākšana.

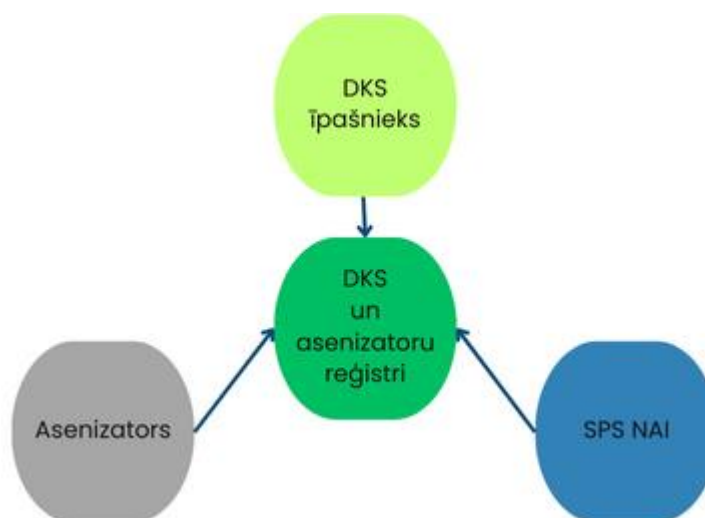
Ja pieslēguma ierīkošanas process ir uzsākts un tiek virzīts izpildei, bet nav pabeigts, tad DKS īpašniekam nosaka termiņa pagarinājumu un uzrauga DKS apsaimniekošanas prasību ievērošanu līdz pieslēguma ierīkošanai.

Ja pārbaudes laikā konstatē rupjus vides aizsardzības pārkāpumus, kā piemēram, krājvertnei ir izbūvēts tiešais izvads neattīrītu notekūdeņu novadīšanai vidē, NAI nedarbojas un funkcionē kā krājvertne ar tiešo izvadu, tad īpašniekam nekavējoties ir jānovērš pārkāpums. Šāda pārkāpuma gadījumā novēršanai tiek dots termiņš – līdz 2-4 nedēļām. Pēc noteiktā termiņa SPS vai pašvaldības pārstāvis (pēc nepieciešamības pieaicinot pašvaldības policiju un/ vai būvinspektoru) veic atkārtotu ārpuskārtas pārbaudi.

Ja saskaņā ar MK noteikumu Nr. 384⁶¹ DKS īpašniekam nav iespējas pieslēgties centralizētajai kanalizācijas sistēmai, tad vēstulē DKS īpašniekam nosaka termiņu minēto sistēmas trūkumu novēršanai un apsaimniekošanas prasību izpildei. Ja nepieciešams, īpašnieks noteiktajā termiņā veic sistēmas pārbūvi vai jaunas DKS izbūvi vai uzstādīšanu. Šim termiņam beidzoties, SPS vai pašvaldības pārstāvis (pēc nepieciešamības pieaicinot pašvaldības policiju un būvinspektoru) veic atkārtotu ārpuskārtas pārbaudi.

5.6. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas īpašnieku sniegtās informācijas salīdzināšana ar asenizatoru sniegto informāciju

Lai nodrošinātu ticamu informācijas apriti un gūtu pārlicību, ka no DKS izvestais saturs ir izvests, vēlams veikt regulāru informācijas salīdzināšanu starp DKS īpašnieka sniegto informāciju un asenizatoru sniegto informāciju. Kā papildus drošības kritērijs būtu jāvērtē arī DKS saturs utīlizācijas vietas, jeb SPS reģistrētā informācija par utīlizācijai pieņemto DKS saturu centralizētās NAI (5.6.1. attēls).

5.6.1. attēls. Informācijas par DKS izvērstā saturs aprites shēma.

⁶¹ MK noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”, 18. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

Informācijas salīdzināšanai nepieciešami sekojoši dati:

- asenizatora nosaukums;
- asenizācijas transportlīdzekļa reģistrācijas numurs;
- asenizācijas transporta līdzekļa vadītāja vārds un uzvārds;
- asenizācijas transporta asenizācijas tvertnes tilpums;
- DKS objekta adrese;
- izvešanas datums un laiks;
- izvestais apjoms m³;
- utilizācijas vieta.

Lai gūtu pārliecību, ka DKS radītais notekūdeņu apjoms ir atbilstoši savākts, transportēts un utilizēts, šāda veida informācijai būtu jābūt visiem informācijas aprites dalībniekiem. Kā darījuma apliecinājums kalpo:

- DKS īpašniekam izsniegts rēķins, kvīts vai Pakalpojuma pieņemšanas – nodošanas akts par veikto pakalpojumu, kurā norādīta iepriekš minētā informācija tās turpmākai salīdzināšanai;
- spēkā esošs dokuments, kas atļauj asenizatora pakalpojumu sniegšanu konkrētās teritorijā;
- SPS NAI pieņemtās un uzskaitītās kanalizācijas apjoms, par ko asenizatoram tiek izrakstīts rēķins.

Gadījumos, kad trīspusējas pārbaudes rezultātā vērojama datu nesakritība vai rodas aizdomas par informācijas nepatiesu sniegšanu, iespējams:

- pieprasīt asenizatoram maršruta lapas, kuras asenizators iesniedz kā papildus pierādījumus;
- pieprasīt SPS konkrētā asenizatora DKS satura pieņemšanu apliecinājošu dokumentu.

Asenizatora izvestais DKS notekūdeņu apjoms, kuru identificē pēc konkrētā objekta adreses un tilpuma, ļauj veikt tālāku DKS izvešanas biežuma (nosaka katram objektam individuāli) atbilstības novērtēšanu, kā arī ļauj savlaicīgi noteikt iespējamus DKS ekspluatācijas pārkāpumus.

6. Vienota asenizatoru un atbilstošu komersantu reģistra izveide, nosakot vienlīdzīgas prasības visiem dalībniekiem

Atbilstoši MK noteikumu Nr. 384 2. punktam, lieto šādus terminus:

- **atbilstošs komersants** – komersants, kas ir specializējies decentralizēto kanalizācijas sistēmu projektēšanā, būvniecībā, tirdzniecībā vai apkopē;
- **decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniedzējs** – sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzējs vai cits komersants, kas nodrošina notekūdeņu savākšanu no decentralizētajām kanalizācijas sistēmām, to transportēšanu un novadīšanu centralizētajā kanalizācijas sistēmā speciāli izveidotās notekūdeņu pieņemšanas vietās (turpmāk – **asenizators**).

Valsts līmenī būtu jāievieš vienots elektronisks asenizatoru un atbilstošu komersantu* reģistrs. Reģistra izveidošana pamatojama ar šādiem argumentiem:

- tas samazinātu slogu asenizatoriem, kam šobrīd jāreģistrējas katrā pašvaldībā, kurā tas sniedz savus pakalpojumus un novērstu situācijas, kad pakalpojums sniegts bez attiecīgās reģistrācijas;
- asenizatoriem nebūtu jāsniedz atsevišķas atskaites katrā pašvaldībā, pietiktu ar vienotas atskaites sniegšanu;
- būtu iespējams izvērtēt nepieciešamību izveidot papildus notekūdeņu pieņemšanas punktus, mazinot asenizācijas pakalpojumu izmaksas un transporta slodzi Rīgā un Pierīgā;
- būtu atvieglota savākto notekūdeņu izsekojamība, ja notekūdeņi tiek savākti vienā pašvaldībā, bet nodoti citā;
- vienuviet tiktu uzkrāta informācija par katra reģiona DKS radīto slodzi un kopējo apjomu valsts teritorijā;
- ērta datu salīdzināšana un analīze, asenizatoru saņemtais notekūdeņu apjoms pret notekūdeņu pieņemšanas vietās nodoto apjomu;
- mazināts birokrātiskais slogs valstī kopumā (reģistru uzturētu viena iestāde, nevis visas pašvaldības);
- atbilstošu komersantu reģistrācija dotu iespēju ieviest vienlīdzīgas prasības gan asenizatoriem, gan atbilstošiem komersantiem (kas apkopju veikšanas ietvaros arī sniedz asenizācijas pakalpojumus), atvieglotu informācijas iegūšanu iedzīvotājiem, kam šis pakalpojums nepieciešams, kā arī sniegtu iespēju izvērtēt komersantu kompetenci apkopju pakalpojumu sniegšanā.

Paredzams, ka vienota asenizatoru un atbilstošu komersantu reģistra izveide pašvaldībām un SPS ļautu precīzāk un savlaicīgāk izsekot negodprātīgas informācijas sniegšanas faktiem, analizējot informāciju par visas valsts teritorijā sniegtajiem pakalpojumiem. Vienlaikus komersantiem būtu iespēja sniegt pakalpojumus visā valsts teritorijā. Lai informācija būtu ticama un pārbaudāma, pakalpojumu sniegšanā iesaistītie transportlīdzekļi būtu jāaprīko ar navigācijas vai globālās pozicionēšanas sistēmu (GPS). DKS atbilstības un ekspluatācijas prasību ievērošanas izvērtējuma pamatā ir informācija par veikto apkopju un DKS satura izvešanas biežumu un utilizāciju.

Piekļuve vienotam reģistram būtu jānodrošina arī DKS īpašniekiem, lai izvēlētos sev izdevīgāko pakalpojumu sniedzēju.

Lai izvairītos no situācijas, kad DKS apkopi veic komersants, kas nav pietiekami kvalificēts dotā uzdevuma izpildei, vienotais asenizatoru reģistrs būtu jāpapildina ar noteiktām prasībām kvalifikācijas un kompetences novērtēšanai, piemēram:

- komersanta darbinieki ir apmācīti pie NAI iekārtu ražotājiem, kas tiek apliecināts ar sertifikātu;
- komersanta darbinieki ir piedalījušies kompetentu iestāžu rīkotajos semināros par DKS apsaimniekošanu, u.c.

Esošajā situācijā nereti tiek novērots, ka asenizators veic NAI iekārtas pilnīgu izsūkņēšanu, klasificējot to kā iekārtas apkopi. Šāda darbība norāda uz to, ka iekārtas darbība ir pilnībā neatbilstoša un attīrīšanas procesi nenotiek, vai arī asenizatoru nekompetenci apkopju veikšanā.

Pamatinformācija, kas būtu iekļaujama vienotajā asenizatoru un atbilstošu komersantu reģistrā:

- pakalpojuma sniedzēja nosaukumu, reģistrācijas numurs;
- pakalpojuma sniedzēja kontaktinformācija;
- sniedzamo pakalpojumu veids (asenizācijas pakalpojumi, DKS apkopes pakalpojumi, sistēmas apsekošana apliecinājuma/ atzinuma sagatavošanai u.c.);
- pakalpojumu sniegšanas reģions;
- pakalpojumu sniegšanā iesaistīto transportlīdzekļu valsts reģistrācijas numurs. un asenizācijas tvertnes tilpums;
- pakalpojuma sniedzēja reģistrācijas datums un laiks, līdz kuram reģistrācija ir derīga (ieteicamais reģistrācijas derīguma termiņš ir 1 gads);
- iespēju robežās sniedzamo pakalpojumu cena.

Par objektā sniegtajiem pakalpojumiem, komersantiem vienotajā reģistrā būtu jāievada vismaz šāda informācija:

- sniegtā pakalpojuma veids (asenizācijas pakalpojumi, DKS apkopes pakalpojumi, sistēmas apsekošana apliecinājuma/atzinuma sagatavošanai u.c.);
- pakalpojuma sniegšanas adrese;
- pakalpojuma sniegšanas datums un laiks;
- pakalpojumu sniegšanā iesaistītā transportlīdzekļa valsts reģistrācijas numurs;
- transportlīdzekļa vadītāja/ pakalpojuma sniedzēja vārds, uzvārds un kontaktinformācija;
- īss veikto darbu raksturojums (apkopes gadījumā) un/vai izvestais notekūdeņu/lieko dūņu (līdzvērtīgas prasības nosakāmas arī tiem pakalpojumu sniedzējiem, kas veic lieko dūņu atsūkņēšanu, kas pēc būtības arī klasificējams kā asenizācijas pakalpojums, jo izsūkņējot dūņas, tiek izsūkņēti arī neattīrīti notekūdeņi) apjoms m³;
- ieteicamais nākamās apkopes veikšanas datums;
- notekūdeņu/ lieko dūņu utilizācijas vieta;
- pievienota pakalpojuma sniegšanu apliecinājoša dokumenta kopija.

Uzskaitītā informācija ir pietiekama, lai izvērtētu DKS īpašnieka sniegtās informācijas patiesumu gan par veiktajām apkopēm, gan DKS satura izvešanu.

Informācijas ievade par sniegtajiem pakalpojumiem vienotajā asenizatoru un atbilstošu komersantu reģistrā būtu veicama 1 reizi mēnesī. Ieviešot atbilstošus IT risinājumus, pēc noteikta algoritma būtu iespējams automātiski izvērtēt asenizācijas satura apriti un iespējamo piesārņojuma slodžu ietekmi uz centralizētajām NAI valsts mērogā.

7. Secinājumi un priekšlikumi

Vadlīniju izstrādes laikā tika izdarīti 38 secinājumi (7.1. tabula). Katram no secinājumiem ir izteikts atbilstošs priekšlikums, lai pilnveidotu DKS reģistrēšanas, kontroles un uzraudzības sistēmu Latvijā.

7.1. tabula. Priekšlikumi un secinājumi.

Nr. p. k.	Secinājumi	Priekšlikumi
1.	Pārlietu liela DKS reģistru sadrumstalotība	Jāizstrādā un visā valstī jāievieš salīdzināmi un līdzvērtīgi reģistrācijas noteikumi un formas ar pamatotiem un konkrēti noteiktiem kritērijiem, uz kā pamata tālāk veidot viegli apkopjamu un salīdzināmu reģistru, kas ir pamats veiksmīgai DKS uzraudzībai un kontrolei nākotnē. Sākotnēji jāveido vienots DKS reģistrs katras atsevišķās pašvaldības administratīvās teritorijas robežās; Nākotnē jāveido vienota informācijas datu bāze, aptverot visu valsts teritoriju.
2.	Līdz šim DKS reģistros iekļauta vien nepilna ceturtdaļa no reģistrējamo DKS skaita	Jānovērš uzdevuma izpildē esošās neskaidrības, skaidri definējot uzdevuma mērķi un apjomu, jāveicina visu līmeņu iesaistīto pušu izpratne par veicamā uzdevuma nozīmi, jāpaaugstina iesaistīto pušu kapacitāte, nodrošinot atbilstošu nepieciešamo resursu apjomu un jānovērš normatīvā regulējuma nepilnības un trūkumi.
3.	Pašlaik nav precīzi nosakāms patiesais iedzīvotāju radītais un vidē novadītais notekūdeņu apjoms	Notekūdeņu apjoma precīzai noteikšanai, visiem DKS īpašniekiem kā prasība jāizvirza ūdens patēriņa mēraparāta uzstādīšana, kas sniegs iespēju precīzi noteikt radīto notekūdeņu apjomu, attiecīgi korekti noteikt nepieciešamo DKS tilpumu vai darbības jaudu.
4.	Tikai nepilniem 10 % no kopējā reģistrējamo DKS skaita ir nodrošināta pieslēguma iespēja pie CKS.	Pašvaldības izvērtē, vai jaunu CKS būvniecība būs ekonomiski pamatota. Tīklu paplašināšanai jāmeklē finanšu resursu piesaistīšanas iespējas.
5.	Pašlaik DKS apsekošana tiek uzskatīta par sekundāri veicamu uzdevumu	Jākorrigē normatīvajā regulējumā iekļautais darba uzdevums un jāpilnveido iesaistīto pušu kompetence un izpratne par to, ka DKS turpmākās ekspluatācijas nosacījumu izvirzīšana un to tālāka uzraudzība iespējama tikai pēc tam, kad dabā fiksēts DKS tehniskais stāvoklis, DKS atbilstība un veikspēja. Kā obligāta prasība izvirzāma DKS apsekošana pirms apliecinājuma/ sertifikāta/reģistrācijas apliecības izsniegšanas un turpmākās ekspluatācijas prasību noteikšanas.
6.	Trūkst skaidrības un vienotas pieejas, kam un kādā apmērā	DKS pārbaudi veic kompetents SPS vai pašvaldības pārstāvis. 1. Pēc nepieciešamības piesaista:

Nr. p. k.	Secinājumi	Priekšlikumi
	jāiesaistās DKS kontrolē un uzraudzībā	<ol style="list-style-type: none"> 2. pašvaldības amatpersonas, kuras var veikt kontroli vides jomā un kurām ir tiesības iekļūt īpašumā, 3. pašvaldības būvinspektoru, kuram ir tiesības iekļūt objektā⁶²; 4. pašvaldības policiju kārtības nodrošināšanai, klātesošo personu drošībai, paskaidrojumu pieprasīšanai no DKS īpašnieka u.c.
7.	Nav vienota DKS apsekošanas algoritma un skaidrības par pārbaudēs veicamajām darbībām	Vadlīnijās katram no DKS veidiem izstrādāts algoritms pārbaudes veikšanai, norādot uz svarīgākajiem pārbaudes procesa soļiem, kā arī sagatavotas objektā izmantojamās DKS pārbaudžu aktu veidnes, kas palīdzēs ievākt turpmākajam darbam nepieciešamo informāciju un nodrošinās līdzvērtīgu attieksmi pret visiem DKS īpašniekiem.
8.	DKS uzraudzībai un kontrolei trūkst šīs funkcijas veikšanai divu svarīgāko resursu - kvalificēta darbaspēka un finanšu nodrošinājuma	Normatīvajos dokumentos jāiestrādā konkrēts veicamā darba apjoms, precīzi jānosaka katras iesaistītās puses atbildība.
9.	Nav vienotas pieejas DKS tehnisko prasību definēšanā, tehnisko noteikumu izdošanā un DKS izbūvē	Jāpapildina būvniecību reglamentējošie normatīvie akti, iekļaujot atsevišķas prasības DKS projektēšanai un būvniecībai, strikti jāierobežo vai jāaizliedz septiņu izmantošana. Lai ierobežotu vēsturiski izbūvēto septiņu izmantošanu, nepieciešams noteikt infiltrācijas lauka normatīvo kalpošanas ilgumu, tehniskos parametrus, kuriem jāatbilst izbūvētajam infiltrācijas laukam, veicot tā izbūvi vai atjaunošanu, un kādi regulāri uzturēšanas pasākumi veicami infiltrācijas laukam ekspluatācijas laikā.
10.	Lielākā daļa septiņu ir pašu veidotas sistēmas bez atbilstošas tehniskās dokumentācijas un iespējas pārliecināties par sistēmas atbilstošu izbūvi	Jāaizliedz septiņu izmantošana blīvi apdzīvotās vietās, atļaujot šādu sistēmu izmantošanu tikai viensētās, ar nosacījumu, ka esošās un jaunizbūvējamās sistēmas atbilst ES kvalitātes standartiem. Septiņu kontrolei izvirzītās prasības jāpapildina tajās iekļaujot arī otru sistēmas daļu, jeb infiltrācijas sistēmu novērtējumu un prasības tās ekspluatācijai.
11.	Nav skaidra mērķa, plāna un redzējuma, ko darīt tālāk ar DKS reģistrācijas un apsekošanas laikā iegūto informāciju	Vadlīniju ietvaros izstrādāta iegūtās informācijas aprites shēma, kā arī sniegti priekšlikumi turpmākajam darbam ar reģistrētajām DKS.

⁶² MK noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi", 143. punkts. 19.08.2014. <https://likumi.lv/ta/id/269069-visparigie-buvnoteikumi>

Nr. p. k.	Secinājumi	Priekšlikumi
12.	Trūkst vienota un skaidri saprotama soda mehānisma par DKS izvirzīto prasību neievērošanu	Izstrādājot soda mehānismus, jāievēro princips - piesārņotājs maksā. Respektīvi, jāparedz soda piemērošana gan par MK noteikumu prasību neievērošanu, gan par vides aizsardzības pārkāpumiem, kā arī citu normatīvo aktu pārkāpumiem, kas saistīti ar DKS, kā arī jānosaka institūcijas, kas tiesīgas ierosināt administratīvās lietas. Jāizstrādā praksē realizējams soda mehānisms par noteikto prasību un normu neievērošanu.
13.	MK noteikumos Nr.327 6.2.nodaļā norādīts, ka notekūdeņu attīrīšanai, ja notekūdeņu apjoms nepārsniedz 5 m³/d , lieto rūpnieciski izgatavotas kompakas attīrīšanas iekārtas ar attīrīto notekūdeņu novadīšanu ūdens baseinos, meliorācijas grāvjos vai filtrēšanu gruntī (atkarībā no attīrīšanas pakāpes) (tātad iekaitot jaudu 5 m³/d), savukārt MK noteikumos Nr.384 iekļautas rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5 m³/diennaktī (tātad neiekaitot jaudu 5 m³/d) .	Noteikt līdzvērtīgas prasības abos normatīvajos aktos.
14.	MK noteikumos Nr. 384 iekļauti tikai 3 no MK noteikumos Nr.327 iekļautajiem decentralizētās kanalizācijas risinājumiem. Kas un pēc kādiem kritērijiem uzraudzīs atlikušos 2 decentralizētās kanalizācijas risinājumus?	Noteikt līdzvērtīgas prasības abos normatīvajos aktos. Konsolidēt saistītos normatīvos aktus ar vienotu terminoloģiju un vienotām prasībām. Noteikt tehniskās un apsaimniekošanas prasības arī citiem decentralizētās kanalizācijas risinājumiem, ja tādu risinājumu izmantošana ir pieļaujama.
15.	MK noteikumu Nr.384 3.punkts: "Noteikumi attiecas uz ciemu un pilsētu teritorijās esošām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām, kurās notekūdeņu...", bet Pašvaldība saistošajos noteikumos nosaka ciemus, uz kuru teritorijās esošām decentralizētajām kanalizācijas sistēmām neattiecas šajos noteikumos noteiktās prasības (6.1.punkts).	Jāievieš vienotas prasības un atbildība pret visiem DKS īpašniekiem vai valdītājiem, neatkarīgi no teritorijas administratīvā iedalījuma. Nav pieļaujama DKS neregistrēšana apdzīvotās vietās (piemēram, mazdārziņu kooperatīvos, individuālo māju apbūves rajoni, u.tml.), par pamatu minot to, ka konkrētajai teritorijai nav piešķirts kāds konkrēts administratīvās teritorijas iedalījums. DKS radītais piesārņojums nav atkarīgs no administratīvā iedalījuma.

Nr. p. k.	Secinājumi	Priekšlikumi
		<ul style="list-style-type: none"> • Ņemot vērā, ka katra konkrētā pašvaldība ir tiesīga mainīt kādas teritorijas statusu, nosakot vai nenosakot to par atsevišķu ciemu, pašvaldība var grozīt MK noteikumu Nr. 384 piemērošanas amplitūdu. • Pašvaldība, izdodot uz konkrēto MK noteikumu pamata saistošos noteikumus, nosaka ciemus, uz kuru teritorijās esošām DKS neattiecas šajos noteikumos noteiktās prasības. <p>Līdz ar iepriekš minētajiem 2 punktiem veidojas absurda situācija, kuras rezultātā MK noteikumu Nr. 384 ievērošana kā obligāta prasība ir tikai pilsētu teritorijās esošām DKS, bet noteikumu ievērošanas prasība attiecībā uz ciemiem ir katras pašvaldības pieņemtā lēmuma sekas. Jānorāda, ka vairumā pilsētu ir izbūvētas CKS, līdz ar ko DKS īpatsvars pilsētās ir salīdzinoši neliels attiecībā pret ciemu teritorijās esošo DKS skaitu un to radīto piesārņojumu. Notekūdeņu pareiza un normatīvu prasībām atbilstoša attīrīšana kā obligāta prasība būtu jāīsteno visā valsts teritorijā, īpaši ņemot vērā faktu, ka Latvijas teritorija ir noteikta par īpaši jutīgu teritoriju, uz kuru attiecas paaugstinātas prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai.</p>
16.	Hermētiskas sausās tualetes pēc sava darbības principa ir pielīdzināmas DKS veidam - hermētiska notekūdeņu krājvertne, tomēr MK noteikumu Nr.384 prasības uz šo decentralizētās kanalizācijas risinājumu neattiecas.	Noteikt līdzvērtīgas prasības abiem decentralizētās kanalizācijas risinājumiem, jo pēc darbības principa tie ir līdzvērtīgi, līdz ar to arī izvirzītajām prasībām ir jābūt līdzvērtīgām.
17.	MK noteikumos Nr.34 NAI, kas atrodas ārpus noteiktajām kanalizācijas aglomerācijām vai ciemu un pilsētu teritorijām, izplūstošo notekūdeņu kvalitātes rādītāji nav noteikti.	Papildināt MK noteikumus Nr.34, iekļaujot prasības visām NAI, neatkarīgi no to izvietojuma vai izbūves veida. Vieni no būtiskākajiem notekūdeņu kvalitātes rādītājiem, kas uzskatāmi par eitrofikāciju* veicinošiem faktoriem, ir N un P koncentrācija izplūstošajos attīrītajos notekūdeņos, īpaši attiecībā uz blīvām DKS apbūves vietām, līdz ar to šie kritēriji arī būtu iekļaujami kvalitātes novērtējumā. * https://www.ldf.lv/lv/article/eitrofikacija-un-tas-ietekme-uz-udenu-kvalitati
18.	MK noteikumu Nr.34 kontekstā, prasības attiecībā uz piesārņojošo vielu emisiju ūdenī no septiņiem netiek izvirzītas.	Papildināt MK noteikumus Nr.34, iekļaujot prasības attiecībā uz septiņiem, neatkarīgi no to izvietojuma vai izbūves veida.

Nr. p. k.	Secinājumi	Priekšlikumi
19.	Pašvaldību SN iekļautās papildus prasības DKS īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem daļēji dublē augstāk stāvošajos normatīvajos aktos iekļautās prasības, daļēji tās mīkstinot, kas nav labās prakses piemērs.	Jāpārskata un jāsakārto augstāk stāvošie normatīvie akti. Jo striktāk un precīzāk noteiktas prasības augstāk stāvošos normatīvos aktos, jo līdzvērtīgāks un konkrētāks ir turpmākajos normatīvos iestrādāto pienākumu un atbildības sadalījums.
20.	Esošās likumdošanas sakārtošana, konkrētu iesaistīto pušu atbildības robežu noteikšana un iesaiste, kā arī vienota nacionāla mēroga DKS reģistra izveide ir priekšnosacījumi DKS jautājuma sakārtošanai. Balstoties uz to, būs daudz vienkāršāk noteikt kontroles un uzraudzības laikā veicamās darbības, kā arī izstrādāt tālāku rīcības algoritmu, kas ir efektīvs un ērti lietojams visā sistēmu pēcuzraudzības periodā.	Noteikt procesā iesaistītās puses, to konkrētus veicamos pienākumus un atbildību sadalījumu. Vienota nacionāla mēroga DKS izveide. Vienota rīcības algoritma ieviešana praksē.
21.	Tikai daļā pašvaldību par DKS reģistra izveidi, uzturēšanu, kā arī DKS uzraudzības un kontroles veikšanu, SPS tiek veikta samaksa.	Jāveicina pašvaldību izpratne par veicamā uzdevuma nozīmi un tā veikšanai nepieciešamo resursu apjomu.
22.	Pašvaldību SN izvērtējums norāda uz pārāk vispārinātu dotā uzdevuma (DKS reģistrēšana, uzraudzība un kontrole) raksturojumu, SN izdevēju kompetences trūkumu konkrētajā jautājumā un uzdevuma izpildi jeb SN sagatavošanu par formāli izpildītu pienākumu.	Jāpārskata un jāprecizē augstāk stāvošie normatīvie akti, iekļaujot tajos nepārprotamu darba uzdevumu. Jāveicina pašvaldību izpratne par jautājuma būtiskumu, jāpapildina kompetences apmērs.
23.	Esošajos normatīvajos aktos trūkst konkrētu DKS definīciju un prasību to būvniecībai.	Izstrādāt vienotu DKS definīciju, kur minēt konkrētus DKS veidus un prasības katras šādas sistēmas projektēšanai un būvniecībai.
24.	Grūti atrast vai trūkst informācijas par vietējo pašvaldību izvirzītajām prasībām DKS izbūvei.	Visu pašvaldību Teritorijas attīstības plānošanas dokumentos iekļaut prasības (t.sk. ieteikumi, ierobežojumi, aizliegumi) attiecībā uz DKS izvietojumu pašvaldības administratīvajā teritorijā. Pašvaldību teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos (TIAN) būtu nepieciešams izveidot atsevišķu apakšodaļu, kurā būtu apkopotas visas prasības attiecībā uz DKS – gan par teritorijām, kurās atļauti vai nav atļauti konkrēti DKS veidi, gan citas būvniecībai izvirzītās prasības.

Nr. p. k.	Secinājumi	Priekšlikumi
25.	DKS novērtēšana pie būves nodošanas ekspluatācijā netiek veikta atbilstošā kvalitātē.	Palielināt būvvalžu darbinieku kompetenci šī pienākuma veikšanai. Pie būves pieņemšanas ekspluatācijā pieaicināt kompetentu pārstāvi, kas atbild par DKS uzraudzību un kontroli.
26.	Daudzviet DKS ar infiltrācijas sistēmām tiek izbūvētas vietās, kur to atbilstošā darbība nebūs iespējama augsto gruntsūdeņu un augsnes sastāva dēļ.	Pirms septiķa/NAI infiltrācijas sistēmas projektēšanas <u>obligāti</u> veicama inženierģeoloģiskā izpēte grunts slāņu un gruntsūdens līmeņa noteikšanai. Prasība inženierģeoloģiskās izpētes veikšanai iekļaujama tehniskajos noteikumos DKS projektēšanai.
27.	Sistēmu jauda un apjoms netiek noteikts atbilstoši radīto notekūdeņu apjomam.	NAI un septiķu gadījumā noteikt kā obligātu standartā EN 12566 " Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam " iekļauto prasību ievērošanu. Jaudas un tilpuma noteikšanā izmantot instrumentāli uzskaitītā patērētā ūdens apjomu, gadījumos, kad nav iespējas uzstādīt ūdens patēriņa mēraparātu, noteikt konkrētu un valsts mērogā vienotu ūdens patēriņa normu uz vienu iedzīvotāju diennaktī. Krājvertnes kopējam tilpumam vismaz 3 reizes jāpārsniedz mēneša ieplūstošais notekūdeņu apjoms.
28.	DKS izveidei nav noteiktas vienotas prasības, t.sk. arī uz infiltrācijas sistēmām.	NAI un septiķu gadījumā noteikt kā obligātu standartā EN 12566 " Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam " iekļauto prasību ievērošanu. Minētās prasības iekļaut kā obligātu projekta sastāvdaļu vai izmantot kā vērtēšanas kritēriju reģistrā iekļauto DKS vērtēšanai.
29.	Trūkst vienota DKS uzraudzības un kontroles algoritma un vienotu prasību turpmākai DKS ekspluatācijai.	Ieviest vienotu DKS novērtēšanas, uzraudzības un kontroles algoritmu ar konkrētām prasībām šo sistēmu atbilstības un veiktspējas novērtēšanai un turpmākai ekspluatācijai. Izstrādāt vienotu algoritmu krājvertņu izvešanas biežuma noteikšanai, par pamatu izmantojot instrumentāli uzskaitītā patērētā ūdens apjomu. Noteikt septiķu infiltrācijas sistēmu normatīvo kalpošanas ilgumu. Piedāvātais septiķa infiltrācijas sistēmas normatīvais kalpošanas ilgums – 15 gadi. Beidzoties normatīvajam kalpošanas ilgumam veic infiltrācijas sistēmas apsekošanu ar atsegšanu (atrakšanu) faktiskā stāvokļa izvērtēšanai. Atzinumā nosaka, vai sistēmu var turpināt izmantot vai nepieciešama pārbūve/materiālu nomaiņa.

Nr. p. k.	Secinājumi	Priekšlikumi
30.	Ar NAI un septiņu atbilstošu izbūvi un turpmāko ekspluatāciju saistītais informācijas apjoms var būt ļoti plašs un tā izpratnei un piemērošanai nepieciešamas specifiskas zināšanas, līdz ar to kopumā, ilgtspējīga, videi droša un <u>normatīvajam regulējumam</u> atbilstoša DKS ekspluatācija ir uzskatāma par ļoti kompleksu procesu.	Visa veida risku mazināšanai tiek rekomendēta CKS izmantošana.
31.	Vienoti un skaidri definēti nacionāla mēroga kritēriji samazinās DKS skaitu valsts teritorijā.	Nepieciešama vienotu un skaidri saprotamu DKS izbūves, turpmākās ekspluatācijas, darbības kontroles un atbilstības novērtēšanas kritēriju un prasību noteikšana un uzraudzība.
32.	Emisijām jānosaka konkrētas robežvērtības un to ievērošana strikti jāuzrauga, pakāpeniski samazinot noteikto limitu apjomus. Individuālajām sistēmām vai citām piemērotām sistēmām jānodrošina tas pats vides aizsardzības līmenis.	DKS, kas paredzētas lokālai sadzīves kanalizācijas attīrīšanai, jānosaka un jānodrošina aglomerācijas notekūdeņu attīrīšanas iekārtām līdzvērtīga notekūdeņu attīrīšanas parametru ievērošana.
33.	Arī uz DKS ir jābūt attiecināmam principam "Piesārņotājs maksā".	DKS īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir segt visas ar kārtējo (neattiecas uz pirmreizējo pārbaudi) pārbaudi saistītās izmaksas, ja DKS ir konstatētas neatbilstības (tehniskais stāvoklis, apsaimniekošanas prasību neievērošana un piesārņojošo vielu koncentrāciju pārsniegumi vidē novadītos notekūdeņos)
34.	MK noteikumos Nr.34 ir noteiktas prasības tikai šaurai DKS grupai, turklāt nosakot nepilnu piesārņojošo vielu rādītāju sarakstu, kas būtiski apgrūtina sistēmu veiktspējas novērtēšanu un pieļauj risku paaugstinātu barības vielu novadīšanai apkārtējā vidē.	Ņemot vērā, ka vides aizsardzības jomas dokumentos piesārņojuma kontrole sasaistīta ar noteiktu aglomerāciju lielumu, lietderīgi būtu šo iedalījumu ieviest arī konkrētajos MK noteikumos, izskaužot iespēju brīvprātīgi izvēlēties MK noteikumu regulējuma piemērošanas apjomu, kā arī jāņem vērā, ka konkrētās jomas MK noteikumiem jābūt saistošiem visas valsts teritorijā esošo DKS īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem, piemērojot atšķirīgas uzraudzības un kontroles normas.
35.	Atbilstoši spēkā esošajai MK noteikumu Nr.384 5.punkta redakcijai, nav viennozīmīgi skaidrs, vai asenizācijas pakalpojumus, kā vienu no NAI apkopes procesa darbībām, drīkst sniegt arī atbilstošs komersants,	Vienotā asenizatoru un atbilstošu komersantu reģistra ietvaros abiem iepriekš minētajiem nosakāmas līdzvērtīgas prasības. Noteikumos konkrēti jānosaka, ka lieko dūņu atsūkņošana arī ir asenizācijas pakalpojums (decentralizētās kanalizācijas pakalpojums) un to drīkst veikt tikai asenizatoru reģistrā reģistrēties

Nr. p. k.	Secinājumi	Priekšlikumi
	kuram nav noteiktas prasības reģistrēties asenizatoru reģistrā vai pirms apkopes veikšanas būtu izsaucams atbilstoši reģistrēts asenizācijas pakalpojuma sniedzējs?	komersants. Atbilstošam komersantam bez reģistrācijas asenizatoru reģistrā nav tiesības sniegt asenizācijas pakalpojumus.
36.	Atbilstoši pašreizējam normatīvajam regulējumam (SN) DKS minimālais izvešanas biežums un tā noteikšanas kārtība ir brīvi interpretējama norma.	DKS atbilstības, apkopju un izvešanas biežuma noteikšanā kā obligāta prasība ieviešama instrumentāli uzskaitītā patērētā ūdens apjoms objektā. Gadījumā, ja mēraparāta uzstādīšana nav tehniski iespējama, jāpiemēro valstī noteiktas vienotas ūdens patēriņa norma uz vienu iedzīvotāju.
37.	CKT pieslēguma ierīkošanas process aizņem aptuveni 3 – 6 mēnešus ar novietojuma plāna saskaņošanu (ja nepieciešams būvprojekts, tad process ir ilgāks). Tas nozīmē, ka MK noteikumos Nr. 384 norādītajā termiņā (līdz 2023.gada 31.decembrim) darbi nav reāli izpildāmi.	Jānosaka laika periods, kādā īpašniekam jāizbūvē CKT pieslēgums, termiņu nosakot no DKS neatbilstības konstatēšanas datuma.
38.	MK noteikumu Nr.384 18.punkts nosaka, ka DKS īpašnieks līdz 2021. gada 31. decembrim nodrošina decentralizētās kanalizācijas sistēmas atbilstību šo noteikumu 4. punktā minētajām prasībām. Ja šajā termiņā DKS atbilstība šo noteikumu 4. punktā minētajām prasībām nav nodrošināta un attiecīgajam nekustamajam īpašumam piegulošās ielas vai ceļa robežās ir ierīkota CKT, DKS īpašnieka pienākums ir ierīkot pieslēgumu centralizētajai kanalizācijas sistēmai līdz 2023. gada 31. decembrim. No spēkā esošā regulējuma izriet, ka DKS īpašniekam, kuru sistēmas atbilst noteiktajām prasībām, neskatoties uz to, ka attiecīgajam nekustamajam īpašumam piegulošās ielas vai ceļa robežās ir ierīkota CKT, nav pienākuma pieslēgties pie CKT.	MK noteikumi Nr. 384 papildināmi ar nosacījumiem <u>obligātai</u> pieslēguma ierīkošanai visiem DKS īpašniekiem, kam nodrošināta šāda iespēja. Pašreizējā situācijā obligāta pieslēguma prasība noteikta DKS īpašniekiem, kuri līdz 2021. gada 31. decembrim nav nodrošinājuši DKS atbilstību minēto noteikumu 4. punkta prasībām. Jāņem vērā, ka visām DKS ir jānodrošina nepārtraukta atbilstoša ekspluatācija visā to darbības laikā, tomēr šobrīd nav izveidoti instrumenti, ar kuru palīdzību turpmāk varētu veicināt to īpašumu pieslēgumu izveidi centralizētajām kanalizācijas sistēmām, kuros esošo DKS atbilstoša darbību nodrošina tikai pēc neatbilstību konstatēšanas. Kā kritēriju piedāvājam piemērot minimālo konstatēto neatbilstību skaitu (2 reizes) DKS ekspluatācijas laikā kopš DKS reģistrācijas apliecības izsniegšanas brīža, neatkarīgi no tā, vai šīs neatbilstības konstatētas secīgi viena pēc otras vai neatkarīgi visā DKS ekspluatācijas laikā.

Pielikumi

- 1. Esošā normatīvā regulējuma analīze**
- 2. Valstspilsētu un novadu pašvaldību saistošo noteikumu prasību analīze**
- 3. DKS reģistrācijas iesniegums**
- 4. DKS reģistrā iekļaujamā informācija**
- 5. Individuālās decentralizētās kanalizācijas sistēmas (NAI) apsekošanas akts**
- 6. Individuālās decentralizētās kanalizācijas sistēmas (septiķa) apsekošanas akts**
- 7. Individuālās decentralizētās kanalizācijas sistēmas (krājvertnes) apsekošanas akts**

ESOŠĀ NORMATĪVĀ REGULĒJUMA ANALĪZE

Vadlīniju 1. pielikumā sniegta visu līmeņu normatīvo aktu analīze saistībā ar DKS apsaimniekošanu.

DKS Eiropas Savienības normatīvajos aktos

Eiropas Savienības tiesību normu kontekstā, izdalāmas vairākas direktīvas, piemēram, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole)¹, Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/118/EK par gruntsūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu un pasliktināšanos², Padomes Direktīva 86/278/EEK par vides, jo īpaši augsnes, aizsardzību, lauksaimniecībā izmantojot notekūdeņu dūņas³, Padomes Direktīva 91/676/EEK attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti⁴, u.c., kas tieši vai pastarpināti skar arī DKS jautājumus, tomēr kā būtiskākās jāmin divas galvenās ūdenssaimniecības jomas direktīvas:

- Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā⁵, jeb Ūdens Struktūrdirektīva;
- Padomes Direktīva 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu⁶, jeb Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva.

Ūdens struktūrdirektīva.

Ūdens struktūrdirektīvas (turpmāk – direktīva) pamatmērķis ir saglabāt, aizsargāt un uzlabot ūdens vidi, veicinot ūdens resursu ilgtspējīgu izmantošanu. Direktīva skaidri definē pienākumus valstu iestādēm:

- identificēt atsevišķu upju baseinus;
- izstrādāt un īstenot “upju baseinu apsaimniekošanas plānu”, lai novērstu virszemes ūdeņu stāvokļa pasliktināšanos, aizsargātu un uzlabotu pazemes ūdeņus un saglabātu aizsargājamās zonas;
- nodrošināt, lai ūdens pakalpojumu maksa tiktu atgūta tādā veidā, lai resursi tiktu izmantoti efektīvi un piesārņotāji maksātu;
- izraudzīties iestādes, kuras pārvalda upju baseinus atbilstoši ES noteikumiem.

Virszemes ūdeņi un pazemes ūdeņi, kas nereti tiek piesārņoti neatbilstošas DKS darbības un ekspluatācijas rezultātā, ir atjaunojami dabas resursi, tomēr, lai nodrošinātu labu pazemes ūdeņu stāvokli, ir vajadzīga savlaicīga rīcība un stabila aizsardzības pasākumu ilgtermiņa plānošana, ievērojot ūdens resursu veidošanās un atjaunošanās dabisko laiku. Ir būtiski novērst vai samazināt nejauša piesārņojuma radītās sekas. Direktīvas kontekstā “Piesārņojums” ir cilvēku darbības izraisīta vielu vai siltuma tieša vai netieša novadīšana gaisā, ūdenī vai zemē, kas var kaitīgi ietekmēt cilvēku veselību vai ūdens ekosistēmu, vai sauszemes ekosistēmu kvalitāti, kuras ir tieši atkarīgas no ūdens ekosistēmām, kas rada kaitējumu īpašumam, bojā vai traucē vides pievilcību

¹ Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2010/75/ES par rūpnieciskajām emisijām (piesārņojuma integrēta novēršana un kontrole). 2010. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2010/75/oj/?locale=LV>

² Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva 2006/118/EK par gruntsūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu un pasliktināšanos. 2006. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2006/118/oj/?locale=LV>

³ Padomes direktīva par vides, jo īpaši augsnes, aizsardzību, lauksaimniecībā izmantojot notekūdeņu dūņas. 1986. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1986/278/oj/?locale=LV>

⁴ Padomes direktīva attiecībā uz ūdeņu aizsardzību pret piesārņojumu, ko rada lauksaimnieciskas izcelsmes nitrāti. 1991. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1991/676/oj/?locale=LV>

⁵ Eiropas Parlamenta un Padomes direktīva 2000/60/EK, ar ko izveido sistēmu Kopienas rīcībai ūdens resursu politikas jomā. 2000. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2000/60/oj/?locale=LV>

⁶ Padomes direktīva 91/271/EEK par komunālo notekūdeņu attīrīšanu. 1991. <https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/1991/271/oj/?locale=LV>

un citus likumīgus vides izmantošanas veidus, bet "Piesārņojoša viela" ir jebkura viela, kas spēj izraisīt piesārņojumu.

Attiecībā uz piesārņojuma novēršanu un kontroli jāpiemēro kombinēta pieeja, kurā veic piesārņojuma kontroli pašos pirmsākumos, nosakot izplūdes robežvērtības un vides kvalitātes standartus. Direktīvas kontekstā "Emisiju robežvērtības" ir kopums, kas izteikts ar konkrētiem rādītājiem, koncentrāciju un/vai emisijas līmeni, ko nedrīkst pārsniegt vienā vai vairākos laikposmos. Tāpat direktīvā noteikts, ka piesārņojums, kas rodas prioritāru un bīstamu vielu izplūdes, emisijas vai zudumu rezultātā, ir jāizbeidz vai pakāpeniski jāpārtrauc. Pakāpeniski jāsamazina virszemes ūdeņu piesārņojums ar citām vielām, kas kavē sasniegt mērķus, kas noteikti attiecībā uz virszemes ūdenstilpēm un to ūdeņu kvalitāti. Dalībvalstīm jānodrošina, ka, attiecībā uz stacionārajiem un difūzajiem piesārņojuma avotiem ir noteiktas attiecīgas emisiju robežvērtības, ieviesti un īstenoti emisiju kontroles pasākumi.

Direktīvā izvirzīto mērķu sasniegšanai jāizstrādā un jāīsteno pasākumu programma, kurā iekļauti pamatpasākumi, kas ir izpildāmo prasību minimums. Divi no noteiktajiem pamatpasākumiem tieši attiecas uz stacionāro avotu izplūdēm un difūzajiem piesārņojuma avotiem. Attiecībā uz stacionāro avotu izplūdēm, kas var izraisīt piesārņojumu, saglabā spēkā iepriekšējās regulējošās prasības - aizliegums novadīt piesārņojošas vielas ūdenī, sākotnējo atļauju saņemšana, to reģistrācija, kuras pamatā ir vispārēji saistoši noteikumi, kuri nosaka attiecīgo piesārņojošo vielu emisiju kontroles pasākumus. Attiecībā uz difūzajiem avotiem, kas var izraisīt piesārņojumu, veic pasākumus piesārņojošo vielu ieplūdes novēršanai vai kontrolei. Visi kontroles pasākumi periodiski ir jāpārskata un vajadzības gadījumā atjaunina. Papildus noteikts arī **aizliegums tieši iepludināt piesārņojošas vielas pazemes ūdeņos**, izņemot atsevišķus, direktīvā minētus, izņēmuma gadījumus.

Cīņai pret ūdens resursu piesārņošanu Eiropas Parlaments un Padome **pieņem īpašus pasākumus**, lai **novērstu ūdens resursu piesārņojumu** ar atsevišķām piesārņojošām vielām vai piesārņojošu vielu grupām, **kas rada vai ar kuru starpniecību tiek radīts ievērojams risks ūdens videi, īpaši ūdens resursiem, kurus izmanto dzeramā ūdens ieguvei**. Pasākumi attiecībā uz šīm piesārņojošajām vielām ir vērsti uz izplūdes, emisiju un zudumu pakāpenisku samazināšanu vai, attiecībā uz prioritārām bīstamām vielām - to lietojuma izbeigšanu vai pakāpenisku pārtraukšanu. Eiropas Parlaments un Padome pieņem īpašus pasākumus arī attiecībā uz pazemes ūdeņu piesārņojuma novēršanu un kontroli, lai novērstu un kontrolētu pazemes ūdeņu piesārņojumu. Šādi pasākumi ir **vērsti uz to, lai panāktu labus ķīmiskās kvalitātes rādītājus pazemes ūdeņiem**.

Ūdens Struktūrdirektīva ir piemērojama kopš 2000. gada 22. oktobra, un ES dalībvalstu tiesību aktos tā bija jātransponē līdz 2003. gada 22. decembrim.

Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva.

Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas (turpmāk – direktīva) mērķis ir aizsargāt cilvēku veselību un vidi no neattīrītu komunālo notekūdeņu ietekmes. Ar to nosaka ES mēroga noteikumus par notekūdeņu savākšanu, attīrīšanu un novadīšanu.

Esošās direktīvas ietvaros noteikts: **"Ja kanalizācijas sistēmu izveidošana nav pamatota, jo tā vai nu nedos nekādu labumu videi vai ietvers pārmērīgas izmaksas, izmanto individuālas sistēmas vai citas piemērotas sistēmas, kas nodrošina to pašu vides aizsardzības līmeni."** Tātad, arī individuālajām sistēmām, jeb DKS ir jānodrošina notekūdeņu atbilstoša attīrīšana, kas nozīmē komunālo notekūdeņu attīrīšanu ar jebkuru procesu un/vai uzglabāšanas sistēmu, kas pēc novadīšanas nodrošina saņemamo ūdeņu atbilstību attiecīgajiem kvalitātes mērķiem un Kopienas direktīvu attiecīgajām prasībām. No minētā izriet, ka DKS izmantošana

nedrīkst pasliktināt esošo vides kvalitāti. Turklāt noteikts, ka lai mazinātu ietekmi uz saņemošajiem ūdeņiem, komunālo notekūdeņu novadīšanas vietas ir jāizvieto tik tālu viena no otras, cik vien tas iespējams. Minēto prasību iespējams attiecināt arī uz DKS, ja tās attīrītos notekūdeņus novada vidē, izvietojumā.

Jāatzīmē arī Komisijas Direktīva 98/15/EK⁷, ar ko groza ES Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvu un precizē prasības attiecībā uz novadīšanu no komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtām jutīgās zonās, uz kurām attiecas eitrofikācija. Minētā Komisijas Direktīva 98/15/EK tieši attiecas uz lielāka apjoma notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izplūdes parametriem, tomēr pastarpināta saistība saskatāma arī prasībām, kas piemērojamas izplūdes parametriem no DKS. Turklāt jāņem vērā, ka Baltijas jūra klasificējas kā apgabals, kas ir jutīgs no barības vielu viedokļa. Attiecībā uz Baltijas jūru saistošā konvencija ir Helsinku konvencija⁸ (pārvalda Helsinku komiteja jeb HELCOM) un tai pievienotais Baltijas jūras rīcības plāns⁹, kurā noteikts, ka konvencijas parakstītājvalstīm jāsamazina barības vielu slodze.

Pašlaik spēkā esošā Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīva ir vairāk nekā 30 gadus veca. Kopš tās pieņemšanas 1991.gadā Eiropas upju, ezeru un jūru kvalitāte ir ievērojami uzlabojusies, tomēr joprojām pastāv piesārņojums, kuru ir jānovērš, bet uz to neattiecas pašreizējie noteikumi. Lai to risinātu, Komisija ir ierosinājusi pārskatīt un atjaunināt direktīvu. Pārskatīšanas mērķi, kas izvirzīti pamatojoties uz veiktā izvērtējuma rezultātiem, ir:

- samazināt piesārņojumu, enerģijas patēriņu un siltumnīcefekta gāzu emisijas;
- uzlabot ūdens kvalitāti, pievēršoties atlikušajam komunālo notekūdeņu piesārņojumam;
- uzlabot piekļuvi sanitārijai, īpaši maznodrošinātajām iedzīvotāju grupām;
- risināt jautājumu par mikropiesārņojuma attīrīšanu;
- pieprasīt ES valstīm uzraudzīt patogēnus notekūdeņos;
- veicināt nozares resursu apriti.

Pārskatāmās direktīvas ietvaros plānots atsevišķu nodaļu veltīt tieši DKS, kā arī izstrādāt šo sistēmu konkrētu definējumu. Galvenās prasības, ko plānots iestrādāt jaunajā direktīvas redakcijā attiecībā uz DKS ir (pēdējās redakcijas versija no 2023.gada 16.oktobra):

- *ja notekūdeņu savākšanas sistēmas izveide vai pieslēgšana nav pamatota, jo tā neradītu nekādu labumu videi vai veselībai, nav tehniski iespējama vai būtu saistīta ar pārmērīgām izmaksām, dalībvalstīm jānodrošina, ka aglomerācijās ar 1 250 un vairāk iedzīvotājiem vai šo aglomerāciju daļās tiek izmantotas individuālas sistēmas komunālo notekūdeņu savākšanai, uzglabāšanai un attiecīgā gadījumā attīrīšanai ("individuālas sistēmas");*
- *dalībvalstis nodrošina, ka individuālās sistēmas tiek projektētas, ekspluatētas un uzturētas tā, lai sasniegtu tādu pašu vides aizsardzības līmeni kā otrējās un pēcatīrīšanas sistēmas;*
- *dalībvalstis nodrošina, ka individuālās sistēmas, ko izmanto aglomerācijās ar 1 250 CE. un vairāk, ir reģistrētas valsts, reģionālā vai vietējā reģistrā un ka attiecīgā iestāde vai cita valsts, reģionālā vai vietējā līmenī pilnvarota struktūra, pamatojoties uz riska pieeju, veic šo sistēmu regulāras inspekcijas vai citus regulāras pārbaudes vai kontroli;*
- *Komisija ir pilnvarota pieņemt īstenošanas aktus, lai nodrošinātu šīs direktīvas vienādu piemērošanu, nosakot minimālās prasības attiecībā uz:*

(a) direktīvā minēto individuālo sistēmu projektēšanu, ekspluatāciju un uzturēšanu un;

⁷ Komisijas Direktīva 98/15/EK, ar ko groza Padomes Direktīvu 91/271/EEK attiecībā uz dažām prasībām, kuras noteiktas tās I pielikumā. 1998. <https://op.europa.eu/lv/publication-detail/-/publication/ff7ec087-8cc3-4619-bffc-b08ea4883d2c>

⁸ Baltijas jūras reģiona Jūras vides aizsardzības konvencija (Helsinku konvencija). 1992. <https://likumi.lv/ta/lv/starptautiskie-likumi/id/1313>

⁹ HELCOM Baltijas jūras rīcības plāns. 2007.

https://www.varam.gov.lv/sites/varam/files/content/files/lv_helcom_baltijasjurasricibasplans.pdf

(b) regulārām pārbaudēm, kas balstīta risku vērtēšanas pieejā;

- Dalībvalstis, kas izmanto individuālas sistēmas, lai savāktu un/vai attīrītu vairāk nekā 2 % no komunālo notekūdeņu slodzes valsts līmenī no aglomerācijām ar 2 000 CE. un vairāk, iesniedz Komisijai pamatojumu individuālu sistēmu izmantošanai katrā aglomerācijā.

Nemot vērā, ka pārskatāmās direktīvas gala redakcija vēl nav apstiprināta, un par tajā iekļaujamiem punktiem un to redakciju vēl aizvien norit diskusijas, konkrētas prasības un turpmākā rīcība attiecībā uz DKS būs skaidra tikai pēc jaunās direktīvas redakcijas apstiprināšanas. Tomēr svarīgi ir novērtēt tendences un jau laikus virzīties šī jautājuma sakārtošanas virzienā.

1. tabula. Galvenie principi, kas attiecībā uz DKS, izceļami Ūdens struktūrdirektīvas un Komunālo notekūdeņu attīrīšanas direktīvas kontekstā.

Nr. p. k.	Direktīvā iekļautais nosacījums	Principa ievērošana attiecībā uz DKS
1	Lai saglabātu, aizsargātu un uzlabotu ūdens vidi, jāveic kompleksi pasākumi piesārņojuma avotu samazināšanai un likvidēšanai.	Jāapzina esošo DKS skaits un tehniskais stāvoklis, lai novērtētu radītā piesārņojuma apmēru un izstrādātu risinājumu situācijas uzlabošanai, pēc iespējas veicinot pieslēgumu skaitu CKT vai veidojot lokālas sadzīves kanalizācijas savākšanas un attīrīšanas sistēmas, mazinot piesārņojuma avotu skaitu, nodrošinot labāku un vieglāk pārraugāmu notekūdeņu attīrīšanas procesu, kvalitāti un uzlabojot vides, t.sk., ūdeņu, kvalitāti.
2	Piesārņojošās vielas aizliegts novadīt ūdenī.	DKS, kas paredzētas lokālai sadzīves kanalizācijas attīrīšanai, jādarbojas atbilstoši ražotāja noteiktajiem darbības parametriem, nodrošinot augstāko iespējamo notekūdeņu attīrīšanas līmeni, bet krājvertnēm jābūt hermētiskām, lai nepieļautu notekūdeņu nekontrolētu noplūdi apkārtējā vidē.
3	Piesārņojošo darbību veikšanai jāsaņem specializētas atļaujas, darbība jāreģistrē.	DKS jāreģistrē, jānosaka konkrētas prasības šo sistēmu darbībai un to darbība jāuzrauga.
4	Emisijām jānosaka konkrētas robežvērtības un to ievērošana strikti jāuzrauga, pakāpeniski samazinot noteikto limitu apjomus. Individuālajām sistēmām vai citām piemērotām sistēmām jānodrošina tas pats vides aizsardzības līmenis.	DKS, kas paredzētas lokālai sadzīves kanalizācijas attīrīšanai, jānosaka un jānodrošina aglomerācijas notekūdeņu attīrīšanas iekārtām līdzvērtīga notekūdeņu attīrīšanas parametru ievērošana.
5	Piesārņotājs maksā.	DKS īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums ir segt visas ar kārtējo (neattiecas uz pirmreizējo pārbaudi) pārbaudi saistītās izmaksas, ja DKS ir konstatētas neatbilstības (tehniskais stāvoklis, apsaimniekošanas prasību neievērošana un piesārņojošo vielu

Nr. p. k.	Direktīvā iekļautais nosacījums	Principa ievērošana attiecībā uz DKS
		koncentrāciju pārsniegumi vidē novadītos notekūdeņos). ¹⁰
6	Komunālo notekūdeņu novadīšanas vietas ir jāizvieto tik tālu viena no otras, cik vien tas iespējams.	DKS izbūve nav atbalstāma blīvi apdzīvotos rajonos. Šādos gadījumos nepieciešams komplekss risinājums sadzīves kanalizācijas savākšanai un attīrīšanai.

Svarīgi atzīmēt, ka direktīvas atšķirībā no regulām, nav tieši piemērojami tiesību akti. ES institūcijas, pieņemdamas direktīvu, nosaka sasniedzamo mērķi, savukārt dalībvalstu uzdevums ir savlaicīgi iestrādāt direktīvas nosacījumus nacionālajos normatīvajos aktos attiecīgā direktīvas mērķa sasniegšanai. Tātad direktīvas ir saistošas dalībvalstīm. Savukārt dalībvalstu fiziskajām un juridiskajām personām direktīvās iekļautie nosacījumi kļūst par saistošiem tikai ar brīdi, kad šie nosacījumi iekļauti, jeb pārņemti nacionālajos normatīvajos aktos. Pārņemot ES tiesību aktus Latvijas ārējos normatīvajos aktos, svarīgi ir izvērtēt, kuras ES tiesību normas ir iekļaujamas likumos un kuras – Ministru kabineta noteikumos. Piemēram, jautājumi, kas skar būtiskus konkrētās nozares pamatprincipus, parasti regulē likumos, savukārt jautājumus, kas konkretizē vai nosaka precīzāk konkrētās nozares pamatprincipu īstenošanas mehānismus, ietver Ministru kabineta noteikumos.

DKS Latvijas Republikas normatīvajos aktos

Lai noskaidrotu, kādos Latvijas Republikas normatīvajos aktos meklēt ar DKS saistītu regulējumu un nosacījumus, jānoskaidro divi galvenie jautājumi:

1. Kas ir DKS?
2. Kādas jomas skar DKS izveide, ekspluatācija un darbība kopumā?

Atbilstoši MK noteikumiem Nr. 384¹¹, DKS ir nekustamā īpašuma īpašnieka īpašumā vai nekustamā īpašuma valdītāja valdījumā esoša notekūdeņu kanalizācijas sistēma, kura nav pievienota SPS CKS. Sistēmu kopumā raksturo vairāki savstarpēji saistīti elementi noteiktu funkciju nodrošināšanai. DKS ir sistēma, kas saistīta ar ēku, no kuras notekūdeņi pa cauruļvadiem nonāk krājtvertnē, kur tie tiek uzkrāti (bez izplūdes vidē), vai ieplūst attīrīšanas sistēmā, kur tie tiek attīrīti un tālāk novadīti izplūdei vidē. Pēc būves veida DKS ir inženierbūves, jo pēc būvju klasifikācijas sastāv no notekūdeņu cauruļvadiem, tvertnēm un attīrīšanas būvēm. Līdz ar to DKS skar 3 galvenās jomas:

1. Būvniecības jomu, jo DKS ir inženierbūve;
2. Vides aizsardzības jomu, jo DKS nonāk neattīrīti notekūdeņi, kas potenciāli var radīt vides piesārņojumu;
3. Ūdenssaimniecības jomu, jo neattīrītajiem notekūdeņiem nepieciešama to atbilstoša attīrīšana vai izvešana uz attīrīšanas iekārtām un pašām DKS nepieciešama atbilstoša apsaimniekošana.

Attiecīgi katrā jomā ir sava normatīvo aktu bāze, kas regulē jomas darbību, un noteiktas institūcijas, kuras uzrauga normatīvo aktu prasību ievērošanu.

¹⁰ MK noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu", 4., 18., 19. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

¹¹ MK noteikumi Nr. 384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu". 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

Būvniecības joma.

Būvniecības nozares normatīvie akti nosaka prasības jaunu inženierbūvju projektēšanai, būvniecībai un nodošanai ekspluatācijā, kā arī esošo inženierbūvju pārbūvei, atjaunošanai un demontāžai, ko var veikt gan inženierbūvēm atsevišķi, gan būvējot kopā ar ēku. Būvniecības nozare nenosaka prasības attiecībā uz vides aizsardzību, izņemot pašu būvniecības procesa laiku.

Atbilstoši MK noteikumu Nr. 500 1.pielikuma "Būvju iedalījums grupās atkarībā no būvniecības sarežģītības pakāpes un iespējamās ietekmes uz cilvēku dzīvību, veselību un vidi"¹² klasifikācijai, DKS ir pirmās grupas inženierbūve, jo ir veidota no kanalizācijas akām, kanalizācijas ārējiem inženiertīkliem ar iekšējo diametru līdz 200 mm un notekūdeņu attīrīšanas inženierbūvēm ar jaudu līdz 5 m³/d (ieskaitot).

Projektēšanas prasības kanalizācijas būvēm nosaka MK noteikumi Nr. 327 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 "Kanalizācijas būves"¹³, no kurām būtiskākās attiecībā uz DKS ir:

1. kanalizācijas būvju **projektēšanā piemēro standartu prasības**;
2. projektējot objektu kanalizācijas sistēmas, ņem vērā normatīvo aktu prasības teritorijas plānošanas jomā, pašvaldības teritorijas plānojumu un saistošo noteikumu prasības;
3. veic esošo kanalizācijas būvju tehnisko, ekonomisko un higiēnisko novērtējumu;
4. izvērtē kanalizācijas būvju apvienošanas lietderību, paredzot to izmantošanas un darbības intensificēšanas iespējas, uzņemot individuālo māju, atsevišķi novietotu ēku vai ēku kopu notekūdeņus. Būvniecības ieceres dokumentāciju izstrādā saskaņoti ar ūdensapgādes būvniecības ieceres dokumentāciju;
5. pirms izlaides ūdenstecēs vai ūdenstīpēs paredz visu notekūdeņu attīrīšanu, lai nodrošinātu to atbilstību normatīvajiem aktiem par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī;
6. cauruļvadiem, armatūrai, iekārtām un materiāliem **jāatbilst** šī būvnormatīva, **piemērojamo standartu** un tehnisko noteikumu **prasībām**. Reglamentētās sfēras būvizstrādājumus novērtē saskaņā ar normatīvajiem aktiem par atbilstības novērtēšanu;
7. ja nav pieļaujams kanalizācijas sistēmas vai atsevišķu tās elementu darbības pārtraukums, jāparedz pasākumi, kas nodrošina nepārtrauktu darbību;
8. decentralizētas vai centralizētas kanalizācijas sistēmas vai kanalizācijas sistēmas, kas ir kopīgas vairākām apdzīvotām vietām, atsevišķām ēku kopām un ražošanas teritorijām, projektē atbilstoši vietējās pašvaldības apstiprinātajai aglomerācijai;
9. **decentralizētas kanalizācijas shēmas, pamatojot ar ekonomiskiem aprēķiniem un ņemot vērā vides aizsardzības institūciju prasības, drīkst projektēt, ja nepieciešams kanalizēt ēku kopas vai atsevišķas ēkas.**

Būvnormatīva nodaļā "Notekūdeņu attīrīšanas būves" noteikts, ka sadzīves un ražošanas notekūdeņu attīrīšanai izmantojamas šādas metodes:

- fizikālās (mehāniskās);
- bioloģiskās (aerobās, anoksās un anaerobās), t. sk. septiķi;
- ķīmiskās;
- fizikāli ķīmiskās;
- kombinētās;
- speciālās metodes specifisku ražošanas notekūdeņu attīrīšanai,

¹² MK noteikumi Nr. 500 "Vispārīgie būvnoteikumi", 1. pielikums. 19.08.2014. <https://likumi.lv/ta/id/269069-visparigie-buvnoteikumi>

¹³ MK noteikumi Nr. 327 "Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 "Kanalizācijas būves". 30.06.2015. <https://likumi.lv/ta/id/274990-noteikumi-par-latvijas-buvnormativu-lbn-223-15-kanalizācijas-buves>

tomēr priekšroka dodama bioloģiskajām notekūdeņu attīrīšanas metodēm.

Būvnormatīva 141. punkts nosaka: “Lai noteiktu piesārņojošo vielu daudzumu sadzīves notekūdeņos, piesārņojošo vielu nosacīto daudzumu no viena iedzīvotāja nosaka atbilstoši šī būvnormatīva pielikuma 15. tabulai,” (2. tabula).

2. tabula. Piesārņojošo vielu daudzums no viena iedzīvotāja.¹⁴

Rādītājs	Piesārņojošo vielu daudzums no viena iedzīvotāja (kg/d)
Suspendētās vielas	0,07
BSP ₅	0,06
ĶSP	0,11
Kopējais slāpeklis	0,01
Kopējais fosfors	0,002

* piesārņojošo vielu daudzumu no nekanalizēto rajonu iedzīvotājiem paredz 33 % apmērā no tabulā norādītā daudzuma.

Jāatzīmē, ka būvnormatīvā arī noteikts, ka notekūdeņu attīrīšanas un novadīšanas nosacījumus vidē nosaka reģionālā vides pārvalde, ja attīrāmo notekūdeņu apjoms pārsniedz 5 m³/d. Tomēr noteikts, ka notekūdeņu attīrīšanai, ja notekūdeņu apjoms nepārsniedz 5 m³/d, lieto:

- septiķus kopā ar filtrācijas laukiem, apakšzemes filtrējošām drenām, smilts-grants filtriem, filtrācijas grāvjiem un filtrācijas akām;
- rūpnieciski izgatavotas kompaktas attīrīšanas iekārtas ar attīrīto notekūdeņu novadīšanu ūdens baseinos, meliorācijas grāvjos vai filtrēšanu gruntī (atkarībā no attīrīšanas pakāpes);
- rūpnieciski izgatavotas fizikāli ķīmiskas attīrīšanas iekārtas objektiem, kuri darbojas periodiski.

Būvnormatīva 152. punktā noteikts, ka pašvaldības noteiktās apbūves teritorijās, kurās ierīkojamas CKS, bet kur tās nav ierīkotas, drīkst izbūvēt hermētiskas izvedamas notekūdeņu krājvertnes šādās ēkās:

- dzīvojamās ēkās, kuras izmanto tikai sezonāli;
- individuālajās dzīvojamās ēkās;
- ražošanas uzņēmumu pārvaldes un sadzīves ēkās, kā arī ražošanas ēkās, ja maiņā strādā ne vairāk kā 15 cilvēku.

Atsevišķi novietotām ēkām ārpus pašvaldības noteiktās apbūves teritorijas, kur ierīkojamas CKS, drīkst ierīkot hermētiskas sausās tualetes.

DKS izbūvi var realizēt:

1. iekļaujot DKS jaunbūvējamās ēkas būvprojektā;
2. izbūvējot DKS kā atsevišķu inženierbūvi ar paskaidrojuma rakstu, ko piemēro arī novietošanas un pārbūves gadījumā.

Projektējot jaunu ēku, DKS iekļauj ēkas būvprojekta sadaļā “Ūdens un kanalizācijas tīkli” (ŪKT) saskaņā ar MK noteikumu Nr. 529 “Ēku būvnoteikumi” 71. punktu¹⁵, kurā teikts, ka viena no būvprojekta sastāvdaļām ir ēku inženiertīkli. Būvprojekta ģenerālpārlānā norāda inženiertīklu piesaisti zemes gabalam. Savukārt sadaļā “Ūdens un kanalizācijas tīkli” iekļauj tehniskos

¹⁴ MK noteikumi Nr. 327 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 “Kanalizācijas būves”. 30.06.2015. <https://likumi.lv/ta/id/274990-noteikumi-par-latvijas-buvnormativu-lbn-223-15-kanalizacijas-buves->

¹⁵ MK noteikumi Nr. 529 “Ēku būvnoteikumi”, 71. punkts. 02.09.2014. <https://likumi.lv/ta/id/269164-eku-buvnoteikumi>

rasējumus ar sistēmas elementiem (tvertnes, akas, paraugu ņemšanas akas, cauruļvadi, infiltrācijas lauks u.c.), to savstarpējo novietojumu un iebūves dziļumiem.

Pie ēkas nodošanas ekspluatācijā veic ēkas ārējo inženiertīklu uzmērīšanu, atspoguļojot to izpildmērījumu plānā, ko iesniedz būvvaldei BIS kopā ar pārējo ēkas nodošanai nepieciešamo dokumentāciju.

Būvējot DKS kā atsevišķu inženierbūvi, piemēro MK noteikumus Nr. 253 “Atsevišķu inženierbūvju būvnoteikumi”¹⁶. Šie noteikumi nosaka, ka DKS drīkst izbūvēt kā būvētājs arī saviem spēkiem. Būvniecības likuma¹⁷ izpratnē būvētājs ir persona, kas bez patstāvīgās prakses tiesībām arhitektūras vai būvniecības jomā uzņemas būvdarbu veicēja un atbildīgā būvdarbu vadītāja pienākumus. Attiecībā uz DKS, būvētājs var veikt mazās notekūdeņu attīrīšanas inženierbūves (jauda līdz 5 m³/d), sausās tualetes vai izvedamu notekūdeņu krājtvertnes būvdarbus, izpildot normatīvajos aktos noteiktās prasības būvētājiem.

Lai izpildītu MK noteikumu Nr. 384 19. punkta prasības, kur noteikts, ja iekārtas tehniskais stāvoklis neatbilst šo noteikumu un normatīvo aktu prasībām par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī, DKS īpašnieks, ja nepieciešams, veic sistēmas pārbūvi vai jaunas DKS izbūvi vai uzstādīšanu¹⁸, attiecīgi piemērojami Atsevišķu inženierbūvju būvnoteikumi (MK noteikumi Nr. 253).

Pēc būvniecības atsevišķu inženierbūvi nodod ekspluatācijā, aizpildot paskaidrojuma raksta II.daļu, iesniedzot inženierbūves novietojuma izpildmērījuma plānu un citu nodošanai nepieciešamo dokumentāciju. Tāpat, īpašnieks vai, ja tāda nav, tiesiskais valdītājs, atbilstoši Nekustamā īpašuma valsts kadastra likumam¹⁹ pēc pirmās grupas inženierbūves, kura noteikta būvju klasifikācijā, pieņemšanas ekspluatācijā iesniedz Valsts zemes dienestā datu reģistrācijai vai aktualizācijai Nekustamā īpašuma valsts kadastra informācijas sistēmā paskaidrojuma rakstu un šo noteikumu 146. punktā minētajos gadījumos – izpildmērījuma plānu.

Vides aizsardzības joma.

Aprakstītajās Eiropas Savienības direktīvās minētie principi ir iestrādāti Latvijas Republikas normatīvajos aktos attiecībā uz vides aizsardzību. Piemēram, princips “piesārņotājs maksā” iekļauts Vides aizsardzības likumā²⁰, kur tas uzskaitīts kā viens no vides aizsardzības principiem un definēts: “Princips “**piesārņotājs maksā**” — persona sedz izdevumus, kas saistīti ar tās darbības dēļ radīta piesārņojuma novērtēšanu, novēršanu, ierobežošanu un seku likvidēšanu.”

Bez minētā principa, likumā papildus ietverti atsevišķi principi, kas jāievēro veidojot valsts vides politiku un pieņemot lēmumus, kas var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību. Tie ir:

- “**piesardzības princips**” – ir pieļaujams ierobežot vai aizliegt darbību vai pasākumu, kurš var ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, bet kura ietekme nav pietiekami izvērtēta vai zinātniski pierādīta, ja aizliegums ir samērīgs līdzeklis, lai nodrošinātu vides vai cilvēku veselības aizsardzību. Principu neattiecinā uz neatliekamiem pasākumiem, ko veic, lai novērstu kaitējuma draudus vai neatgriezenisku kaitējumu;

¹⁶ MK noteikumi Nr. 253 “Atsevišķu inženierbūvju būvnoteikumi”. 09.05.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291197-atsevisku-inzenierbuvju-buvnoteikumi>

¹⁷ Būvniecības likums. 09.07.2013. <https://likumi.lv/ta/id/258572-buvniecibas-likums>

¹⁸ MK noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”, 19. punkts.

27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizācijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

¹⁹ Nekustamā īpašuma valsts kadastra likums. 01.12.2005. <https://likumi.lv/ta/id/124247-nekustama-ipasuma-valsts-kadastra-likums>

²⁰ Vides aizsardzības likums. 02.11.2006. <https://likumi.lv/ta/id/147917-vides-aizsardzibas-likums>

- **“novēršanas princips”** – persona, cik iespējams, novērš piesārņojuma un citu videi vai cilvēku veselībai kaitīgu ietekmju rašanos, bet, ja tas nav iespējams, novērš to izplatīšanos un negatīvās sekas;
- **“izvērtēšanas princips”** – jebkuras tādas darbības vai pasākuma sekas, kas var būtiski ietekmēt vidi vai cilvēku veselību, jāizvērtē pirms attiecīgās darbības vai pasākuma atļaušanas vai uzsākšanas. Darbība vai pasākums, kas var negatīvi ietekmēt vidi vai cilvēku veselību arī tad, ja ievērotas visas vides aizsardzības prasības, ir pieļaujams tikai tad, ja paredzamais pozitīvais rezultāts sabiedrībai kopumā pārsniedz attiecīgās darbības vai pasākuma nodarīto kaitējumu videi un sabiedrībai.

Vides aizsardzības jomas likums ir likums “Par piesārņojumu”²¹, kura mērķis ir novērst vai mazināt piesārņojuma dēļ cilvēku veselībai, īpašumam un videi nodarīto kaitējumu un novērst kaitējuma radītās sekas. Likums ietver arī regulējumu par prasībām un nosacījumiem attiecībā uz piesārņojošas darbības veikšanu, kur noteiktās prasības attiecas arī uz tādām darbībām, kuras neatbilst A, B vai C kategorijai, bet var radīt piesārņojumu. Likuma kontekstā “piesārņojoša darbība” ir augsnes, zemes dziļū, ūdens, gaisa, iekārtu vai ēku un citu stacionāru objektu izmantošana, kas var radīt vides piesārņojumu vai avāriju risku, kā arī darbība, kas tiek veikta piesārņotā vietā un var izraisīt piesārņojuma izplatīšanos. Tātad DKS izmantošana ir piesārņojoša darbība, kas var radīt vides piesārņojumu. Līdz ar to DKS īpašnieka vai tiesiskā valdītāja pienākums, veicot piesārņojošu darbību, ir ievērot tās specifiku un izpildīt šādas prasības:

1. veikt pasākumus, lai novērstu piesārņojuma rašanos vai samazinātu tā emisiju;
2. nodrošināt vides kvalitātes normatīvu ievērošanu;
3. veikt piesārņojošas darbības monitoringu;
4. sniegt vides aizsardzības un citām valsts institūcijām, pašvaldībām un sabiedrībai šajā likumā un citos normatīvajos aktos paredzēto informāciju;
5. ievērot aizliegumu attiecībā uz noteiktu piesārņojošu vielu emisiju vidē;
6. ievērot noteiktu piesārņojuma veidu emisijas robežvērtības un limitus;
7. pēc iekārtas darbības pilnīgas pārtraukšanas veikt pasākumus, kas nepieciešami piesārņojuma riska novēršanai un iekārtas atrašanās vietas sakārtošanai atbilstošā stāvoklī;
8. racionāli izmantot enerģiju.

Likums “Par piesārņojumu” ir pamats MK noteikumiem Nr. 34²², kas attiecas uz visiem ūdeņiem, tai skaitā arī uz notekūdeņiem (ūdeņi, kas cilvēka darbības dēļ mainījuši savas sākotnējās fizikālās, ķīmiskās vai bioloģiskās īpašības), to skaitā:

- sadzīves notekūdeņiem (notekūdeņi, kas radušies publiskās un dzīvojamās ēkās un pakalpojumu sniegšanas vietās dažādu fizioloģisko, higiēnas un sadzīves darbību dēļ);
- lietus notekūdeņiem (ūdeņi, kas veidojas no atmosfēras nokrišņiem, tiem notekot no ēku jumtiem, ielām un citām teritorijām ar pilnīgu vai daļēju virsmas segumu);
- ražošanas notekūdeņiem (notekūdeņi, kas radušies uzņēmējdarbības vai ražošanas vietās un nav klasificējami kā sadzīves notekūdeņi vai lietus notekūdeņi);
- komunālajiem notekūdeņiem (sadzīves notekūdeņi, sadzīves un ražošanas notekūdeņu sajaukums un lietus notekūdeņi).

Noteikumos arī noteikts, ka **visa Latvijas teritorija ir noteikta par īpaši jutīgu teritoriju, uz kuru attiecas paaugstinātas prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai, un tās**

²¹ Likums “Par piesārņojumu”. 15.03.2001. <https://likumi.lv/ta/id/6075-par-piesarnojumu>

²² MK noteikumi Nr. 34 “Noteikumi par piesārņojošo vielu emisiju ūdeņi.” 22.01.2002. <https://likumi.lv/ta/id/58276-noteikumi-par-piesarnojoso-vielu-emisiju-udeni>

robežas sakrīt ar Latvijas Republikas sauszemes robežām. Līdz ar to prasības komunālo notekūdeņu centralizētai savākšanai un emisijai nosaka visām apdzīvotajām vietām vai to robežās esošām atsevišķām teritorijas daļām, kur iedzīvotāju skaits, apdzīvotības blīvums un ekonomiskā aktivitāte ir pietiekami koncentrēta, lai būtu ekonomiski pamatoti veidot CKS notekūdeņu savākšanai un novadīšanai uz notekūdeņu attīrīšanas iekārtām vai uz to galīgās novadīšanas vietu vidē (turpmāk – aglomerācija).

Atbilstoši noteikumiem, CKS jāierīko visās aglomerācijās, kur cilvēku ekvivalents ir lielāks vai vienāds ar 2000. Attiecībā uz aglomerācijām, tuvākajā nākotnē plānotas izmaiņas, kas saistītas ar plānotajiem precizējumiem attiecīgās jomas direktīvā, un attiecībā uz šajos noteikumos noteikto regulējumu, kas paredz, ka vietējā pašvaldība līdz 2024. gada 30. jūnijam un pēc tam ne retāk kā reizi septiņos gados izvērtē tās administratīvajā teritorijā esošo aglomerāciju robežas, ņemot vērā tehniskās un ekonomiskās iespējas veikt esošās CKS paplašināšanu vai jaunas CKS izbūvi, un, ja nepieciešams, precizē aglomerācijas robežas.

Ja CKS izveide ir ekonomiski neizdevīga vai neuzlabos vides kvalitāti, notekūdeņu savākšanai izmanto normatīvajos aktos par DKS apsaimniekošanu un reģistrēšanu noteiktās DKS vai cita veida iekārtas, kas nodrošina līdzvērtīgu vides aizsardzības līmeni. Šādu lēmumu pamato ar tehniski ekonomiskās izpētes un vides izpētes rezultātiem.

Ja izveidota DKS, attiecīgā pašvaldība nodrošina visu tajās savāktu notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāru savākšanu un attīrīšanu atbilstoši šo noteikumu un citu normatīvo aktu prasībām (MK noteikumu Nr. 34 34. punkts).

Attiecīgā pašvaldība informē reģionālo vides pārvaldi par lēmumu veidot DKS. Ja aglomerācijā ir izveidota CKS, vietējā pašvaldība nodrošina DKS savāktu notekūdeņu un ar tiem saistīto utilizēto atkritumu regulāru savākšanu un attīrīšanu, kā arī veic to uzskaiti atbilstoši šiem noteikumiem un normatīvajiem aktiem vides aizsardzības jomā (MK noteikumu Nr.34 35. punkts). Tomēr, kā to atzinusi arī Augstākā tiesa, **DKS ierīkošana rada lielāku vides apdraudējuma risku nekā CKS, jo to pienācīga ekspluatācija ir katra individuāla īpašnieka rīcības ietvaros.**²³

2023. gada sākumā noteikumi papildināti ar vēl vienu normu, kas tieši attiecas uz DKS – ja ciemu vai pilsētu teritorijā notekūdeņu savākšanai un attīrīšanai izmanto rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5 m³/d, iekārtu īpašnieks vai valdītājs nodrošina vismaz notekūdeņu otrējo attīrīšanu, kā arī ievēro šo noteikumu 5. pielikuma 9.1 punktā noteiktās prasības. Otrējā attīrīšana ir tādu tehnoloģiju izmantošana, kur galvenokārt veic bioloģisko attīrīšanu ar otrreizēju nostādināšanu vai izmanto citus procesus, kuri spēj nodrošināt no attīrīšanas iekārtām izplūstošo notekūdeņu kvalitātes atbilstību šo noteikumu 5. pielikuma 1. tabulā noteiktajām prasībām. Noteikumu 5. pielikuma 9.1 punktā noteikts novadīto notekūdeņu paraugu ņemšanas biežums un ar šīm pārbaudēm saistīto izdevumu segšanas kārtība.

Apkopojot iepriekš minēto – rūpnieciski izgatavotām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5 m³/d ir jānodrošina no attīrīšanas iekārtām izplūstošo notekūdeņu atbilstība šo noteikumu 5. pielikuma 1. tabulā noteiktajām prasībām.

Prasības no aglomerāciju komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtām emitētajiem ūdeņiem attiecībā uz bioloģisko skābekļa patēriņu, ķīmisko skābekļa patēriņu un suspendētajām vielām apkopotas 3. tabulā.

²³ Augstākās tiesas 20.06.2018. spriedums Nr. SKA-170/2018 (A420349813). <https://www.at.gov.lv/downloadlawfile/5491>

3. tabula. Prasības no aglomerācijas komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtām emitētajiem ūdeņiem attiecībā uz bioloģisko skābekļa patēriņu, ķīmisko skābekļa patēriņu un suspendētajām vielām.

Nr. p. k.	Parametrs	Cilvēku ekvivalents	Koncentrācija vai attīrīšanas tehnoloģija	Piesārņojuma samazinājuma procenti	References analīzes metode
1	Bioķīmiskais skābekļa patēriņš (BSP ₅), ja temperatūra ir 20 °C (neveicot nitrifikāciju)		atbilstoša attīrīšana	–	Homogēns, nefiltrēts, nedekantēts paraugs. Izšķīdušo skābekli nosaka pirms un pēc piecu dienu inkubācijas perioda 20 °C ±1 °C temperatūrā, tumsā. Pievieno nitrifikācijas kavētāju.
		200–2000	atbilstoša attīrīšana	50–70	
		2000–10000	25 mg/l	70–90	
		> 10000	25 mg/l	70–90	
2	Ķīmiskais skābekļa patēriņš (ĶSP)		atbilstoša attīrīšana	–	Homogēns, nefiltrēts, nedekantēts paraugs. Kālija dihromāta izmantošana.
		200–2000	atbilstoša attīrīšana	50–75	
		2000–10000	125 mg/l	75	
		> 10000	125 mg/l	75	
3	Suspendētās vielas–kopējais daudzums	līdz 10000	mazāk nekā 35 mg/l	90	Raksturīgā parauga filtrēšana caur 0,45 μm filtra membrānu. Žāvēšana 105 °C temperatūrā un svēršana.
		10000 un vairāk	mazāk nekā 35 mg/l	90	

Bez otrējās attīrīšanas, pastāv vēl divas kanalizācijas sistēmu savākto notekūdeņu attīrīšanas tehnoloģijas:

- atbilstoša attīrīšana – tādu tehnoloģiju un novadišanas sistēmu izmantošana, kas nodrošina pieņemamā ūdensobjekta atbilstību tam noteiktajiem vides kvalitātes mērķiem un citiem normatīvajos aktos par vides aizsardzību noteiktajiem nosacījumiem;
- pirmējā attīrīšana – mehāniskā vai ķīmiskā notekūdeņu attīrīšana vai cits process, kurā novadīto notekūdeņu bioloģiskais skābekļa patēriņš tiek samazināts ne mazāk kā par 20 % attiecībā pret ienākošo slodzi un kopējais suspendēto vielu daudzums tiek samazināts ne mazāk kā par 50 % attiecībā pret ienākošo slodzi.

Neatkarīgi no izvēlētās notekūdeņu attīrīšanas tehnoloģijas, noteikumos noteiktas prasības arī attīrīšanas iekārtu projektēšanai, būvēšanai, pārbūvei un ekspluatācijai. Noteikumu 41. punkts nosaka, ka attīrīšanas iekārtas projektē, būvē, pārbūvē un ekspluatē:

- tā, lai attīrīšanas iekārtas būvei izvēlētā vieta atbilstu visu veidu teritorijas plānojumiem;
- tā, lai attīrīšanas iekārtas atbilstu Latvijas būvnormatīvos noteiktajām prasībām;
- tā, lai attīrīšanas iekārtas kvalitatīvi darbotos Latvijas klimatiskajos apstākļos;
- tā, lai būtu iespējams paņemt attīrīšanas iekārtās ieplūstošo, kā arī attīrīto notekūdeņu raksturīgus paraugus pirms to emisijas pieņemtajos ūdeņos, veikt uzskaiti un ņemt paraugus lietusūdeņu pārgāžu kamerās un avārijas pārgāzēs;

- ņemot vērā ienākošās slodzes nevienmērīgumu attīrīšanas iekārtu sezonas darba rakstura dēļ vai slodzes izmaiņas dažādos gadalaikos;
- izvērtējot visas reāli iespējamās emisijas vietas (t. sk. iespēju novadīt attīrītos notekūdeņus uz citu tuvumā esošu ūdensobjektu ar mazāku jutību pret piesārņojumu) un emisijas ietekmi katrā vietā, lai izvēlēta emisijas vieta nodrošinātu iespējami mazāku kaitīgo ietekmi uz vidi;
- tā, lai komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtu izplūžu vietas izvietotu iespējami tālāk vienu no otras, tādējādi mazinot kopējo ietekmi uz attiecīgo ūdensobjektu;
- ņemot vērā:
 - ūdensobjekta izmantošanas mērķus;
 - ūdensobjekta eutrofikāciju limitējošos elementus (slāpekļis vai fosfors) un ūdensobjekta jutību pret piesārņojumu;
 - notekūdeņu emisijas sajaukšanās efektivitāti ar ūdensobjekta ūdeņiem;
 - esošās kanalizācijas sistēmas (tai skaitā attīrīšanas iekārtas) stāvokli, tehniskās iespējas ieviest papildu kopējā slāpekļa vai kopējā fosfora atdalīšanu un šādas ieviešanas un ekspluatācijas izmaksas;
 - notekūdeņu dūņu apstrādes un tālākas apsaimniekošanas iespējas;
 - iespēju novadīt attīrītos notekūdeņus uz citu tuvumā esošu ūdensobjektu, piemēram, ar mazāku jutību pret piesārņojumu;
 - iespēju novadīt neattīrītos notekūdeņus uz citu tuvumā esošu kanalizācijas sistēmu;
 - iedzīvotāju maksātspēju, lai ieviestu papildu prasības intensīvākai notekūdeņu attīrīšanai un nodrošinātu attiecīgu iekārtu ekspluatāciju.

Ņemot vērā, ka konkrētais noteikumu punkts nav attiecināms uz kādas konkrētas jaudas attīrīšanas iekārtām, tad tas ir saistošs arī rūpnieciski izgatavotām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5 m³/d.

Konkrētajā normatīvā nav pieminēts septiņķis kopā ar filtrācijas laukiem vai notekūdeņu pēcattīrīšanas (trešējās attīrīšanas) iekārtām, raisot daudz neskaidru jautājumu par šāda notekūdeņu attīrīšanas veida izmantošanas iespējām un šādu sistēmu darbības parametriem un sasniedzamajiem rezultātiem.

Tomēr svarīgākais no noteikumu punktiem ir, ka **neattīrītu ražošanas notekūdeņu, komunālo notekūdeņu un notekūdeņu dūņu emisija virszemes ūdeņos vai vidē, kā arī lietus kanalizācijas sistēmā ir aizliegta.**

Par vides aizsardzības normatīvo aktu ievērošanas uzraudzību Latvijā ir atbildīgs VVD, kas ir Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministra pārraudzībā esoša tiešās pārvaldes iestāde. VVD veic vides aizsardzību regulējošajos normatīvajos aktos noteiktos uzdevumus, kā arī kontrolē normatīvajos aktos par dabas resursu ieguvī un izmantošanu, dabas aizsardzību, piesārņojošo vielu emisiju vidē, bīstamo un sadzīves atkritumu apsaimniekošanu, izlietotā iepakojuma apsaimniekošanu, darbībām ar ķīmiskajām vielām un maisījumiem, kā arī par radiācijas drošību un kodoldrošību noteikto prasību ievērošanu. Atbilstoši MK noteikumiem Nr. 1082 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai”²⁴, VVD izsniedz atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai un kontrolē šajās noteikto prasību ievērošanu, kā arī reģistrē C kategorijas piesārņojošas darbības.

²⁴ MK noteikumi Nr. 1082 “Kārtība, kādā piesakāmas A, B un C kategorijas piesārņojošas darbības un izsniedzamas atļaujas A un B kategorijas piesārņojošo darbību veikšanai”. 30.11.2010. <https://likumi.lv/ta/id/222147-kartiba-kada-piesakamas-a-b-un-c-kategorijas-piesarnojosas-darbibas-un-izsniedzamas-atlajas-a-un-b-kategorijas-piesarnojoso-da...>

Tomēr DKS ar hidraulisko jaudu līdz $5\text{m}^3/\text{d}$ neietilpst nevienā no minētajām kategorijām, līdz ar to VVD tās nekontrolē. Lai šo jautājumu neatstātu bez jebkādas ievēribas, ir izveidota mobilā lietotne “Vides SOS”²⁵, kas ir VVD pārraudzībā, kuras pamata uzdevums ir nodrošināt iedzīvotājiem iespēju ātri paziņot VVD par pārkāpumiem pret vidi. VVD izvērtē ziņojumu un pieņem risināšanai vai pārsūta to attiecīgai pašvaldībai vai citai iestādei, kuras kompetencē ir ziņotās problēmas novēršana.

Ūdenssaimniecības joma.

Lai nodrošinātu vides prasībām atbilstošu DKS darbību, nepieciešama to regulāra apsekošana, uzraudzība un pienācīga apsaimniekošana. Bāzes normatīvs ūdenssaimniecības apsaimniekošanas jomā ir Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums.²⁶

Likuma mērķis ir veicināt kvalitatīvu un vides prasībām atbilstošu ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamību, lai nodrošinātu pakalpojumu lietotājus ar nepārtrauktiem un drošiem pakalpojumiem, līdzsvarojot vides aizsardzības, dabas resursu ilgtspējīgas izmantošanas un sabiedrības ekonomiskās intereses. Likums nosaka:

- publisko institūciju kompetenci ūdenssaimniecības pakalpojumu pieejamības nodrošināšanā;
- vispārīgās prasības un kārtību ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanai un lietošanai;
- pakalpojumu sniedzēja un pakalpojumu lietotāja tiesības un pienākumus.

Lai izvērtētu, cik tālu konkrētais normatīvais akts attiecas arī uz DKS, jāsaprot, kas ir ietverts definējumā “ūdenssaimniecība”. Atsevišķs skaidrojums terminam “ūdenssaimniecība” likumā nav dots, bet iekļauta definīcija “ūdenssaimniecības pakalpojumiem”, kas ir sabiedriskie ūdenssaimniecības pakalpojumi, decentralizētie kanalizācijas pakalpojumi, pakalpojumi lietus ūdeņu savākšanai un novadīšanai, t. sk. CKS. Savukārt ūdenssaimniecības pakalpojumus sniedz SPS, kas ir persona (komersants vai iestāde), kas sniedz noteikta veida ūdenssaimniecības pakalpojumus pakalpojumu sniegšanas teritorijā. Ir pieejama arī atsevišķa definīcija “**decentralizētajiem kanalizācijas pakalpojumiem**”, kas ir komunālo notekūdeņu savākšana no atsevišķām DKS vai notekūdeņu krājvertnēm, to transportēšana un novadīšana CKS speciāli izveidotās notekūdeņu pieņemšanas vietās.

Likumā noteikts, ka Ministru kabineta kompetencē ir noteikt prasības notekūdeņu apsaimniekošanai DKS un šādu sistēmu reģistrācijas kārtību, bet vietējās pašvaldības domes pienākums ir izdod saistošos noteikumus, kuros paredz decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību. Vietējās pašvaldības dome saistošajos noteikumos var paredzēt arī administratīvo atbildību arī par noteikumu pārkāpšanu.

Atbilstoši likumā dotajam uzdevumam, MK noteikumus Nr. 384²⁷, kas ir DKS jomas pamata dokuments un kurā būtu meklējamas ar konkrēto tēmu saistītās atbildes.

Izdotie noteikumi pamatā nosaka prasības DKS esošo notekūdeņu apsaimniekošanai un šādu sistēmu reģistrācijas kārtību. Noteikumu vispārīgo jautājumu sadaļā arī noteikts, ka minētais regulējums attiecas uz ciemu un pilsētu teritorijās esošām DKS, turklāt dots šo sistēmu uzskaitījums un tās ir:

- rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par $5\text{m}^3/\text{diennakti}$;

²⁵ Vides SOS oficiālā mājaslapa: <http://www.videssos.lv/>

²⁶ Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums. 18.06.2015. <https://likumi.lv/ta/id/275062-udenssaimniecibas-pakalpojumu-likums>

²⁷ MK noteikumi Nr. 384 “Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu”, 19. punkts. 27.06.2017. <https://likumi.lv/ta/id/291947-noteikumi-par-decentralizeto-kanalizacijas-sistemu-apsaimniekosanu-un-registresanu>

- septiķus;
- notekūdeņu krājvertnes, kurās uzkrājas neattīrīti notekūdeņi, septisko tvertņu dūņas, fekālijas vai kanalizācijas sistēmu tīrīšanas atkritumi (turpmāk – notekūdeņi un nosēdumi).

Analizējot noteikumu ievada daļā iekļauto regulējumu, rodas vairāki jautājumi un secinājumi:

1. Ja konkrētais regulējums attiecas tikai uz ciemu un pilsētu teritorijās esošām DKS, kāds regulējums paredzēts un attiecas uz pārējā valsts teritorijā izvietotajām DKS?
2. Kāds regulējums attiecas uz blīvi apdzīvotām vietām, kam nav piešķirts ciema statuss²⁸?
3. Ņemot vērā, ka katra konkrētā pašvaldība ir tiesīga mainīt kādas teritorijas statusu, nosakot vai nenosakot to par atsevišķu ciemu, pašvaldība var grozīt MK noteikumu Nr. 384 piemērošanas amplitūdu.
4. Pašvaldība, izdodot uz konkrēto MK noteikumu pamata saistošos noteikumus, nosaka ciemus, uz kuru teritorijās esošām DKS neattiecas šajos noteikumos noteiktās prasības.
5. Līdz ar iepriekš minētajiem 2 punktiem veidojas absurda situācija, kuras rezultātā MK noteikumu Nr. 384 ievērošana kā obligāta prasība ir tikai pilsētu teritorijās esošām DKS, bet noteikumu ievērošanas prasība attiecībā uz ciemiem ir katras pašvaldības pieņemtā lēmuma sekas. Jānorāda, ka vairumā pilsētu ir izbūvētas CKS, līdz ar ko DKS īpatsvars pilsētās ir salīdzinoši neliels attiecībā pret ciemu teritorijās esošo DKS skaitu un to radīto piesārņojumu. Notekūdeņu pareiza un normatīvu prasībām atbilstoša attīrīšana kā obligāta prasība būtu jāīsteno visā valsts teritorijā, īpaši ņemot vērā faktu, ka Latvijas teritorija ir noteikta par īpaši jutīgu teritoriju, uz kuru attiecas paaugstinātas prasības komunālo notekūdeņu attīrīšanai.
6. Ņemot vērā, ka vides aizsardzības jomas dokumentos piesārņojuma kontrole sasaistīta ar noteiktu aglomerāciju lielumu, lietderīgi būtu šo iedalījumu ieviest arī konkrētajos MK noteikumos, izskaužot iespēju brīvprātīgi izvēlēties MK noteikumu regulējuma piemērošanas apjomu, kā arī jāņem vērā, ka konkrētās jomas MK noteikumiem jābūt saistošiem visas valsts teritorijā esošo DKS īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem, piemērojot atšķirīgas uzraudzības un kontroles normas.
7. MK noteikumos Nr. 384 sistēmu uzskaitījums ir sasaistāms ar MK noteikumos Nr. 327²⁹ iekļauto uzskaitījumu, tomēr arī tas nav pilnīgs un precīzs, radot iespējas interpretācijai. MK noteikumos Nr. 384 sniegts sistēmas veida “septiķis” skaidrojums: “septiķis” – rūpnieciski ražota vai individuāli izgatavota tvertne ar divām vai vairākām kamerām cilvēka radīto notekūdeņu un fekālo nogulšņu nostādināšanai ar pārplūdi vidē pēc nostādināšanas. Savukārt MK noteikumos Nr. 327 noteikts, ka notekūdeņu attīrīšanai, ja notekūdeņu apjoms nepārsniedz 5 m³/d, lieto septiķus kopā ar filtrācijas laukiem, apakšzemes filtrējošām drenām, smilts-grants filtriem, filtrācijas grāvjiem un filtrācijas akām. Pamatā neviena no katrā atsevišķajā normatīvā dotajām definīcijām vai skaidrojumiem nav nekorekta, bet nav arī pilnīga. Ja izmanto vienu no jau esošajām definīcijām, tad precīzāks un tehniski korektāks ir MK noteikumos Nr. 327 iekļautais skaidrojums, jo tur ir uzsvars uz filtrācijas sistēmu kā septiķa neatņemamu sastāvdaļu, jeb kopējās sistēmas neatņemamu sadaļu, nevis atsevišķa punktā veikta norāde uz to, ka notekūdeņus no septiķa vidē novada tikai caur speciāli ierīkotu filtrācijas sistēmu –

²⁸ Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums, 9. pants, (1) un (2) daļa. 10.06.2020. <https://likumi.lv/ta/id/315654-administrativo-teritoriju-un-apdzivoto-vietu-likums>

²⁹ MK noteikumi Nr. 327 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 “Kanalizācijas būves””. 30.06.2015. <https://likumi.lv/ta/id/274990-noteikumi-par-latvijas-buvnormativu-lbn-223-15-kanalizācijas-buves->

filtrācijas laukiem, apakšzemes filtrējošām drenām, smilts-grants filtriem, filtrācijas grāvjiem un akām, niedru laukiem, kā tas minēts MK noteikumu Nr. 384 4.4. punktā.

8. Nav skaidrības, ko darīt un kādas prasības piemērot kanalizācijas uzkrāšanas vai novadīšanas risinājumiem, kas neietilpst nevienā no iepriekš minētajiem DKS veidiem.

Izskatot MK noteikumu sadaļu “Decentralizētās kanalizācijas sistēmas apsaimniekošanas prasības”, jāsecina, ka tās noteiktas ļoti vispārīgi, neiedziļinoties niansēs. Tomēr arī šajā nodaļā ir iekļauts punkts, kas paver iespēju noteikumu brīvai interpretācijai. Šajā gadījumā tas ir noteikumu 5. punkts, kas nosaka: “Lai attiecīgā decentralizētā kanalizācijas sistēma neradītu draudus cilvēku veselībai un videi, šo noteikumu 3.2. (*piezīme – septiķi*) un 3.3. (*piezīme – notekūdeņu krājvertnes*) apakšpunktā minēto DKS īpašnieki par saviem līdzekļiem nodrošina tajās savāktu notekūdeņu un nosēdumu regulāru nodošanu asenizatoram. Notekūdeņu un nosēdumu nodošanas regularitāti izvēlas, ņemot vērā ūdens patēriņu konkrētajā nekustamajā īpašumā, DKS iekārtas tilpumu, kā arī vietējās pašvaldības saistošajos noteikumos par decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību noteikto minimālo izvešanas biežumu.”

Jautājumi un secinājumi attiecībā uz minēto punktu:

1. veicot rūpnieciski izgatavotu notekūdeņu attīrīšanas iekārtu apkopi, kā tas noteikts MK noteikumu Nr. 384 4.3.3. punktā, nepieciešama tās atsūknēšana, nodrošinot notekūdeņu savākšanu no DKS, to transportēšanu un novadīšanu CKS speciāli izveidotās notekūdeņu pieņemšanas vietās, kas atbilstoši noteikumu regulējumam ir asenizatora pienākums. Atbilstoši spēkā esošajam formulējumam nav skaidrs vai asenizācijas pakalpojumus, kā vienu no NAI apkopes procesa darbībām, drīkst sniegt arī atbilstošs komersants, kuram nav noteiktas prasības reģistrēties asenizatoru reģistrā vai pirms apkopes veikšanas būtu izsaucams atbilstoši reģistrēts asenizācijas pakalpojuma sniedzējs?
2. Ūdens patēriņa normas noteikšana katrā konkrētajā pašvaldībā ir atstāta pašvaldības saistošo noteikumu pārziņā, līdz ar ko veidojas samērā liela starpības amplitūda, kur vienā gadījumā ūdens patēriņš noteikts “draudzīgāks” iedzīvotājiem, bet citā gadījumā ir noteikts nesamērīgi augsts. Lai mazinātu datu interpretācijas iespējas, dodot priekšroku precīzos datus balstītai pieejai, vadlīniju ietvaros tiek piedāvāts turpmāk kanalizācijā novadāmo apjomu pielīdzināt instrumentāli uzskaitīta patērētā ūdens apjomam, bet vietās, kur šādas instrumentālās ūdens uzskaites izveide nav tehniski iespējama, piemērot unificētas ūdens patēriņa normas.
3. Noteiktais DKS minimālais izvešanas biežums un tā noteikšanas kārtība ir brīvi interpretējama norma.

Jāpiemin arī MK noteikumos Nr. 384 iekļautais regulējums attiecībā uz asenizatoriem un to sniegtajiem pakalpojumiem. Atbilstoši noteikumos iekļautajām prasībām, asenizatoram ir jāreģistrējas speciāli izveidotā asenizatoru reģistrā, jāslēdz līgums ar notekūdeņu attīrīšanas iekārtu īpašnieku vai centralizētās kanalizācijas sistēmas speciāli izveidotās notekūdeņu pieņemšanas vietas īpašnieku, valdītāju vai turētāju par notekūdeņu un nosēdumu pieņemšanu, un jāsniedz atskaites par savāktu, transportēto un novadīto notekūdeņu un nosēdumu apjomu.

Kopumā vērtējot šī pakalpojuma sniegšana ir pakļauta kontrolei, tomēr tajā pat laikā atbilstošu komersantu darbība, kas arī ir iesaistīti DKS projektēšanā, būvniecībā, tirdzniecībā vai apkopē ir atstāta bez ievērības. Atbilstošu komersantu atbildības noteikšana un uzraudzība ir līdzvērtīgi nozīmīga asenizatoru darbības uzraudzībai, jo atbilstošs komersants iesaistīts arī DKS izveidē un tālākā tās ekspluatācijas nodrošināšanā.

Neskaidrības rada noteikumu 18. punkts, kur noteikts, ka DKS īpašnieks līdz 2021. gada 31. decembrim nodrošina DKS atbilstību šo noteikumu 4. punktā minētajām prasībām. Ja šajā

terminā DKS atbilstība šo noteikumu 4. punktā minētajām prasībām nav nodrošināta un attiecīgajam nekustamajam īpašumam piegulošās ielas vai ceļa robežās ir ierīkota CKS, DKS īpašnieka pienākums ir ierīkot pieslēgumu CKS līdz 2023. gada 31. decembrim. Šī punkta ietvaros ir būtiski saprast, kādas darbības veicamas, ja līdz noteiktajam termiņam nebūs, kur tas iespējams, izveidots pieslēgums centralizētajiem kanalizācijas tīkliem. Vai un kādas soda sankcijas tiks noteiktas?

Attiecībā uz DKS reģistrēšanas kārtību arī pieļaujama visai plaša šīs normas interpretācija. Normatīvs nosaka, ka vietējā pašvaldība organizē DKS reģistra izveidi un uzturēšanu par pašvaldības administratīvajā teritorijā esošajām DKS (turpmāk – reģistrs) vai slēdz līgumu ar SPS par DKS reģistra izveidi un uzturēšanu, kura izveide bija jāpabeidz līdz 2021. gada 31. decembrim.

Atbilstoši spēkā esošajam regulējumam, visiem pašvaldību DKS reģistriem šo vadlīniju izstrādes laikā ir jābūt jau izveidotiem. Kā informācijas minimums, kas bija jāiekļauj reģistros, minēti 3 informācijas lauki: DKS atrašanās vietas adrese, īpašnieks un sistēmas veids.

Minētā informācija ir pietiekama, lai vietējā pašvaldība gūtu priekšstatu par tās administratīvajā teritorijā esošajām DKS, bet nekādi nav pietiekama, lai noteiktu prasības DKS apsaimniekošanai, kontrolei un turpmākai uzraudzībai, nerunājot par sistēmu atbilstības, veikspējas un kopējā tehniskā stāvokļa novērtējumu un tā ietekmi uz apkārtējo vidi. Visi šie svarīgie jautājumi atstāti izlemšanai pašvaldību līmenī, kur daudzviet trūkst fiziskas kapacitātes un kompetences noteikto pienākumu veikšanai.

Par ūdenssaimniecības jomā noteikto prasību ievērošanu, pamatā atbildīgas ir pašas pašvaldības, ar tās pakļautībā esošajām instancēm, un to administratīvajās teritorijās esošie centralizēto ūdenssaimniecības pakalpojumu sniedzēji. Visu iepriekš minēto institūciju darbību uzrauga VVD.

Teritorijas, kur atļauta DKS izbūve

Lai gūtu priekšstatu par to, kur un pie kādiem nosacījumiem pieļaujama DKS izbūve, jāskata MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”³⁰, kur 8. nodaļas apakšnodaļā “Ūdensapgāde un kanalizācija” noteikts, ka ūdensapgādes un kanalizācijas risinājumus plāno, izvērtējot vides riskus un tehniski ekonomisko pamatojumu un atbilstoši paredzot centralizētas vai decentralizētas ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmas. Noteikumu 150. punktā noteikts, ka pilsētās un ciemos, kas atrodas teritorijās ar īpašiem noteikumiem (TIN1), paredz obligātu centralizētu ūdensapgādi un kanalizāciju šādās apbūves teritorijās:

- mazstāvu un daudzstāvu dzīvojamās apbūves teritorijas;
- publiskās apbūves teritorijas;
- jauktas centra apbūves teritorijas;
- savrupmāju apbūves teritorijas.

Savukārt 151. punkts nosaka, ka pilsētās un ciemos, kas atrodas šo noteikumu 150. punktā minētajās apbūves teritorijās, kuras nav iekļautas teritorijās ar īpašiem noteikumiem (TIN1), kā pagaidu risinājumu līdz centralizētu ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu izbūvei var ierīkot vietējo ūdensapgādi un DKS, paredzot pieslēgšanas iespējas centralizētajiem tīkliem pēc to izbūves. Pēc centralizēto ūdensapgādes un kanalizācijas tīklu izbūves pieslēgums tiem ir obligāts. Noteikumos

³⁰ MK noteikumi Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”. 30.04.2013.
<https://likumi.lv/ta/id/256866-visparigie-teritorijas-planosanas-izmantosanas-un-apbuves-noteikumi>

ietverta arī norma, ka plūdu riska teritorijās pašvaldība var noteikt īpašas prasības būvniecībai un vides infrastruktūrai, piemēram, notekūdeņu savākšanas un attīrīšanas sistēmām.

Līdz 2020. gada oktobrim MK noteikumos Nr. 240 bija arī atsevišķa sadaļa “Notekūdeņu savākšana”, kur vairāki punkti attiecās tieši uz DKS izbūvi, tomēr šī apakšnodaļa svītrotā ar MK noteikumiem Nr. 630 “Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi””³¹.

Atbilstoši normatīvā akta anotācijā iekļautajai informācijai, tas veikts, lai saskaņotu noteikumu prasības ar Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumu³² un MK noteikumiem Nr. 114³³, un veidotu skaidrāku noteikumu struktūru, apvienojot apakšnodaļas 8.1. Ūdensapgāde un 8.2. Notekūdeņu savākšana, atbilstoši precizējot to punktu saturu. Atbilstoši Ūdenssaimniecības pakalpojumu likuma 6.pantā trešās daļas 1. un 2. punktā noteiktajam, noteikumos iekļauta prasība, ka teritorijas plānojumā vai lokālplānojumā norāda tās teritorijas, kurās ierīkojamas centralizētas ūdensapgādes un notekūdeņu savākšanas sistēmas. Atbilstoši noteikumu 1. pielikumam šīs teritorijas (t. sk. aglomerāciju teritorijas) teritorijas plānojumā attēlo kā „citas teritorijas ar īpašiem noteikumiem” (TIN1 teritorijas). Šīs noteikumu normas būtība ir novērst situāciju, kad pilsētās un ciemos blīvas apbūves teritorijās pieļauj risinājumus ar individuāliem ūdensapgādes urbumiem un individuālām kanalizācijas notekūdeņu attīrīšanas sistēmām, iesūcinot attīrītos notekūdeņus turpat gruntsgabālā vai ierīkojot izsmelamās tvertnes.

Detalizētākas prasības katras atsevišķās administratīvas teritorijas ietvaros noteiktas jau vietējos pašvaldības Teritorijas plānojumos – Teritorijas izmantošanas un apbūves noteikumos (turpmāk - TIAN), kas ir daļa no pašvaldības teritorijas plānojuma. Teritorijas plānojumu apstiprina ar pašvaldības domes saistošajiem noteikumiem, kas nozīmē, ka tie ir saistoši jebkurai fiziskajai un juridiskajai personai. Pašvaldību izdotie teritoriju plānojumi ir apkopoti tīmekļa vietnē www.geolatvija.lv. Šeit atrodamas TIAN spēkā esošās redakcijas, dokumenti ar dažādu statusu pirms to spēkā stāšanās (izstrādē, apspriešanā utt.), kā arī vēsturiskās redakcijas, kas zaudējušas spēku.

Katras pašvaldības regulējums šajā jautājumā var būt atšķirīgs. Piemēram, ir pašvaldība, kur visā tās teritorijā, kas atrodas ārpus teritorijas, kur ierīkojamas CKS, un vietās, kur nav iespējams pieslēgties esošiem CKS, atļauts izbūvēt lokālas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas ar jaudu, kas mazāka par 20 m³/d.

Šo noteikumu kontekstā lokāla kanalizācijas sistēma ir DKS, kuras ekspluatācijai izsniegta atļauja vai veikta C kategorijas piesārņojošas darbības reģistrācija. Tomēr atsevišķs noteikumu punkts pieļauj arī DKS izbūvi ar jaudu līdz 5 m³/d, nosakot, ka bez pieslēguma lokālai vai centralizētai ūdensapgādes un kanalizācijas sistēmai aizliegts būvēt savrupmāju apbūves kompleksu vai rindu māju grupu, daudzdzīvokļu ēku, publisku būvi, rūpniecības uzņēmumu, atkritumu apsaimniekošanas uzņēmumu, izņemot, ja objekta funkcionēšanai nepieciešamo notekūdeņu apjoms nepārsniedz 5 m³/d un nav iespējams pieslēgties pie esošajiem inženiertīkliem piegulošajā ielā. Attiecībā uz jaunbūvējamām un pārbūvējamām būvēm zemes vienībās, kas robežojas ar ielu vai piebraucamo ceļu, kurā gar zemes vienības robežu ir izbūvēti CKT, prasība pieslēgties CKS ir obligāta.

Citas pašvaldības TIAN, ka ciemos jaunveidojamām apbūves teritorijām, kurās apbūve ir primārā zemes izmantošana, ir obligāti jāparedz CKS ierīkošana vai pieslēgšanās esošajiem CKT.

³¹ MK noteikumi Nr. 630 “Grozījumi Ministru kabineta 2013. gada 30. aprīļa noteikumos Nr. 240 “Vispārīgie teritorijas plānošanas, izmantošanas un apbūves noteikumi”. 13.10.2020. <https://likumi.lv/ta/id/317952-grozijumi-ministru-kabineta-2013-gada-30-aprila-noteikumos-nr-240-visparigie-teritorijas-planosanas-izmantosanas-un-apbuves-not...>

³² Ūdenssaimniecības pakalpojumu likums. 18.06.2015. <https://likumi.lv/ta/id/275062-udenssaimniecibas-pakalpojumu-likums>

³³ MK noteikumi Nr. 114 “Grozījumi Ministru kabineta 2015. gada 30. jūnija noteikumos Nr. 327 “Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 223-15 “Kanalizācijas būves””, 01.07.2017. <https://www.vestnesis.lv/op/2017/46.1>

Atsevišķos gadījumos, izvērtējot ekonomisko pamatojumu, vēsturisko situāciju un vides apstākļus konkrētai teritorijai, var pieņemt lēmumu nepiemērot iepriekš noteiktās prasības.

Individuālo bioloģisko attīrīšanas iekārtu vai notekūdeņu filtrācijas lauku izbūve, ja ģeoloģiskā situācija to atļauj, projektēšana un būvniecība jāveic atbilstoši vides aizsardzības un vides veselības normatīviem, un saskaņojot atbildīgajās valsts un pašvaldības institūcijās.

Atsevišķi novietotām ēkām pagasta lauku teritorijā ar notekūdeņu daudzumu līdz 1 m³/d ir pieļaujama izsmelamo tualetes bedru un sauso tualesu ierīkošana. Tualetes bedru sienām un grīdai jābūt no ūdensnecaurlaidīgiem materiāliem.

Ja pašvaldības TIAN konkrētas prasības vai ierobežojumi attiecībā uz DKS izbūvi nav iekļauti, tad jāvadās pēc spēkā esošā būvniecības regulējuma.

Tā kā DKS ir klasificējama kā inženierbūve, kuras projektēšana un būvniecība veicama atbilstoši spēkā esošajiem un iepriekš aprakstītajiem būvniecību regulējošajiem normatīvajiem aktiem, projektu saskaņošanu, būvniecības kontroles un pieņemšanu ekspluatācijā veic būvvalde vai institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas. Jāatzīmē, ka būvvalde vai institūcija, kura pilda būvvaldes funkcijas, atbild tikai par būvniecības jomas normatīvo aktu ievērošanu un izpildi.

DKS jomas standarti

Atbilstoši Standartizācijas likumam³⁴, standartizācija ir darbību kopums, kuru mērķis ir noteikt vispārīgus un daudzkārt piemērojamus principus esošo vai perspektīvo uzdevumu risināšanai radot nosacījumus optimālai sakārtotībai noteiktā jomā. Standartizācijas uzdevumi:

1. nodrošināt cilvēka dzīvības, veselības un vides aizsardzību;
2. veicināt preču un pakalpojumu brīvu kustību;
3. veicināt valstu sadarbību;
4. nodrošināt produktu un sistēmu saderību;
5. racionāli izmantot resursus;
6. nodrošināt patērētāju interešu aizsardzību.

Standarts ir attiecīgas standartizācijas institūcijas apstiprināts dokuments, kurš izstrādāts, pamatojoties uz kopēju vienošanos, ietver vispārīgus un daudzkārt piemērojamus noteikumus, norādījumus vai dažādu veidu darbību vai to rezultātu raksturojumu, un kura mērķis ir optimāli sakārtot noteiktu jomu.

Valsts politiku standartizācijas jomā Latvijā realizē Ekonomikas ministrija. Standartizāciju Latvijā veic nacionālā standartizācijas institūcija. Standartu piemērošana ir brīvprātīga, tomēr Ministru kabinets var noteikt obligāti piemērojamus standartus. Standartus var piemērot, lai izpildītu normatīvajā aktā noteiktās obligātās prasības.

ES DKS jomā ir izstrādāta standartu sērija EN 12566 "Mazās notekūdeņu attīrīšanas sistēmas līdz 50 iedzīvotājiem".³⁵ Latvijā Latvijas standarts šo Eiropas standartu sēriju bez pārveidojumiem tā saturā ir pārņēmis nacionālo standartu statusā, tomēr tie ir pieejami tikai par maksu un tikai angļu valodā. Minētajai standartu sērijai ir šādas daļas:

1. daļa: Rūpnieciski izgatavoti septiķi.
3. daļa: Komplektētas un/vai uz vietas montētas sadzīves notekūdeņu attīrīšanas iekārtas.
4. daļa: Septiķi, kas montēti uz vietas no rūpnieciski izgatavotām sagatavēm.
6. daļa: Rūpnieciski izgatavotas attīrīšanas iekārtas, ko izmanto septiķu notekūdeņiem.
7. daļa: Rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu pēcattīrīšanas iekārtas.

³⁴ Standartizācijas likums. 14.10.1998. <https://likumi.lv/ta/id/50425-standartizācijas-likums>

³⁵ EN 12566 Small wastewater treatment systems for up to 50 PT.
<https://www.scribd.com/search?query=CEN%20Standard%2012566>

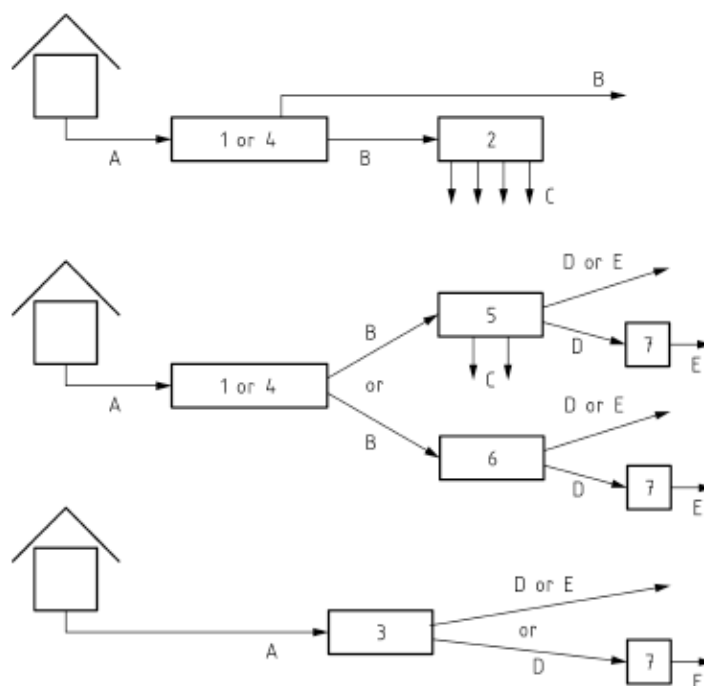
Attiecībā uz filtrācijas sistēmām CEN/TR 12566-5:2009 (E) publicēti CEN tehniskie ziņojumi, kurus uzskata par labās prakses kodeksu un kuros nav precizētas attīrīšanas prasības:

- 2. daļa: Sistēmas ar notekūdeņu iesūcināšanu augsnē.
- 5. daļa: Iepriekš attīrītu notekūdeņu filtrācijas sistēmas.

Standartu būtība ir precīzi pateikt kā rūpnieciski ražotām iekārtām ir jātestē:

1. Mehāniskā izturība, ūdens un uguns izturība;
2. Piesārņojošo rādītāju attīrīšanas pakāpes noteikšana, pielietojot noteiktus sākuma kritērijus;
3. Ražotnes atbilstības vērtējums;
4. CE marķējuma piešķiršana un pielietojums.

Šis standartu sērijas shematiskā skaidrojumā (1. attēls) norādīts, ka mazās notekūdeņu apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentam, septiņi ir jāskata tikai kopā ar filtrācijas sistēmām, kā arī NAI vajadzības gadījumā jāizmanto notekūdeņu pēcattīrīšanas iekārtas, kas, pareizi ekspluatējot, nodrošina normatīvi attīrītu notekūdeņu novadīšanu vidē. Izņēmums ir nokomplektētas un/vai uz vietas samontētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, pēc kurām attīrītus notekūdeņus var novadīt tieši vidē, ja attīrīto notekūdeņu kvalitāte atbilst vides prasībām.

A	sadzīves notekūdeņi	1	rūpnieciski izgatavots septiķis
B	izplūde no septiķa	2	infiltrācijas sistēma augsnē
C	attīrītu notekūdeņu infiltrācija	3	nokomplektētas un/vai uz vietas samontētas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas
D	attīrīti notekūdeņi	4	septiķis, kas samontēts uz vietas no rūpnieciski izgatavotām sagatavēm
E	pēcattīrīti (papildus attīrīti) notekūdeņi	5	priekšattīrītu notekūdeņu izplūdes filtrācijas sistēma
		6	rūpnieciski izgatavota attīrīšanas iekārta, ko izmanto notekūdeņu attīrīšanai pēc izplūdes no septiķa
		7	rūpnieciski izgatavota notekūdeņu pēcattīrīšanas iekārta

1. attēls. Shēma, kas attiecas uz EN 12566 daļu izkārtojumu³⁶.

³⁶ EN 12566 Small wastewater treatment systems for up to 50 PT.
<https://www.scribd.com/search?query=CEN%20Standard%2012566>

EN 12566-1 Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalenta. 1. daļa: Rūpnieciski ražotas septiskās tvertnes.

Šī standarta daļa nosaka prasības rūpnieciski izgatavotiem septiķiem un palīgiekārtām, ko izmanto daļējai sadzīves notekūdeņu attīrīšanai, ja iedzīvotāju skaits ≤ 50 . Norādīti cauruļu izmēri, slodzes, ūdensnecaurlaidība, marķēšana un kvalitātes kontrole. Izņēmums ir septiķi, kuros novada tikai pelēkos ūdeņus un uz vietas izbūvēti septiķi.

Šajā dokumentā piemēro EN 16323:2014³⁷ un turpmāk tekstā minētos terminus un definīcijas. Ieskatam aplūkotas trīs no dokumentā iekļautajām definīcijām:

- pagarinājuma šahta - sastāvdaļa, kas novietota uz septiķa augšdaļas un uzstādīta vienā līmenī ar zemes virsmu vai nedaudz virs zemes virsmas, tādējādi ļaujot pašu iekārtu uzstādīt zem sasaluma līnijas, nodrošinot pieejamību iekārtai un ļaujot veikt tajā apkopes darbus. Atkarībā no prasībām tā var būt vertikāls paplašinājums iekārtas korpusam vai elementi, ko uzmontē virs apkopes piekļuves atverēm un lūkām;
- nominālā jauda (turpmāk - NJ) - septiķa tilpuma skaitliskais apzīmējums, kas izteikts kā vesels skaitlis kubikmetros;
- rūpnieciski izgatavots septiķis - rūpnīcā izgatavota viengabala vienība, ieskaitot ieplūdes un izplūdes līmeņa atveres, kas iznākot no rūpnīcas ir pabeigta, kontrolēta un gatava uzstādīšanai.

Galvenie septiskās tvertnes raksturojumi:

1. Ieplūdes un izplūdes izmēri – minimālais ieplūdes un izplūdes atveres nominālā diametra izmērs atbilstoši iekārtas nominālajai jaudai ir:
 $100 \text{ ND} \leq 6 \text{ m}^3$;
 $150 \text{ ND} > 6 \text{ m}^3$.
2. Ventilācija – lai novērstu fermentācijas gāzu uzkrāšanos, jānodrošina atbilstoša septiķa un ieplūdes cauruļvadu ventilācija.
3. Projektēšanas pamatprincipi – atkarībā no izmantošanas veida var būt nepieciešams norādīt vienu vai vairākus no turpmāk minētajiem projektēšanas kritērijiem:
 - iedzīvotāju slodze;
 - minimālie izmēra kritēriji, ieskaitot dūņu uzglabāšanas tilpumu;
 - papildu projektēšanas kritēriji sadzīves notekūdeņu plūsmām no tādiem avotiem kā viesnīcas, restorāni vai komercietpas.

Iekļauta arī prasība ražotājam kopā ar katru septiķi piegādāt tā uzstādīšanas instrukciju tās valsts valodā, kurā septiķis tiek uzstādīts. Instrukcijās jāietver dati par iekārtas uzstādīšanu, cauruļu savienojumiem, nodošanas ekspluatācijā un palaišanas procedūrām. Tāpat jānodrošina arī katra piegādātā septiķa visaptverošas ekspluatācijas un apkopes instrukcijas valsts valodā. Tomēr būtiskākais ir tas, ka **standarts nenosaka notekūdeņu attīrīšanas pakāpi**.

³⁷ BS EN 16323:2014 Glossary of wastewater engineering terms. <https://www.en-standard.eu/bs-en-16323-2014-glossary-of-wastewater-engineering-terms/>

EN 12566-3 Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalenta. 3. daļa: Nokomplektētas un/vai uz vietas montētas sadzīves notekūdeņu attīrīšanas ietaises.

Šis Eiropas standarts nosaka prasības, testēšanas metodes, marķēšanu un atbilstības novērtēšanu attiecībā uz pilnībā komplektētām un/vai uz vietas montētām sadzīves notekūdeņu attīrīšanas iekārtām (ieskaitot viesu namus un uzņēmumus), ko izmanto līdz 50 iedzīvotājiem. Mazās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas saskaņā ar šo Eiropas standartu izmanto sadzīves notekūdeņu attīrīšanai. Tas attiecas uz iekārtām, kas izgatavotas no betona, tērauda, PVC-U, polietilēna (PE), polipropilēna (PP), ar stiklu stiegrota poliestera (GRP-UP), polidiciklopentadiēna (PDCPD), PVC un EPDM. Tāpat jāatzīmē, ka standarts attiecas uz iekārtām, kurās visas saliekamās sastāvdaļas ir samontētas rūpnīcā vai uz vietas, un kuras montē viens ražotājs, un kuras tiek pārbaudītas kā vienots veselums.

Šajā Eiropas standartā noteiktās testēšanas metodes nosaka iekārtas veiktspēju, kas vajadzīga, lai pārbaudītu tās piemērotību gala lietojumam. Jāatzīmē arī standartā minētā atruna, ka dažās valstīs sadzīves notekūdeņu attīrīšanas iekārtām seko citas sistēmas, lai tās atbilstu nacionālām prasībām. Būtiskākās definīcijas:

- kompleksas sadzīves notekūdeņu attīrīšanas iekārtas – rūpnieciski ražota iepriekš sagatavota notekūdeņu attīrīšanas iekārta, kas pieņem sadzīves notekūdeņus un attīra tos līdz deklarētajai kvalitātei;
- uz vietas samontētas sadzīves notekūdeņu attīrīšanas iekārtas – iekārta, kas sastāv no rūpnieciski ražotām sastāvdaļām, kuras pieņem sadzīves notekūdeņus un attīra tos līdz deklarētajai kvalitātei.
- nominālais apzīmējums - izteikts kā vesels skaitlis, kas norāda maksimālo iedzīvotāju skaitu ekvivalentu skaitu, kas atbilst attiecīgajai iekārtai.

Galvenie NAI raksturojumi:

1. iekārtām jābūt strukturāli stabilām, izturīgām, ūdensnecaurlaidīgām un izturīgām pret koroziju. Ja iekārtas elektriskās, mehāniskās vai hidrauliskās darbības traucējumi var izraisīt kādu kļūmi, tai jābūt aprīkotai ar signalizāciju, kas norāda uz šādu kļūmi;
2. minimālais ieplūdes un izplūdes cauruļu iekšējais diametrs pašteces plūsmai:
100 mm nominālajai hidrauliskajai diennakts plūsmai $\leq 4 \text{ m}^3/\text{d}$;
150 mm nominālajai hidrauliskajai diennakts plūsmai $> 4 \text{ m}^3/\text{d}$.
3. iekārtas hidrauliskā konstrukcija, iekšējie cauruļvadi un savienojumi nodrošina to, ka iekārtas normālas ekspluatācijas laikā nerodas pretplūsma, aizsprostošanās vai pārslodze;
4. konstrukcijā jānodrošina piekļuve ieplūdes un izplūdes zonām – šī piekļuve atļauj veikt regulāru apkopi, ņemt paraugus, izņemt dūņas, tīrīt un veikt apkopi. Jānodrošina, lai piekļuves sahtas un piekļuves pārsegi atbilstu paredzētajam mērķim. Jābūt atverei, kuras izmērs (t. i., platums taisnstūra šķērsgriezumam vai diametrs apaļam šķērsgriezumam) ir vismaz 400 mm. Atklātajai iekārtai piekļuve nav nepieciešama. Piekļuves izmēri ir jādeklarē. Piekļuves izmēra novērtēšanu veic, veicot mērījumus ar precizitāti 0,5 % no izmēra. Iekārtu projektē tā, lai ierobežotu nesankcionētu piekļuvi, izmantojot vienu no šādiem līdzekļiem:
 - atsevišķu vāku;
 - drošības elementu;

- bloķēšanas papildierīci – ja izmanto bloķēšanas papildierīci vai drošības elementu, to projektē tā, lai vāku nevarētu viegli atvērt ar bērniem viegli pieejamiem priekšmetiem.

Noteikumi un mērvienības (uz vienu iedzīvotāju, BSP, SV...), kas izmantojamas iedzīvotāju slodzes noteikšanai, ir norādītas nacionālajos tiesību aktos. Atkarībā no izmantošanas veida jāņem vērā viens vai vairāki no šādiem projektēšanas kritērijiem:

- iedzīvotāju slodze;
- minimālā un maksimālā dienas slodze, ko iekārta var pieņemt;
- minimālā tilpuma kritēriji;
- papildu projektēšanas kritēriji sadzīves notekūdeņu plūsmām no tādiem avotiem kā viesnīcas, restorāni vai komercietelpas.

Šos papildu projektēšanas kritērijus izvēlas saskaņā ar attiecīgo valstu nacionālās labās prakses kodeksiem un/vai noteikumiem, kas ir spēkā valstī, kurā iekārta tiek izmantota. Ražotājs norāda dūņu atsūknēšanas biežumu.

Iekārtai jāpierāda atbilstība ražotāja deklarētajiem notekūdeņu attīrīšanas efektivitātes rādītājiem un ar tiem saistītajiem ekspluatācijas datiem, testējot saskaņā ar standarta B pielikumu. Ražotāja deklarāciju izsaka kā ŪSP, BSP, SV, slāpekļa parametru un kopējā fosfora attīrīšanas efektivitātes rādītājus attiecībā pret testēto organisko dienas slodzi, kā norādīts standarta B.4. punktā. Aprēķina metode ir sniegta standarta 5.2. punktā.

Standarts nosaka notekūdeņu attīrīšanas pakāpi atbilstoši testēšanas rezultātiem, kuri iegūti iekārtu sertificējot. Šos datus ražotājs norāda iekārtas pasē un atbilstības deklarācijā.

CEN/TR 12566-2:2005 Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalenta. 2. daļa: Sistēmas ar notekūdens iesūcināšanu augsnē.

Šis dokuments nosaka ieteicamās prasības augsnes infiltrācijas sistēmām un to sastāvdaļām, kuru lielums ir no vienas mājas līdz 50 iedzīvotājiem un kurās novada sadzīves notekūdeņus no septiņiem, kas ražoti saskaņā ar EN 12566-1 un prEN 12566-4 noteiktajām prasībām.

Arī šajā dokumentā, līdzvērtīgi kā citās standarta daļās ir noteiktas vairākas būtiskas definīcijas, kas ir no standarta EN 1085³⁸ pārņemti termini un definīcijas:

- bioloģiskais slānis - bioloģiskā plēve, kas aug uz infiltrācijas sistēmas pamatnes vai uz filtrējošā materiāla virsmas, kad iepriekš attīrītie notekūdeņi infiltējas gruntī vai filtrējošā materiālā;
- novadīšanas zona - kopējā laukuma platība, kurā iepriekš attīrītus notekūdeņus novada zemē, izmantojot augsnes infiltrācijas sistēmu;
- gala savienojums - perforēti un neperforēti paralēlu infiltrācijas cauruļu gali, lai nodrošinātu gaisa plūsmu starp infiltrācijas caurulēm. Savienojuma veidgabalos var iebūvēt ventilācijas un piekļuves nodrošinājumu;
- infiltrācija - notekūdeņu iefiltrēšanās ap izplūdes vietu;
- infiltrācijas slānis - plašs izrakums, kurā paralēli izvietotas vairākas infiltrācijas caurules, ap kurām izvietots pildījuma materiāls;

³⁸ EN 1085:2007. Wastewater treatment – Vocabulary. <https://standards.iteh.ai/catalog/standards/cen/9ae0b346-0f86-4ed8-84b2-b2964ab76b75/en-1085-2007>

- infiltrācijas caurules - perforētas caurules, pa kurām iepriekš attīrītos notekūdeņus novada uz infiltrācijas tranšeju vai gultni;
- infiltrācijas sistēma - infiltrācijas cauruļu virkne, kas izvietota vai nu atsevišķās tranšejās, vai vienā lielā gultnē, ko izmanto, lai novadītu notekūdeņus tā, lai tie iesūktos novadīšanas zonā;
- infiltrācijas tranšeja - tranšeja, kurā ievietota viena infiltrācijas caurule, ko ieskauj pildījuma materiāls un kas no citām infiltrācijas tranšejām atdalīta ar neskartu augsni;
- priekšfiltrs - iekārta, kas palīdz novērst infiltrācijas sistēmas aizsērēšanu.

Dokumentā minēti vispārīgi projektēšanas nosacījumi, kas nosaka, ka, lai nodrošinātu ilgtspējīga risinājuma sasniegšanu, jāvērtē katrs objekts atsevišķi. Infiltrācijas sistēmas izvēle būs atkarīga no vietas apsvērumiem – klimatiskajiem apstākļiem (temperatūras, nokrišņu, sniega ekstremālās vērtības) un gruntsūdens līmeņa. Gruntsūdeņu līmeņa sakarā ieteicams pirms būvniecības uzsākšanas, notekūdeņu novadīšanas zonā noteikt sezonāli augstāko gruntsūdens līmeni. Ja vien nacionālos normatīvos vai vadlīnijās nav norādīts citādi, virs noteiktā sezonāli augstākā gruntsūdens līmeņa jābūt vismaz 1,0 m nepiesātinātas augsnes un/vai filtrējošā materiāla. Ja šos attālumus nav iespējams nodrošināt, minētā attāluma sasniegšanai jāizvēlas alternatīvi risinājumi (piemēram, paaugstināta infiltrācijas zona). Ieteicamā sistēmu secība ir šāda:

- infiltrācijas tranšeja;
- sekls infiltrācijas lauks;
- vertikāls infiltrācijas lauks;
- uzbērts infiltrācijas lauks.

Dokumentā arī uzsvērts, ka gruntsūdeņi ir jāaizsargā, jo īpaši visi dzeramajam ūdenim paredzētie ūdeņi. Nav iespējams precīzi noteikt minimālo drošo attālumu starp notekūdeņu infiltrācijas zonām un jebkuru sistēmu, kas savāc dzeramo ūdeni. Valstīs, kurās nav nacionālo prasību vai vadlīniju, kā vadlīnijas var izmantot minimālo 30 m attālumu. Tomēr vietējie apstākļi var prasīt daudz lielāku attālumu.

Gruntsūdeņu piesārņojuma risks ir minimāls, ja notekūdeņu infiltrācijas vieta atrodas hidrauliski leņpus gruntsūdeņu avotiem. Gruntsūdeņu plūsmas virzienu var novērtēt pēc izmēģinājuma urbuma testa, kā arī pēc topogrāfijas, urbumiem un vietējām zināšanām. Attālumu pamatā galvenokārt ir svarīgākie ģeoloģiskie un hidroģeoloģiskie faktori, piemēram, grunts tips un dziļums, kā arī gruntsūdens līmeņa dziļums, ko var novērtēt, veicot detalizētu izpēti.

Standarta daļas ietvaros iekļauta arī infiltrācijas sistēmas pamatizvēles matrica (5. tabula) un kritēriji, kas jāņem vērā veidojot infiltrācijas sistēmas (6. tabula).

4. tabula. Infiltrācijas sistēmas pamatizvēles matrica.

Ilgtermiņa infiltrācijas rādītājs (LTAR)	Gruntsūdeņu horizonta līmenis	Augsnes noturība	Šķembas	Kritums	Dabīgās augsnes nomaiņa	Sistēmas veids
labs	zems	laba	nē		nē	infiltrācijas tranšeja
labs	zems	slikta	nē	neliels	nē	sekls infiltrācijas lauks

Ilgtermiņa infiltrēšanas rādītājs (LTAR)	Gruntsūdeņu horizonta līmenis	Augsnes noturība	Šķembas	Kritums	Dabīgās augsnes nomaiņa	Sistēmas veids
zems	zems		jā	neliels vai stāvs	jā	vertikāls infiltrācijas lauks
ļoti augsts vai ļoti zems	augsts vai nav vispār		jā		jā	uzbērts infiltrācijas lauks

5. tabula. Infiltrācijas sistēmas izveides kritēriji.

Izveides kritēriji		
<p>Informācija par ēku:</p> <ul style="list-style-type: none"> ēkas tips; maksimālais apkalpojamo iedzīvotāju ekvivalents; piedāvātā ūdensapgādes metode telpām. 	<p>Teritorijas karte, kurā norādīta:</p> <ul style="list-style-type: none"> teritorijas kopējā platība; notekūdeņu novadīšanai pieejamā platība; blakus esošās ēkas; blakus esošā plānotā apbūve; blakus esošie braucamie ceļi; blakus paredzētie braucamie ceļi; teritorijas robežas; teritorijas topogrāfija; teritorijas augstums attiecībā pret jūras līmeni; gruntsūdeņu avotu atrašanās vieta, akas, avoti, u.c., kurus varētu ietekmēt infiltrācijas sistēmas; pazemes komunikāciju atrašanās vieta; blakus esošās augsnes novadīšanas infiltrācijas zonas; blakus esošās ūdensteces; iežu atsegumi; notekūdeņu novadīšanas vietas. 	<p>Sīkāka informācija par augsni:</p> <ul style="list-style-type: none"> augšņu caurlaidības koeficients; augšņu virskārtas tips (tekstūra, krāsa, porainība, caurlaidība); augšņu apakškārtas tips (struktūra, krāsa, caurlaidība); necaurlaidīga augšņu slāņa esamība (piemēram, blīvi ieži); augstas caurlaidības slāņa klātbūtne (piemēram, grants slāņi); sasaluma dziļums ziemā.
<p>Vietas hidroģeoloģija:</p> <ul style="list-style-type: none"> ūdens slāņa tips; dziļums līdz sezonāli augstākajam gruntsūdens līmenim; gruntsūdeņu hidrodinamiskie raksturlielumi; gruntsūdeņu avotu, aku u.c. dziļums; gruntsūdeņu fona kvalitāte. 		<p>Vietas ģeoloģija:</p> <ul style="list-style-type: none"> pamatiežu tips; pamatiežu ūdensnecaurlaidība; dziļums līdz pamatiežiem.
		<p>Vispārīgi:</p> <ul style="list-style-type: none"> karšu tīkla atsaucis; veģetācijas tips.

Šī standarta daļas pielikumā ir aprakstīti arī augi, kas norāda uz labiem vai sliktiem drenāžas apstākļiem visa gada garumā.

CEN/TR 12566-5:2009 (E) Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalenta. 5. daļa: Iepriekš apstrādāta notekūdens filtrācijas sistēmas.

Šajā tehniskajā ziņojumā ir sniegta sīkāka informācija par filtrēšanas sistēmām, ko izmanto, sākot no vienas mājas līdz pat 50 iedzīvotājiem. Filtrācijas sistēmas saņem sadzīves notekūdeņus no septiņiem, kas izgatavoti saskaņā ar EN 12566-1 un EN 12566-4 prasībām.

Dokuments ir labās prakses kodekss un tajā sniegti projektēšanas kritēriji, būvniecības detaļas, uzstādīšanas un sastāvdaļu prasības izbūvētiem smilšu filtriem un zemūdens plūsmas smilšu vai grants niedru laukiem. Norādītās izmēru vērtības un diapazoni tika atzīti par pietiekamiem, lai nodrošinātu pieņemamu pamatparametru attīrīšanu vairumā vienkāršu situāciju. Tomēr šajā dokumentā nav norādīta nevienas konkrētas sistēmas attīrīšanas efektivitāte, bet tiek izmantots pamatnosacījums, ka visas filtrācijas sistēmas projektē tā, lai uztvertu kopējo dienas plūsmu no vismaz vienas mājas.

Dokumentā aprakstītās sistēmas ir:

- vertikālais smilšu filtrs;
- segts vertikālais smilšu filtrs;
- atklāts vertikāls smilšu filtrs ar niedrēm – šo sistēmu sauc arī par vertikālo niedru lauku;
- atklāts vertikāls grants filtrs ar niedrēm - vietējā prakse var noteikt konkrētu makroaugu, niedru vai augu izmantošanu. Dažās valstīs šo sistēmu sauc arī par vertikālu niedru lauku;
- atklāts horizontāls grants filtrs ar niedrēm - vietējā prakse var noteikt konkrētu makroaugu, niedru vai augu izmantošanu. Dažās valstīs šo sistēmu sauc arī par horizontālo niedru lauku.

Filtru raksturojums apkopots 6. tabulā.

6. tabula. Filtru apraksts.

Filtra nosaukums	Pazemes vertikālais smilšu filtrs	Apbērts vertikālais smilšu filtrs	Atklāts vertikāls smilšu filtrs ar niedrēm	Atklāts vertikāls grants filtrs ar niedrēm	Atklāts horizontāls grants filtrs ar niedrēm
virsmā	pazemes	apbērtā		atklāta ar niedrēm	
plūsma	vertikāla	vertikāla	vertikāla	vertikāla	horizontāla
filtrējošais materiāls	smilts	smilts	smilts	grants	grants

Sākotnējie kritēriji, kas jāņem vērā veidojot iepriekš apstrādātas notekūdens filtrācijas sistēmas ir līdzvērtīgi tiem kritērijiem, kas iekļauti standarta 2. daļā un apskatīti 3. un 4. tabulā.

Kopsavilkums par labās prakses kodeksiem CEN/TR 12566-2:2005 un CEN/TR 12566-5:2009 (E)

Labās prakses kodeksi CEN/TR 12566-2:2005 “Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentiem. 2.daļa: Sistēmas ar notekūdens iesūcināšanu augsnē” un CEN/TR 12566-5:2009 (E) “Mazās notekūdens apstrādes sistēmas, kas

paredzētas ne vairāk kā 50 iedzīvotājiem un to ekvivalentiem. 5. daļa: Iepriekš apstrādāta notekūdens filtrācijas sistēmas” norāda, ka notekūdeņu attīrīšanā septiņi līdz 5 m³/d, kuri novada paliekošo piesārņojumu tieši vidē, ir skatāmi tikai kopā ar filtrācijas sistēmām.

Filtrācijas sistēmas nodrošina stabilāku un prognozējamāku piesārņojuma samazināšanos, pirms tā novadīšanas vidē. Skaidri nosaka vispārējos kritērijus, kurus jāņem vērā pirms šādas sistēmas izbūves, kā arī nosaka kritērijus, kurus jāievēro šādas sistēmas izbūvē. Piemēram, ja nav nacionālo prasību vai norādījumu, notekūdeņu novadīšanas vietu izvieto saskaņā ar minimālajiem kritērijiem:

- neviena augsnes infiltrācijas zonas daļa nedrīkst atrasties tuvāk par 4 m no tuvākā apdzīvojamā mājokļa tuvākā punkta;
- neviena infiltrācijas zonas daļa nedrīkst atrasties tuvāk par 4 m no tuvākā ceļa robežas vai grāvja, kā arī tuvāk par 2 m no blakus esošā zemesgabala robežas. Notekūdeņu novadīšanas zonām, kas atrodas nelielu ūdensteču tuvumā, jābūt vismaz 10 m attālumā no to augstākā līmeņa. Lielākām ūdenstecēm būs vajadzīgi īpaši apsvērumi;
- jebkāda veida koku vai augu, kuriem izveidojas plaša sakņu sistēma, augšana ir ierobežota līdz vismaz 3 m attālumam no infiltrācijas sistēmas. Šis ierobežojums attiecas arī uz tādu kultūru audzēšanu, kuru audzēšanai neizbēgami būtu jāizmanto tehnika, pat vieglā tehnika, kas varētu bojāt nelielā dziļumā ieguldītos materiālus;
- ūdensapgādes caurules vai pazemes inženierkomunikācijas, kas nav nepieciešamas infiltrācijas sistēmai, nedrīkst atrasties notekūdeņu infiltrācijas novadīšanas zonā;
- piebraucamie ceļi vai bruģētas zonas nedrīkst atrasties notekūdeņu infiltrācijas zonā;
- nav iespējams precīzi noteikt minimālo drošo attālumu starp notekūdeņu infiltrācijas zonām un jebkuru sistēmu, kas savāc dzeramo ūdeni. Valstīs, kurās nav nacionālo prasību vai vadlīniju, kā vadlīnijas var izmantot minimālo 30 m attālumu. Tomēr vietējie apstākļi var prasīt daudz lielāku attālumu;
- virs noteiktā sezonāli augstākā gruntsūdens līmeņa jābūt vismaz 1,0 m nepiesātinātas augsnes un/vai filtrējošā materiāla.

Būtiski, ka **Latvijas likumdošanā nav noteikti nacionāla līmeņa kritēriji, šādu sistēmu izveidei**. Tādēļ vērtīgi, ka šajos labās prakses kodeksos ir noteikti arī sākotnējie kritēriji, kas jāņem vērā veidojot priekšattīrītu notekūdeņu filtrācijas sistēmas, kurus var izmantot gan jau izbūvēto DKS atbilstības izvērtēšanā, gan projektējot jaunas DKS.

VALSTSPILSĒTU UN NOVADU
PAŠVALDĪBU SAISTOŠO
NOTEIKUMU PRASĪBU ANALĪZE

Atbilstoši Ūdenssaimniecības pakalpojumu likumā noteiktajam, vietējās pašvaldības domei ir jāizdod SN, kuros paredz decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu sniegšanas un uzskaites kārtību, pieļaujot šajos noteikumos iespēju arī paredzēt administratīvo atbildību par SN pārkāpšanu.

Vadlīniju izstrādes laikā Latvijā DKS uzraudzībai un kontrolei ir izstrādāti 41 valstspilsētu un novadu pašvaldību SN, kuru prasības analizētas un apkopotas turpmāk. Jāmin, ka pēc administratīvi teritoriālās reformas 2021. gadā, Latvijā ir 43 pašvaldības, no kurām 10 ir valstspilsētās un 33 novados. Secināms, ka 2 pašvaldībām nav izveidoti DKS uzraudzības un kontroles SN.

Tā kā regulējums DKS jomā ir spēkā salīdzinoši nesen, arī attiecīgās jomas saistošie noteikumi izstrādāti salīdzinoši nesenā pagātnē. Senākie SN izstrādāti 2017. gadā, bet pēdējie stājušies spēkā 2023. gadā. Visvairāk SN izdoti 2022. gadā – 24, kas lielā mērā saistīts ar 2021. gada administratīvi teritoriālo reformu un tās ieviestajām korekcijām. Otrs vērienīgākais SN izdošanas gads ir 2019. gads ar 12 SN, kas regulē jautājumus DKS jomā.

Vairumā gadījumu DKS SN izstrādei par paraugu ņemti 2017. gada pārskatā “Ieteikumi pašvaldību saistošo noteikumu izstrādei decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu jomā” izstrādātie ieteikumi, līdz ar to normatīvie akti ir ļoti līdzīgi pēc savas struktūras un viegli salīdzināmi. Atsevišķu pašvaldību gadījumos ar DKS uzraudzību un kontroli saistītie jautājumi iekļauti kā sadaļa SN, kas paredzēti Sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas kārtības noteikšanai.

Viens no būtiskākajiem jautājumiem – kas ir DKS reģistra uzturētājs, jeb kam pašvaldība deleģējusi pienākumu izveidot un uzturēt DKS reģistru? Iegūtie dati apkopoti 1. tabulā.

1. tabula. DKS reģistra uzturētāji.

Nr. p. k.	DKS reģistra uzturētājs	Kombināciju skaits
1	1 SPS	16
2	Pašvaldība	13
3	2 vai vairāk SPS	6
4	1 SPS, pašvaldība	3
5	Pašvaldības vides speciālists	1
6	2 vai vairāk SPS, pašvaldība	1
7	2 vai vairāk SPS, pašvaldības vides speciālists	1

Izvērtējot iegūtos rezultātus redzams, ka vairumā gadījumu par DKS reģistra izveidi un uzturēšanu ir atbildīgi SPS, veicot šo pienākumu individuāli vai apvienojumā ar vēl kādu SPS vai pašvaldības darbinieku. Kopumā 27 pašvaldību gadījumā, DKS reģistra izveidē un uzturēšanā ir iesaistīti SPS. Tomēr ir arī pašvaldības, kas DKS reģistra izveides un uzturēšanas pienākumu ir paturējušas savā pārziņā. Šādu lēmumu ir pieņēmušas 14 pašvaldības, no kurām viena pašvaldība šo pienākumu ir uzticējusi Pašvaldības vides speciālistam.

Nākamais svarīgais jautājums – kam šo noteikumu ietvaros deleģēts pienākums veikt DKS uzraudzību un kontroli? Svarīgi nošķirt DKS uzraudzību un kontroli, kas attiecas uz pašu sistēmu uzraudzību, un SN ievērošanas uzraudzību un kontroli, kas attiecas uz SN kā normatīvā akta un tajā iekļauto prasību ievērošanu. DKS kontrolē un uzraudzībā iesaistītās institūcijas apkopotas 2. tabulā.

2. tabula. DKS kontrolē un uzraudzībā iesaistītās institūcijas.

Nr. p. k.	DKS kontrole un uzraudzība	Kombināciju skaits
1	1 SPS	12
2	2 vai vairāk SPS	5
3	Pašvaldība	6
4	1 SPS, pašvaldība	3
5	1 SPS, pašvaldības policija	3
6	2 vai vairāki SPS, būvvalde, pašvaldības policija	2
7	2 vai vairāk SPS, pašvaldība	2
8	1 SPS, būvvalde	1
9	2 vai vairāki SPS, būvvalde, pašvaldības policija, vides speciālists	1
10	Pašvaldība, pašvaldības policija	1
11	2 vai vairāk SPS, pašvaldības policija	1
12	1 SPS, pašvaldība, Pašvaldības vides speciālists	1
13	2 vai vairāk SPS, Pašvaldības vides speciālists	1
14	Pašvaldības vides speciālists	1
15	Pašvaldība, būvvalde, kārtībnieki	1

Izvērtējot iegūtos rezultātus, vērojama likumsakarība, ka lielā daļā (32 gadījumos) SN DKS kontrole un uzraudzība uzticēta SPS, kas ir likumsakarīgi, jo ūdenssaimniecības nozares speciālistiem ir lielāka kompetence un pieredze šajā jomā. Papildus SPS, DKS uzraudzībai piesaistīti gan pašvaldības speciālisti, t.sk., būvvaldes darbinieki – 13 pašvaldībās, gan pašvaldības policijas darbinieki – 5 pašvaldībās. Tomēr ir arī 9 pašvaldības, kas DKS uzraudzību un kontroli veic pašu spēkiem vai sadarbībā ar būvvaldes vai pašvaldības policijas darbiniekiem.

Analizējot par SN izpildes uzraudzību atbildīgās personas un instances, konstatēts, ka pamatā SN kontroles funkcija uzticēta pašvaldības policijas darbiniekiem vai kārtībniekiem, darbojoties individuāli un/vai sadarbībā ar pašvaldības vai SPS darbiniekiem – 30 SN, kas pamatā skaidrojams ar šīm personām piešķirtajām pilnvarām sagatavot Administratīvā pārkāpuma protokolus. Atlikušos SN 5 gadījumos SN uzraudzību un kontroli individuāli veic pati pašvaldība, 4 gadījumos SN par normatīvā akta ievērošanu ir atbildīgs SPS apvienojumā ar pašvaldības pārstāvi, bet 2 gadījumos SN ievērošanu vienpersoniski uzrauga un kontrolē SPS. Balstoties uz apkopoto informāciju par dažādajām institūcijām, kam deleģēti DKS kontroles un uzraudzības darbi, veidojas neskaidra un neviennozīmīgi situācija par katrai no institūcijām piešķirtajām pilnvarām un rīcības ierobežojumiem, kas atļauj vai liedz virzīt tālāk kontroles ietvaros iegūto informāciju. Šajā situācijā ir būtiski definēt iestādes un to darbiniekus, kam ir tiesības iekļūt privātpašumos, ierosināt un virzīt administratīvās lietvedības procesus (DKS darbības neatbilstības gadījumos) un īstenot citas aktivitātes, kas saistītas ar DKS īpašnieka tiesībām un atbildību. Lai gan SPS darbiniekiem nav tiesības iekļūt īpašumos vai virzīt administratīvos procesus, tieši SPS kā normatīvās kontroles un uzraudzības veicējs minēts pusē no spēkā esošajiem DKS SN. Līdz ar to būtiska ir cita institūciju iesaiste SN izpildes kontrolē. Iesaistītās institūcijas apkopotas 3. tabulā.

3. tabula. Noteikumu izpildes kontrolē iesaistītās institūcijas.

Nr. p. k.	Iesaistītā institūcija	Kombināciju skaits
1	Pašvaldības policija	7
2	1 SPS, pašvaldības policija	5
3	Pašvaldība, pašvaldības policija	5
4	2 vai vairāk SPS, pašvaldības policija	4
5	Pašvaldība	5
6	1 SPS, būvvalde, pašvaldības policija	2
7	1 SPS	2
8	2 vai vairāk SPS, būvvalde, policija	1
9	2 vai vairāk SPS, būvvalde, pašvaldības policija, Pašvaldības vides speciālists	1
10	1 SPS, pašvaldība	1
11	Pašvaldība, būvvalde, kārtībnieks	1
12	2 vai vairāk SPS, pašvaldība	1
13	2 vai vairāk SPS, kārtībnieki	1
14	Pašvaldības policija, Pašvaldības vides speciālists	1
15	2 vai vairāk SPS, būvvalde, Pašvaldības vides speciālists	1
16	Pašvaldības policija, būvvalde	1
17	1 SPS, būvvalde	1
18	Pašvaldība, būvvalde, kārtībnieki	1

Izvērtējot par DKS reģistra izveidi un uzturēšanu, pašu DKS un SN kontroli un uzraudzību atbildīgās personas, jāsecina, ka pamata atbildība tiek uzlikta šīs jomas speciālistiem, jeb SPS, kas tiem ir uzticēts kā papildus pienākums savu tiešo pienākumu veikšanai. **Tomēr tikai daļā pašvaldību par šī pienākuma veikšanu, SPS tiek veikta samaksa no pašvaldības.** Tāpat lielā mērā DKS jautājumu risināšanā iesaistītas pašas pašvaldības un tās pakļautībā esošas institūcijas – Būvvaldes un Pašvaldības policija, jeb kārtībnieki. Jebkurš no SN piedāvātajiem risinājumiem var būt izmantojams un efektīvs ar nosacījumu, ja tiek izpildīti turpmāk uzskaitītie kritēriji:

- procesā iesaistīto personu kompetence (izglītība, pieredze) ir atbilstoša šī jautājuma risināšanai;
- ir pieejams nepieciešamais tehniskais nodrošinājums uzdevuma veikšanai;
- ir skaidrs uzdevuma mērķis;
- ir skaidras pilnvaras jautājuma risināšanai un sakārtošanai;
- ir skaidrs turpmākās rīcības algoritms, ko un kā darīt ar iegūto informāciju;
- ir iespēja nodrošināt un veikt objekta pēcuzraudzības pasākumus.

Pilnīga vienprātība pašvaldību starpā valda attiecībā uz Asenizatoru reģistra uzturētāju, kur visos gadījumos tā ir pašvaldība vai pašvaldības struktūrvienība, kā tas noteikts MK noteikumu Nr. 384 7.punktā. Tātad – **jo striktāk un precīzāk noteiktas prasības augstāk stāvošos**

normatīvos aktos, jo līdzvērtīgāks un konkrētāks ir turpmākajos normatīvos iestrādāto pienākumu un atbildības sadalījums.

Turpmāk SN izvērtējums attiecas konkrēti uz pašām DKS sistēmām, to reģistrāciju, kontroli un uzraudzību.

MK noteikumos Nr. 384 izvirzītas vispārīgas atbilstības un ekspluatācijas prasības katram DKS veidam. Tā, piemēram, rūpnieciski izgatavotām notekūdeņu attīrīšanas iekārtām, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5 m³/diennaktī, izvirzītas šādas prasības:

1. ir normatīvajos aktos noteiktie atbilstību apliecinājošie dokumenti;
2. ekspluatācija notiek atbilstoši ražotāja tehniskajai dokumentācijai, iekārtā esošās dūņas ir aktīvas un nav tādu apstākļu, kas pasliktinātu notekūdeņu attīrīšanas kvalitāti un izplūstošo notekūdeņu sastāvu;
3. reizi gadā (ja ražotāja, būvnieka vai atbilstoša komersanta izsniegtajā tehniskajā dokumentācijā nav noteikts citādi) tiek veikta tehniskā apkope un apkopi veic atbilstošs komersants, kas specializējies šādu darbu izpildē. Ja iekārtas ekspluatācijas laikā konstatēts avārijas stāvoklis, pēc avārijas seku novēršanas tiek veikta iekārtas ārpuskārtas apkope;
4. mēneša laikā pēc kārtējās vai ārpuskārtas apkopes DKS īpašnieks reģistra uzturētājam iesniedz darījumu apliecinājoša dokumenta kopiju par notekūdeņu attīrīšanas iekārtas tehnisko apkopi;
5. DKS īpašnieki, kuru rīcībā nav iekārtas ražotāja tehniskās dokumentācijas, nodrošina, ka līdz 2020. gada 1. janvārim atbilstošs komersants apseko DKS un izsniedz DKS īpašniekam apliecinājumu par iekārtas tehnisko stāvokli un norādījumus tās ekspluatācijai. Ja iekārtas tehniskais stāvoklis neatbilst šo noteikumu un normatīvo aktu prasībām par piesārņojošo vielu emisiju ūdenī, DKS īpašnieks, ja nepieciešams, veic sistēmas pārbūvi vai jaunas DKS izbūvi vai uzstādīšanu, lai līdz 2023. gada 31. decembrim nodrošinātu tās atbilstību minētajiem normatīvajiem aktiem.

Turklāt SN noteikts, ka pašvaldības SN jānosaka DKS, kas minētas MK noteikumu Nr. 384 3.punktā, kontroles un uzraudzības kārtību. Šis punkts ir devis pašvaldībām iespēju SN izstrādāt atbilstoši vietējai situācijai, parādot to kompetenci un ieinteresētību šī jautājuma sakārtošanā. Jāatzīmē, ka daudzi no punktiem dublējās, tādēļ 4. tabulā apkopoti tikai unikālie ieraksti no dažādiem SN un konkrētā punkta novērtējums/būtības raksturojums.

4. tabula. DKS īpašniekam vai tiesiskajam valdītājam papildus MK noteikumiem Nr. 384 uzliktie pienākumi, jeb prasības pēc to formulējuma unikalitātes.

Nr. p. k.	Pašvaldību saistošajos noteikumos iekļautā prasība	Novērtējums/būtības raksturojums
1	Nodrošināt radīto notekūdeņu uzkrāšanu vai attīrīšanu ekspluatācijā nodotā DKS.	Der tikai ekspluatācijā nodota DKS.
2	Sedz izmaksas saskaņā ar rēķinu par notekūdeņu paraugu analīžu veikšanu, ja uzkrāto notekūdeņu paraugu analīzēs konstatētas vielas, kas neatbilst ārējos normatīvajos aktos noteiktajām piesārņojošo vielu koncentrācijām.	Regulējums iekļauts MK noteikumos Nr. 34.

Nr. p. k.	Pašvaldību saistošajos noteikumos iekļautā prasība	Novērtējums/būtības raksturojums
3	Nodrošina šajos noteikumos noteikto amatpersonu piekļuvi DKS tās tehniskā stāvokļa un ekspluatācijas prasību ievērošanas kontrolei un darbības pārbaudei.	Piekļuves nodrošināšana.
4	Līdz kārtējā gada 1. aprīlim iesniedz atbilstoša komersanta rakstveida apliecinājuma kopiju par veikto DKS tehnisko apkopi, tehnisko stāvokli un turpmākajiem norādījumiem tās ekspluatācijā, ja nekustamajā īpašumā tiek ekspluatētas rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kuras attīrītos notekūdeņus novada vidē un kuru kopējā jauda ir mazāka par 5 m ³ /diennaktī.	Obligāta prasība vismaz reizi gadā veikt DKS tehnisko apkopi pie atbilstoša komersanta, līdz noteiktam termiņam apliecinošo dokumentu iesniedzot reģistra uzturētājam.
5	Uzrāda noteikumos noteiktajām amatpersonām decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu saņemšanu pierādošos dokumentus (piemēram, līgums par DKS uzkrāto notekūdeņu un nosēdumu nodošanu attīrīšanai vai decentralizēto kanalizācijas pakalpojumu saņemšanas darījumu apliecinošs attaisnojuma dokumentu, kurā uzrādīta pakalpojumu sniegšanas adrese, dati par savākto notekūdeņu daudzumu, pakalpojuma vērtība naudas izteiksmē, pakalpojumu sniegšanas datums un pakalpojumu sniedzēja rekvizīti).	Līgums vai akts par DKS iztukšošanu.
8	Ja ir konstatēts, ka DKS tehniskais stāvoklis neatbilst normatīvo aktu prasībām un tās turpmākā ekspluatācija rada vai var radīt kaitējumu videi un cilvēku veselībai, veikt esošās DKS pārbūvi vai jaunu izbūvi, vai risināt jautājumu par pievada izbūvi CKS.	Regulējums iekļauts MK noteikumos Nr. 384, tomēr šeit tas mīkstināts, nenosakot konkrētus termiņus. Atbilstoši MK noteikumu Nr. 384 18. punktam, ja neatbilstība nav novērsta līdz 2021. gada 31. decembrim vai konstatēta pēc noteiktā termiņa, vietās, kur nodrošināta iespēja pieslēguma izbūvei, pieslēgums CKS OBLIGĀTI izbūvējams līdz 2023. gada 31. decembrim.
9	Neattīrītus sadzīves notekūdeņus aizliegts infiltrēt gruntī.	Regulējums iekļauts MK noteikumos Nr. 34.
10	Pašvaldības administratīvajā teritorijā esošām DKS notekūdeņu savākšanai vai attīrīšanai atļauts izmantot rūpnieciski izgatavotas notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, hermētiskus krājrezervuārus un septiņus atbilstoši MK noteikumu Nr. 384 noteiktajām prasībām.	Regulējums iekļauts MK noteikumos Nr. 384.
11	Nekavējoties, bet ne vēlāk kā septiņu dienu laikā, rakstveidā informēt Pakalpojumu sniedzēju, ja nekustamajā īpašumā neviens nedzīvo un DKS netiek lietota.	Prasība informēt par sistēmas izmantošanas pārtraukšanu.
12	1 (viena) mēneša laikā pēc DKS lietošanas uzsākšanas pirmreizējo DKS reģistrācijas	Prasība reģistrēt DKS mēneša laikā pēc tās ekspluatācijas uzsākšanas.

Nr. p. k.	Pašvaldību saistošajos noteikumos iekļautā prasība	Novērtējums/būtības raksturojums
	pieteikumu, kuru sagatavo atbilstoši Pašvaldības tīmekļvietnē pieejamajai pieteikuma veidnei vai aizpilda pašā tīmekļvietnē.	
13	Nepieļaut DKS uzkrāto notekūdeņu sajaukšanu ar vielām, kuras aizliegts novadīt CKS saskaņā ar pašvaldības SN par sabiedrisko ūdenssaimniecības pakalpojumu sniegšanas un lietošanas kārtību.	Regulējums par videi bīstamām un kaitīgām vielām iekļauts MK noteikumos Nr. 34.
14	Risināt jautājumu par pievada izbūvi CKS, ja ir konstatēts, ka DKS tehniskais stāvoklis neatbilst normatīvo aktu prasībām un tās turpmākā ekspluatācija rada vai var radīt kaitējumu videi un cilvēku veselībai, un ja nekustamam īpašumam piegulstošajā ielā atrodas CKS cauruļvadi.	Regulējums iekļauts MK noteikumos Nr. 384, tomēr šeit tas mīkstināts, nenosakot konkrētus termiņus. Atbilstoši MK noteikumu Nr. 384 18. punktam, ja neatbilstība nav novērsta līdz 2021. gada 31. decembrim vai konstatēta pēc noteiktā termiņa, vietās, kur nodrošināta iespēja pieslēguma izbūvei, pieslēgums CKS OBLIGĀTI izbūvējams līdz 2023. gada 31. decembrim.
15	Veikt esošās DKS pārbūvi vai jaunu izbūvi, ja ir konstatēts, ka sistēmas tehniskais stāvoklis neatbilst normatīvo aktu prasībām un tās turpmākā ekspluatācija rada vai var radīt kaitējumu videi un cilvēku veselībai, ja nekustamam īpašumam piegulstošajā ielā neatrodas CKS cauruļvadi.	Prasība DKS sakārtošanai, ja nav nodrošināta pieslēguma iespēja CKS.
16	Atbilstoši prasībām veikt DKS ārpuskārtas tehnisko apkopi pie komersanta, kas specializējies šādu darbu izpildē un iesniegt apliecinājumu par DKS tehnisko stāvokli un norādījumus tās turpmākai ekspluatācijai, ja tiek konstatēti pārkāpumi DKS apsaimniekošanā.	Konstatētu pārkāpumu gadījumā, prasība iesniegt atbilstoša komersanta apliecinājumu par DKS ārpuskārtas apkopi.
17	Ja nekustamais īpašums tiek atsavināts vai ir notikušas DKS izmaiņas (tās pārbūve vai veida maiņa, īpašuma pieslēgums CKS, mainījies notekūdeņu novadīšanas plānotais apjoms, deklarēto vai faktiski dzīvojošo personu skaits), DKS īpašniekam vai valdītājam nekavējoties, bet ne vēlāk kā 1 (viena) mēneša laikā pēc nekustamā īpašuma iegādes vai izmaiņām jāiesniedz DKS reģistrācijas apliecinājums saskaņā ar SN pievienoto paraugu (4. pielikums) personiski, jānosūta pa pastu vai elektroniski, ja tas sagatavots saskaņā ar normatīvajiem aktiem par elektronisko dokumentu noformēšanu.	Prasība mēneša laikā no īpašuma īpašnieka maiņas vai izmaiņām DKS, par tām rakstiski informēt reģistra uzturētāju.
18	Novada pašvaldības administratīvās teritorijas robežās esošajās DKS uzkrātie notekūdeņi un	Norādīta konkrēta savākto notekūdeņu nodošanas vieta.

Nr. p. k.	Pašvaldību saistošajos noteikumos iekļautā prasība	Novērtējums/būtības raksturojums
	nosēdumi ir jāizved uz norādītām 3 NAI vai attiecīgās pagasta pārvaldes komunālo notekūdeņu attīrīšanas iekārtām (NAI).	
19	Noslēgt līgumu par DKS uzkrāto notekūdeņu savākšanu, iekļaujot noteiktu izvešanas grafiku, ar asenizatoru vai saglabāt vismaz divus gadus asenizācijas pakalpojuma saņemšanas faktu apliecināšos attaisnojuma dokumentus, kuros uzrādīta pakalpojuma sniegšanas adrese, dati par savākto notekūdeņu daudzumu, pakalpojuma sniegšanas datums, pakalpojuma summa un pakalpojuma sniedzēja rekvizīti, ja šāds līgums netiek slēgts.	Asenizācijas pakalpojumu saņemšanu pierādoši dokumenti, to saturs un glabāšanas termiņš.
20	Par saviem līdzekļiem nekavējoties likvidēt jebkādus DKS bojājumus un avārijas.	Prasība nekavējoties likvidēt DKS darbībā vai tehniskajā stāvoklī konstatētās neatbilstības.
21	Nodrošināt, lai notekūdeņi un nosēdumi netiktu novadīti vai pārsūknēti uz lietus kanalizācijas un drenāžas sistēmām, novadgrāvjiem un citām šim nolūkam neparedzētām vietām.	Regulējums par neattīrītu notekūdeņu novadīšanas aizliegumu iekļauts MK noteikumos Nr. 34.
22	Reizi divos gados veikt akreditētā laboratorijā vidē novadāmo notekūdeņu paraugu analīzes kvalitātes noteikšanai no sistēmām, kuras notekūdeņus novada vidē pēc attīrīšanas, un analīžu rezultātus iesniegt Departamentā. Ja analīzēs konstatēta neatbilstība saistošo noteikumu 1. pielikumā noteiktajām prasībām, Departamenta noteiktajā termiņā jāveic atkārtota pārbaude	Prasība katru otro gadu veikt attīrīto notekūdeņu kvalitātes pārbaudei akreditētā laboratorijā.
23	Līdz kārtējā gada 1. maijam iesniegt rakstveida deklarāciju par iepriekšējā saimnieciskajā gadā izvesto komunālo notekūdeņu apjomu atbilstoši saistošo noteikumu 2. pielikumam, iesniedzot to klātienē, nosūtot pa pastu vai uz elektroniskā pasta adresi normatīvajos aktos par elektronisko dokumentu noformēšanu noteiktajā kārtībā.	Prasība iesniegt deklarāciju par iepriekšējā gadā izvesto notekūdeņu apjomu.
24	Lai varētu aprēķināt notekūdeņu izvešanas biežumu, līdz kārtējā gada 1. martam iesniegt Pakalpojumu sniedzējam informāciju par šo noteikumu 9.2. apakšpunktā minētā verificētā ūdens patēriņa mēraparāta rādījumiem par iepriekšējo kalendāro gadu, ja tāds ir uzstādīts, vai šo noteikumu 9.1. apakšpunktā minētā komercuzskaites mēraparāta rādījumiem par iepriekšējo kalendāro gadu, ja komercuzskaites mēraparāts nav Pakalpojuma sniedzēja	Prasība iesniegt iepriekšējā kalendārā gadā patērētā ūdens apjomu, kas tik noteikts pēc uzstādītā mēraparāta rādījumiem.

Nr. p. k.	Pašvaldību saistošajos noteikumos iekļautā prasība	Novērtējums/būtības raksturojums
	īpašums un Pakalpojuma sniedzēja rīcībā nav informācijas par šiem rādītājiem.	
25	Objektā, kurā tiek veikti būvdarbi, līdz būves nodošanai ekspluatācijā, DKS atļauts ekspluatēt pēc tās reģistrācijas DKS reģistrā, ja izbūvētās DKS tiek lietotas un ja uz būvdarbu laiku nav noslēgts līgums par pagaidu (pārvietojamo) tualetu apkopi, vai būvdarbu laikā nav iespējams izmantot objektā jau esošu, ekspluatācijā nodotu kanalizācijas sistēmu.	Drīkst izmantot reģistrētu DKS būvniecības stadijā.
26	Nododot ekspluatācijā būves, kurās ir ierīkota DKS, DKS reģistrācija atbilstoši šiem noteikumiem ir jāveic līdz būves nodošanai ekspluatācijā un Pašvaldības Būvvaldē jāiesniedz Pakalpojuma sniedzēja paziņojuma par reģistrāciju, kurā norādīts reģistrācijas numurs un datums, kurā DKS ir iekļauta reģistrā, kopija.	Prasība DKS reģistrēt līdz būves nodošanai ekspluatācijā, Būvvaldē iesniedzot apliecinājumu par sistēmas reģistrāciju.
27	Bez saskaņošanas ar novada būvvaldi neveikt jebkādas DKS pārbūves darbus.	Prasība jebkādas DKS pārbūves darbus saskaņot ar vietējo būvvaldi.
28	Nodrošināt asenizācijas transportam piebraukšanu pie DKS, tās apkalpošanai, tai skaitā nodrošinot atbilstošu segumu, attīrīšanu no sniega, slīdamības likvidēšanu.	Prasība nodrošināt asenizācijas transportam atbilstošu piekļuvi pie DKS.
29	Viena mēneša laikā ziņot Pakalpojuma sniedzējam, ja nekustamajā īpašumā mainās iedzīvotāju skaits vai krājrezervuāra tilpums. Pakalpojumu sniedzējs, pamatojoties uz to, veic izmaiņas DKS reģistrā, attiecīgi aprēķinot nepieciešamo krājrezervuāra izvešanas biežumu.	Prasība informēt par iedzīvotāju skaita vai krājvertnes tilpuma izmaiņām.
30	Notekūdeņu un nosēdumu izvešanai no DKS izvēlēties Asenizatoru no Pašvaldības Asenizatoru reģistra.	Regulējums iekļauts MK noteikumos Nr. 384.
31	Ja DKS neatbilst normatīvajos aktos un tehniskajā dokumentācijā attiecīgajai sistēmai izvirzītajām prasībām, kas izraisa vides piesārņojumu ar neattīrītiem vai daļēji attīrītiem notekūdeņiem, vai arī smaku izplatīšanos apkārtējā vidē, DKS īpašniekam pēc pakalpojumu sniedzēja pieprasījuma ir pienākums veikt DKS pārbūvi vai jaunas DKS izbūvi vai uzstādīšanu, vai pieslēgt īpašumu CKS, lai novērstu vidi nodarāmo kaitējumu.	Pienākums pēc pamatota pakalpojumu sniedzēja pieprasījuma veikt DKS pārbūvi, jaunas sistēmas izbūvi vai nodrošināt pieslēgumu CKS.

Kopumā novērtējot SN iekļautās papildus prasības DKS īpašniekiem vai tiesiskajiem valdītājiem, secināms, ka daļa iekļauto punktu dublē augstāk stāvošajos normatīvajos aktos iekļautās prasības, daļēji tās mīkstinot, kas nav labās prakses piemērs. Daļa punktu vērsta uz pakalpojumu saņemšanu pierādošo dokumentu iesniegšanu, kā arī kontrolējošā personāla un

pakalpojuma sniedzēja nodrošināšanu ar piekļuvi DKS. Tāpat arī noteikts laiks, kurā DKS reģistrējamas vai ziņojams par veiktajām sistēmas izmaiņām. Atsevišķos gadījumos noteiktas konkrētas prasības DKS darbības pārbaudei un apliecinājumu iesniegšanas kārtība reģistra uzturētājam vai kontrolējošajai iestādei.

Viens no svarīgākajiem dokumentiem DKS reģistrācijas procesā, no kā tālāk izriet arī DKS ekspluatācijai uzliktās prasības, kas turpmāk ietekmē arī DKS kontroles un uzraudzības kārtību, ir DKS reģistrācijas iesniegums vai apliecinājums. Tomēr ne visu SN pielikumā ir pievienotas šīs reģistrācijas veidlapu formas. Šāda situācija nav uzskatāma par nekorektu, jo paver reģistra uzturētājam brīvākas iespējas pielāgot šo formu atbilstoši esošās situācijas izvērtējumam, tomēr pastarpināti tiek radīti draudi, ka apkopotā informācija var nebūt pilnvērtīgi salīdzināma visu saņemto iesniegumu ietvaros. Tāpat no normatīvā akta atrauti izvietotais reģistrācijas iesniegums var radīt papildus neērtības iedzīvotājam, jo reģistrācijas forma ir sākotnēji jāatrod, kas ne visos gadījumos ir viegls uzdevums, jo SN nav precīzi norādīta aizpildāmās veidlapas atrašanās vieta.

Vēl viens pilnvarojums, kas kā pienākums uzlikts vietējām pašvaldībām MK noteikumu Nr. 384 ietvaros, ir noteikt minimālo biežumu notekūdeņu un nosēdumu izvešanai no septiņiem un notekūdeņu krājtvertnēm, ņemot vērā būvju veidu, ūdens patēriņu konkrētajā īpašumā un DKS iekārtu tilpumu.

Izvērtējot septiņu ekspluatācijai noteiktās prasības, jāsecina, ka pašvaldības ir diezgan vienotas savā nostājā par to, ka minimālais septiņos uzkrāto notekūdeņu apjoms būtu izvedams vismaz 1 (vienu) reizi gadā. Tomēr ir arī atšķirīgi viedokļi, kas nosaka, ka septiņu ekspluatācijai izvirzītajām prasībām būtu jābūt striktākām. SN iekļautās septiņu ekspluatācijai jeb izvešanai noteiktās prasības apkopotas 5. tabulā.

5. tabula. SN noteiktās prasības septiņu satura izvešanai

Nr. p.k.	Septiņu satura izvešanas minimālais biežums	Piemēroto normu skaits SN
1	1 x gadā	31
2	1 x gadā, ar nosacījumu, ja izvedamais apjoms ir vismaz 70% no septiņa darba tilpuma.	4
3	1 x gadā, izvedot vismaz 50 % no tā darba tilpuma.	3
4	2 x gadā	2
5	1 x gadā, ja ražotāja, būvnieka vai atbilstoša komersanta izsniegtajā tehniskajā dokumentācijā nav noteikts citādi.	1

Šķietami ir skaidrs, ka attiecībā uz konkrēto DKS veidu viss ir saprotams un noteiktajām prasībām būtu jābūt vienkārši saprotamām un viegli izpildāmām, tomēr šajā brīdī ir jāatceras, ka septiņš ir DKS, kas sastāv nevis no vienas, bet gan no divām, savstarpēji saistītām kamerām, t.i., no hermētiskas caurplūstošas tvertnes ar vismaz divām vai trim savstarpēji savienotām kamerām un speciāli ierīkotas tam sekojošas infiltrācijas sistēmas. Turklāt šāda sistēma paredzēta notekūdeņu attīrīšanai, līdz ar ko šīs sistēmas ekspluatācijā jāievēro visi vides aizsardzības jomā noteiktie ierobežojumi. Pašreizējā situācijā tiek pārbaudīta un kontrolēta tikai viena sistēmas daļa, kas pie maksimāli labvēlīgiem darbības parametriem neattīrītus notekūdeņus var attīrīt un tajā

esošo piesārņojuma koncentrāciju samazināt vien uz pusi. **Līdz ar to, septiņu kontrolei izvirzītās prasības jāpapildina tajās iekļaujot arī otru sistēmas daļu, jeb infiltrācijas sistēmu novērtējumu un prasības tās ekspluatācijai.**

Visplašākā interpretācija SN sastopama attiecībā uz notekūdeņu krājvertņu minimālā notekūdeņu un nosēdumu izvešanas biežuma noteikšanu. Izmantoti iepriekš izstrādātajos ieteikumos piedāvātie algoritmi un vienkāršoti aprēķina algoritmi, kā arī aprēķinos norādītas arī ūdens patēriņu normas. SN pieejamie notekūdeņu krājvertņu izvešanas aprēķina algoritmi apkopoti 6. tabulā.

6. tabula. Notekūdeņu krājvertņu izvešanas biežuma aprēķinu algoritmu kombinācijas.

Nr. p. k.	Krājvertņu izvešanas biežuma aprēķins	Kombināciju skaits
1	Reizes mēnesī = esošo personu faktiskais ūdens patēriņš vai vienas personas ūdens patēriņš mēnesī/tvertnes tilpums. Ja rezultāts mazāks par 1, tad Reizes gadā = objekta izmantošanas mēnešu skaits gadā x reizes mēnesī. Vienas izvešanas reize mēnešos = objekta izmantošanas mēnešu skaits gadā / reizes gadā.	19
2	Reizes gadā = esošo personu kopējais ūdens patēriņš gadā (m ³) / tvertnes tilpums.	7
3	Dzīvojamā ēka, kurā pastāvīgi dzīvo vismaz viena persona. Reizes gadā = deklarēto personu skaits x vienas personas ūdens patēriņš gadā / tvertnes tilpums. Īpašumos, kas nav norādīti kā dzīvojamā ēka, vai dzīvojamās ēkās, kurās nav deklarēta neviena persona, notekūdeņu krājvertne ir hermētiska un tiek iztukšota tik regulāri, lai nepieļautu notekūdeņu noplūšanu, iztecēšanu vai iesūkšanos grunts slāņos, kā arī nepatīkamo smaku izplatīšanos vidē.	3
4	Reizes gadā = ūdens patēriņš gadā / tvertnes tilpums m ³ Minimālais izvešanas biežums ir viena reize gadā .	2
5	Ne retāk kā divas reizes gadā.	2
6	Tiek noteikts pamatojoties uz reģistrācijas iesniegumā norādīto informāciju par notekūdeņu krājvertni un patērētā ūdens daudzumu (skaitītājs vai norma).	2
7	Reizes mēnesī = deklarēto (ja tādu nav, tad personu, kuras faktiski lieto nekustamo īpašumu) personu kopējais ūdens patēriņš / tvertnes tilpums. Ja rezultāts mazāks par 1, tad Reizes gadā = objekta izmantošanas mēnešu skaits gadā x reizes mēnesī. Vienas izvešanas reize mēnešos = objekta izmantošanas mēnešu skaits gadā / reizes gadā.	1
8	Reizes mēnesī = esošo personu faktiskais ūdens patēriņš / tvertnes tilpums. Ja rezultāts mazāks par 1, tad Reizes gadā = objekta izmantošanas mēnešu skaits gadā x reizes mēnesī.	1

Nr. p. k.	Krājvertņu izvešanas biežuma aprēķins	Kombināciju skaits
	<p><u>Vienas izvešanas reize mēnešos</u> = objekta izmantošanas mēnešu skaits gadā/reizes gadā.</p> <p>Ja nekustamajā īpašumā, kuru izmanto pastāvīgi, nav izveidota ēkas iekšējā ūdensvada un sadzīves kanalizācijas sistēma, vai ir izveidota tikai ēkas iekšējā ūdensvada sistēma, <u>minimālais decentralizētās kanalizācijas tvertnes izvešanas biežums ir viena reize gadā.</u></p> <p>Ja nekustamajā īpašumā, kuru izmanto sezonāli (vasarnīca, dārza māja, mazdārziņa būve u.tml.), nav uzstādīts ūdens patēriņa komercuzskaites mēraparāts, vai uzstādītais ūdens patēriņa mēraparāts nav verificēts un reģistra uzturētāja noplombēts, <u>minimālais decentralizētās kanalizācijas tvertnes izvešanas biežums ir viena reize gadā.</u></p>	
9	<p><u>Reizes gadā</u> = pieteikumā norādītais kopējais ūdens patēriņš gadā objektā / tvertnes tilpums.</p> <p>Ja, izvešanas biežums ir mazāks par vienu reizi gadā, tad minimālais izvešanas biežums no dzīvojamās mājas un/vai objekta, kurā tiek veikta saimnieciskā darbība, ir <u>viena reize gadā.</u></p>	1
10	<p><u>Ar mēraparātu:</u> <u>Reizes gadā</u> = ūdens pēc skaitītāja (m³) / tvertnes tilpums.</p> <p><u>Bez mēraparāta:</u> <u>Reizes gadā</u> = ūdens pēc aprēķina* / tvertnes tilpums *ūdens pēc aprēķina = personu skaits x 0,098 x 365.</p> <p>Ja nav iekšējā ūdensvada un sadzīves kanalizācijas sistēma – <u>min. izvešanas biežums – 1 x gadā.</u></p> <p>Ja īpašumu izmanto sezonāli un nav mēraparāta – <u>min. izvešanas biežums – 1 x gadā.</u></p> <p>Tvertnēm līdz 50l minimālo izvešanas reižu skaitu nenosaka Minimālais notekūdeņu un nosēdumu izvešanas biežums no krājvertnēm ir <u>viena reize gadā.</u></p>	1
11	Ne retāk kā 1 (vienu) reizi gadā.	1
12	Viena reize gadā.	1

Izvērtējot SN iekļautos notekūdeņu krājvertņu minimālā notekūdeņu un nosēdumu izvešanas biežuma noteikšanas algoritmus, secināms, ka par pamatu ņemts 2017. gadā izstrādātajos ieteikumos iekļautais aprēķina algoritms, kas paredz sākotnēji aprēķināt izvešanas reižu skaitu mēnesī, tad to pārrēķināt uz izvešanas reižu skaitu gadā, bet pēc tam atgriezties pie konkrēta izvešanas reižu skaita noteiktā laika intervālā (vienas izvešanas reizes “x” mēnešos). Šāds algoritms iekļauts 21 pašvaldību SN, tomēr arī šeit ir nianse, kas attiecas uz aprēķinā izmantojamo iedzīvotāju skaitu, t.i., vai aprēķinā tiek izmantots esošo, jeb faktiski īpašumā dzīvojošo iedzīvotāju skaits vai deklarēto personu skaits.

Ir konstatēta arī pašvaldība, kas papildus noteiktajam izvešanas biežuma aprēķinam ir noteikusi, ka minimālais izvešanas biežums nedrīkst būt mazāks kā viena reize gadā gadījumos, ja nekustamajā īpašumā, kuru izmanto pastāvīgi, nav izveidota ēkas iekšējā ūdensvada un sadzīves kanalizācijas sistēma vai ir izveidota tikai ēkas iekšējā ūdensvada sistēma, vai gadījumos, kad nekustamajā īpašumā, kuru izmanto sezonāli, nav uzstādīts ūdens patēriņa komercuzskaites mēraparāts vai uzstādītais ūdens patēriņa mēraparāts nav verificēts un reģistra uzturētāja

noplombēts. Minētais algoritms nosaka konkrētu izvešanas reižu skaitu noteiktā laika vienībā (piemēram, 1 reize 3 mēnešos), kura kontrolei būtu strikti jāseko līdzī un jāuzrauga tā izpilde, kā arī jāizstrādā rīcības plāns gadījumiem, kad noteiktā norma netiek ievērota. Lai gan šāda algoritma priekšrocība ir salīdzinoši laicīga iespējamo pārkāpumu konstatēšana, tomēr šāda algoritma izmantošana nav racionāla no tajā ieguldāmā darba un pieejamā cilvēkresursu apjoma (gan sākotnējā aprēķina veikšana, gan laika intervālos noteikto prasību izpildes kontrole), tādēļ daudz racionālāk ir jau sākotnēji noteikt izvešanas reižu skaitu kalendārā gada ietvaros.

Metodi, kad aprēķina izvešanas reižu skaitu gadā, ir izvēlējušās un savos SN iekļāvušas 14 pašvaldības. Arī šī algoritma izvēles gadījumā ir atšķirība, vai aprēķinā izmanto esošo vai deklarēto personu skaitu. Tāpat 4 gadījumos pie noteiktā algoritma ietverta piebilde, ka minimālais izvešanas biežums nedrīkst būt retāks kā viena reize gadā. Minimālais izvešanas biežums viena reize gadā bez jebkādas papildus aprēķina formulas kā nosacījums iekļauts 2 pašvaldību SN. Vēl 2 pašvaldību SN kā izvešanas biežums noteikūdeņu krājvertnēm noteikts “ne retāk kā divas reizes gadā”, bet vēl 2 pašvaldību SN aprakstīts vien aprēķina veikšanas princips. Balstoties uz SN un praktisko situāciju analīzi, konstatēts, ka racionāli būtu noteikt vienotu aprēķina algoritmu, kas būtu izmantojams noteikūdeņu krājvertnēs uzkrāto noteikūdeņu un nosēdumu izvešanas reižu skaita noteikšanai kalendārā gada ietvaros, ar piebildi, ka tas nevar būt retāks kā viena reize gadā. Algoritmā ieteicams izmantot ūdens patēriņa mēraparāta datus vai vienoti noteiktu ūdens patēriņa normu 1 cilvēkam (150 l/d vai 30 l/d).

Viens no galvenajiem kritērijiem, kas tiek izmantots noteikūdeņu krājvertņu izvešanas biežuma noteikšanas algoritmā, ir ūdens patēriņš. Gadījumos, kad ir uzstādīti ūdens patēriņa mēraparāti, aprēķinā izmanto mehāniski uzskaitītā ūdens apjomu. Variācijas rodas brīdī, kad skaitītājs nav uzstādīts. Šādos gadījumos pašvaldības ir izvēlējušās daudz un dažādus šīs situācijas risināšanas variantus, kas apkopoti 7. tabulā.

7. tabula. Krājvertņu izvešanas biežuma noteikšanas algoritmā izmantojamais ūdens patēriņa aprēķins, jeb noteiktā norma.

Nr. p. k.	SN noteiktās ūdens patēriņa normas (m ³) uz 1 cilvēku mēnesī//gadā	Piemēroto normu skaits SN
1	1,0 m ³ /mēnesī // 12 m ³ /gadā.	8
2	SN nav noteikts.	7
3	1,5 m ³ /mēnesī // 18 m ³ /gadā.	6
4	1,2 m ³ /mēnesī // 14,4 m ³ /gadā.	2
5	1,5 m ³ /mēnesī // 18m ³ /gadā. <u>Deklarētai personai.</u>	1
6	8,0 m ³ /mēnesī // 96 m ³ /gadā.	1
7	0,9 m ³ /mēnesī // 10,8 m ³ /gadā.	1
8	Ūdensapgādes un/vai kanalizācijas pakalpojuma patēriņa normas vienam iedzīvotājam: <ol style="list-style-type: none"> objektos - ēkas ar centralizētu ūdensapgādi, kanalizāciju (ar vannām un dušām) - 150 litri diennaktī jeb 4,5 m³/mēnesī // 54,75 m³/gadā. objektos - savrupmājas ar centralizētu ūdensapgādi, kanalizāciju (ar vannām un dušām) - 150 litri diennaktī jeb 4,5 m³/m // 54,75 m³/gadā. atsevišķajos īpašumos ar centralizēto aukstā ūdens apgādi un/vai kanalizāciju - 90 litri diennaktī jeb 2,7 m³/mēnesī // 32,85 m³/gadā. Atsevišķajos īpašumos ar centralizēto karstā ūdens apgādi un kanalizāciju - 60 litri diennaktī jeb 1,8 m³/m // 21,9 m³/gadā. 	1

Nr. p. k.	SN noteiktās ūdens patēriņa normas (m ³) uz 1 cilvēku mēnesī//gadā	Piemēroto normu skaits SN
	<p>5. Atsevišķajos īpašumos un Objektos - ēkās ar centralizētu ūdensapgādi un kanalizāciju (bez vannām un dušām) - 70 litri diennaktī jeb 2,1 m³/mēnesī // 25,55 m³/gadā.</p> <p>6. Atsevišķajos īpašumos un Objektos - ēkās ar centralizētu ūdensapgādi bez kanalizācijas - 70 litri diennaktī jeb 2,1 m³/mēnesī // 25,55 m³/gadā.</p> <p>7. Ar brīvkrāniem ārpus ēkas - 30 litri diennaktī jeb 0,9 m³/mēnesī // 10,95 m³/gadā.</p> <p><u>Kopējā patēriņa amplitūda:</u> <u>0,9 m³/mēnesī // 10,95 m³/gadā à 4,5 m³/mēnesī // 54,75 m³/gadā.</u></p>	
9	<p>Dzīvojamo telpu labiekārtotības raksturojums. Ūdens patēriņa norma vienam iedzīvotājam (litri diennaktī):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Individuālajās dzīvojamajās mājās - 300 litri diennaktī jeb 9 m³/mēnesī // 109,5 m³/gadā. 2. Ir centralizētā ūdensapgāde, tai skaitā karstā ūdens apgāde, tualete ar ūdeni, vanna vai duša - 210 litri diennaktī jeb 6,3 m³/mēnesī // 76,65 m³/gadā. 3. Ir centralizētā ūdensapgāde, tualete ar ūdeni, vanna vai duša ar vietējo (gāzes vai elektrisko) ūdens sildītāju - 180 litri diennaktī jeb 5,4 m³/mēnesī // 65,7 m³/gadā. 4. Ir centralizētā ūdensapgāde, vanna vai duša ar vietējo (cietā kurināmā) ūdens sildītāju - 150 litri diennaktī, jeb 4,5 m³/mēnesī // 54,76 m³/gadā. 5. Ir centralizētā ūdensapgāde, tualete ar ūdeni - 120 litri diennaktī jeb 3,6 m³/mēnesī // 43,8 m³/gadā. 6. Ir centralizētā ūdensapgāde - 90 litri diennaktī jeb 2,7 m³/mēnesī // 32,85 m³/gadā. 7. Ūdens ņemšanas vieta ārpus ēkas – 33 litri diennaktī jeb 0,99 m³/mēnesī // 12,045 m³/gadā. <p><u>Kopējā patēriņa amplitūda:</u> <u>2,7 m³/mēnesī // 32,85 m³/gadā à 9 m³/mēnesī // 109,5 m³/gadā.</u></p>	1
10	(1,5 ...3,0) m ³ /mēnesī // 18-36 m ³ /gadā.	1
11	<p>Ūdens patēriņa norma vienam iedzīvotājam (litri diennaktī):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ir centralizēta ūdensapgāde, tai skaitā karstā ūdens apgāde, tualete ar ūdeni, vanna vai duša - 210 litri diennaktī jeb 6,3 m³/mēnesī // 76,65 m³/gadā. 2. Ir centralizētā ūdensapgāde, tualete ar ūdeni, vanna vai duša ar vietējo (gāzes vai elektrisko) ūdens sildītāju - 180 litri diennaktī jeb 5,4 m³/mēnesī // 65,7 m³/gadā. 3. Ir centralizētā ūdensapgāde, vanna vai duša ar vietējo (cietā kurināmā) ūdens sildītāju - 150 litri diennaktī jeb 4,5 m³/mēnesī // 54,75 m³/gadā. 4. Ir centralizētā ūdensapgāde, tualete ar ūdeni - 120 litri diennaktī jeb 3,6 m³/mēnesī // 43,8 m³/gadā. 5. Ir centralizētā ūdensapgāde - 90 litri diennaktī jeb 2,7 m³/mēnesī // 32,85 m³/gadā. 	1

Nr. p. k.	SN noteiktās ūdens patēriņa normas (m ³) uz 1 cilvēku mēnesī//gadā	Piemēroto normu skaits SN
	<p>6. Ir ūdensapgāde no brīvkrāna - 33 litri diennaktī jeb 0,99 m³/mēnesī // 12,045 m³/gadā.</p> <p><u>Kopējā patēriņa amplitūda:</u> <u>0,99m³/m // 12,045 m³/gadā à 6,3m³/m // 76,65 m³/gadā.</u></p>	
12	<p>Centralizētā ūdensapgāde - 6 m³/cilv. mēnesī // 72 m³/cilv. gadā. Lokālā ūdens ieguves vieta - 1.5 m³/mēnesī // 18 m³/gadā.</p>	1
13	3 m ³ /mēnesī // 36m ³ /gadā.	1
14	<p>25 l/diennaktī (9125 l/gadā) jeb 0,76 m³/mēnesī // 9,125 m³/gadā. <u>Deklarētai personai.</u></p>	1
15	2,98 m ³ /mēnesī // 35,77 m ³ /gadā.	1
16	<p>Labiekārtošanas pakāpe/Patēriņa norma vienam cilvēkam (m³/mēn.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Centralizēta ūdensapgāde, kanalizācija ar vannu vai dušu un skalojamu sēdpodu - 2,5 m³/mēnesī // 30 m³/gadā. 2. Centralizēta ūdensapgāde, kanalizācija bez vannas vai dušas - 2,0 m³/mēnesī // 24 m³/gadā. 3. Centralizēta ūdensapgāde, kanalizācija bez vannas, dušas un skalojama sēdpada - 1,0m³/mēnesī // 12 m³/gadā. 4. Centralizētās ūdensapgādes brīvkrāns ārpus ēkas - 0,5 m³/mēnesī // 6 m³/gadā. 5. Lokāla ūdens iegūšanas iekārta un decentralizētā kanalizācijas sistēma - 1,5 m³/mēnesī // 18 m³/gadā. <p><u>Kopējā patēriņa amplitūda:</u> <u>0,5 m³/mēnesī // 6 m³/gadā à 2,5 m³/mēnesī // 30 m³/gadā.</u></p> <p>Ūdens patērētāji/Mērvienība/Patēriņa norma (m³/mēn.):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Laistīšanai (zālāji, puķu dobes, sakņu dārzi u.c.) 6 mēneši gadā/uz 100 m²/12,0 m³. 2. Siltumnīcas 6 mēneši gadā/uz 100 m²/24,0 m³. 3. Celtniecības vajadzībām 10,0 m³. 	1
17	<p>Centralizētā ūdensapgāde vienai personai - 4,5 m³/mēnesī // 54 m³/gadā. Lokālā ūdens ieguves vieta uz vienu nekustamajā īpašumā <u>deklarētu iedzīvotāju</u> - 1,5 m³/mēnesī // 18 m³/gadā.</p>	1
18	<ol style="list-style-type: none"> 1. Savrupmājas ar lokālu un/vai centralizētu ūdensapgādi un kanalizāciju (ar vannām un/vai dušām) - 300 litri diennaktī, jeb 9 m³/mēnesī // 109,5 m³/gadā. 2. Daudzdzīvokļu ēkas ar lokālu un/vai centralizētu ūdensapgādi un kanalizāciju (ar vannām un/vai dušām) – 200 litri diennaktī, jeb 6 m³/mēnesī // 73 m³/gadā. 3. Ēkas ar lokālu un/vai centralizētu ūdensapgādi un kanalizāciju (bez vannām un dušām) - 100 litri diennaktī jeb 3 m³/mēnesī // 36,5 m³/gadā. 4. Ēkas ar aku un/vai brīvkrānu un vietējo kanalizāciju - 50 litri diennaktī, jeb 1,5 m³/mēnesī // 18 m³/gadā. <p><u>Kopējā patēriņa amplitūda:</u> <u>1,5 m³/mēnesī // 18 m³/gadā līdz 9 m³/mēnesī // 109,5 m³/gadā.</u></p>	1

Nr. p. k.	SN noteiktās ūdens patēriņa normas (m ³) uz 1 cilvēku mēnesī//gadā	Piemēroto normu skaits SN
19	<p>Ūdens patēriņa normas iedzīvotājiem, komercuzskaitē, ja īpašumā nav uzlikts komercuzskaites mērāparāts:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Dzīvoklis vai individuālā dzīvojamā māja, kurā ir centralizēta aukstā ūdens apgāde un kanalizācijas notekūdeņu novadīšana ar centralizēto karstā ūdens apgādi vai vietējo karstā ūdens apgādi - 200 litri diennaktī, jeb 6 m³/mēnesī // 73 m³/gadā. 2. Dzīvoklis vai individuālā dzīvojamā māja, kurā ir centralizēta aukstā ūdens apgāde, bez centralizētās kanalizācijas notekūdeņu novadīšanas - 90 l diennaktī jeb 2,7 m³/mēnesī // 32,85 m³/gadā. 	1
20	<p>Ūdens patēriņa norma komercuzskaitē:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Daudzdzīvokļu ēkas ar centralizētu ūdensapgādi, kanalizāciju un karstā ūdens apgādi - 6 m³/mēnesī // 73 m³/gadā. 2. Savrupmājas ar centralizētu ūdensapgādi, kanalizāciju un karstā ūdens apgādi - 6 m³/mēnesī // 73 m³/gadā. 3. Ēkas ar centralizētu ūdensapgādi un vietējo kanalizāciju; ēkas ar vietējo ūdens ieguves avotu un centralizēto kanalizāciju - 6 m³/mēnesī // 73 m³/gadā. 4. Ēkas ar centralizētu ūdensapgādi, kanalizāciju (bez vannām un dušām) - 3 m³/mēnesī // 36 m³/gadā. 5. Ēkas ar brīvkrāniem ārpus ēkas un vietējo kanalizāciju; ēkas ar vietējo ūdens ieguves avotu un vietējo kanalizāciju - 1 m³/mēnesī // 12 m³/gadā. <p><u>Kopējā patēriņa amplitūda:</u> <u>1 m³/mēnesī // 12 m³/gadā līdz 6 m³/mēnesī // 73 m³/gadā.</u></p>	1
21	6,08 m ³ / mēnesī // 72,96 m ³ /gadā.	1
22	<p>Ūdens patēriņa norma komercuzskaitē:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Daudzdzīvokļu ēkas ar centralizētu ūdensapgādi, kanalizāciju - 150 litri diennaktī, jeb 4,5 m³/mēnesī // 54,75 m³/gadā. 2. Savrupmājas ar centralizētu ūdensapgādi, kanalizāciju (ar vannām un dušām) 100 litri diennaktī, jeb 3 m³/mēnesī // 36,5 m³/gadā. 3. Ēkas ar centralizētu ūdensapgādi un kanalizāciju (bez vannām un dušām) 50 litri diennaktī, jeb 1,5 m³/mēnesī // 18 m³/gadā. 4. Ēkas ar ūdens ieguves avotu un centralizēto kanalizāciju 50 litri diennaktī, jeb 1,5 m³/mēnesī // 18 m³/gadā. 5. Ēkas ar ūdens ieguves avotu un vietējo kanalizāciju 30 litri diennaktī, jeb 0,9 m³/mēnesī // 10,95 m³/gadā. 6. Ēkas ar brīvkrāniem ārpus ēkas un vietējo kanalizāciju 20 litri diennaktī, jeb 0,6 m³/mēnesī // 7,3 m³/gadā. <p><u>Kopējā patēriņa amplitūda:</u> <u>0,6 m³/mēnesī // 7,3 m³/gadā līdz 4,5 m³/mēnesī // 54,75 m³/gadā.</u></p>	1

7. tabulā redzams, ka pašvaldību risinājums dalās 3 grupās:

- patērētā ūdens apjomu nosaka pēc ēkas labiekārtoības pakāpes – 8 gadījumos;
- izstrādāto SN ietvaros nav norādīts patērētā ūdens noteikšanas algoritms – 7 gadījumos;

- definēta konkrēta patērētā ūdens norma gadījumos, kad nekustamā īpašuma īpašnieks vai nu nav vēlējis, tehniski nevar, vai nav informēts par iespēju uzstādīt ūdens patēriņa mērāparātu – 26 gadījumos.

Vislielākā neskaidrība ir attiecībā uz to 7 pašvaldību SN, kuros ūdens patēriņa normas vai noteikšanas kārtība nav norādīta, kā rezultātā šajos gadījumos pieļaujama brīva interpretācija pēc reģistra uzturētāja ieskatiem, kas nav uzskatāms par labās prakses piemēru. Gadījumos, kad ūdens apjoms tiek noteikts pēc ēkas labiekārtības pakāpes, arī ir plaša esošā normatīva - Ministru kabineta noteikumi Nr. 326 Noteikumi par Latvijas būvnormatīvu LBN 222-15 "Ūdensapgādes būves" 1. tabulas "Viena iedzīvotāja ūdens patēriņš diennaktī" interpretācija. Turklāt, jāmin, ka tikai vienos SN pie DKS reģistrācijas lūgts arī norādīt ēkas labiekārtojuma pakāpi. Pārējos 7 SN gadījumos nav skaidrs, kurā brīdī tiek izvērtēta ēkas labiekārtojuma pakāpe, kas pamatā liecina par to, ka konkrētā norma, jeb prasība SN iekļauta bez izpratnes, kur un kādā veidā to izmantot turpmākajā darbā. Attiecībā uz tiem 26 pašvaldību SN, kur patērētā ūdens apjoms nosakāms pēc konkrētas normas, jāsecina, ka noteikto normu amplitūda ir ļoti atšķirīga, sākot no 0,76 m³/mēnesī līdz 8,00 m³/mēnesī, turklāt, atsevišķos noteikumos norādīts, ka norma attiecas tikai uz adresē deklarētu personu, tādējādi atstājot atvērtu jautājumu – pēc kādas normas aprēķina ūdens patēriņu personai, kas nekustamajā īpašumā uzturas, bet ir deklarēta citur.

Viss iepriekš minētais, tai skaitā arī informācijas apkopojums no DKS reģistrācijas iesniegumiem vai apliecinājumiem, liecina par pārāk vispārinātu dotā uzdevuma raksturojumu, normatīva (SN) izdevēju kompetences trūkumu konkrētajā jautājumā un uzdevuma izpildi jeb SN sagatavošanu par formāli izpildītu pienākumu.

Lai sakārtotu minēto situāciju, ir jāizstrādā un visā valstī jāievieš salīdzināmi un līdzvērtīgi reģistrācijas noteikumi un formas ar pamatotiem un konkrēti noteiktiem kritērijiem, uz kā pamata tālāk veidot viegli apkopojamu un salīdzināmu reģistru, kas ir pamats veiksmīgai DKS uzraudzībai un kontrolei nākotnē.

Esošās likumdošanas sakārtošana, konkrētu iesaistīto pušu atbildības robežu noteikšana un iesaiste, kā arī vienota nacionāla mēroga DKS reģistra izveide ir priekšnosacījumi DKS jautājuma sakārtošanai. Balstoties uz to, būs daudz vienkāršāk noteikt kontroles un uzraudzības laikā veicamās darbības, kā arī izstrādāt tālāku rīcības algoritmu, kas ir efektīvs un ērti lietojams visā sistēmu pēcuuzraudzības periodā.

DECENTRALIZĒTĀS KANALIZĀCIJAS SISTĒMAS REĢISTRĀCIJAS IESNIEGUMS

1. Nekustamā īpašuma, kurā izvietota Decentralizētā kanalizācijas sistēma:

¹ Iesniedzot iesniegumu, jāiesniedz zemesgrāmatas apliecības kopija vai nodalījuma noraksts no VVDZ

Adrese:	
Kadastra Nr.:	
Kadastra apzīmējums:	

2. Iesnieguma iesniedzējs:

Ja iesnieguma iesniedzēja identitāte atšķiras no zemesgrāmatas apliecības kopijā identificējamās īpašuma īpašnieka identitātes, pievienojams pamatojošs dokuments

- Nekustamā īpašuma īpašnieks vai valdītājs (aizpilda 3.1. sadaļu)
- Īpašnieka vai valdītāja pilnvarotā persona (aizpilda 3.1 un 3.2.sadaļu)

3. Papildus informācija par iesnieguma iesniedzēju

3.1. Informācija par nekustamā īpašuma īpašnieku:

Fiziskas personas vārds, uzvārds vai Juridiskas personas nosaukums:	
Personas kods vai Reģistrācijas numurs juridiskai personai:	
Korespondences saņemšanas adrese:	
Kontakttālrunis:	
E-pasts vai E-adrese:	

3.2. Informācija par īpašnieka vai valdītāja pilnvaroto personu:

Vārds, uzvārds:	
Personas kods:	
Korespondences saņemšanas adrese:	
Kontakttālrunis:	
E-pasts vai E-adrese:	

4. Īpašuma apbūves veids: (lūdzu atzīmēt visas īpašumā esošās ēkas!)

- Vienģimeņu dzīvojamā ēka Divģimeņu dzīvojamā ēka Daudzdzīvokļu ēka
- Dārza māja Pirts Noliktava/angārs
- Ražošanas ēka Biroja ēka Sabiedriskā ēka Viesnīca, atpūtas komplekss
- Cits _____

(lūdzam precizēt)

5. Nekustamajā īpašumā esošo būvju izmantošanas biežums:

- Izmanto pastāvīgi Periodiski Izmanto sezonāli Neizmanto

6. Faktiskais personu skaits/Deklarēto personu skaits: _____

7. Īpašuma ūdensapgādes risinājums:

Pieslēgums centralizētajai ūdensapgādes sistēmai		
Pieslēgums vietējai ūdensapgādes sistēmai		
Individuāls ūdens ieguves avots:		
	Spice (līdz 20 m)	
	Dziļurbums (21-80 m)	
	Artēziskais urbums (81m -...)	
	Atklāta aka	
Nav dzeramā ūdens avota		

8. Nekustamajā īpašumā esošajā būvē/būvēs:

- Ir Nav izveidota ēkas iekšējā ūdensvada sistēma
 Ir Nav izveidota ēkas iekšējā sadzīves kanalizācijas sistēma

9. Ūdens patēriņa skaitītājs:

- ir
 nav

10. Vai uzstādītais ūdens patēriņa mēraparāts ir verificēts?

- ir nav

11. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas veids:

- Rūpnieciski izgatavotas bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kas attīrītos notekūdeņus novada vidē (detalizētu informāciju aizpilda 15.punktā);
 Septiķis (detalizētu informāciju aizpilda 16.punktā);
 Notekūdeņu krājvertne (detalizētu informāciju aizpilda 17.punktā);
 Cits _____

(detalizētu informāciju aizpilda 17.punktā)

(Norādiet īpašumā esošo sistēmas veidu, piem., pārvietojamā tualete, sausā tualete, u.c.)

12. DKS izgatavošanas veids:

Rūpnieciski ražots	
Pašrocīgi izbūvēts	
Nav zināms	

13. Decentralizētās kanalizācijas sistēmas ekspluatācijas uzsākšanas gads

(norāda mēnesi un gadu) _____

14. Vai plānojat pieslēgties centralizētajiem sadzīves kanalizācijas tīkliem?

- jā nē

15. Rūpnieciski izgatavotas bioloģiskās notekūdeņu attīrīšanas iekārtas, kas attīrītos notekūdeņus novada vidē

Iekārtas modelis: _____

Caurplūdes jauda, m³/d: _____

Notekūdeņu novadīšana
pēc NAI veida un vietas:

Grāvī	
Upē	
Dīķī	
Ezerā	
Filtrē gruntī (jebkura infīlācijas sistēma)	

Apkopes veikšanas biežums (reizes gadā): _____

Pēdējās apkopes veikšanas datums: _____

16. Septiķis

Septiķa
materiāls:

Betona grodi	
Monolītais betons (betonēts uz vietas objektā)	
Ķieģeļu mūris	
Rūpnieciski ražoti plastmasas izstrādājumi (PP, HDPE u.c.)	
Rūpnieciski ražoti kompozītmateriālu izstrādājumi (ar stikla šķiedru u.c.)	
Cits	

Iekārtas modelis (ja rūpnieciski izgatavots): _____

Septiķa kameru skaits: _____

Kopējais tvertņu tilpums, l vai m³: _____

Infīlācijas sistēmas veids:

Drenāžas cauruļu sistēma	
Tuneļu infīlācijas sistēma	
Infīlācijas aka	
Cits	

Nosēdumu izvešanas biežums: _____

Pēdējās izvešanas datums: _____

17. Notekūdeņu krājtvertne vai cita veida sistēmas

Krājtvertnes
vai cita veida
sistēmas
materiāls:

Betona grodi	
Monolītais betons (betonēts uz vietas objektā)	
Ķieģeļu mūris	
Rūpnieciski ražoti plastmasas izstrādājumi (PP, HDPE u.c.)	
Rūpnieciski ražoti kompozītmateriālu izstrādājumi (ar stikla šķiedru u.c.)	
Cits	

Krājvertnes/krājvertņu vai cita veida sistēmas tilpums, m³: _____

Notekūdeņu, nosēdumu izvešanas biežums (reizes gadā): _____

Pēdējās izvešanas datums: _____

Iesniegumam pievienoti šādi dokumenti:

- Zemesgrāmatas apliecības kopija vai nodalījuma noraksts no VVDZ;
- Mantojuma apliecība, pašvaldības lēmums par nekustamā īpašuma piešķiršanu lietošanā vai privatizācijas apliecība. (Piešķirtu valdījuma tiesību gadījumā);
- Notariāli apstiprinātas pilnvaras kopija (gadījumos, kad pilnvaras piešķīris īpašnieks);
- Notariāli apstiprinātas pilnvaras kopija un valdījuma tiesību apliecināšana dokumenta kopija (gadījumos, kad pilnvaras piešķīris valdītājs);
- Iekārtas tehniskās dokumentācijas kopija un vai izbūves dokumentācijas kopija;
- Zemes gabala robežu plāns/ģenerālplāns (*dokuments, kurā uzrādīta decentralizētās kanalizācijas sistēmas atrašanās vieta*);
- Ūdens patēriņa mērāparāta verifikāciju apliecināšana dokumenta kopija.

Papildus informācija

Parakstot iesniegumu, apliecinu, ka esmu informēts par savu personas datu apstrādi.

Personas datu apstrādes pārzinis: _____.

Iesniegtie personas dati (vārds, uzvārds, nekustamā īpašuma adrese) tiek apstrādāti ar mērķi nodrošināt _____ novada decentralizēto kanalizācijas sistēmu reģistru un administrēšanu. Personas datu apstrādes tiesiskais pamats ir Ministru kabineta noteikumi Nr.384 "Noteikumi par decentralizēto kanalizācijas sistēmu apsaimniekošanu un reģistrēšanu". Kontaktinformācijas (e-pasts, kontaktālrūnis un korespondences adrese) apstrādes mērķis ir klientu informēšanai un saziņas nodrošināšanai.

Vairāk informācijas par _____ veikto personas datu apstrādi pieejama _____

Reģistrācijas iesnieguma iesniedzējs atbild par sniegto ziņu patiesumu.

Iesnieguma iesniedzējs: _____
(paraksts un paraksta atšifrējums)

Datums: _____

DKS REĢISTRĀ IEKĻAUJAMĀ INFORMĀCIJA

Nr.	DKS reģistrā iekļaujamā informācija	Attiecas uz DKS			Informācijas avots*			Datu nepieciešamības pamatojums
		NAI	Septiķis	Krājtv.	Reģ. pieteikums	Pārbaudes akts	Cits	
Kopēja informācija								
1	Ziņas par īpašumu: DKS atrašanās vieta, adrese, kad.numurs, kad.apzīmējums	x	x	x	x	x	Valsts zemes dienests www.kadastrs.lv	Objekta pamatdati - nepieciešami, lai varētu precīzi atzīmēt kartē un varētu sazināties par pārbaužu veikšanu vai ārkārtas situācijā.
2	Ziņas par īpašnieku/tiesisko valdītāju un kontaktinformācija: fiziskās personas vārds, uzvārds, personas kods, juridiskās personas nosaukums un reģistrācijas numurs, telefona numurs, e-pasta adrese.	x	x	x	x	x		
3	Īpašumtiesības apliecinājošs dokuments. a. īpašniekam - zemesgrāmatas apliecības kopija vai nodalījuma noraksts no VVDZ; b. valdītājam - zemesgrāmatas apliecības kopija vai nodalījuma noraksts no VVDZ un kāds no novaldījuma tiesību apliecinājošiem dokumentiem (mantojuma apliecība, pašvaldības lēmums par nekustamā īpašuma piešķiršanu lietošanā vai privatizācijas apliecība); c. īpašnieka pilnvarotai personai - zemesgrāmatas apliecības kopija vai nodalījuma noraksts no VVDZ un pilnvara; d. valdītāja pilnvarotai personai - zemesgrāmatas apliecības kopija vai nodalījuma noraksts no VVDZ, kāds no novaldījuma tiesību apliecinājošiem dokumentiem un pilnvara.	x	x	x	x		Valsts vienotā datorizētā zemesgrāmata www.zemesgramata.lv	Lai varētu noskaidrot DKS īpašnieku.
4	Teritorijas funkcionālais zonējums	x	x	x			Pašvaldības teritorijas plānojums	Nepieciešams izvērtējumam, vai uz objektu ir attiecināmi DKS saistošie noteikumi (reģistrācija+pārbaudes). Zonējums laika gaitā var mainīties mainoties teritorijas plānojumam.
5	Sasaiste ar spēkā esošo aglomerāciju – ir/nav/kāda. apbūves noteikumi	x	x	x			Pašvaldības aglomerācijas karte, apbūves noteikumi	Nepieciešams izvērtējumam, vai ir atļauta DKS izbūve vai DKS izbūve kā pagaidu risinājums līdz CKT izbūvei saskaņā ar "Vispārīgajiem TPIA noteikumiem".

*Ja atzīme veikta gan reģistrācijas pieteikuma, gan pārbaudes akta ailē, tad attiecīgo informāciju nepieciešams precizēt DKS pārbaudes laikā.

Nr.	DKS reģistrā iekļaujamā informācija	Attiecas uz DKS			Informācijas avots*			Datu nepieciešamības pamatojums
		NAI	Septiķis	Krājtv.	Reģ. pieteikums	Pārbaudes akts	Cits	
6	Apbūves veids:	x	x	x	x	x	Būvvalde	Nepieciešams izvērtējumam, vai objekts ir attiecināms uz DKS ar hidraulisko jaudu zem 5 m3/d un noskaidrotu kāda veida notekūdeņi ieplūst sistēmā.
	a. Privātmāja							
	b. Daudzdzīvokļu māja							
	c. Viesu māja							
	d. Ēka komercdarbības nodrošināšanai							
	e. Nedzīvojama ēka – pirts, saimniecības ēkas u.c.							
f. Vasarnīca / dārza māja								
7	Nekustamā īpašuma izmantošanas biežums:	x	x	x	x			Nepieciešams izvērtējumam, vai NAI izmantošanas gadījumā ir nodrošināta pastāvīga notekūdeņu un barības vielu pieplūde aerobo baktēriju dzīvotspējas procesu nodrošināšanai. Septiķu un krājtvvertnes gadījumā jānoskaidro, vai uz objektu attiecināmas minimālais izvešanas biežums prasības, kas noteiktas pašvaldības saistošajos noteikumos.
	a. Pastāvīgi							
	b. Sezonāli							
	c. Neizmanto							
8	Faktiskais personu skaits	x	x	x	x			Nepieciešams DKS tilpuma pietiekamības noteikšanai. <i>*Nākotnē, ieviešot obligātu ūdens skaitītāju uzstādīšanu, šie dati nebūs nepieciešami, bet tiks izmantoti dati par objektā patērētā ūdens apjomu, tādējādi atvieglojot aprēķinu veikšanu un svārstīšanos starp deklarēto un faktisko iedzīvotāju skaitu.</i>
9	Deklarēto personu skaits	x	x	x	x		Pašvaldība (dzimtsarakstu nodaļa)	Nepieciešams sākotnēji iesniegtās informācijas izvērtēšanai par sistēmas atbilstību, vai adresi iekļaut pārbaudes plānā, ja izvērtēšanas laikā rodas šaubas par DKS tilpuma vai jaudas atbilstību.

*Ja atzīme veikta gan reģistrācijas pieteikuma, gan pārbaudes akta ailē, tad attiecīgo informāciju nepieciešams precizēt DKS pārbaudes laikā.

Nr.	DKS reģistrā iekļaujamā informācija	Attiecas uz DKS			Informācijas avots*			Datu nepieciešamības pamatojums
		NAI	Septiķis	Krājtv.	Reģ. pieteikums	Pārbaudes akts	Cits	
10	Dzeramā ūdens avots:	x	x	x	x			
	a. Centralizēts pakalpojums/lokāli centralizēts							
	b. Vietējs ūdens ieguves avots							
	i. Dziļurbums 21-80							Nepieciešams, lai noteiktu, vai attālums no dzeramā ūdens ieguves avota līdz DKS ir pietiekams, lai uzskatītu, ka dzeramā ūdens lietošana ir droša. Vai dzeramā ūdens avots ir pietiekami aizsargāts. Septiķim ar infiltrācijas sistēmu attālumam jābūt vismaz 30 m. Tas var skart arī blakus esošos īpašumus.
	ii. Artēziskais urbums 81-...							
	iii. Spice līdz 20m							
	iv. Atklāta aka							
c. Nav dzeramā ūdens avota							Nepieciešams atzīmei, ka iespējama tikai sausā tualete/pārvietajmā tualete.	
11	Ūdens patēriņa skaitītājs:	x	x	x	x		Komunālais uzņēmums	Septiķim, krājvertnei - parametrs, izvešanas biežuma noteikšanai DKS reģistrācijas procesā. Septiķim, krājvertnei - parametrs, tilpuma pietiekamības noteikšanai DKS reģistrācijas procesā. NAI - parametrs hidrauliskās jaudas atbilstības noteikšanai. Komunālā uzņēmuma dati - izmaiņu noteikšanai ūdens patēriņā, izvešanas biežuma pārrēķināšanai.
	a. Ir							Nepieciešams, lai būtu iespējams noteikt izvešanas reižu skaitu pēc faktiskā, nevis pēc normas patēriņa. *Pēc skaitītāja uzstādīšanas jāveic pārrēķins tilpuma pietiekamības noteikšanai visiem DKS, septiķa infiltrācijas lauka lieluma noteikšanai.
	b. Nav							* Ieteicams izmantot normu -150l/d (pēc normas -150 l/d uz vienu personu, ja nav uzstādīts skaitītājs, bet ir ievads ēkā; 30 l/d uz vienu personu, ja nav ievads ēkā)

*Ja atzīme veikta gan reģistrācijas pieteikuma, gan pārbaudes akta ailē, tad attiecīgo informāciju nepieciešams precizēt DKS pārbaudes laikā.

Nr.	DKS reģistrā iekļaujamā informācija	Attiecas uz DKS			Informācijas avots*			Datu nepieciešamības pamatojums
		NAI	Septiķis	Krājtv.	Reģ. pieteikums	Pārbaudes akts	Cits	
12	DKS veids: - krājtvērne, - septiķis, - NAI, - cits	x	x	x	x			Gadījumā, ja cits - nepieciešams noskaidrot, pieaicinot atbilstošu komersantu.
13	Ekspluatācijas uzsākšanas gads	x	x	x	x			Nepieciešams kalpošanas ilguma noteikšanai: vai būvizstrādājumam vai infiltrācijas laukam (inertie materiāli un būvmateriāli) noteiktais kalpošanas ilgums ir vai nav pagājis. *Pēc kalpošanas ilguma beigām būtu nepieciešama atsevišķa pārbaude ar testēšanu, nosakot kalpošanas ilguma pagarinājumu atbilstības gadījumā.
14	Pēdējais kontrolējošās institūcijas apsekošanas datums	x	x	x		x	Reģistrā uzkrātie dati	Nepieciešams pārbaudes plānošanai.
15	Ir/nav iespēja pieslēgties CKT	x	x	x			Komunālais uzņēmums	Nepieciešams soda sankciju piemērošanas izvērtējumam. MK not.384 18.punkts: attiecīgajam nekustamajam īpašumam piegulošās ielas vai ceļa robežās ir ierīkota centralizētā kanalizācijas sistēma.
16	Ir/nav vēlme pieslēgties CKT	x	x	x	x	x		Nepieciešams situācijas izvērtēšanai pašvaldības kanalizācijas aglomerācijas robežās.
Informācija par NAI								
17	NAI izgatavošanas veids:	x			x	x		Nepieciešams izvērtējumam par NAI atbilstību EN 12566 izgatavošanas standartam.
	a. Rūpnieciski ražots							– jāiesniedz tehniskā dokumentācija.
	b. Pašrocīgi izbūvēts							– jālegalizē un jāiesniedz tehniskā dokumentācija.
	c. Nav zināms							– jāprecizē, pieaicinot atbilstošu komersantu; ja attiecināms – jālegalizē un jāiesniedz tehniskā dokumentācija.

*Ja atzīme veikta gan reģistrācijas pieteikuma, gan pārbaudes akta ailē, tad attiecīgo informāciju nepieciešams precizēt DKS pārbaudes laikā.

Nr.	DKS reģistrā iekļaujamā informācija	Attiecas uz DKS			Informācijas avots*			Datu nepieciešamības pamatojums
		NAI	Septiķis	Krājtv.	Reģ. pieteikums	Pārbaudes akts	Cits	
18	NAI modelis	x			x	x	Tehn.dok.	Nepieciešams, lai pārbaudītu atbilstību tehniskai dokumentācija un EN 12566 standarta atbilstības pārbaudei, izvērtētu/apzinātu sistēmas ekspluatācijai noteiktās prasības.
19	NAI caurplūdes jauda, m ³ /d	x			x		Tehn.dok.	Aprēķinam, vai NAI hidrauliskā jauda atbilst vienlaicīgo lietotāju skaitam. Ja nezina, jāskatās tehniskajā dokumentācijā.
20	Notekūdeņu novadīšanas pēc NAI veids un vieta:	x			x	x	Apbūves noteikumi	Nepieciešams izvērtējumam, vai šāds novadīšanas veids ir atļauts funkcionālajā zonā, aglomerācijā.
	a. Grāvī							
	b. Upē							
	c. Dīķī							
	d. Ezerā							
	e. Filtrē gruntī (jebkura infiltrācijas sistēma)							
21	Apkopju veikšanas biežums	x					Iesniegtie apkopju akti vai kopija no apkopes žurnāla izkopējums	Nosaka MK not.384 apsaimniekošanas prasības. * Ieteikums, ka minimālais biežums ir 2x gadā un vismaz 1x gadā to dara atbilstošs komersants
	a. saskaņā ar dokumentāciju				-		NAI pase/tehniskā dokumentācija	
	b. faktiski veiktais apkopju skaits				x		Iesniegtie apkopju akti vai veikts ieraksts apkopju žurnālā	

*Ja atzīme veikta gan reģistrācijas pieteikuma, gan pārbaudes akta ailē, tad attiecīgo informāciju nepieciešams precizēt DKS pārbaudes laikā.

Nr.	DKS reģistrā iekļaujamā informācija	Attiecas uz DKS			Informācijas avots*			Datu nepieciešamības pamatojums
		NAI	Septiķis	Krājtv.	Reģ. pieteikums	Pārbaudes akts	Cits	
	c. apkopē veiktais darbu apjoms, tai skaitā dūņu apjoma noteikšana, lieko dūņu atsūkņošana/izvešana						Iesniegtie apkopju akti vai veikts ieraksts apkopju žurnālā	Nepieciešams izvērtēšanai, vai apkopes veiktas atbilstoši ekspluatācijas instrukcijā norādītajam.
22	Kas veic apkopi – pašu spēkiem vai atbilstošs komersants, vai asenizators	x					Iesniegtie apkopju akti vai veikts ieraksts apkopju žurnālā	Nepieciešams izvērtēšanai, vai apkopes ir veikusi attiecīgā jomā apmācīti speciālisti. Apkopi var veikt pašu spēkiem, ja apmācību ir veicis atbilstošs komersants.
23	Pēdējais apkopes datums	x			x			Nepieciešams izvērtēšanai, vai tiek ievērota apkopju regularitāte, pārbaudes plānošanai.
24	NAI notekūdeņu analīzes	x				x	Analīžu rezultāti	Nepieciešams izvērtēšanai, vai NAI notekūdeņu attīrīšanas efektivitāte/veiktspēja atbilst MK not.34. <i>Analīžu izdevumu segšana atbilstoši Mk not.Nr.34 5.pielikuma 9'.1 punktam</i> *Ieteikums - nepieciešams ieviest prasību, veikt notekūdeņu analīzes vismaz vienu reizi gadā un izpildītājam būtu jābūt uzraugošajai institūcijai saskaņā ar pašvaldību saistošajiem noteikumiem; ārpus aglomerācijas paraugus vēlamā ņemt no ieplūdes un izplūdes, lai pārbaudītu atbilstību pasēs datiem, resp., piesārņojuma samazinājuma procentu noteikšanai)

*Ja atzīme veikta gan reģistrācijas pieteikuma, gan pārbaudes akta ailē, tad attiecīgo informāciju nepieciešams precizēt DKS pārbaudes laikā.

Nr.	DKS reģistrā iekļaujamā informācija	Attiecas uz DKS			Informācijas avots*			Datu nepieciešamības pamatojums
		NAI	Septiķis	Krājtv.	Reģ. pieteikums	Pārbaudes akts	Cits	
	Informācija par septiķi							
25	Septiķa materiāls		x		x	x	tehn.dok.	Nepieciešams izvērtējumam par tvertņu hermētiskumu, atbilstību būvizstrādājumu standartam EN 12566.
	a. Betona grodi							Nepieciešams izvērtējumam, vai ir hidroizolācija.
	b. Monolītais betons (betonēts uz vietas objektā)							Nepieciešams izvērtējumam, vai ir hidroizolācija.
	c. Ķieģeļu mūris							Nepieciešams izvērtējumam, vai ir hidroizolācija.
	d. Rūpnieciski ražoti plastmasas izstrādājumi (PP, HDPE u.c)							Nepieciešams izvērtējumam, vai atbilst būvizstrādājumu standartam EN 12566.
	e. Rūpnieciski ražoti kompozītmateriālu izstrādājumi (ar stikla šķiedru u.c.)							Nepieciešams izvērtējumam, vai atbilst būvizstrādājumu standartam EN 12566.
	f. cits							Nepieciešams izvērtējumam, vai atbilst būvizstrādājumu standartam EN 12566.
26	Septiķa infiltrācijas sistēma		x		x	x		Nepieciešams izvērtēšanai ir vai nav. Septiķi var vērtēt kā atbilstošu sistēmu tikai kopā ar infiltrācijas sistēmu.
	a. infiltrācijas sistēmas veids		x		x	x	būvprojekts	Nepieciešams infiltrācijas sistēmas atbilstības CEN TR 12566 noteikšanai.
	i. Drenāžas cauruļu sistēma							
	ii. Tuneļu infiltrācijas sistēma							
	iii. Infiltrācijas aka							
	iv. Cits							
	b. grunts ģeoloģiskie dati		x				būvprojekts	Nepieciešams izvērtēšanai, vai var nodrošināt atbilstošu infiltrācijas sistēmas darbību.
	i. gruntsūdens līmenis							
ii. grunts sastāvs, ūdens uzsūktspēja								
c. vai ir pieejama informācija par inf.lauka izbūvi		x						

*Ja atzīme veikta gan reģistrācijas pieteikuma, gan pārbaudes akta ailē, tad attiecīgo informāciju nepieciešams precizēt DKS pārbaudes laikā.

Nr.	DKS reģistrā iekļaujamā informācija	Attiecas uz DKS			Informācijas avots*			Datu nepieciešamības pamatojums
		NAI	Septiķis	Krājtv.	Reģ. pieteikums	Pārbaudes akts	Cits	
27	Septiķa kameru skaits un kopējais tvertņu tilpums		x		x	x	tehn.dok.	Salīdzināšanas parametrs, izvērtējot DKS tilpuma pietiekamību. Atbilstības noteikšana sistēmas veidam - ja kameras ir mazāk par 2, tad tā ir neatbilstoša sistēma, infiltrācija tikai no 3.kameras
28	Nosēdumu izvešanas biežums septiķiem		x		x	x	Apliecinājuma dokumenti par izvešanu	Īpašnieks uzrāda/iesniedz pašvaldībai apliecinājuma dokumentus par asenizācijas pakalpojumiem, šādi apliecinot, ka tiek nodrošināta regulāra notekūdeņu izvešana atbilstoši reģistrācijas apliecībā norādītajam reižu skaitam gadā.
29	Pēdējās izvešanas datums				x	x	Apliecinājuma dokumenti par izvešanu	Nepieciešams saistošo noteikumu izpildes kontrolei.
Informācija par krājvertni/krājvertnēm								
30	Krājvertnes materiāls:			x	x	x	Tehn.dok.	Nepieciešams izvērtējumam par tvertņu hermētiskumu, atbilstību būvizstrādājumu standartam.
	a. Betona grodi							Nepieciešams izvērtējumam, vai ir hidroizolācija.
	b. Monolītais betons (betonēts uz vietas objektā)							Nepieciešams izvērtējumam, vai ir hidroizolācija.
	c. Ķieģeļu mūris							Nepieciešams izvērtējumam, vai ir hidroizolācija.
	d. Rūpnieciski ražoti plastmasas izstrādājumi (PP, HDPE u.c)							Nepieciešams izvērtējumam, vai atbilst būvizstrādājumu standartam.
	e. Rūpnieciski ražoti kompozītmateriālu izstrādājumi (ar stikla šķiedru u.c.)							Nepieciešams izvērtējumam, vai atbilst būvizstrādājumu standartam.
f. cits								
31	Krājvertnes tilpums			x	x	x	Tehn.dok.	Salīdzināšanas parametrs, izvērtējot DKS tilpuma pietiekamību.

*Ja atzīme veikta gan reģistrācijas pieteikuma, gan pārbaudes akta ailē, tad attiecīgo informāciju nepieciešams precizēt DKS pārbaudes laikā.

Nr.	<u>DKS reģistrā iekļaujamā informācija</u>	Attiecas uz DKS			Informācijas avots*			<u>Datu nepieciešamības pamatojums</u>
		NAI	Septiķis	Krājtv.	Reģ. pieteikums	Pārbaudes akts	Cits	
32	Notekūdeņu, nosēdumu izvešanas biežums			x				Vides aizsardzības prasību nodrošināšanai, nepieļaujot notekūdeņu noplūdi vidē.
33	Pēdējās izvešanas datums					x	Apliecinājuma dokumenti par izvešanu	Īpašnieks uzrāda/iesniedz pašvaldībai apliecinājuma dokumentus par asenizācijas pakalpojumiem, šādi apliecinot, ka tiek nodrošināta regulāra notekūdeņu izvešana atbilstoši reģistrācijas apliecībā norādītajam reižu skaitam gadā. Nepieciešams saistošo noteikumu izpildes kontrolei.

*Ja atzīme veikta gan reģistrācijas pieteikuma, gan pārbaudes akta ailē, tad attiecīgo informāciju nepieciešams precizēt DKS pārbaudes laikā.

Individuālās decentralizētās kanalizācijas sistēmas (NAI) apsekošanas akts Nr. _____

Īpašuma/DKS adrese: _____
 DKS uzrādītāja vārds, uzvārds: _____
 Kontaktinformācija, ja nepieciešams: _____
 Lokālas/centralizētās ūdensapgādes skaitītāja rādījums

APSEKOŠANAS LAIKĀ KONSTATĒTS/VEIKTS:

1. Uztādītās NAI marka un modelis					
2. NAI darbības pārbaude	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Aktīvo dūņu esamība</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Aktīvo dūņu krāsa</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Aerācijas sistēmas, kompresora darbība (ir/nav konstatēta)</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Pazīmes, kas liecina par NAI pārplūdi</small>	
3. Notekūdeņu paraugu ņemšanas vieta	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Brīvi pieejama</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Nav pieejama</small>			
4. Attīrīto notekūdeņu novadīšanas risinājums	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Novada grāvī</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Novada atklātā ūdenstilpnē</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Infiltrācijas sistēma</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Nav konstatējams</small>	
5. Infiltrācijas sistēmas veids (ja attiecināms)	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Infiltrācijas aka</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Drenāžas cauruļu sistēma</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Infiltrācijas tuneļi</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Cits risinājums</small>	
7. Plūsmas sadales kamera pirms infiltrācijas sistēmas	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Ir</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Nav</small>	8. Inf.sistēmas noslēdzošā aka	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Ir</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Nav</small>
9. Apaugums/būves virs infiltrācijas sistēmas (koki, krūmi, siltumnīcas u.c.)	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Ir</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Nav</small>	10. Ventilācijas izvadi	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Ir</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Nav</small>
11. Infiltrācijas sistēmas attālums (m) līdz:	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Ūdens ieguves avots</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Dzīvojamā ēka</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Atklāta ūdenstilpne</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>Īpašuma robeža</small>	
12. Infiltrācijas sistēmas pārbaude	<u>Infiltrācijas aka</u>		<u>Sadales mezgls/aka</u>		
	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>piepildīta</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>tukša</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>hermētiskuma novērtējums</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>ūdens līmenis attiecībā pret izplūdes cauruli (- ēm)</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>drenāžas līnijās vienmērīga ūdens plūsma</small>
13. Vispārējs ekspluatācijas apstākļu novērtējums (vai ir smaka, augsts gruntsūdens un tml.)					
14. Kopējais sistēmas tehniskā stāvokļa novērtējums			<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>atbilst</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>neatbilst</small>	
12. Pēdējās apkopes veikšanas datums					
13. Pēdējās apkopes veicējs					
	<small>atbilsts komersants (norādīt komersanta nosaukumu)</small>			<small>veikta pašu spēkiem</small>	
14. Apkopes veikšanu apliecinājoši dokumenti	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>apkopes akts</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>ieraksts apkopes žurnālā</small>			
15. Paņemto notekūdeņu paraugu vieta	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>ieplūde</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>izplūde</small>			
16. Paņemto notekūdeņu paraugu atbilstības novērtējums (atbilstoši saņemtajiem analīžu rezultātiem)			<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>atbilst</small>	<input style="width: 50px; height: 20px;" type="text"/> <small>neatbilst</small>	
17. Apskates laikā veikta fotofiksācija					
Apsekošanu veica:					
	<small>(Pārstāvētā institūcija, pārstāvja vārds, uzvārds, paraksts)</small>				
	<small>(Pārstāvētā institūcija, pārstāvja vārds, uzvārds, paraksts)</small>				
DKS uzrādītājs:					
	<small>(Vārds, uzvārds, paraksts)</small>				

Individuālās decentralizētās kanalizācijas sistēmas (septiķa) apsekošanas akts Nr. _____

Īpašuma/DKS adrese: _____
 DKS uzrādītāja vārds, uzvārds: _____
 Kontaktinformācija, ja nepieciešams: _____
 Lokālas/centralizētās ūdensapgādes skaitītāja rādījums

APSEKOŠANAS LAIKĀ KONSTATĒTS/VEIKTS:

1. Kameru/tvertņu skaits 2. Apkalpes lūku skaits
 2. Līmeņa pārbaude tvertnēs (attiecībā pret ieplūdes un izplūdes caurulēm, izgulsnējumu līnijas virs izplūdes caurules)

3. Notekūdeņu atsūkņēšana un tvertnes izskalošana jā nē
 4. Kameru/tvertņu materiāls
 (atbilstošo atzīmēt)
 kieģeļi betona grodi monolītais betons metāls

 Rūpnieciski izgatavotas krājvertnes (PP, HDPE, kompozītmateriāli u.c.) nav nosakāms
 5. Kameru/tvertņu hermētiskuma pārbaude
 (atbilstošo atzīmēt)
 iekšpusē nav hidroizolācijas pārklājuma nav hermētisks ieplūdes/izplūdes caurules pievienojums sienās caurumi, plaisas, nehermētiskas šuves iesūcināšanas cauruļvadi - ir tiešā izlaide vidē

 pamatne ar bojājumiem, pamatnes nav, caur pamatni sūcas ūdens citi defekti (lūdzu norādīt kādi)

6. Infiltrācijas sistēmas veids
 Infiltrācijas aka Drenāžas cauruļu sistēma Infiltrācijas tuneļi Cits risinājums Nav konstatējams
 7. Plūsmas sadales kamera pirms infiltrācijas sistēmas 8. Inf.sistēmas noslēdzošā aka
 Ir Nav Ir Nav
 9. Apaugums/būves virs infiltrācijas sistēmas (koki, krūmi, siltumnīcas u.c.) 10. Ventilācijas izvadi
 Ir Nav Ir Nav
 11. Infiltrācijas sistēmas attālums (m) līdz:
 Ūdens ieguves avots Dzīvojamā ēka Atklāta ūdenstīlpne Īpašuma robeža
 12. Infiltrācijas sistēmas pārbaude Infiltrācijas aka Sadales mezgls/aka
 piepildīta tukša hermētiskuma novērtējums ūdens līmenis attiecībā pret izplūdes cauruli (-ēm) drenāžas līnijās vienmērīga ūdens plūsma

13. Vispārējs ekspluatācijas apstākļu novērtējums (vai ir smaka, augsts gruntsūdens un tml.) _____
 14. Kopējais sistēmas tehniskā stāvokļa novērtējums
 atbilst neatbilst

15. Pēdējās izvešanas datums
 16. Asenizācijas pakalpojumu saņemšanas apliecinājoši dokumenti
 ir nav

17. Apskates laikā veikta fotofiksācija
 Apsekošanu veica: _____
 (Pārstāvētā institūcija, pārstāvja vārds, uzvārds, paraksts)

 (Pārstāvētā institūcija, pārstāvja vārds, uzvārds, paraksts)

DKS uzrādītājs: _____
 (Vārds, uzvārds, paraksts)

Datums _____

Individuālās decentralizētās kanalizācijas sistēmas (krājvertnes) apsekošanas akts Nr. _____

Īpašuma/DKS adrese: _____

DKS uzrādītāja vārds, uzvārds: _____

Kontaktinformācija, ja nepieciešams: _____

Lokālas/centralizētās ūdensapgādes skaitītāja rādījums

APSEKOŠANAS LAIKĀ KONSTATĒTS/VEIKTS:

1. DKS veids
krājvertne cita ietaise (lūdzu norādīt - kāda)

2. Tvertņu materiāls (atbilstošo atzīmēt)
ķieģeļi betona grodi monolītais betons metāls

rūpnieciski izgatavotas krājvertnes (PP, HDPE, kompozītmateriāli u.c.) nav nosakāms

3. Tvertņu skaits 4. Kopējais tvertņu tilpums m³

5. Tvertņu līmeņa pārbaude (attiecībā pret ieplūdes un pārplūdes caurulēm)

6. Notekūdeņu atsūkņēšana un tvertnes izskalošana jā nē

7. Tvertņu hermētiskuma pārbaude (atbilstošo atzīmēt)
iekšpusē nav hidroizolācijas pārklājuma nav hermētisks ieplūdes caurules pievienojums sienās caurumi, plaisas, nehermētiskas šuves iesūcināšanas cauruļvadi - ir tiešā izlaide vidē

pamatne ar bojājumiem, pamatnes nav, caur pamatni sūcas ūdens citi defekti (lūdzu norādīt kādi)

8. Vispārējs ekspluatācijas apstākļu novērtējums (vai ir smaka, augsts gruntsūdens un tml.)

9. DKS tehniskā stāvokļa novērtējums
atbilst neatbilst

10. Pēdējās izvešanas datums

11. Asenizācijas pakalpojumu saņemšanas apliecinājoši dokumenti
ir nav

12. Apskates laikā veikta fotofiksācija

Apsekošanu veica:

(Pārstāvētā institūcija, pārstāvja vārds, uzvārds, paraksts)

(Pārstāvētā institūcija, pārstāvja vārds, uzvārds, paraksts)

DKS uzrādītājs:

(Vārds, uzvārds, paraksts)